

e-ISBN 978-83-7934-395-9

Bezpieczeństwo i jego aspekty oczami studentów

Redakcja naukowa

Krzysztof Surowiec

**OFICyna
WYDAWNICZA**
POLITECHNIKI RZESZOWSKIEJ

Wydano za zgodą Rektora

Recenzent

dr hab. inż. Marian WOŹNIAK, prof. PRz

Redaktor naczelny

Wydawnictw Politechniki Rzeszowskiej

prof. dr hab. Grzegorz OSTASZ

W procesie wydawniczym
pominięto etap opracowania redakcyjnego.
Monografię wydrukowano z matryc dostarczonych
przez Krzysztofa Surowca.

Redakcja naukowa

Krzysztof SUROWIEC

Projekt okładki

Joanna MIKUŁA

© Copyright by Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej
Rzeszów 2020

Wszelkie prawa autorskie i wydawnicze zastrzeżone. Każda forma powielania oraz przenoszenia na inne nośniki bez pisemnej zgody Wydawcy jest traktowana jako naruszenie praw autorskich, z konsekwencjami przewidzianymi w *Ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych* (Dz.U. z 2018 r., poz. 1191 t.j.). Autor i Wydawca dołożyli wszelkich starań, aby rzetelnie podać źródło zamieszczonych ilustracji oraz dotrzeć do właścicieli i dysponentów praw autorskich. Osoby, których nie udało się ustalić, są proszone o kontakt z Wydawnictwem.

e-ISBN 978-83-7934-395-9

Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej
al. Powstańców Warszawy 12, 35-959 Rzeszów

Ark. wyd. 12,63. Ark. druk. 12,25.

Oddano do druku w lipcu 2020 r. Wydrukowano w lipcu 2020 r.
Drukarnia Oficyny Wydawniczej PRz, al. Powstańców Warszawy 12, 35-959 Rzeszów

SPIS TREŚCI

Spis treści	3
Wstęp	5
Anna CHRUŚCIEL	
GMINA TUSZÓW NARODOWY PO WEJŚCIU DO UE	7
Joanna DRABICKA, Anna KILIAN	
BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE I DOCHODY GMINY CZARNA	17
Aleksandra GZIK	
ANALIZA INWESTYCJI DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W GMINIE GODZISZÓW	33
Justyna HAREŻGA	
PROJEKTY ZREALIZOWANE W GMINIE PRZEMYŚL, WSPÓLFINANSOWANE Z BUDŻETU UNII EUROPEJSKIEJ	47
Oliwia KĘDZIOR	
INWESTYCJE REALIZOWANE NA TERENIE MIASTA ROPCZYCE W RAMACH FUNDUSZY UNIJNYCH I ICH WPŁYW NA BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE MIASTA	57
Paulina KOSIOR	
DOTACJE UNIJNE NA ROZWÓJ TRANSPORTU I ŁĄCZNOŚCI W POWIECIE STALOWOWOLSKIM	69
Kamil KRZYSIK	
INWESTYCJE REALIZOWANE NA TERENIE MIASTA PRZEMYŚL W RAMACH FUNDUSZY UNIJNYCH	81
Ewelina KRZYSZTOŃ	
ANALIZA KONDYCJI FINANSOWEJ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO NA PRZYKŁADZIE GMINY GODZISZÓW	101
Paulina KRZYSZYCHA	
TECHNOLOGIA RFID JAKO WSPARCIE W PROCESACH ZWIĄZANYCH Z OBIEGIEM I BEZPIECZEŃSTWEM ZBIORÓW W BIBLIOTECE	113

Marcin KURASZ

PROJEKTY Z DOFINANSOWANIEM UNIJNYM REALIZOWANE NA TERENIE
GMINY KRZYWCZA W LATACH 2010 – 2019 127

Barbara POSŁUSZNA

GMINA GŁOGÓW MAŁOPOLSKI W UJĘCIU SPOŁECZNO-EKONOMICZNYM.
ANALIZA ZREALIZOWANYCH PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH ZE
ŚRODKÓW UNIJNYCH 137

Klaudia RAK

WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UNIJNYCH W GMINIE PYSZNICA W LATACH
2009-2020 155

Patrycja SŁUJA

INWESTYCJE GMINY GŁOGÓW MAŁOPOLSKI, ZREALIZOWANE W LATACH
2016 - 2019, PRZY DOFINANSOWANIU ŚRODKAMI Z UNII EUROPEJSKIEJ 165

Weronika WOLAK-LIBUSZOWSKA

WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UE PRZEZ GMINĘ DĘBOWIEC I ICH WPŁYW
NA ZAPEWNIENIE BEZPIECZŃSTWA FINANSOWEGO GMINY 175

Paulina ZWOLENIK

MOŻLIWOŚCI ZASTOSOWAŃ NOWOCZESNYCH ROZWIĄZAŃ I TECHNOLOGII
W PRZEDSIĘBIORSTWIE W CELU MINIMALIZACJI ŚLADU WĘGLOWEGO... 185

WSTĘP

Bezpieczeństwo ma wiele definicji, jednak należy ono do wartości najwyżej cenionych i chronionych w obecnym świecie zarówno w wymiarze jednostki jak i zbiorowym. Zaspokaja ono najważniejsze potrzeby życiowe każdego człowieka. Dotyczy to również zagadnień związanych z finansami zarówno jednostek, przedsiębiorstw, samorządów czy państw.

Bezpieczeństwo finansowe odgrywa współcześnie wielką rolę. Jest ono również najważniejszym składnikiem bezpieczeństwa ekonomicznego, które buduje fundamentalne bezpieczeństwo narodowe.

Poziom bezpieczeństwa finansowego w Polsce determinowany jest między innymi czterema czynnikami: poziomem gospodarki i jej konkurencyjnością; wielkością długu publicznego; sprawnym państwem i siecią bezpieczeństwa finansowego. Intencją niniejszej monografii jest ukazanie różnorodnych aspektów bezpieczeństwa głównie w zakresie finansowym i jego wpływu na działalność różnych podmiotów, takich jak jednostki samorządu terytorialnego czy biblioteki. Dużą rolę w tym w tym zakresie odgrywa pozyskiwanie funduszy europejskich, co zostało uwydatnione w artykułach studentów tworzących tę monografię.

Monografia składa się z 15 artykułów napisanych przez studentów Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza, którzy realizują studia licencyjne lub magisterskie. Przy pisaniu artykułów młodym badaczom radami służyli i swój wkład wnieśli niejednokrotnie pracownicy naukowcy Politechniki Rzeszowskiej.

Prezentowane artykuły pokazują szeroki wachlarz zainteresowań studentów aspektami bezpieczeństwa finansowego, począwszy od kwestii budżetowych, aż po fundusze europejskie, które podnoszą zasoby inwestycyjne danych podmiotów. Oprócz nich autorzy podjęli istotne kwestie bezpieczeństwa w bibliotekach oraz ekologii, która ma wpływ na życie i zdrowie Polaków. Autorzy poszczególnych referatów, jak i redaktor naukowy, mają świadomość, że kompleksowość zagadnienia powoduje wiele ograniczeń dla podejmowanej tematyki, ale mają także nadzieję, że będą one stanowić dla czytelników źródło do poszerzania wiedzy i podejmowania dyskusji nad kluczowymi zagadnieniami związanymi z różnymi aspektami bezpieczeństwa.

Krzysztof Surowiec¹

¹ Dr Krzysztof Surowiec, adiunkt w Katedrze Nauk Humanistycznych i Społecznych, Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza, ul. Podkarpacka 1, 35-082 Rzeszów; e-mail: ks@prz.edu.pl. ORCID: 0000-0002-6298-2260.

Anna CHRUŚCIEL¹

GMINA TUSZÓW NARODOWY PO WEJŚCIU DO UE

W artykule przedstawiono efekty wstąpienia Polski do Unii Europejskiej na przykładzie gminy Tuszów Narodowy. Skupiono się na projektach, których realizacja była w znacznej mierze ułatwiona dzięki członkostwu w integracji europejskiej. Na wstępie nakreślono podstawowe informacje na temat Unii Europejskiej oraz w jaki sposób współpraca między państwami europejskimi przyczyniła się do poprawy gospodarki naszego kraju. W dalszej części zaprezentowano podstawowe informacje dotyczące analizowanej gminy, m.in. jej położenie, ukształtowanie terenu, miejscowości wchodzące w skład gminy, dane liczbowe, klimat czy infrastrukturę. Przybliżono także strukturę dochodów i wydatków w ostatnich latach z uwzględnieniem funduszy pozyskanych z UE. Następnie omówiono, jakie inwestycje przeprowadzono przy dofinansowaniu unijnym z podziałem na określone programy unijne. Wymienione projekty dotyczyły zmian przeprowadzonych od początku wejścia do Unii Europejskiej, to jest od roku 2004 do roku 2020. Z dostępnych informacji przybliżono działania, które przyczyniły się do poprawy życia mieszkańców gminy, rozwoju regionalnego, zwiększonego dostępu do edukacji i unowocześnienia sprzętu do nauczania. Celem przybliżenia skali i rodzajów inwestycji współfinansowanych przez UE korzystano przede wszystkim z materiałów dostępnych na stronie gminy Tuszów Narodowych, ale również z wydawanych przez gminę Gazet Tuszowskich, strony biblioteki publicznej w Tuszowie Narodowym i innych źródeł dostępnych elektronicznie. Na koniec wspomniano także o najnowszych projektach, które są w trakcie realizacji.

Słowa kluczowe: UE, Inwestycje, Gmina Tuszów Narodowy, Budżet, Projekty

1. WPROWADZENIE

Unia Europejska obejmuje 447 milionów ludzi w 27 krajach. To jedyna w swoim rodzaju unia gospodarcza i polityczna między państwami Europy, która obejmuje znaczną część kontynentu. Jej początki sięgają czasów po drugiej wojnie światowej, kiedy to w 1952 r. utworzono Europejską Wspólnotę Węgla i Stali. Natomiast w 1958 r. utworzono dwa traktaty rzymskie: Europejską Wspólnotę Gospodarczą oraz Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM). Na początku współpraca gospodarcza odbywała się między sześcioma państwami, do których należą Belgia, Luksemburg, Holandia, Francja, Niemcy oraz Włochy. Z upływem lat dołączały kolejne kraje. W 1987 r. wszedł w życie Jednolity Akt Europejski, a w 1993 r. - Traktat o Unii Europejskiej z Maastricht. Wśród najważniejszych celów Unii Europejskiej można wymienić zapewnienie postępu gospodarczego i społecznego, zapewnienie bezpieczeństwa oraz ochronę wolności, praw i interesów obywateli².

¹ Anna Chruściel, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Zarządzania, kierunek Zarządzanie, specjalność Profesjonalny Menedżer, 153323@stud.prz.edu.pl.

² https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_pl (01.01.2020 r.), https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_pl (01.01.2020 r.), <http://www.europakarpat.pl/index.php/pMenuId/5/pDocId/156/pCmd/1> (01.01.2020 r.).

1 maja 2004 roku do Unii Europejskiej dołączyły kraje bloku wschodniego: Słowacja, Słowenia, Węgry, Czechy, Łotwa, Litwa, Estonia, Malta, Cypr, a także Polska³.

Jak wspomniano, Unia Europejska to przede wszystkim współpraca między państwami członkowskim. Do jej głównych zadań należy wyrównywanie nierówności gospodarczych przez wsparcie krajów rozwijających się, przestrzeganie praw człowieka i obywatela, dbanie o środowisko naturalne na obszarze Europy oraz rozwój demokracji. Każdy kraj zobowiązany jest do wpłacania określonej składki do wspólnego budżetu. Co roku na podstawie sporządzonego budżetu środki te trafiają z powrotem do członków, a ich wysokość jest uzależniona od stopnia rozwoju gospodarczego danego państwa⁴.

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej dało jej niewątpliwie wiele korzyści. Zdecydowanie, ma ono pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy naszego kraju. Od momentu wejścia do Unii Europejskiej, dzięki środkom unijnym, których Polska jest jednym z największych beneficjentów, co roku wzrost PKB był o jedną czwartą wyższy. Oznacza to, że środki z UE zwiększały wzrost gospodarczy kraju o około jeden punkt procentowy. W ostatnich dziesięcioleciach Polska rozwinęła się średnio w tempie prawie 4%. W związku z tym pojawił się efekt konwergencji, to znaczy powolnego zbliżania się dochodu per capita i wydajności pracy do granicy technologicznej. Ponadto, dzięki integracji europejskiej, Polska mogła dokonać modernizacji oraz rozbudowy potencjału produkcyjnego przy relatywnie niskiej stopie oszczędności. Zwiększyła się także wiarygodność międzynarodowa kraju, nastąpił wzrost inwestycji zagranicznych, co pozwoliło na szybką dyfuzję technologii oraz wzrost efektywności pracy. Jednocześnie, pomoc unijna w formie funduszy europejskich umożliwiła skok rozwojowy w infrastrukturze. W latach 2004-2018 Polska otrzymała z UE 107 mld euro netto, to jest po uwzględnieniu składki (oraz 159 mld euro brutto – bez uwzględnienia składki)⁵.

Odkąd Polska przystąpiła do UE corocznie może korzystać z funduszy unijnych. Ważnymi beneficjentami środków unijnych są jednostki samorządu terytorialnego, np. gminy. Mogą one pozyskać fundusze unijne na projekty w zakresie infrastruktury technicznej, infrastruktury społecznej, ochrony środowiska, transportu, energetyki czy informatyzacji⁶.

W artykule przedstawione zostaną zmiany, jakie nastąpiły po wejściu do Unii Europejskiej na przykładzie gminy Tuszów Narodowy.

2. GMINA TUSZÓW NARODOWY

2.1. Podstawowe informacje o gminie

Gmina Tuszów Narodowy, jako jedna z dziesięciu gmin, wchodzi w skład powiatu mieleckiego i stanowi 10,17% jego powierzchni. Położona jest w północno-zachodniej części województwa podkarpackiego, na terenie Kotliny Sandomierskiej o równinnym charakterze w obrębie wydzielonego mezoregionu Równiny Tarnobrzeskiej. Najwyżej położonymi terenami są wschodnie krańce gminie w rejonie miejscowości Sarnów, Dębiaki, Czajkowa, które charakteryzuje niskofalista rzeźba terenu urozmaicona

³ <http://www.pwe.org.pl/historia-unii-europejskiej-w-pigulce> (01.01.2020 r.).

⁴ <http://www.pwe.org.pl/historia-unii-europejskiej-w-pigulce> (01.01.2020 r.).

⁵ <http://ineuropa.pl/in15/> (01.01.2020 r.).

⁶ http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/19717/ulotka_dla_jednostek_samorządu_terytoria_lnego.pdf (01.01.2020 r.).

wydiami, głównie porośniętymi lasami, osiągającymi wysokość ponad 180 m n.p.m. (tak zwana Trełańska Góra)⁷.

Składa się ona z 13 miejscowości (14 sołectw): Tuszów Narodowy (gdzie mieści się siedziba władz samorządowych, w jego centrum znajduje się Urząd Gminy), Tuszów Mały, Malinie, Ławnica, Grochowe I oraz Grochowe II, Dębiaki, Sarnów, Czajkowa, Jaślany, Pluty, Józefów, Borki Nizińskie i Babicha. Spośród wszystkich sołectw, najliczniej zamieszkanym jest wieś Malinie⁸.

Gmina Tuszów Narodowy graniczy od strony północnej z Gminą Padew Narodowa, na południu sąsiaduje z Miastem Mielec i Gminą Mielec, od wschodu z Gminą Cmolas, natomiast od strony zachodniej z Gminą Gawłuszowice. Około 12 km od centrum gminy znajduje się Starostwo Powiatowe w Mielcu. Ponadto przez gminę przebiega obwodnica miasta Mielec, droga wojewódzka Dębica-Mielec-Nagnajów-Tarnobrzeg oraz linia kolejowa Dębica-Mielec-Tarnobrzeg-Stalowa Wola⁹.

Liczba mieszkańców gminy wynosi 8157, co odpowiada 6% ludności powiatu. Wśród nich 49,8% stanowią kobiety, zaś 50,2% - mężczyźni. Powierzchnia gminy zajmuje 89,2 km², z czego ponad 30% stanowią obszary leśne, będące własnością państwową, prywatną i komunalną. We wschodniej części znajduje się duży kompleks leśny, który wchodzi w skład Puszczy Sandomierskiej. Utworzony też został Rezerwat przyrody Pateraki. Zarówno klimat, fauna, jak i flora lasów, łąk i pól w gminie jest charakterystyczna dla Kotliny Sandomierskiej. Występują w niej gleby takie jak mady, gleby bielcowe i brunatne, gliny, piaski, pylice. Naturalne bogactwo gminy stanowią lasy oraz złoża piasku budowlanego. Las to jeden z najważniejszych komponentów środowiska przyrodniczego w gminie Tuszów Narodowy, który spełnia funkcję produkcyjną, ochronną oraz społeczną. Poza tym na terenie gminy jest zarejestrowane ponad 100 podmiotów gospodarczych. Mają one profil: produkcyjny, handlowy, usługowy oraz specjalistyczny. Poza nimi zarejestrowane są także dwa gospodarstwa agroturystyczne. Gmina Tuszów Narodowy posiada charakter rolniczo-przemysłowy, gdzie w rolnictwie istnieje przewaga małych gospodarstw rolnych. Ma atrakcyjne tereny pod zabudowę, a także działalność gospodarczą. Jest ona zaopatrywana w wodę z sieci wodociągowej z ujęciem wody we wsi Jaślany. Na jej terenie znajduje się pięć szkół podstawowych, jedno Publiczne Gimnazjum w Tuszowie Narodowym oraz trzy samorządowe przedszkola. Przy szkole podstawowej w Maliniu funkcjonuje sala gimnastyczna oraz rehabilitacyjna. W obrębie gminy jest dobrze rozbudowana sieć lokalnych dróg, domy strażaka z zapleczem świetlic, boiska sportowe (w tym boisko Orlik). Natomiast bazą kulturową są Wiejski Dom Kultury i Rekreacji w Grochowie oraz Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami bibliotecznymi. Co więcej, w społeczności lokalnej funkcjonują liczne stowarzyszenia, ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe

⁷ *Analiza potencjału inwestycyjnego GMINY TUSZÓW NARODOWY*, 2BA DORADZTWO STRATEGICZNE, 48-300 Nysa, Podzamcze B 10/17, Nysa, luty 2014, s. 6; [https://pl.wikipedia.org/wiki/Tuszów_Narodowy_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Tuszów_Narodowy_(gmina)) (02.01.2020 r.); http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=6&strona=1&sub=2 (02.01.2020 r.).

⁸ http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=6&strona=1&sub=2 (02.01.2020 r.); *Analiza potencjału inwestycyjnego GMINY TUSZÓW NARODOWY*, 2BA DORADZTWO STRATEGICZNE, 48-300 Nysa, Podzamcze B 10/17, Nysa, luty 2014, s. 6.

⁹ http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=6&strona=1&sub=2 (02.01.2020 r.).

czy kapele: Grochowiacy razem z zespołem pieśni i tańca, kapela Młodzi Jaślaniacy i kapela Tadzka Rzeźnika z Jaślan¹⁰.

Na terenie gminy Tuszów Narodowy znajdują się również zabytki. W 1988 roku do rejestru zabytków wpisano dwa obiekty tj.¹¹:

- Kościół w Sarnowie, który wybudowano w 1833 roku jako zbór protestancki. W 1942 roku został on przejęty i poświęcony przez katolików,
- Dom urodzin generała Władysława Edwarda Sikorskiego wybudowany staraniem gromady Tuszów Narodowy w 1869 roku z przeznaczeniem na szkołę i mieszkanie dla nauczyciela. Obecnie rozpoczyna się spod niego szlak turystyczny prowadzący do rezerwatów Puszczy Sandomierskiej oraz na płaskowyż Kolbuszowski, który wytyczony został w latach 80.

2.2. Budżet Gminy Tuszów Narodowy

Według Projektu Uchwały Budżetowej na rok 2020 planowane dochody Gminy Tuszów Narodowy mają wynosić 50 660 845,79 zł. W tej kwocie dochody bieżące mają być w wysokości 36 223 745,20 zł z czego ze środków z Unii Europejskiej – 423 736,20 zł. Natomiast dochody majątkowe są planowane w wysokości 14 437 100,59 zł z czego ze środków Unii Europejskiej w kwocie 12 554 855,59 zł. Natomiast, jeśli chodzi o wydatki ogółem, są one ustalone w łącznej wysokości 54 224 245,79 zł, w tym wydatki bieżące mają stanowić 32 890 620,33 zł z czego 423 736,20 zł to wydatki bieżące, które mają być realizowane z udziałem środków w Unii Europejskiej. Natomiast wśród wydatków majątkowych, których kwota jest ustalona na 21 333 625,46 zł, z udziałem środków w Unii Europejskiej mają być one realizowane w wysokości 12 554 855,59 zł¹².

Budżet Gminy Tuszów Narodowy na ubiegły – 2019 - rok miał ustalone dochody ogółem na poziomie 46 555 318,56 zł. Natomiast wydatki ustalone były na 49 428 478,56 zł. Wśród dochodów bieżących z 34 642 077,80 zł ze środków Unii Europejskiej wynosiły 1 719 294,80 zł, a z dochodów majątkowych z 11 91 240,76 zł, z Unii Europejskiej planowane środki były w wysokości 9 977 651,76 zł. Z kolei, wydatki bieżące realizowane z udziałem środków z Unii Europejskiej zaplanowano na 1 719 294,80 zł, a wydatki majątkowe na - 7 048 586,15 zł¹³.

2.3. Inwestycje w Gminie Tuszów Narodowy z wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej

Gmina Tuszów Narodowy po wejściu Polski do Unii Europejskiej dokonała wiele inwestycji, z których część projektów została wykonana dzięki wykorzystaniu środków unijnych. W 2004 roku w ramach programu SAPARD¹⁴ dokonano modernizacji dróg

¹⁰ http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=6&strona=1&sub=2 (02.01.2020 r.);

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Tuszów_Narodowy_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Tuszów_Narodowy_(gmina)) (02.01.2020 r.);

<http://bibliotekatuszow.pl/?id=polozenie> (02.01.2020 r.);

https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tuszow_Narodowy (02.01.2020 r.).

¹¹ <http://bibliotekatuszow.pl/?id=polozenie> (03.01.2020 r.);

http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=6&strona=1&sub=2 (03.01.2020 r.).

¹² Projekt Uchwały Budżetowej na rok 2020 Rady Gminy Tuszów Narodowy z dnia 2019 r., s. 10, 37.

¹³ Uchwała nr III/27/2018 Rady Gminy Tuszów Narodowy z dnia 31 grudnia 2018 r. w sprawie uchwalenia budżetu Gminy Tuszów Narodowy na 2019 rok, s. 6, 19-20.

¹⁴ SAPARD (w tłumaczeniu Specjalny Przedakcesyjny Program na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich) jest programem mającym na celu wsparcie rozwoju obszarów wiejskich państw członkowskich UE jak również rozwój rolnictwa. W Polsce jego realizacja zaczęła się w

gminnych w miejscowościach Grochowe (Antońka), Borki Nizińskie oraz Grochowe I (Goźlin). Całkowite wartości projektów to kolejno: 454 998,60 zł; 282 146,77 zł i 377 202,11 zł. Na każdą z inwestycji otrzymano środki z Unii Europejskiej w kwotach 238 874,27 zł; 148 127,06 zł oraz 198 031,11 zł. Oznacza to, że wszystkie te inwestycje pokryto dokładnie w 52,5% z funduszy unijnych. Kolejne projekty również realizowano w ramach programu SAPARD. W Maliniu miała miejsce budowa kanalizacji sanitarnej i przepompowni głównej, gdzie przy całkowitej wartości projektu 2 309 308,33 zł dofinansowanie z Unii wynosiło 1 462 462,41 zł. Zbudowano także plac z terenami zielonymi, park, miejsca wypoczynku, aleję im. Gen. W. E. Sikorskiego, parkingi wokół placu oraz przy Urzędzie Gminy ze zjazdem na drogę powiatową oraz odwodniono parkingi przy dofinansowaniu 85 187,07 zł z programu SAPARD. Natomiast w 2005 roku zmodernizowano, przy pomocy Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, budynek Wiejskiego Domu Kultury w Grochowie. W 2006 r. przebudowano drogę gminną Grochowe II – Dębiaki przy dofinansowaniu z EFRR. Końcem roku 2006 zaczęto realizować dwa projekty współfinansowane przez UE z Europejskiego Funduszu Społecznego¹⁵, tj.: „Aktywizacja zawodowa mieszkańców Gminy Tuszów Narodowy” oraz „Twórzmy szanse dla bezrobotnych poprzez nabywanie nowych umiejętności”. W ramach obu projektów objęto wsparciem 20 osób. Pomoc oferowano poprzez doradztwo zawodowe (w tym tworzenie indywidualnych planów działania), szkolenia zawodowe (kurs spawania, kurs operatora obrabiarek sterowanych numerycznie, kurs prawo jazdy kat. C i C+E, kurs kosmetyczki) oraz pośrednictwo pracy¹⁶.

W latach 2007-13 w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki¹⁷ gmina realizowała 8 projektów, których celem było przede wszystkim wyrównywanie szans

lipcu 2002 roku. Wszystkie projekty SAPARD-u są finansowane z przynajmniej dwóch źródeł. Część środków pochodzi z budżetu Unii Europejskiej, a część ze środków publicznych danego państwa. J. Rowiński, *SAPARD – programowanie i realizacja*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2005, nr 14, s. 7; J. Kania, *Wkład programu SAPARD w rozwój gospodarstw rolnych w Polsce*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu” 2009, nr z. 5, s. 113.

¹⁵ EFS (Europejski Fundusz Społeczny) powołano jako pierwszy fundusz strukturalny Wspólnot Europejskich. Celem tego funduszu jest wspieranie mobilności pracowników (w sensie zawodowym oraz geograficznym), ułatwienie ich zatrudnienia oraz dostosowania się do zmieniającego się rynku pracy. Powinien też wspierać działania zapobiegające powstawaniu bezrobocia, jak i te przyczyniające się do wzrostu zatrudnienia oraz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn. A. Konarska, A. Łęga, *Fundusze Strukturalne Dla Sektora Opieki Zdrowotnej w Perspektywie 2014-2020* [w:] *Czwartki u Ekonomistów Tom II: Gospodarka w warunkach integracji europejskiej*, red. D. J. Mierzejewskiego, J. Polcyna, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile, Piła 2014, s. 170-171.

¹⁶http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=102&subsub=29&menu=110&strona=1 (04.01.2020 r.).

¹⁷ Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) to jeden z programów finansowanych ze środków wspólnotowych (z Europejskiego Funduszu Społecznego) w latach 2007-2013. Jego głównym założeniem jest wyrównywanie szans edukacyjnych, podnoszenie poziomu wykształcenia, zwiększenie aktywności zawodowej oraz kwalifikacji. Szczególną opieką otoczone są obszary wiejskie celem zmniejszenia dysproporcji między miastem a wsią. M. Klonowska-Matynia, E. Z. Zdrojewski, *Wykształcenie jako determinanta rozwoju kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” 2008, nr 8, s. 142-143.

edukacyjnych uczniów szkół podstawowych, a także upowszechnianie edukacji przedszkolnej. Powstały w tym czasie punkty przedszkolne w Ławnicy, Tuszowie Narodowym i Sarnowie, gdzie edukacją przedszkolną objęto dzieci w wieku 3-5 lat. Projekty zakładały m.in. wszechstronny i kompleksowy program edukacyjny wraz z zajęciami z j. angielskiego, rytmiką oraz zajęciami z logopedą, dodatkowo zajęcia taneczne oraz z zakresu gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej. Przewidziano również specjalne warsztaty edukacyjne dla rodziców. W międzyczasie tworzone dodatkowe grupy przedszkolne i starano się o promocję i rozszerzanie ofert edukacyjnych. Natomiast w szkołach podstawowych (głównie w miejscowościach Borki Nizińskie, Malinie, Jaśłany, Czajkowa) programy oferowały zajęcia wyrównawcze oraz rozwijające pasje i zainteresowania uczniów, pomoc pedagogiczną, a dla klas I-III z całej gminy – dodatkowe zajęcia logopedyczne, z zakresu czytania i pisania, trudności matematycznych oraz zajęcia dla uzdolnionych matematycznie i przyrodniczo. Ponadto szkoły zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt multimedialny (tablice multimedialne, projektory, tablety, laptopy) oraz system zarządzania zajęciami pozalekcyjnymi w Czajkowej i Jaślanach. Poza nimi realizowano też projekt „Czas na aktywność w Gminie Tuszów Narodowy”, którego celem była aktywizacja społeczna i zawodowa przez wsparcie szkoleniowe, doradztwo zawodowe, trening umiejętności społecznych, kursy zawodowe, mające motywować klientów GOPS-u do zmian i pozytywnego myślenia o sobie¹⁸.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW¹⁹) na lata 2007-13 zrealizowano w gminie wiele projektów. Celem poprawy warunków życia mieszkańców, w miejscowościach Malinie oraz Tuszów Narodowy zbudowano sieć kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami ścieków, przyłączami i zasilaniem energetycznym. Poza tym, wyremontowano budynek Domu Kultury w Grochowie, uwzględniając m.in. potrzeby osób niepełnosprawnych; rozbudowano i wyremontowano Remizę Ochotniczej Straży Pożarnej w Tuszowie Narodowym pod przyszłe potrzeby Wiejskiego Centrum Informacyjno-Kulturalnego. W Tuszowie Narodowym miał miejsce także remont boiska sportowego wraz z odnowieniem jego zaplecza i otoczenia. Kolejne inwestycje to: rozbudowa i remont Klubu Sportowego Dębiaki, budowa boiska sportowego oraz rozbudowa i remont Domu Ludowego w Jaślanach, zagospodarowanie terenu wokół obiektu Ochotniczej Straży Pożarnej w Grochowie pełniącego funkcję świetlicy wiejskiej (m.in. wybudowano parking postojowy, stworzono dojazd, położono nawierzchnię z kostki brukowej), remont i modernizacja elewacji zewnętrznej świetlicy wiejskiej w Sarnowie, „Warsztaty kulinarne – żyj i jedz zdrowo” obejmujące szkolenie,

¹⁸http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=102&subsub=29&menu=109&strona=1 (05.01.2020 r.).

¹⁹ W latach 2007-2013 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich był realizowany przez 27 państw członkowskich Unii Europejskiej. Programy te były po części kontynuacją programów z okresu od 2000 do 2006 roku. Cele priorytetowe zostały odzwierciedlone w następujących osiach działań: 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego; 2- Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich; 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej; 4 – Leader. J. Rowiński, *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 [Analiza zatwierdzonej wersji programu i pierwszych lat realizacji]*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2008, nr 118, s. 15; A. Kurdyś-Kujawska, *Ocena wykorzystania środków finansowych w okresie trzech lat funkcjonowania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2011, nr 02 [20], s. 48-50.

spotkania kulinarne oraz piknik podsumowujący, a w ramach projektu „Kuchnia dla pokoleń” wyposażenie zaplecza kuchennego w świetlicy wiejskiej w Jaślanach; remont Domu Ludowego w Czajkowej, remont (termomodernizacja) budynku Domu Strażaka w Grochowie I pełniącego funkcję świetlicy wiejskiej, remont budynku Domu Strażaka w Ławnicy pełniącego funkcję świetlicy wiejskiej, budowa Centrum Rehabilitacyjno-Rekreacyjno-Sportowego (wybudowano boisko wielofunkcyjne o wymiarach 22 x 44 m o nawierzchni syntetycznej poliuretanowej wraz bieżnią trzytorową i urządzeniami do rehabilitacji), budowa sieci kanalizacji sanitarnej w systemie podciśnieniowym w miejscowości Tuszów Narodowy, rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody w Jaślanach, rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej na terenie całej gminy²⁰.

W ramach (RPO WP) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2007-13 przebudowano drogę gminną Grochowe Ławnica wraz z infrastrukturą towarzyszącą (wybudowano zatoki postojowe, parking dla samochodów postojowych, chodnik oraz oświetlenie uliczne); zrealizowano projekt, którego celem była poprawa warunków technicznych Świetlicy Socjoterapeutycznej w Borkach Nizińskich i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (unowocześniono bazę systemu opieki społecznej poprzez modernizację, poprawę warunków lokalowych i dostosowanie do obowiązujących standardów); zakupiony został nowoczesny, średni wóz strażacki. Zrealizowano projekt pt. „Utworzenie Centrum Pamięci Generała Władysława Sikorskiego – dobudowa sal muzealno-wystawowych przy domu urodzenia gen. Wł. Sikorskiego w Tuszowie Narodowym”, dzięki któremu dobudowano 150m². W wyniku rozbudowy powstała nowoczesna sala wystawowa, izbę pamięci przekształcono w Centrum Pamięci, a wypożyczalnię i czytelnię biblioteczną wyposażono w nowe meble i dodatkowe stanowiska komputerowe. Cały obiekt objęto monitoringiem i dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wyłożono także chodnik kostką brukową, odnowiono elewację zewnętrzną, odremontowano hol, wymieniono stolarkę okiennodrzwiową i pokrycie dachowe. Kolejnym projektem był „PSeAP - Podkarpacki System e-Administracji Publicznej”. Zaś w 2013 r. z EFRR otrzymano dotację na kompleksową termomodernizację obiektów użyteczności publicznej, której poddano: budynek Urzędu Gminy w Tuszowie Narodowym, budynek sali gimnastycznej przy Publicznym Gimnazjum im. J. P. II w Tuszowie Narodowym, budynek Domu Ludowego w Maliniu oraz w Czajkowej, budynek Stacji Uzdatniania Wody w Jaślanach, budynek Domu Strażaka w Grochowie²¹.

W ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007 – 2013 realizowano w gminie projekt „Inwestycje i Turystyka”, gdzie dofinansowanie z EFRR wyniosło 143 739,20 zł. Jego celem było stworzenie ponadregionalnej współpracy z 6 gminami z terenu Polski Wschodniej, by zapewnić warunki do rozwoju regionu i zmniejszyć dysproporcje gospodarcze i społeczne, jakie istnieją między Polską Wschodnią a resztą kraju²².

²⁰http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=102&subsub=29&menu=108&strona=1 (05.01.2020 r.).

²¹http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=102&subsub=29&menu=107&strona=1 (05.01.2020 r.); <http://bibliotekatuszow.pl/?id=projekty> (05.01.2020 r.); Gazeta Tuszowska Kwartalnik nr IV/2013.

²²http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=102&subsub=29&menu=106&strona=1 (05.01.2020 r.).

W latach 2014-2020 w ramach PROW realizowano projekt budowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz wodociągowej. Wykonano blisko 120 przyłączy domowych. Natomiast w ramach RPO WP można wyróżnić Program Operacyjny Pomoc Techniczna, której celem jest opracowanie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji, wypracowanie dokumentu pn. Lokalny Program Rewitalizacji, co ma wyprowadzić obszary zdegradowane ze stanu kryzysowego i stworzyć odpowiednie warunki do ich zrównoważonego rozwoju. Ponadto przebudowano i doposażono w nowoczesny sprzęt ITC oraz pomoce dydaktyczne Zespół Szkół w Maliniu, Szkołę Podstawową i Publiczne Gimnazjum w Tuszowie Narodowym. W trakcie realizacji jest także projekt obejmujący termomodernizację w sześciu budynkach użyteczności publicznej: Zespołu Szkół w Maliniu i Jaślanach, Szkoły Podstawowej w Borkach Nizińskich oraz Czajkowej, Przedszkola w Ławnicy oraz OSP w Józefowie, a w Szkołach w Borkach Nizińskich i Czajkowej zaplanowano dodatkowo wymianę nisko-sprawnych źródeł ciepła na nowoczesne automatyczne kotłownie biogazowe²³.

W gminie Tuszów Narodowy funkcjonuje od lat Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa kierowana do osób i rodzin o niskich dochodach. Produkty żywnościowe trafiają do określonej liczby osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji. Przykładowo w 2013 r. w grudniu z pomocy skorzystało 520 osób. Natomiast gmina otrzymała z EPPŻ żywność do rozdysponowania w ilości 4,5 tony²⁴.

Gmina Tuszów Narodowy dołączyła także do projektu „Eko-energia w gminach: Tuszów Narodowy – Mielec”, dzięki czemu może otrzymać dotacje z EFRR do odnawialnych źródeł energii (fotowoltaika, solary, piece na pellet) oraz ogłosiła nabór chętnych mieszkańców do wzięcia udziału w projekcie „STOP ZE SMOGIEM – w gminie Tuszów Narodowy”. W ramach projektu można uzyskać dotację do wymiany źródeł ciepła (tj. wymiany pieców i kotłów na paliwa stałe na gazowe kotły c.o. – kondensacyjne, oraz automatyczne kotły c.o. – opalane biomasą i na ekogroszek) w wysokości nawet do 85%. Poza oboma projektami, gmina realizuje również projekt „Słoneczna Jesień Życia”, który skierowany jest do ludzi starszych i samotnych potrzebujących pomocy. W jego ramach utworzono w budynku byłej szkoły Dzienny Dom Pomocy w Dębiakach. Świadczone są usługi opiekuńcze (osoby z nich korzystające mają zapewnioną teleopiekę poprzez tzw. opaski życia, czujniki czadu i dymu), usługi specjalistyczne, sąsiedzkie. Ponadto seniorzy mogą skorzystać z dowozu i mają zapewnione śniadania oraz obiady. Mogą również m.in. korzystać z zabiegów fizjoterapii i rehabilitacji, wypoczynku w pokoju ze ścianą solną, kącika czytelniczego, przewidziane są także zajęcia warsztatowe oraz zajęcia prowadzone przez animatora kultury. Projekt współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Społecznego²⁵.

²³http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=102&subsub=29&menu=221&strona=1 (05.01.2020 r.);

http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=102&subsub=29&menu=201&strona=1 (05.01.2020 r.).

²⁴ http://tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=25&subsub=39&menu=156&strona=1 (05.01.2020 r.); Gazeta Tuszowska Kwartalnik nr IV/2013.

²⁵ Gazeta Tuszowska II i III kwartał /2018;

https://www.tuszownarodowy.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&menu=1&dzialy=1&akcja=artykul&artykul=935 (05.01.2020 r.);

https://hej.mielec.pl/pl/11_wiadomosci/48737_w_d_biakach_dzia_alno_rozpocz_dzienny_dom_po_bytu.html (06.01.2020 r.).

3. PODSUMOWANIE

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej bez wątpienia przyniosło jej wiele korzyści. Wsparcie w ramach funduszy unijnych pozwoliło na zrealizowanie wielu projektów inwestycyjnych w różnych regionach kraju. Na przykładzie powiatów czy gmin można zauważyć jakie zmiany zaszły w wyniku członkostwa w integracji europejskiej. Każda jednostka samorządu terytorialnego może złożyć wnioski o dofinansowanie różnych inwestycji. W ten sposób uzyskuje szansę na współfinansowanie w ramach odpowiednich projektów.

Rozpatrując gminę Tuszów Narodowy nietrudno zauważyć korzyści, jakie osiągnęła dzięki funduszom unijnym. Realizowane z ich pomocą inwestycje przyczyniały się do poprawy warunków życia mieszkańców, wyrównywanie szans edukacyjnych i unowocześnianie sprzętów do nauczania, podnoszenia jakości usług edukacyjnych, zapewnienia pomocy osobom starszym i samotnym, regularnej pomocy osobom z trudną sytuacją materialną w ramach pomocy żywnościowej, aktywizacji zawodowej i społecznej, poprawy i rozbudowy infrastruktury gminy, modernizacji dróg gminnych, termomodernizacji i remontów budynków użyteczności publicznej. Dzięki wprowadzonym w życie projektom zorganizowane warsztaty kulinarne promowały zdrowe odżywianie, kuchnię tradycyjną. Ponadto z informatyzowano administrację publiczną, dobudowano, przebudowano bądź rozbudowano istniejące obiekty.

Gmina Tuszów Narodowy od 2004 roku korzystała m.in. z programu SAPARD, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego, Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa.

Fundusze unijne pozwoliły na pokrycie kosztów inwestycji w części około 50%, np. jeśli chodziło o modernizację sieci dróg gminnych, do nawet 85%, jak przewidziano w projekcie „STOP ZE SMOGIEM – w gminie Tuszów Narodowy”. Dzięki tym środkom wiele projektów zostało wykonanych, a w planach są już następne.

LITERATURA

- [1] *Analiza potencjału inwestycyjnego GMINY TUSZÓW NARODOWY*, 2BA DORADZTWO STRATEGICZNE, 48-300 Nysa, Podzamcze B 10/17, Nysa, luty 2014.
- [2] Gazeta Tuszowska Kwartalnik nr IV/2013.
- [3] Gazeta Tuszowska II i III kwartał /2018.
- [4] <http://bibliotekatuszow.pl/>
- [5] <http://ineuropa.pl/in15/>
- [6] <http://tuszownarodowy.pl/>
- [7] <http://www.europakarpat.pl/>
- [8] <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>
- [9] <http://www.pwe.org.pl/>
- [10] <https://europa.eu/european-union/>
- [11] <https://hej.mielec.pl/>
- [12] [https://pl.wikipedia.org/wiki/Tuszów_Narodowy_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Tuszów_Narodowy_(gmina))
- [13] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tuszow_Narodowy

- [14] Kania J., *Wkład programu SAPARD w rozwój gospodarstw rolnych w Polsce*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu” 2009, nr z. 5.
- [15] Klonowska-Matynia M., Zdrojewski E. Z., *Wykształcenie jako determinanta rozwoju kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” 2008, nr 8.
- [16] Konarska A., Łęga A., *Fundusze Strukturalne Dla Sektora Opieki Zdrowotnej w Perspektywie 2014-2020* [w:] *Czwartki u Ekonomistów Tom II: Gospodarka w warunkach integracji europejskiej*, red. D. J. Mierzejewskiego, J. Polcyna, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Piile, Piła 2014.
- [17] Kurdyś-Kujawska A., *Ocena wykorzystania środków finansowych w okresie trzech lat funkcjonowania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2011, nr 02 [20].
- [18] Projekt Uchwały Budżetowej na rok 2020 Rady Gminy Tuszów Narodowy z dnia 2019 r.
- [19] Rowiński J., *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 [Analiza zatwierdzonej wersji programu i pierwszych lat realizacji]*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2008, nr 118.
- [20] Rowiński J., *SAPARD – programowanie i realizacja*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2005, nr 14.
- [21] Uchwała nr III/27/2018 Rady Gminy Tuszów Narodowy z dnia 31 grudnia 2018 r. w sprawie uchwalenia budżetu Gminy Tuszów Narodowy na 2019 rok.

THE COMMUNE OF TUSZÓW NARODOWY AFTER ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

The article presents the effects of Poland's accession to the European Union on the example of the commune of Tuszów Narodowy. It focuses on projects whose implementation was greatly facilitated by membership in European integration. At the beginning, basic information about the European Union and how the cooperation between European countries contributed to the improvement of our country's economy was outlined. In the following part, basic information about the analyzed commune is presented, including its location, landform, villages, figures, climate and infrastructure. The structure of income and expenditure in recent years has also been approximated, taking into account funds obtained from the EU. Next, it was discussed which investments were made with EU funding, with a division into specific EU programmes. These projects concerned changes carried out since the beginning of the accession to the European Union, i.e. from 2004 to 2020. In order to approximate the scale and types of investments co-financed by the EU, the materials available on the website of the commune of Tuszów Narodowy were used, as well as newspapers „Gazeta Tuszowska” published by the commune, the website of the public library in Tuszów Narodowy and other sources available electronically. Finally, the latest projects that are underway were also mentioned.

Keywords: European Union, Investments, The Commune of Tuszów Narodowy, Budget, Projects.

Joanna DRABICKA¹
Anna KILIAN²

BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE I DOCHODY GMINY CZARNA

W artykule przedstawiono strukturę dochodów i wydatków w gminie Czarna w latach od 2014 do 2018. Gmina ta składa się z kilku wsi. Na początku przedstawiono liczbę mieszkańców na podstawie powyższych lat, która z roku na rok była wyższa co oznacza, że liczba mieszkańców rosła. Kolejno skupiono się na dochodach gminy, które z roku na rok były wyższe. Można wywnioskować z tego, że wzrost dochodu przyczynia się do lepszego życia mieszkańców gminy. W skład dochodów ogółem gminy wchodzi dochody bieżące, czyli z podatku: od osób fizycznych i prawnych, opłat, a także pochodzące z subwencji ogólnej oraz dochody z tytułu dotacji, a także środków, które przeznaczone są na cele bieżące oraz dochody majątkowe pochodzące ze sprzedaży majątku oraz z tytułu dotacji oraz środków, które przeznaczone są na inwestycje. Następnie dokonano analizy wydatków w gminie. Wydatki w porównaniu z dochodami również rosły z roku na rok. Przyczyną ich wzrostu w gminie jest ciągły wzrost wszystkich cen oraz usług. Finansowanie zadań publicznych jest z roku na rok coraz większe, co skutkuje większym wzrostem wydatków w gminie. Przedstawiono także kilka projektów, które są realizowane w gminie Czarna. Według zarządzenia Wójta Gminy Czarna, opisana została planowana nadwyżka w budżecie w kolejnych latach. Stwierdzono, że gospodarka gminy Czarna dobrze funkcjonuje i rozwija się, a znaczny deficyt, który miał miejsce był tylko jednorazowym przypadkiem, który był spodziewany.

Słowa kluczowe: gmina, mieszkańcy, dochody, wydatki, projekty

1. WPROWADZENIE

Gmina Czarna znajduje się 20 km od Rzeszowa, czyli miasta wojewódzkiego Podkarpacia, w sąsiedztwie 5 km od Łańcuta. Jest to środkowo-wschodnia część województwa, leży przy krajowej drodze na trasie Łańcut-Leżajsk. Jej powierzchnia wynosi 78,15 km². W skład tej gminy wchodzi takie wsie:

- Czarna
- Krzemienica
- Dąbrówki
- Medynia Łańcucka
- Medynia Głogowska
- Dąbrówki
- Zalesie

¹ Joanna Drabicka, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Kierunek Zarządzanie – Profesjonalny menedżer, 155030@stud.prz.edu.pl.

² Anna Kilian, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Kierunek Zarządzanie - Rachunkowość w zarządzaniu finansami przedsiębiorstw, 155018@stud.prz.edu.pl.

- Wola Mała
- Pogwizdów.

Wchodzi w skład gmin powiatu łańcuckiego i graniczy ona z gminami leżącymi w tym właśnie powiecie, czyli z gminą: Łañcut, Białobrzegi, Rakszawa i miastem Łañcut, a także z gminami poza obszarem Powiatu łańcuckiego tj. gmina Krasne, Trzebowniko i Sokółów Małopolski. Geograficznie jest to południowa część Kotliny Sandomierskiej, w obrębie Płaskowyżu Kolbuszowskiego, w Dolinie Wisłoka³. Już od średniowiecza na terenie tej gminy osadzali się ludzie. Po 1340 roku założono najstarszą wieś, czyli Krzemienicę, a w połowie następnego wieku powstała Wola Mała, jednak proces osadniczy był bardzo powolny na terenie opisywanej gminy. Gmina Czarna jest obszarem z bardzo niskim poziomem zanieczyszczenia, występują w nim złoża gazu ziemnego, a 30% jej powierzchni stanowią lasy, czyli 2380 ha⁴.

Gminę na dzień 31 grudnia 2018 r. zamieszkiwało 11688 mieszkańców, w tym 5991 kobiet. Zmarło 100 osób, natomiast 135 dzieci przyszło na świat, czyli jak z tego wynika przyrost naturalny w tej gminie wynosił 35. Najludniejszą miejscowością w gminie jest Krzemienica, która liczy aż 2936 mieszkańców⁵. Na czele gminy Czarna stoi wójt Edward Dobrzański, a jego zastępcą jest Ewa Panek⁶. Aby przedstawić na przestrzeni kilku lat liczbę mieszkańców gminy Czarna zaprezentowano tabelę 1.

Tab. 1. Liczba mieszkańców gminy Czarna w latach 2014 - 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba mieszkańców	11418	11500	11511	11629	11688

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna⁷

Tabela 1 przedstawia liczbę mieszkańców na stan 31 grudnia danego roku zaczynając od roku 2014, a kończąc na 2018. Jak widać jest to tendencja wzrostowa, co świadczy o tym, że gmina Czarna z roku na rok się powiększa.

Rada gminy składa się 15 osób, przewodniczącym rady w kadencji 2018-2023 jest Jaromi Zdzisław, a wiceprzewodniczącym Sławomir Chudzik. W gminie działają takie komisje jak:

- Rewizyjna
- Skarg, Wniosków i Petycji
- Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Gospodarki Finansowej, Rzemiosła i Usług
- Rolnictwa, Zaopatrzenia Ludności i Ochrony Środowiska
- do spraw Oświaty i Spraw Społecznych.

³ S. Mendelowski, *Powiat Łañcucki*, Wyd. PUW „Roksana”, Krosno 2002, s. 41.

⁴ Tamże, s. 68-70.

⁵http://www.gminaczarna.pl/asp/pliki/download/statystyka_ludnosci_31-12-2018.pdf(20.11.2019).

⁶http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=55&strona=1&pol=19(20.11.2019).

⁷ http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=9&strona=1&sub=96(19.11.2019).

W każdej miejscowości działa rada sołecka, w skład, której wchodzi niektórzy jej mieszkańcy. W skład jednostek organizacyjnych gminy w miejscowości Czarna wchodzi: Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Centrum Usług Wspólnych oraz Zespół Szkół, a także Zespoły Szkół w takich miejscowościach gminy jak: Dąbrówki, Krzemienica, Medynia Głogowska, Medynia Łańcucka, Wola Mała i Zalesie⁸.

Przez gminę Czarna przechodzi linia kolejowa, droga krajowa oraz dwie wojewódzkie, trasa szybkiego ruchu, a także autostrada, sąsiaduje ona również z lotniskiem w Jasionce. W gminie powstają coraz to nowocześniejsze formy rekreacji tj.: szlaki turystyczne, stadniny koni, orlik czy hale sportowe i stadiony. W każdej miejscowości w gminie znajduje się klub sportowy, a także się plac zabaw dla dzieci. Gmina może pochwalić się Ośrodkiem i Zagrodą Gancarską, w której są wypalane naczynia gliniane, a także uznanymi artystami i twórcami⁹. Największym zabytkiem jest drewniany kościół w stylu gotyckim św. Jakuba w Krzemienicy¹⁰.

W gminie działają stowarzyszenia i organizacje społeczne. W 5 miejscowościach działa Ochotnicza Straż Pożarna, 7 stowarzyszeń a także koła gospodyń wiejskich. Istnieje również Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, który koordynuje występujące zagrożenia w gminie¹¹.

2. ANALIZA

Przedstawiono analizę dochodów w latach 2014-2018 w budżecie gminy Czarna. Dokonano analizy dochodów, czyli zilustruję jak zmieniały się dochody gminy w przeciągu ostatnich 5 lat na podstawie tabeli 2.

Tab. 2. Dochody gminy Czarna w latach 2014 - 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Dochody ogółem	39763670,57	40122463,00	46779417,82	53393130,55	59408929,57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna¹²

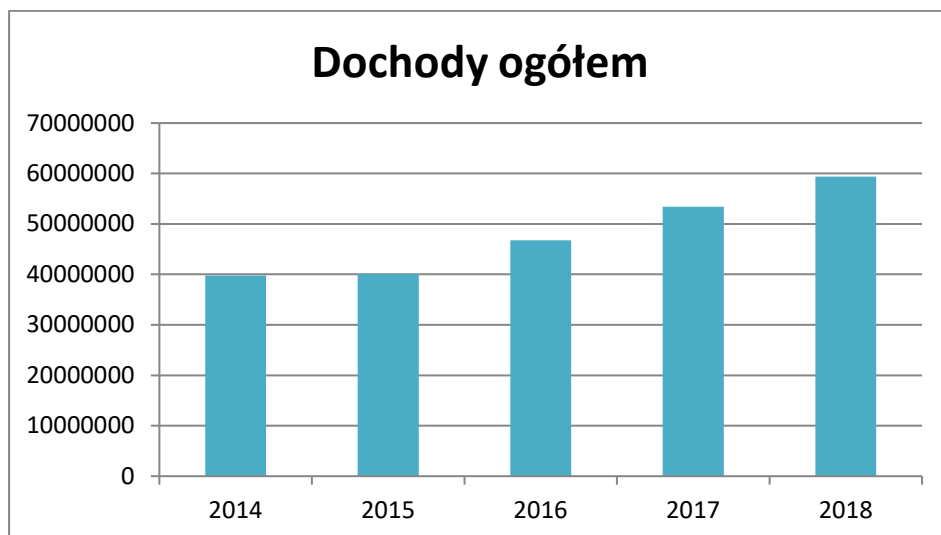
⁸ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1143&bsc=N\(20.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1143&bsc=N(20.11.2019)).

⁹ Powiat łańcucki, red. Anna Duda-Świerk, Wydawnictwo Eureka Plus Agencja Reklamy, Rzeszów 2013, s. 41-42.

¹⁰ [http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=11&strona=1&subsub=110&pol=20\(23.11.2019\)](http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=11&strona=1&subsub=110&pol=20(23.11.2019)).

¹¹ [http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=137&strona=1&sub=135&pol=19\(24.11.2019\)](http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=137&strona=1&sub=135&pol=19(24.11.2019)).

¹² [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1181&bsc=N\(25.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1181&bsc=N(25.11.2019)).

Wyk. 1. Dochody ogółem w gminie Czarna w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna

Tabela 1 i Wykres 1 przedstawiają zmieniające się dochody w latach 2014-2018. Na podstawie danych można zauważyć, że dochody w gminie Czarna z roku na rok rosną, jest to, zatem tendencja wzrostowa. W 2014 i 2015 dochody te kształtują się na podobnym poziomie, mimo że widać minimalny wzrost, lecz wynosi on tylko 358 792,43 zł, nie jest to nawet pół miliona zł, co nie jest dużą sumą dla gospodarki gminy, zaś w kolejnych latach jest on dużo wyższy. Różnica między rokiem 2015, a 2016 wynosi aż 6 656 954,82 zł, co w przybliżeniu jest to prawie 19 razy więcej porównując do poprzedniej różnicy między okresami. Od roku 2015 dynamicznie rosną dochody gminy, co jest dowodem na to, że gmina coraz bardziej się rozwija i jej dochody ciągle rosną, przez co ma większe możliwości do zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców. Porównując rok 2014, a rok 2018 jest to różnica aż 19 645 259 zł, co jest zaskakujące, że przez 4 lata dochody w gminie tak bardzo się zwiększyły. Należy zaznaczyć, że dynamika wzrostu dochodów gminy Czarna była coraz to większa, lecz procentowo od roku 2016 porównując do roku poprzedniego rosła na podobnym poziomie¹³. W celu zilustrowania dochodów bieżących i majątkowych oraz dochodów ogółem należy spojrzeć na tabelę 3.

Tab. 3. Struktura dochodów gminy Czarna w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Dochody ogółem	39 763 670,6	40 122 463,0	46 779 417,8	53 393 130,6	59 408 929,6
Dochody bieżące	32 005 624,9	34 565 770,0	43 197 636,3	47 376 669,7	49 030 325,1

¹³ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1181&bse=N\(25.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1181&bse=N(25.11.2019)).

Dochody majątkowe	7758045,7	5556713,0	3581781,5	6016460,9	10378604,5
Udział % dochodów bieżących w dochodach ogółem	80,49%	86,15%	92,34%	88,73%	82,53%
Udział % dochodów majątkowych w dochodach ogółem	19,51%	13,85%	7,66%	11,27%	17,47%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna

Tabela 3 przedstawia dochody ogółem, które są także rozbite na dochody bieżące i majątkowe. Jest ukazany również udział procentowy tych dochodów w dochodach ogółem. Taki podział dochodów pomaga je odróżnić, że dochody bieżące, to takie, które pochodzą z podatku: od osób fizycznych i prawnych, oraz opłat w tym z podatku od nieruchomości, a także pochodzące z subwencji ogólnej oraz dochody z tytułu dotacji, a także środków, które przeznaczone są na cele bieżące. Dochody majątkowe to dochody pochodzące ze sprzedaży majątku oraz z tytułu dotacji oraz środków, które przeznaczone są na inwestycje. Dochody majątkowe jak i dochody bieżące z roku na rok równomiernie wzrastały, lecz należy zwrócić szczególną uwagę na dochody majątkowe w 2018 roku, wzrosły one aż 4362143,56 zł, co w porównaniu do poprzednich lat jest to bardzo duża suma. Jak widać na tabeli 3 dużo większy udział mają dochody bieżące, niż majątkowe. Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem w latach 2014-2015 oraz 2017-2018 wynosi od 10 do 20 %, lecz w roku 2016 jest on bardzo niski, ponieważ wynosi niecałe 8 %, co oznacza, że dochód gminy w większości był otrzymywany z dochodów bieżących. W pozostałych latach jak wcześniej zostało to opisane kształtuje się na podobnym poziomie. W 2014 roku osiągnął on największy udział, bo prawie 20% i od tego czasu przez dwa kolejne lata znacznie spadał, ale w 2017 roku widzimy już tendencję wzrostową. Dane dotyczące kształtowania się dochodów gminy Czarna na 1 mieszkańca przedstawia tabela 4.

Tab. 4. Dochody budżetu gminy ogółem na 1 mieszkańca

Rok	2015	2016	2017
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	3491	4044	4577

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań na podstawie danych statystycznych z GUS¹⁴

Zaprezentowano w niej dochody budżetu gminy ogółem na 1 mieszkańca przez 3 lata w okresie od roku 2015-2017. Jak widać dochody na 1 mieszkańca w gminie Czarna

¹⁴https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/lancucki/lancucki.pdf(23.11.2019).

przyjmują tendencję wzrostową tak samo jak dochody budżetu gminy ogółem. W roku 2015 wynosił on 3491 zł na 1 mieszkańca, następnie wzrósł o 553 zł, a w roku 2017 wzrósł o 533 zł od roku poprzedniego i o 1086 zł od roku 2015. Można wywnioskować z tego, że wzrost dochodu przyczynia się do lepszego życia mieszkańców gminy, co może mieć związek z coraz to lepszym poziomem życia.

W skład gminy Czarna wchodzi 15 działów. Każdy z nich posiada swój udział w dochodach budżetu gminy, które zawiera tabela 5.

Tab. 5. Struktura dochodów budżetu gminy Czarna według działów

Struktura dochodów budżetu gminy według działów	2015	2016	2017
Pomoc społeczna	11,8	26,4	1,3
Transport i łączność	0,0	1,7	0,8
Różne rozliczenia	39,3	33,1	27,8
Administracja Publiczna	0,3	0,2	0,2
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,0	0,0	0,0
Oświata i wychowanie	2,6	2,6	6,4
Gospodarka mieszkaniowa	3,5	3,7	4,6
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,1	0,1	0,1
Rodzina	-	-	27,5
Rolnictwo i łowiectwo	13,6	6,2	4,2
Kultura fizyczna	0,1	0,8	0,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	-	-	2,4
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,6	1,5	1,3
Dochodu od osób prawnych, osób fizycznych oraz jednostek nieposiadających osobowości prawnej	24,4	23,7	23,2
Pozostałe	2,7	-	-
Ogółem	100	100	100

Źródło: Dane z Głównego Urzędu Statystycznego¹⁵

Tabela ta przedstawia strukturę poszczególnych dochodów gminy Czarna według działów w ciągu 3 lat zaczynając od 2015 roku. Jak widać największy udział we wszystkich latach mają rozliczenia różne, lecz w roku 2017 równa się on prawie z działem rodzina, gdzie w latach poprzednich wynosił on 0. Gwałtownie obniżyły się dochody w dziale rolnictwo i łowiectwo, co jest spowodowane tym, że sektor rolniczy z roku na rok maleje, a także w dziale rozliczenia różne i dochody od osób prawnych, fizycznych i od jednostek, które nie posiadają zdolności prawnej. Transport i łączność, pomoc społeczna, gospodarka komunalna i ochrona środowiska to działy, w których dochód w roku 2016 zwiększył się, natomiast w 2017 już spadał. W pozostałych działach mamy tendencję wzrostową.

¹⁵[https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/lancucki/lancucki.pdf\(24.11.2019\)](https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/lancucki/lancucki.pdf(24.11.2019)).

3. ANALIZA WYDATKÓW W GMINIE CZARNA

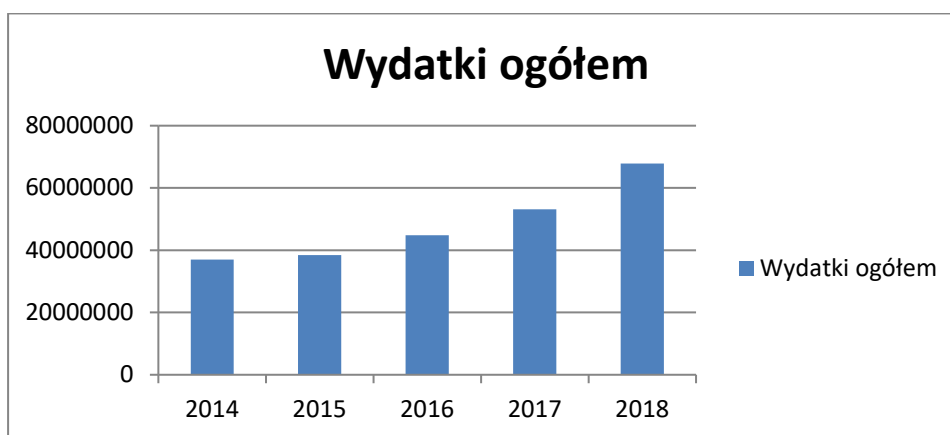
Ten podrozdział przedstawia wydatki gminy Czarna w latach 2014-2018.

Wraz z dochodami gminy wiążą się również wydatki przedstawione w tabelce oraz na wykresie poniżej.

Tab. 6. Wydatki gminy Czarna w latach 2014 - 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Wydatki ogółem	36954269,75	38423800,00	44783543,81	53178212,48	67793847,57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna

Wyk. 2. Wydatki ogółem w gminie Czarna w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna¹⁶

Tabela oraz wykres przedstawiają wydatki ogółem, jakie gmina poniosła w latach 2014-2018. Warto zwrócić uwagę, że od roku 2014 do 2018 wydatki gminy znacznie wzrosły, bo aż o 30839577,82 zł, co jest zaskakująco dużą różnicą. Rok 2014 i 2015 niewiele się od siebie różnią, ponieważ ich różnica wynosi tylko 1469530,25 i można by powiedzieć że są one nawet na takim samym poziomie, ponieważ w kolejnych latach widzimy dużo większą różnicę. Jednak największy wzrost był w 2018 roku, bo aż o 14615635,09zł, czyli 10 razy więcej niż w roku 2015 porównując do 2014. Jak widać na załączonej tabeli znacznie widać wzrost tych wydatków. Przyczyną ich wzrostu w gminie jest ciągły wzrost wszystkich cen oraz usług. Finansowanie zadań publicznych jest z roku na rok coraz większe, co skutkuje większym wzrostem wydatków w gminie¹⁷. Również przedstawiono wydatki gminy Czarna z podziałem na wydatki bieżące i majątkowe w tabeli 7.

¹⁶ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N\(26.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N(26.11.2019)).

¹⁷ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N\(26.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N(26.11.2019)).

Tab. 7. Struktura wydatków gminy Czarna w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Wydatki ogółem	36954269,75	38423800,00	44783543,81	53178212,48	67793847,57
Wydatki bieżące	29999144,72	31193129,00	39525942,13	44829179,63	48782240,11
Wydatki majątkowe	6955125,03	7230671,00	5257601,68	8349032,85	19011607,46
Udział % wydatków bieżących w wydatkach ogółem	81,18%	81,18%	88,26%	84,30%	71,96%
Udział % wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	18,82%	18,82%	11,74%	15,70%	28,04%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna¹⁸

Tabela ta przedstawia wydatki ogółem, które są rozbite na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. Wydatki bieżące w gminie Czarna to wydatki z tytułu poręczeń oraz gwarancji, a także na obsługę długu. Do tych wydatków zalicza się również wydatki na spłatę przejętych zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, który przekształcony został na inne określone zasady o działalności leczniczej i nie otrzymuje on dotacji z budżetu państwa i wydatki na odsetki i dyskonto. Jak widać na tabeli 7 wydatki bieżące znacznie wzrosły od 2014 roku bo aż o 18783095,39 zł do roku 2017, jednak największy wzrost widać pomiędzy rokiem 2015, a 2016 kiedy to różnica pomiędzy nimi wynosiła aż 8332813,13 zł. Wydatki majątkowe zaś przez 2 lata zaczynając od 2014 roku rosły, lecz w 2016 roku znacznie spadają, i wynoszą one o 1973066,32 zł mniej od roku poprzedniego. Natomiast w 2016 roku widać gwałtowny wzrost o 3091431,17 zł i tak od tego roku wydatki gminy Czarna rosły. W 2017 roku były one ponad 2 razy większe niż w poprzednim roku. Udział procentowy natomiast jak widać w tabeli, znacznie wyższy mają wydatki bieżące, niż wydatki majątkowe. Przez 4 lata od roku 2014 kształtują się one w granicach ponad 80%, ale rok 2017 znacznie obniżył udział procentowy wydatków bieżących w wydatkach ogółem, bo spadł aż o 12,34 %, czyli udział wydatków majątkowych wzrósł procentowo tyle samo od roku poprzedniego¹⁹.

Wydatki gminy Czarna na przestrzeni 3 lat (2015-2017) zawiera tabela 8.

¹⁸ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N\(25.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N(25.11.2019)).

¹⁹ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N\(25.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N(25.11.2019))

Tab. 8. Wydatki budżetu gminy ogółem na 1 mieszkańca

Rok	2015	2016	2017
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	3383	3872	4558

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań na podstawie danych statystycznych z GUS

Tabela przedstawia wydatki budżetu gminy ogółem na 1 mieszkańca. Widząc to należy zwrócić uwagę, że wydatki te rosną. W 2014 roku wynosiły 3383 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy Czarna, w 2016 roku wzrosły o 489 zł, a w roku następnym wzrosły o 686 zł od roku poprzedniego oraz o 1175 zł od 2015 roku. Podsumowując to widać, że wydatki wciąż rosną, ale może być to pozytywne zjawisko, ponieważ gmina ciągle się rozwija, przez co wydatki są coraz większe.

Jak to było w przypadku dochodów, również wydatki gminy Czarna podzielono na działy, które w niej funkcjonują według tabeli 9.

Tab. 9. Struktura wydatków budżetu gminy Czarna według działów

Struktura dochodów budżetu gminy według działów	2015	2016	2017
Rolnictwo i łowiectwo	20,3	7,9	6,2
Administracja Publiczna	6,7	6,9	7,6
Gospodarka mieszkaniowa	1,5	1,2	1,2
Transport i łączność	4,2	7,2	7,2
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,6	0,4	0,4
Różne rozliczenia	0,2	0,1	0,2
Oświata i wychowanie	41,4	37,8	34,9
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,2	0,2	0,2
Ochrona zdrowia	0,3	0,2	0,3
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2,6	2,4	2,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,6	3,4	8,1
Kultura fizyczna	1,1	2,2	0,8
Działalność usługowa	0,2	0,2	0,2
Rodzina	-	-	27,7
Pomoc społeczna	13,7	29,1	2,6
Pozostałe	3,4	0,8	0,4

Ogółem	100	100	100
---------------	------------	------------	------------

Źródło: Dane z Głównego Urzędu statystycznego²⁰

Tabela ta przedstawia wydatki budżetu gminy według działów w latach 2015-2017. Widzimy, że dział rolnictwo i łowiectwo, gospodarka mieszkaniowa, bezpieczeństwo publiczne oraz ochrona przeciwpożarowa, oświata i wychowanie, gospodarka komunalna i ochrona środowiska, oraz dział pozostałe to działy, w których wydatki z roku na rok spadały. W dziale pomoc społeczna widzimy najpierw wzrost a później gwałtowny spadek. Takim przypadkiem, w którym najpierw był spadek, a później wzrost jest ochrona zdrowia. W pozostałych przypadkach natomiast mamy do czynienia ze wzrostem dochodów.

Realizowane projekty w gminie Czarna:

Projekt pn. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF”

Cel:

Utworzenie sieci Centrów Promocji Dziedzictwa Kulturowego propagujących Etnokrajinę Franciszka Kotuli na terenie ROF.

Efekty realizacji:

Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Zwiększenie dostępności do lepszej jakości oferty kulturalnej na terenach gmin należących do ROF, dostosowanie oferty do potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Wykorzystanie istniejącego potencjału kulturowego gmin, zwiększenie dostępu do wykorzystania nowoczesnych technologii w kulturze, popularyzacja nowych, alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu. Wprowadzenie nowych ofert kulturalnych wspólnych i uzupełniających się dla wszystkich gmin ROF. Rozwijanie własnych zainteresowań poprzez udział w kółkach zainteresowań

Całkowita wartość ogółem: 36 162 497, 80 zł

Wkład Funduszy Europejskich: 17 713 046, 81 zł ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 (RPO WP), oś priorytetowa IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, Działanie 4.6 Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Projekt pn. „ Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna na lata 2017 – 2022 ”

Cel:

Celem projektu jest poprawa jakości życia mieszkańców zdegradowanych obszarów Gminy Czarna poprzez ograniczenie wysokiej koncentracji problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych.

Efekty realizacji:

Program Rewitalizacji jest dodatkowym narzędziem wspierającym rozwój gminy diagnozującym, a następnie poprzez zaplanowane zadania, eliminującym „najsłabsze obszary” w gminie.

Realizacja planowanych projektów rewitalizacyjnych na obszarze Gminy Czarna w efekcie przyczyni się do wyprowadzenia tego obszaru ze stanu kryzysowego, nadania

²⁰ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N\(23.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N(23.11.2019)).

mu nowej jakości funkcjonalnej i poprawy warunków życia mieszkańców, a co za tym idzie dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy.

Całkowita wartość: 20 739, 51 zł

Wkład Funduszy Europejskich: 19 364, 99 zł ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

Projekt pn. „Poprawa Jakości kształcenia w Gminie Czarna”

Cel:

Celem głównym projektu jest wzrost kompetencji kluczowych 265 uczniów z 5 szkół realizujących kształcenia ogólne z gminy Czarna i wzrost kompetencji 57 nauczycieli kształcenia ogólnego przez objęcie wsparciem w formie zajęć dla uczniów, szkoleń nauczycieli w okresie od 01.02.2017 do 30.06.2018.

Efekty realizacji:

Główne zadania jakie zostaną zrealizowane to szkolenia dla nauczycieli, zajęcia dla uczniów i doposażenie pracowni przyrodniczych i informatycznych. Projekt jest odpowiedzią na problemy zidentyfikowane w diagnozach każdej ze szkół i stanowią próbę ich rozwiązań. Działania dla uczniów w ramach wszystkich form wsparcia będą prowadzone z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów objętych wsparciem.

Całkowita wartość: 694 978,75 zł

Wkład Funduszy Europejskich: 659 050,75 zł ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 (RPO WP) działanie 9.2 Poprawa jakości kształcenia ogólnego.

Projekt pn. „Modernizacja energetyczna budynku Ośrodka Kultury w Woli Małej”

Cel:

Poprawa efektywności energetycznej budynku użyteczności publicznej- Ośrodka Kultury w Woli Małej oraz redukcja zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery.

Efekty realizacji:

Modernizacja energetyczna budynku Ośrodka Kultury w Woli Małej poprzez: docieplenie stropu zewnętrznego, docieplenie stropu zewnętrznego pod poddaszem, docieplenie stropu wewnętrznego nad piwnicą, docieplenie ściany zewnętrznej, wymiana okien zewnętrznych, wymiana drzwi zewnętrznych, wymiana pokrycia dachowego, zamurowania, przemurowania. Projekt obejmuje wykonanie daszków nad drzwiami oraz zamontowanie instalacji odgromowej.

Całkowita wartość: 670 149, 14 zł

Wkład Funduszy Europejskich: 449 073,13 zł ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 (RPO WP) działanie 3.2 Modernizacja energetyczna budynków.

Projekt pn. „Nadbudowa, rozbudowa i przebudowa budynku Zespołu Szkół w Medyni Głogowskiej z przeznaczeniem na przedszkole publiczne”

Cel:

Poprawa dostępności infrastruktury edukacyjnej dla mieszkańców, poprzez zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych o 44.

Efekty realizacji:

Wydzielenie części budynku Zespołu Szkół w Medyni Głogowskiej na potrzeby Przedszkola na parterze utworzenie: szatni, windy i klatki schodowej oraz nadbudowa tego budynku o dodatkowe piętro, na którym usytuowane zostaną 2 sale zabaw, 2 łazienki dla dzieci, zmywalnia naczyń, rozdzielnia posiłków, szatnia personelu, magazyn na leżaki, pomieszczenie porządkowe, wc personelu, klatka schodowa i korytarz, możliwe będzie przyjęcie większej liczby dzieci do przedszkola.

Dostosowanie instalacji elektrycznej i sanitarnej. Wśród robót budowlanych można wyróżnić elementy związane z poprawą efektywności energetycznej przebudowanego i rozbudowanego budynku – docieplenie fundamentów, ścian, dachu i posadzki. W ramach projektu przewiduje się również zakup wyposażenia i mebli stanowiących standardowe wyposażenie przedszkoli.

Całkowita wartość: 894 873,46 zł

Wkład Funduszy Europejskich: 684 198,26 zł ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 (RPO WP) poddziałanie 6.4.1 Przedszkola, działanie 6.4 Infrastruktura edukacyjna.

Projekt pn. „Przebudowa sali gimnastycznej wraz z zapleczem szatniowo-sanitarnym w Zespole Szkół w Medyni Głogowskiej”

Cel:

Stworzenie 194 uczniom Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Medyni Głogowskiej warunków do nowoczesnego nauczania poprzez przebudowę infrastruktury edukacyjnej oraz doposażenie ZS w nowoczesny sprzęt ICT i materiały dydaktyczne klasopracowni matematyczno-przyrodniczych i przyrodniczych.

Efekty realizacji:

Przebudowa sali gimnastycznej z zapleczem szatniowo-sanitarnym, w tym dostosowanie instalacji elektrycznej, sanitarnej i budowę wentylacji mechanicznej oraz poprawą efektywności energetycznej w przebudowanych pomieszczeniach – docieplenie podłóg, ścian i dachu, wymianę stolarki okiennej, a także wykonanie niezbędnych robót wykończeniowych wewnętrznych – tynki, okładziny, malowanie

Wyposażenie pracowni matematyczno-przyrodniczych i przyrodniczej w sprzęt ITC i materiały dydaktyczne.

Całkowita wartość: 727 853,32 zł

Wkład Funduszy Europejskich: 538 543,76 zł ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 (RPO WP) poddziałanie 6.4.3 Szkolnictwo ogólne, działanie 6.4 Infrastruktura edukacyjna.

4. PODSUMOWANIE

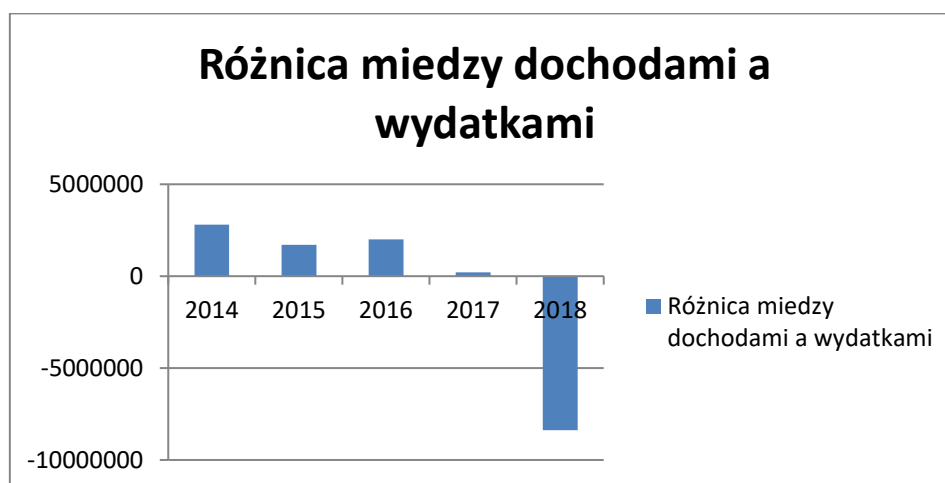
Opisując dwa poprzednie podrozdziały można wywnioskować jak opisywana gmina się rozwija oraz funkcjonuje. Ocena gospodarki gminy polega na tym, aby ocenić, na jakim poziomie finansowym jest gmina oraz jakie ponosi wydatki, a także, jakie osiąga dochody. Zanalizować należy zatem różnicę między dochodami gminy, a jej wydatkami, przez co będziemy wiedzieć czy jest ona gminą stabilną pod względem finansów. Dzięki temu dowiemy się jaki będzie wynik budżetu gminy.

Zróźnicowanie jakie zachodzi w porównaniu dochodów z wydatkami gminy Czarna ilustruje tabela 10.

Tab. 10. Różnica między dochodami a wydatkami gminy Czarna w latach 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Różnica między dochodami a wydatkami	2809401	1698663	1995874	214918,1	-8384918

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna²¹

Wyk. 3. Różnica między dochodami a wydatkami w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czarna²²

Tabela oraz wykres pokazują różnicę pomiędzy dochodami a wydatkami. Gmina kształtuje się zatem na bardzo zróżnicowanym poziomie finansowym, mimo iż jej dochody z roku na rok ciągle rosną, to wydatki ukazują taki sam poziom. W roku 2014 ta różnica była największa, jeśli chodzi o wyższą kwotę dochodów niż wydatków. W roku następnym różnica ta była nieco niższa, lecz dalej jest ona dodatnia. W roku 2016 widzimy wzrost, czyli gmina osiągnęła aż 1 995 874 zł nadwyżki dochodów nad wydatkami, lecz w 2017 roku widzimy gwałtowny spadek, lecz dochody przewyższały kwotę wydatków. Negatywne zjawisko widzimy jednak w roku 2018, gdzie odwrotnie niż w poprzednich 4 latach wydatki przewyższyły dochody gminy i to aż o 8 384 918 zł. Rok 2018 był rokiem budzącym niepokój w gospodarce finansowej gminy, należy jednak podkreślić, że gmina od roku 2014 posiadała więcej dochodów, niż wydatków, czyli w jednostce samorządu terytorialnego była nadwyżka finansowa, a w 2018 roku dotyczyło to deficytu finansowego. Według zarządzenia Wójta Gminy Czarna dotyczącym zmiany

²¹ [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N\(25.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N(25.11.2019)).

²² [http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N\(25.11.2019\)](http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1182&bsc=N(25.11.2019)).

w wieloletniej prognozie finansowej planowało się deficyt, jaki ostatecznie miał miejsce, lecz opisana została planowana nadwyżka w budżecie w kolejnych latach. Reasumując należy zatem stwierdzić, że gospodarka gminy Czarna dobrze funkcjonuje i rozwija się, a znaczny deficyt, który miał miejsce był tylko jednorazowym przypadkiem, który był spodziewany.

Rosnąca liczba mieszkańców, wzrost dochodów oraz wzrost wydatków sprawiły, że z roku na rok gmina Czarna rozwijała się w dobrym kierunku. Dzięki dodatniemu przyrostowi naturalnemu zwiększyła się liczba mieszkańców w określonym gospodarstwie domowym, co oznacza brak zagrożenia ze strony ujemnego przyrostu naturalnego. Wysokie dochody gminy sprawiły, że życie mieszkańców znacznie się poprawiło. Swój udział w działalności publicznej gminy Czarna miały projekty, które zostały zrealizowane. Zadbano o dziedzictwo kulturowe poprzez podniesienie atrakcyjności jej oferty. Jeden z projektów miała za zadanie ograniczyć problemy społeczne, gospodarcze i przestrzenne, dzięki czemu gmina zwróciła uwagę na poprawę codziennych trudności mieszkańców. Poprawa jakości kształcenia sprawiła, że nauczyciele przyczynili się do wzrostu swoich kompetencji, co pomogło uczniom w lepszym opanowaniu materiału. Zwrócono uwagę na poprawę budynku, który służy użyteczności publicznej. Oprócz mieszkańców zadbano również o dzieci. W tym celu zrealizowano aż 2 projekty. Zaczynając od rozbudowy Zespołu Szkół w Medyni Głogowej, a kończąc na przebudowie sali gimnastycznej z zapleczem szatniowo-sanitarnym oraz dodatkowymi robotami wraz z wykończeniem. Mówiąc o dochodach gminy Czarna nie należy zapominać o jej wydatkach. Wzrost wydatków wiązał się ze wzrostem cen i usług, ale mimo to gminy cały czas się rozwija.

LITERATURA

- [1] S. Mendelowski, *Powiat Łańcucki*, Wyd. PUW „Roksana”, Krosno 2002,
- [2] *Powiat łańcucki*, red. Anna Duda-Świerk, Wydawnictwo Eureka Plus Agencja Reklamy, Rzeszów 2013,
- [3] http://www.gminaczarna.pl/asp/pliki/download/statystyka_ludnosci_31-12-2018.pdf
- [4] http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=55&strona=1&pol=19
- [5] <http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1143&>
- [6] <http://gminaczarna.biuletyn.net/?bip=1&cid=1181&bsc=N>
- [7] https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/lan_cucki/lancut.pdf
- [8] http://www.gminaczarna.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=9&strona=1&sub=96

FINANCIAL SECURITY AND INCOME OF THE CZARNA COMMUNE

The article presents the structure of income and expenses in the Czarna community in the years 2014 to 2018. This community consists of several villages. At the beginning the number of inhabitants based on the above years was presented, which was higher from year to year, which means that the number of inhabitants increased. Successively focused on the income of the municipality, which was higher from year to year. It can be concluded that the increase in income contributes to a better life for the inhabitants of the community. The total revenue of the community includes current income, i.e. from the tax: on natural and legal persons, fees, as well as from the general subsidy and income from subsidies, as well as funds intended for current purposes and property income from the sale of property and from subsidies and funds that are intended for investments. Then, an analysis of expenses in the community was made. Expenses compared to revenues also increased year by year. The reason for their growth in the community is the continuous increase of all prices and services. The financing of public tasks is increasing every year, which results in a greater increase in expenditure in the community. Several projects that are implemented in the municipality of Czarna were also presented. According to the order of the Head of the Czarna Community, the planned budget surplus in the following years was described. It was found that the economy of the Czarna community functions well and develops, and the significant deficit that took place was only a one-off event that was expected.

Keywords: community, inhabitants, income, expenses, projects

Aleksandra GZIK¹

ANALIZA INWESTYCJI DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W GMINIE GODZISZÓW

W artykule przedstawiono ogólną charakterystykę Gminy Godziszów wraz z wykazem inwestycji dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej w latach 2004 – 2020. Celem artykułu była analiza projektów zrealizowanych na obszarach wiejskich Gminy Godziszów w ramach unijnej pomocy. Pokazano strategiczną rolę realizacji inwestycji w rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej oraz podniesieniu standardu życia mieszkańców Gminy Godziszów. Podjęcie działań i wdrożenie przez gminę projektów inwestycyjnych dofinansowanych przez środki z Unii Europejskiej skutkuje zapewnieniem niezbędnego minimum do dalszego wzrostu rozwoju gospodarczego gminy. Polityka strukturalna i regionalna Unii Europejskiej stanowi podstawowy instrument do wykorzystania funduszy w celu wspierania przekształceń i modernizacji terenów wiejskich. W odpowiedzi na coraz większe rozbieżności w rozwoju regionów jest największy fundusz europejski: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego podstawowym celem jest wspieranie regionów i niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju pomiędzy regionami w krajach należących do Unii Europejskiej. Gmina Godziszów otrzymała pomoc finansową w ramach takich obszarów priorytetowych jak: energia odnawialna, ochrona środowiska, rozwój społeczny i regionalny, społeczeństwo informacyjne czy rozwój infrastruktury społecznej i technicznej.

Słowa kluczowe: fundusze europejskie, gmina Godziszów, dofinansowanie, inwestycja, rozwój regionalny, bezpieczeństwo finansowe gminy.

1. WPROWADZENIE

W Europie, a także i w Polsce, dojrzeła szersze myślenie o obszarach wiejskich, nieorientowane wyłącznie na sektor rolny, ale na zróżnicowanie formy aktywności gospodarczej. Ten kierunek zaowocował między innymi koncepcją zrównoważonego rozwoju, który zakłada konieczność harmonizacji ekonomicznych, społecznych i ekologicznych aspektów rozwoju². Fundusze unijne, stanowiąc bowiem organizacyjno-instytucjonalne ogniwo pośrednie w transferze zasobów własnych Wspólnoty do państw członkowskich, wspierają, według przyjętych zasad i procedur oraz na podstawie wspólnie ustalonych z państwami członkowskimi planów i programów, jedynie określone tamże zamierzenia i zadania³.

¹ Aleksandra Gzik, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Matematyki i Fizyki Stosowanej, Kierunek Matematyka – zastosowania matematyki w ekonomii, mail: 164816@stud.prz.edu.pl.

² A. Szymańska, „Fundusze unijne i europejskie”, „Partner Złote Myśli”, 2008 – 342, s. 23.

³ J.W. Tkaczyński, R. Willa, M. Świstak, *Fundusze Unii Europejskiej 2007-2013: Cele - Działania - Środki*, Wydawnictwo UJ, 2008, s. 33.

1.1. Charakterystyka Gminy Godziszów

Gmina Godziszów (do 1954 gmina Kawęczyn) - gmina wiejska w województwie lubelskim, w powiecie janowskim. W latach 1975-1998 była gminą położoną w województwie tarnobrzeskim⁴. Na rysunku 1 przedstawiono lokalizację gminy w powiecie i województwie.

Rys. 1. Położenie gminy Godziszów na tle województwa lubelskiego oraz powiatu janowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl [dostęp: 07.05.2020].

Gmina Godziszów położona jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Powierzchnia jej wynosi 102km² i liczy według danych z USC na 31 grudnia 2008 roku 6343 mieszkańców. W strukturze ziemi dominują użytki rolne 77% powierzchni, lasy stanowią 19% powierzchni gminy. Centralną i północną część Gminy stanowi fragment Roztoczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, jako uzupełnienie wyodrębnionego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych byłego województwa Tarnobrzeskiego⁵. W skład Gminy wchodzi 12 jednostek referencyjnych, których ogólną charakterystykę zaprezentowano w zestawieniu (tabela 1).

Tab. 1. Podział Gminy Godziszów na jednostki referencyjne

Jednostka referencyjna	Miejscowość	Powierzchnia w [km ²]	Liczba ludności	Liczba gospodarstw
Andrzejów	Andrzejów	235	652	159
Godziszów Pierwszy	Godziszów Pierwszy	1940,3	1049	239

⁴<https://mapa.targeo.pl/godziszow,711492/gmina> (dostęp: 08.05.2020).

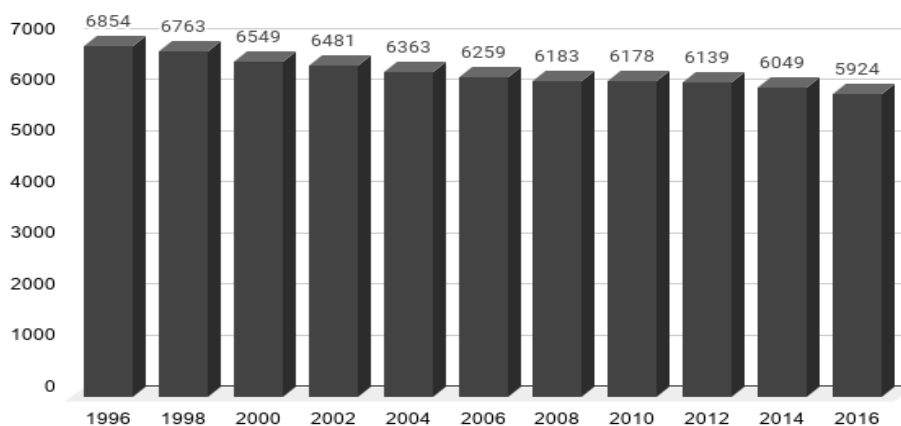
⁵http://www.godziszow.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=1&subsub=15&menu=17&strona=1 (dostęp: 12.05.2020).

Godziszów Drugi	Godziszów Drugi	992,8	509	128
Godziszów Trzeci	Godziszów Trzeci	928,8	552	135
Kawęczyn	Kawęczyn, Nowa Osada	732,23	473	138
Piłatka	Piłatka	550,9	338	83
Rataj	Rataj Ordynacki, Rataj Poduchowny	851,76	485	132
Wólka Ratajska	Wólka Ratajska	576,85	534	138
Zdziłowice Pierwsze	Zdziłowice Pierwsze	479,2	295	69
Zdziłowice Drugie	Zdziłowice Drugie	701,7	412	108
Zdziłowice Trzecie	Zdziłowice Trzecie	911,7	489	126
Zdziłowice Czwarte	Zdziłowice Czwarte	306,17	292	84

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Godziszów.

Jednostką referencyjną, która w 2018 roku była zamieszkiwana przez największą liczbę osób było sołectwo Godziszów Pierwszy. W analizowanym okresie mieszkało tutaj 1049 osób, co stanowi 17,25% ogółu ludności Gminy Godziszów. Drugą, pod kątem wielkości populacji, jednostką było sołectwo Andrzejów. Sołectwo to zamieszkiwało w 2018 roku 652 osób, co stanowiło 20,72% wszystkich mieszkańców gminy. W sołectwie Zdziłowice Czwarte mieszkało w 2018 roku najmniej osób, w porównaniu do pozostałych sołectw. Jednostka ta liczyła 292 mieszkańców (4,8% ogółu populacji Gminy Godziszów).

Na przedstawionym wykresie (wykres 1) pokazano liczbę mieszkańców gminy na przestrzeni okresu czasu 1996 - 2016.

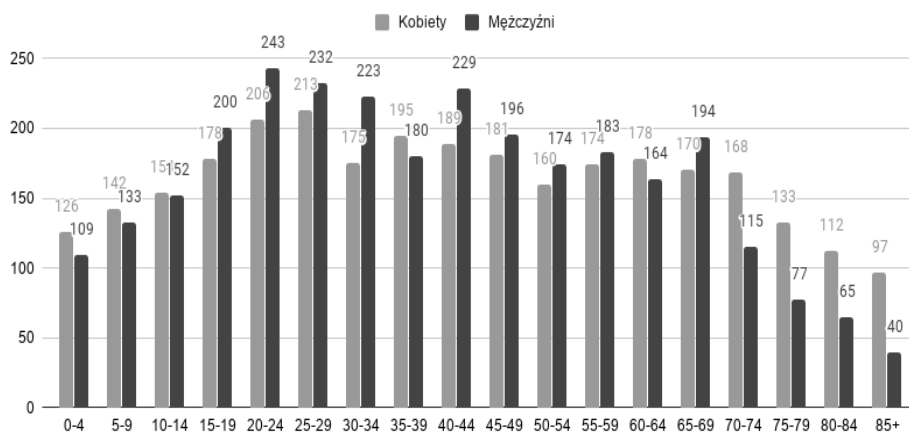

Wyk. 1. Ludność Gminy Godziszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, www.stat.gov.pl [dostęp: 07.05.2020].

Dane z wykresu wykazują charakter regresywny dla ludności Gminy Godziszów w latach 1996 – 2016. W ciągu ostatnich dwóch dekad liczba mieszkańców spada o 930 osób. Zaobserwowana zależność to proces wyludniania, który jest charakterystyczny dla obszarów wiejskich.

Wykres 2 prezentuje strukturę wieku i płci mieszkańców Gminy Godziszów.

Wyk. 2. Wiek i płeć mieszkańców Gminy Godziszów w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl [dostęp: 07.05.2020].

Analiza danych przedstawionych na wykresie pokazuje, iż problem starzenia się populacji, zarówno miast jak i wsi, zaczyna być współcześnie coraz bardziej odczuwalny. Wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Godziszów wyniósł w 2017 roku 21,19%, co świadczy o wysokim poziomie starzenia się struktur demograficznych w gminie.

Tabela 2 przedstawia istotne dane charakteryzujące gminę w porównaniu do danych dla powiatu.

Tab. 2. Wybrane dane statystyczne Gminy Godziszów na tle powiatu

Wybrane dane statystyczne	2016	2017	2018	Powiat 2018
Ludność na 1 km ²	58	58	57	53
Kobiety na 100 mężczyzn	102	101	101	102
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	68,3	67,8	67	63,1
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca (w zł)	3535	3878	4929	4584
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca (w zł)	3436	3936	4979	4799
Pracujący na 1000 ludności	47	43	37	124
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)	7,9	5,8	6	7,2

Ogół ludności (w %) korzystającej z instalacji wodociągowej	42,7	42,7	43,2	83,2
kanalizacyjnej	-	-	-	30,4
gazowej	0,3	0,3	0,3	12,1
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10tys. Ludności w wieku produkcyjnym	1028	1080	1079	1240

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.lublin.stat.gov.pl [dostęp: 07.05.2020].

W Gminie Godziszów na 1000 mieszkańców pracuje 37 osób, 72,6% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 27,4% mężczyźni. Dodatkowo bezrobocie rejestrowane w Gminie Godziszów wynosiło w 2017 roku – 7% (5,7% wśród kobiet i 8,0% wśród mężczyzn). W 2017 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie Godziszów wynosiło 3 657,09 PLN, co odpowiada 80,80% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Godziszów 313 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 94 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 219. 70,6% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Godziszów pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 9,8% w przemyśle i budownictwie, a 4,5% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,7% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)⁶.

2. ANALIZA INWESTYCJI ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2004 – 2020

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej to czas, w którym dla Gminy Godziszów otwierają się możliwości na modernizację i zagospodarowanie przestrzeni wraz z poprawą jakości życia wśród mieszkańców oraz wzrostu rozwoju gospodarczego. Poniżej przedstawiono wykaz inwestycji Gminy Godziszów zrealizowanych ze środków Unii Europejskiej od początków dołączenia Polski do Unii Europejskiej (1 maja 2004).

2.1. Projekty zrealizowane w latach 2004-2006

Gmina Godziszów rozpoczęła swój udział w realizowaniu projektów z zakresu kultury i edukacji. Tabela 3 prezentuje zebrane dane z tego okresu.

Tab. 3. Inwestycje w latach 2004-2006

Rok realizacji	Nazwa projektu	Nazwa programu	Koszt	Wnioskowana kwota
2006 - 2007	Rozbudowa Domu Kultury w Zdziłowicach	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz	748700,00 zł	352000,00 zł

⁶https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Godziszow#rynek-pracy (dostęp: 12.05.2020).

		Rozwój Obszarów Wiejskich (SPO-ROL) Działanie: Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego		
2007	Utworzenie Pracowni internetowych w szkołach z terenu Gminy Godziszów	Europejski Fundusz Społeczny	241542,00 zł	241542,00 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Godziszów.

W okresie 2006-2007 pierwszymi zrealizowanymi projektami były 2 inwestycje o łącznej kwocie 990 242 zł. Rozbudowano Dom Kultury w Zdziłowicach i utworzono pracownie internetowe w szkołach na terenie gminy.

2.2. Projekty zrealizowane w latach 2007-2013

Okres największych inwestycji wspieranych ze środków Unii Europejskiej dla Gminy Godziszów przypadł na lata 2007-2013. W tym czasie zrealizowano wiele projektów inwestycyjnych dofinansowanych przez UE. Jest to czas wielkich inwestycji dla całego terenu gminy. W tabeli 4 opisano inwestycje i przyznane środki związane z modernizacją i zagospodarowaniem przestrzeni oraz poprawą stanu infrastruktury technicznej i społecznej.

Tab. 4. Inwestycje w latach 2007-2013

Rok realizacji	Nazwa projektu	Nazwa programu	Koszt	Wnioskowana kwota
2009 - 2010	Modernizacja (przebudowa) drogi powiatowej nr 2808L Janów Lubelski (ul. Bialska) - Tokary - Huta Turobińska odcinek Rataj - Zdziłowice w lokalizacji od km 5+002 do km 12+800	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007 - 2013 (RPOWL), Działanie 5.2: Lokalny układ transportowy	15 065 994,67 zł	70 % środki Unii Europejskiej 15 % środki Starostwa Powiatowego w Janowie Lubelskim 15 % środki własne Gminy Godziszów
2010 - 2011	Modernizacja drogi gminnej Kawęczyn-	Regionalny Program Operacyjny Województwa	2 843 773,14 zł	1 421 886,56 zł

	Andrzejów w Gminie Godziszów o długości 2,31 km	Lubelskiego (RPOWL), Działanie 5.2: Lokalny układ transportowy		
2010 - 2011	Zagospodarowa nie centrum wsi Godziszów	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w ramach działania 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”	638 695 zł	272 453,80 zł
2010 - 2011	Zagospodarowa nie centrum wsi Zdziłowice	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w ramach działania 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”	374 092,52 zł	188 233 zł
2011	Rozbudowa remizy OSP Domu Ludowego we wsi Kawęczyn	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w ramach działania 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”	1 144 598,60 zł	490 633,00 zł
2012	Budowa chodnika w miejscowości Godziszów Pierwszy o dł. 1263,4	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w ramach działania 413 Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju dla operacji „Odnowa i rozwój wsi”	805 531,58 zł	300 000 zł
2012	Wiejski plac zabaw w Wólce Ratajskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, Oś 4 Leader, działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	57 347,74 zł	25 000 zł
2012	Wiejski plac zabaw w Zdziłowicach	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, Oś 4 Leader, działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	71 080,85 zł	25000 zł
2013	Budowa parkingu w Zdziłowicach	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w ramach działania 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”	111 129,89 zł	67 767,12 zł
2013	Aktywizacja	Program Rozwoju	605 010,00	370015,00 zł

	przeźreni rekreacyjno - turystycznej w miejscowości Piłatka	Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w ramach działania 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”	zł	
2014	Budowa chodnika w Zdziłowicach	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w ramach działania 413 Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju dla operacji „Odnowa i rozwój wsi”	645 569,53 zł	Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej 85%
2014	Wiejski plac zabaw w Godziszowie Trzecim	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, Oś 4 Leader, działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	40 202,55 zł	Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej 80% kosztów kwalifikowanych netto
2015	Budowa chodnika w Zdziłowicach Czwartych	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, Oś 4 Leader, działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	266 819,49 zł	Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej 100 000 zł
2015	Wiejski plac zabaw w Nowej Osadzie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, Oś 4 Leader, działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	82 305,01 zł	Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej 75% kosztów kwalifikowanych netto

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Godziszów.

Tabela 5 prezentuje wykaz inwestycji zrealizowanych w celu podnoszenia jakości kształcenia w Gminie Godziszów.

Tab. 5. Inwestycje związane z podnoszeniem poziomu kształcenia

Rok realizacji	Nazwa projektu	Nazwa programu	Koszt	Poziom dofinansowania
2008	Centrum Kształcenia w Wólce Ratajskiej w ramach projektu „Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”	Sektorowy Program Operacyjny – Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006–działanie 2.1a	100 000,00 zł	100 000,00 zł
2011 - 2012	Indywidualizacja procesu nauczania uczniów klasy I i III w Gminie Godziszów	Program Operacyjny Kapitał Ludzki IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach. Działanie 9.1. wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty. Poddziałanie 9.1.2 wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	179 989,90 zł	179 989,90 zł
2012 - 2013	"Uczniowie i Uczennice z gminy Godziszów-Startujemy!"	Europejski Fundusz Społeczny w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług	399 200,36 zł	Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w kwocie 349100,36 zł 87,45% kosztów kwalifikowa

		edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, Poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych		-nych netto
--	--	---	--	-------------

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Godziszów.

W latach 2007-2013 dokonano szereg projektów z zakresu kultury, ekologii oraz jakości działania społeczeństwa informacyjnego. Zrealizowane inwestycje dofinansowane ze środków Unii Europejskiej prezentują się następująco:

- W latach 2009 - 2011 projekt pod nazwą „Zrównoważony rozwój społeczeństwa informacyjnego powiatu janowskiego” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego⁷. na lata 2007 - 2013 (RPOWL), Działanie 4.1 Społeczeństwo informacyjne kategoria I: Infrastruktura teleinformatyczna oraz system usług na poziomie regionalnym. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 5 369 873,00 zł. Beneficjent – Powiat Janowski otrzymał dofinansowanie wysokości 85% kosztów kwalifikowanych netto (4 564 392,05 zł). Wartość projektu dla Gminy Godziszów wyniosła 388 000 zł, w tym własny wkład Gminy to 60 000 zł.
- W latach 2010 – 2011 zmodernizowano salę widowiskową w Gminnym Centrum Kultury i Promocji w Godziszowie oddział Zdziłowice w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, Oś 4 Leader, działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Całkowity koszt projektu wyniósł 47 831,22 zł, a dofinansowanie wyniosło 25 000 zł.
- W 2012 roku zakupiono 35 kompletnych strojów ludowych dla zespołu ludowego działającego przy Gminnym Centrum Kultury i Promocji w Godziszowie oddział w Zdziłowicach. Dofinansowana kwota to 25 000 zł, przy całkowitej wartości inwestycji 56 664,30 zł w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013, Oś 4 Leader, działanie 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju.

⁷ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego za cel główny stawia podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej. W odróżnieniu od innych tego typu instrumentów jest on nie tylko wdrażany, ale również przygotowany i zarządzany przez samorząd województwa. W ramach programu wsparcie otrzymały kluczowe dla rozwoju województwa lubelskiego obszary tj. energetyka odnawialna, środowisko, rynek pracy, edukacja, transport, ochrona zdrowia. RPO WL jest jednym z 16 regionalnych programów operacyjnych, których zadaniem jest realizacja Strategii Rozwoju Kraju oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia (Narodowej Strategii Spójności), przez co mają się one przyczynić do wzrostu gospodarczego oraz do zwiększenia zatrudnienia. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 przyczyni się do wykonania powyższego zadania poprzez realizację swojego celu głównego, którym jest podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny prowadzące do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia zatrudnienia z uwzględnieniem walorów naturalnych i kulturowych regionu.

- W latach 2014 – 2015 Gmina Godziszów była liderem projektu wśród gmin wchodzących w skład inwestycji, pod nazwą: Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w województwie lubelskim - dostawa i montaż kolektorów słonecznych na terenie nieruchomości położonych na obszarach gminy Godziszów, Batorz i Chrzanów. Środki pochodzące z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego Oś Priorytetowa VI Środowisko i czysta energia, Działanie 6.2 Energia Przyjazna środowisku wyniosły 7 205 182,25 zł przy realnym koszcie 8 476 685,00 zł.

- Gmina Godziszów dołączyła do projektu „Wrota Lubelszczyzny - Informatyzacja Administracji” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego Oś Priorytetowa IV Społeczeństwo informacyjne, Działanie 4.1 Społeczeństwo informacyjne. Wartość projektu dla Gminy Godziszów stanowiła 99 861,00 zł, przy wkładzie własnym 14 979,15 zł. Całość inwestycji prezentowała się w kwocie 44 587 389,80 zł.

- W 2013 roku został zrealizowany projekt pod nazwą „Ochrona naturalnych ekosystemów "Lasów Janowskich" w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013 Oś Priorytetowa VI Środowisko i czysta energia, Działanie 6.1. Ochrona i kształtowanie środowiska. Dofinansowanie w kwocie 3 385 850,64 zł (85%) to wartość dla regionu. Wartość projektu dla Gminy Godziszów wyniosła 1 451 401,2 zł wraz z wkładem własnym Gminy Godziszów 217 710,18 zł (15%).

2.3. Projekty zrealizowane w latach 2014-2020

Inwestycje w ostatnim okresie, jakim były lata 2014 – 2020 prezentuje tabela 6.

Tab. 6. Inwestycje w latach 2014-2020

Rok realizacji	Nazwa projektu	Nazwa programu	Koszt	Poziom dofinansowania
2016-2017	Przebudowa drogi gminnej Kawęczyn - Andrzejów od km 0+000 do km 2+214	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020	1 558 459,71 zł	Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej 63,63% kosztów kwalifikowanych brutto
2017-2018	„Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w województwie lubelskim - dostawa i montaż kolektorów słonecznych na terenie nieruchomości położonych na obszarach Gminy Godziszów - etap II”	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	6 244 187 zł	Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej 85 % kosztów kwalifikowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Godziszów.

Dodatkowo wniosek, który znalazł się poza listą zakwalifikowanych wniosków pod nazwą: „Przebudowa drogi powiatowej Nr 2807L Błażek - Piłatka” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich⁸. na lata 2014 – 2020 otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej 63,63% kosztów kwalifikowanych brutto. Realna wartość projektu wyniosła 407 959,14 zł.

Ponadto ma miejsce inwestycja w trakcie realizacji przewidziana na okres 2018-2019 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Pod nazwą „Odnowić Godziszów - rewitalizacja szansą na sukces” kształtowała się wartość projektu – 5 837 000 zł z dofinansowaniem ze środków Unii Europejskiej 85% kosztów kwalifikowanych.

3. PODSUMOWANIE

Analizując zaprezentowane dane z inwestycji realizowanych w ramach projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej dla Gminy Godziszów jasno wynika, iż przedstawia się ona bardzo pozytywnie. Czynnikiem, który może wywierać znaczący wpływ na zmiany zachodzące w otoczeniu społeczności lokalnej jest poziom aktywności tejże społeczności. Gmina w pełni korzystała z możliwości, które utworzyły się po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. W okresie 2004 – 2006 łączna kwota inwestycji wyniosła 990 242 zł. Największe przekształcenie się gminy w ramach wsparcia unijnego przypadło na lata 2007 – 2013, gdzie zbiorcza kwota inwestycji osiągnęła wartość ponad 21 145 688 zł. W ostatnim okresie 2014 - 2020 wykorzystanie dofinansowania ze środków Unii Europejskiej dało możliwość gminie do zrealizowania inwestycji w kwocie 14 047 607 zł. Ilość zrealizowanych projektów świadczy o dużym zainteresowaniu władz gminy w stosunku do poprawy jakości życia mieszkańców, standardu życia i wzrostu rozwoju gospodarczego dla poszczególnych miejscowości. Realizowane inwestycje charakteryzowały się dużym zróżnicowaniem pod względem kosztowym. Aspekt ten był ściśle związany z poziomem uzyskiwanych dochodów. Inwestycje związane z poniesieniem największych nakładów finansowych zostały pomyślnie zrealizowane.

⁸ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014-2020) został opracowywany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest elementem systemu polityki rozwoju kraju. Celem głównym Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) jest poprawa konkurencyjności polskiego rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi oraz działania w dziedzinie klimatu. Do dalszego rozwoju sektora rolnego i wzrostu jego konkurencyjności przyczynią się także takie instrumenty pomocy finansowej jak: Transfer wiedzy i innowacji oraz Doradztwo rolnicze. Nowym instrumentem wspierającym wdrożenie innowacji w sektorze rolno-spożywcym będzie działanie Współpraca. Na realizację PROW 2014-2020 przeznaczono 13,51 mld Euro, z czego 8,6 mld Euro będą to środki Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

LITERATURA

- [1] Szymańska A., *Fundusze unijne i europejskie*, Partner Złote Myśli 2008 – 342.
- [2] Kaczyński J.W., Willa R., Świstak M., *Fundusze Unii Europejskiej 2007 – 2013: Cele - Działania - Środki*, Wydawnictwo UJ 2008.
- [3] <https://mapa.targeo.pl/godziszow,711492/gmina>.
- [4] http://www.godziszow.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=1&subsub=15&menu=17&strona=1.
- [5] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Godziszow#rynek-pracy.

ANALYSIS OF INVESTMENTS FINANCED FROM EUROPEAN UNION FUNDS IN THE COMMUNE OF GODZISZÓW

The article presents the general characteristics of the Godziszów commune together with the list of investments co-financed by the European Union in the years 2004 - 2020. The aim of the article is to analyze projects implemented in rural areas of the Godziszów commune as part of EU assistance. The strategic role of investment implementation in the development of technical and social infrastructure and raising the standard of living of the inhabitants of the Godziszów commune was shown. Undertaking actions and implementation by the commune of investment projects co-financed by European Union funds results in providing the necessary minimum for further growth of the commune's economic development. The programming period of the European Union is a time of economic and social economy development in the Lubelskie Voivodeship. The European Union's structural and regional policy is the basic instrument for using funds to support the transformation and modernization of rural areas. In response to growing disparities in the development of regions is the largest European fund: the European Regional Development Fund (ERDF), whose primary goal is to support regions and reduce disparities in the level of development between regions in countries belonging to the European Union. The commune of Godziszów received financial assistance under such priority areas as: renewable energy, environmental protection, social and regional development, information society or development of social and technical infrastructure.

Keywords: european funds, the commune of Godziszów, subsidy, investment, regional development.

Justyna HAREZGA¹

PROJEKTY ZREALIZOWANE W GMINIE PRZEMYSŁ, WSPÓLFINANSOWANE Z BUDŻETU UNII EUROPEJSKIEJ

W artykule przedstawiono szereg projektów, których realizacja była możliwa dzięki pozyskanym funduszom z Unii Europejskiej. Nie jest tajemnicą, że największym beneficjentem samorządowym są gminy, a w szczególności miasta na prawach powiatu. Bardzo duże znaczenie dla gmin wiejskich, małych i średnich miast ma dostęp do rozdysponowywanych środków unijnych na poziomie regionalnym. W artykule przedstawiono podstawowe informacje o prezentowanej gminie m.in. jej położenie, miejscowości wchodzące w jej skład, dane liczbowe czy infrastrukturę. Przybliżono także strukturę dochodów i wydatków w ostatnich latach, inwestycje przeprowadzone przy dofinansowaniu unijnym z podziałem na poszczególne programy operacyjne. Z dostępnych informacji przybliżono działania, które w znacznym stopniu przyczyniły się do poprawy życia mieszkańców Gminy Przemysł, rozwoju regionalnego a także zwiększenia dostępu do edukacji i nowoczesnego sprzętu do nauczania. Wspomniano także o najnowszych projektach, które są w trakcie realizacji. Rola programów ogólnokrajowych w finansowaniu samorządów i ich działań do tej pory jest bardzo słabo rozpoznana. Artykuł ma za zadanie częściowe zaznajomienie, poprzez określenie poszczególnych funkcji jakie pełnią programy operacyjne realizowane w gminie, finansowanie zadań oraz opis zróżnicowania wykorzystania tych środków.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, gmina Przemysł, inwestycje, budżet, projekty, bezpieczeństwo wewnętrzne

1. WPROWADZENIE

1.1. Ogólna charakterystyka Gminy Przemysł

Gmina Przemysł jest gminą wiejską położoną we wschodniej części województwa podkarpackiego, na pograniczu Pogórza Przemyskiego i Kotliny Sandomierskiej². W latach 1975 – 1998 gmina położona była w województwie przemyskim. Gmina Przemysł leży w powiecie przemyskim i graniczy z gminami Medyka, Żurawica, Krzywca, Krasiczyn, Fredropol oraz miastem Przemysł. Wschodnią granicę gminy wyznacza granica państwa z Ukrainą. Użytki rolne zajmują powierzchnię 64,7 km², co stanowi 59,7% obszaru gminy. Grunty leśne stanowią 35,2% powierzchni gminy (38,2 km²) a grunty zabudowane i zurbanizowane 3,7% (4,0 km²). Nieużytki o powierzchni 0,23 km² zajmują 0,2% obszaru gminy³. Gmina nie stanowi jednego

¹ Justyna Hareźga, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Zarządzania, Kierunek Zarządzanie, 149996@stud.prz.edu.pl

² [https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemysł_\(gmina_wiejska\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemysł_(gmina_wiejska)) (10.11.2019).

³ http://www.gminaprzemysl.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id=427

zwartego terenu, lecz podzielona zostaje na dwa wyodrębnione terytorialnie obszary o zróżnicowanej budowie morfologicznej i odmiennych walorach naturalnych środowiska przyrodniczego. Łącznikiem obu obszarów jest miasto Przemyśl, gdzie znajduje się siedziba Urzędu Gminy. Powierzchnia gminy wynosi 108,4 km², co stanowi 9,0% całego obszaru powiatu i tym samym zajmuje 5 miejsce wśród 10 gmin w powiecie pod względem terytorialnym, drugie pod względem liczby ludności oraz czwarte pod względem zaludnienia⁴.

Tabela 1 przedstawia liczbę mieszkańców oraz średnią gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.

Tab. 1. Liczba mieszkańców, średnia gęstość zaludnienia oraz powierzchnia miejscowości gminy Przemyśl (stan na dzień 27.11.2015 rok)

L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców ogółem	Gęstość zaludnienia [os/km ²]	Powierzchnia [km ²]
1.	Belwin	117	10,89	10,74
2.	Grochowce	807	78,88	10,24
3.	Hermanowice	637	84,93	7,53
4.	Krówniki	603	108,45	5,57
5.	Kuńkowce	674	198,82	3,39
6.	Łętownia	543	87,11	6,13
7.	Łuczyce	378	106,77	3,55
8.	Malhowice	206	5,10	5,10
9.	Nehrybka	1 104	198,56	5,56
10.	Ostrów	2 393	337,99	7,08
11.	Pikulice	542	96,26	5,63
12.	Rożubowice	343	87,27	3,93
13.	Stanisławczyk	171	112,50	1,52
14.	Ujkowice	1 035	78,88	13,13
15.	Wapowce	500	49,30	10,14
16.	Witoszyńce	438	46,79	9,36

Źródło: Urząd Gminy Przemyśl

Miejscowość Ostrów (22,8%) zamieszkuje najwięcej osób, następnie odpowiednio Nehrybka (10,5%) i Ujkowce (9,9%).

(10.11.2019).

⁴ [https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Przemysl\(10.11.2019\)](https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Przemysl(10.11.2019)).

Mieszkańcy gminy są jedną z głównych składowych kształtujących procesy rozwojowe w gminie. Potencjał demograficzny według danych GUS z 31.12.2017 roku to 10 571 osoby, w tym 49,9% stanowią kobiety, a 50,1% mężczyźni, czyli zamieszkuje ją 14,2% ludności powiatu przemyskiego⁵. Gmina Przemysł jest jedną z pięciu gmin powiatu, w której w ostatnich latach liczba mieszkańców uległa zwiększeniu. Zanotowany wzrost to 268 osób - w 2010 roku gmina liczyła 9 904 mieszkańców, w tym 4 940 kobiet oraz 4 964 mężczyzn. W tym samym okresie liczba ludności w powiecie przemyskim wzrosła o 431 osób - z 73 636 do 74 067. Średnia gęstość zaludnienia na terenie gminy wyniosła odpowiednio 94 osoby/km² (91 os/km² w 2010 roku)⁶.

Gmina Przemysł składa się z 16 sołectw: Kuńkowce, Ostrów, Łętownia, Wapowce, Ujkowce i Bełwin w obszarze północno-zachodnim oraz Łuczyce, Krówniki, Rożubowice, Witoszyńce, Grochowce, Pikulice, Nehrybka, Hermanowice, Malhowice w obszarze południowo-wschodnim. Spośród wszystkich sołectw największą miejscowością gminy jest Ostrów. Zabudową, która przeważa w gminie, jest zabudowa zwarta z tendencją do wytwarzania układów pasmowych wzdłuż dróg głównych szczególnie w obszarze północno-zachodnim (Łętownia Ujkowice, Bełwin). Rozproszenie zabudowy, stosunkowo niewielkie występuje w południowo-wschodniej części gminy. Najmniejszym pod względem powierzchni sołectwem jest Stanisławczyk, największym natomiast Ujkowice. Wszystkie pozostałe miejscowości posiadają zbliżoną powierzchnię. Na terenie gminy nie znajdują się ośrodki miejskie, w związku z czym centrum usługowo-administracyjnym dla całego obszaru jest miasto Przemysł⁷.

Na terenie Gminy występują złoża gazu ziemnego. Prawie cała północno-zachodnia strona gminy oraz część południowo-wschodniej znajduje się w obrębie Obszaru Górniczego Złoża Gazu Ziemnego „Przemysł”. Eksploatacją złoża zajmuje się PGNiG S.A Sanocki Zakład Górnictwa Nafty i Gazu w Sanoku. Występowanie złóż gazu i jego eksploatacja prowadzi do utrudnień związanego z zagospodarowaniem terenu jak również z rozwojem osadnictwa na poszczególnych obszarach gminy⁸.

Na krótkich odcinkach przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 28 relacji Wadowice – Medyka oraz drogi wojewódzkie nr 881 relacji Żurawica - Łańcut, nr 884 relacji Przemysł - Domaradz i nr 885 relacji Przemysł - Hermanowie - granica państwa. Miasto Przemysł jest węzłem wszystkich tych dróg. Drogi te wiążą obszar gminy z miastem i z ośrodkiem wojewódzkim w Rzeszowie, stwarzając tym samym dogodne połączenia międzyregionalne⁹.

1.2. Budżet Gminy Przemysł

Według przedstawionej Uchwały Budżetowej na rok 2019 dochody gminy Przemysł wyniosły 41.917.755,00 zł. W kwocie tej dochody bieżące wyniosły 41.149.314,00 zł z czego 768.441,00 zł stanowiły dochody majątkowe. Natomiast jeśli chodzi o wydatki ogółem, były one ustalone w łącznej wysokości 43.567.755,00 zł z czego 38.355.795,00

⁵ [https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Przemysl\(10.11.2019\)](https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Przemysl(10.11.2019)).

⁶ [http://www.gminaprzemysl.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id=427\(10.11.2019\)](http://www.gminaprzemysl.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id=427(10.11.2019)).

⁷ [http://www.gminaprzemysl.pl/index.php/23/solectwa\(10.11.2019\)](http://www.gminaprzemysl.pl/index.php/23/solectwa(10.11.2019)).

⁸ [https://nowiny24.pl/nowe-odwierty-gazu-pod-przemyslem-mieszkanicy-maja-z-nich-sporo-korzysci-oplaty-podatki-sponsoring/ar/c3-13876665\(10.11.2019\)](https://nowiny24.pl/nowe-odwierty-gazu-pod-przemyslem-mieszkanicy-maja-z-nich-sporo-korzysci-oplaty-podatki-sponsoring/ar/c3-13876665(10.11.2019)).

⁹ [http://www.gminaprzemysl.home.pl/strona_glowna.htm\(12.11.2019\)](http://www.gminaprzemysl.home.pl/strona_glowna.htm(12.11.2019)).

zł to wydatki bieżące natomiast wydatki majątkowe stanowiły 5.211.960,00 zł. Deficyt budżetu gminy został ustalony na kwotę 1.650.000,00 zł, którego źródłem pokrycia był długoterminowy kredyt w wysokości 1.650.000,00 zł¹⁰.

2. OPIS PROJEKTÓW UNIJNYCH Z JAKICH SKORZYSTAŁA GMINA PRZEMYŚL

Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) 2007 – 2013 powstał na bazie Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006, który jest organem odpowiedzialnym za tworzenie przepisów dotyczących Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Regionalnego oraz Funduszu Spójności. To program, którego środki finansowe na realizację pochodzą głównie z Europejskiego Funduszu Społecznego, który znajduje się wśród pięciu głównych funduszy dzięki, którym Unia Europejska wspiera rozwój społeczno-gospodarczy wszystkich krajów członkowskich¹¹. Celem POKL było wykorzystanie pełnego potencjału zasobów ludzkich dzięki wzrostowi zatrudnienia i wykorzystaniu potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, poprawę stanu zdrowia osób pracujących, wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa oraz zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego¹². Zadaniem programu było przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego, wzrost zatrudnienia, a także zwiększenie spójności społecznej, terytorialnej oraz gospodarczej z krajami Unii Europejskiej¹³.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 był największym programem pomocowym dla sektora rolno-spożywczego w całej historii Polski. Wdrażony został przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa¹⁴. PROW udzielał pomocy rolnikom, lokalnym samorządom, przedsiębiorcom, właścicielom lasów oraz na prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego. Wsparcia udzielał, również na rozwój kultury i zachowanie tradycji na wsi, a także pomoc udzielana była na działania mające za zadanie podniesienia jakości życia mieszkańców wsi i ich aktywizacji gospodarczej¹⁵. Główne cele PROW na lata 2007-2013 to: przyspieszanie modernizacji gospodarstw rolnych, podwyższanie konkurencyjności przetwórstwa spożywczego i jakości żywności, wspieranie dopłatami ONW działalności rolniczej na terenach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, pobudzanie przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy na terenach wiejskich, polepszanie lesistości kraju przez udzielanie pomocy finansowej na zalesianie gruntów o małej przydatności rolniczej, zachęcanie rolników do gospodarowania w sposób przyjazny środowisku oraz do zachowania rodzimych ras i cennych przyrodniczo siedlisk roślin, ożywienie przemian w rolnictwie i rynku ziemi przez przyznawanie rent strukturalnych oraz premii ułatwiających start zawodowy

¹⁰ Uchwała nr V/36/2019 Rady Gminy Przemyśl z dnia 28 marca 2019 r, s. 1.

¹¹ [https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/funding/social-fund/\(12.11.2019\)](https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/funding/social-fund/(12.11.2019)).

¹² Vaitkevičius S., Čiutienė R., Meilienė E., Savanevičienė A., *Typology of Human Capital Development in EU countries*, Litwa 2015.

¹³ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Program_Operacyjny_Kapita%C5%82_Ludzki\(12.11.2019\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Program_Operacyjny_Kapita%C5%82_Ludzki(12.11.2019))

¹⁴ [https://www.arimr.gov.pl/programy-2002-2013/prow-2007-2013-podstawowe-informacje.html\(13.11.2019\)](https://www.arimr.gov.pl/programy-2002-2013/prow-2007-2013-podstawowe-informacje.html(13.11.2019)).

¹⁵ Van der Ploeg J. D., *Impact and Potential: A Comparative Review of European Rural Development Practices*, Sociologia Ruralis, Vol 40, Number 4, 2000 r.

młodym rolnikom i finansowanie scalania gruntów, odnowa wsi, rozbudzanie aktywności jej mieszkańców i budowa kapitału społecznego na wsi, polepszanie jakości życia na terenach wiejskich¹⁶.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego (RPOWP) na lata 2007-2013 to najważniejszy instrument polityki rozwoju regionu z perspektywy finansowej. Jego nadrzędnym celem był wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki, a także poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia. Osiąganie tego celu było możliwe poprzez inwestycje strukturalne służące m.in. wzmacnianiu dostępności regionu, wspieraniu innowacyjności, podnoszeniu jego konkurencyjności, poprawie stanu środowiska naturalnego, kulturowego i podnoszeniu poziomu edukacji¹⁷. Cele szczegółowe RPO WP obejmują najważniejsze obszary interwencji potrzebujące wsparcia w celu usunięcia barier rozwojowych i podniesienia poziomu rozwoju gospodarczego województwa¹⁸. W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego zostało wyznaczonych 8 osi priorytetowych: konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, infrastruktura techniczna, społeczeństwo informacyjne, ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom, infrastruktura publiczna, turystyka i kultura, spójność wewnątrz regionalna oraz pomoc techniczna¹⁹.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014 – 2020. Głównym jego celem był wzrost konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działaniami w dziedzinie klimatu, a także zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich²⁰. PROW realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020 tj. ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz obszarach wiejskich, poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych, wsparcie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dorastania zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie, odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa, wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną oraz odporną na zmiany klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym oraz promowanie włączenia społecznego, zmniejszenia ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich²¹.

¹⁶http://ksow.pl/fileadmin/user_upload/ksow.pl/pliki/doc_KSOW/PROW_2007-2013_lipiec2011.pdf(13.11.2019).

¹⁷ Pająk A., Orzeł A., *The economic effects of the implementation of the operational programme development of eastern Polish 2007–2013*, Radom 2016.

¹⁸ <http://rpo2007-2013.podkarpackie.pl/>(13.11.2019).

¹⁹https://www.rpo.podkarpackie.pl/images/dok/2017/SZOOP/07.02.2017/SZOOP_RPO_WP_2014-2020_luty_2017.pdf(13.11.2019).

²⁰ Sandu A.M., *Cooridates of the new EU rural development policy*, Bucharest University of Economic Studies, 2004 r.

²¹ <https://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2014-2020.html>(14.11.2019).

2.1. Inwestycje dokonane w Gminie Przemysł dzięki funduszom europejskim

Dzięki wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej polityka przestrzenna Gminy Przemysł w znacznym stopniu zaczęła się rozwijać. Możliwe było to dzięki inwestycjom, które współfinansowane były ze środków Unijnych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Dzięki skorzystaniu z pomocy zrealizowanych w gminie zostało wiele projektów, które miały na celu poprawę warunków życia mieszkańców. Projekty te zostały współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013²². Postawiono nacisk na realizację inwestycji służących poprawie stanu infrastruktury technicznej, a zwłaszcza z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, która na terenie gminy miały pewne zaległości rozwojowe. W tej sferze zrealizowano budowę sieci wodociągowej we wsi Ostrów, Kuńkowce, Hermanowice i Malhowice. Projekt ten został współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013. Całkowita wartość projektu to 6 427 857,77 zł, natomiast dofinansowanie wyniosło 2 822 398,11 zł²³. Dzięki finansowaniu w miejscowości Grochowce, również zbudowano sieć kanalizacji sanitarnych natomiast w miejscowości Ostrów – Fort I zbudowano kanalizację sanitarną i deszczową. Wielkość wkładu środków w ramach EFRROW (75 % kosztów kwalifikowanych) 1 677 113 zł, całkowita wartość projektu to 2 823 688,22 zł²⁴. Kolejny projekt realizowany w ramach PROW dotyczył zagospodarowania centrum wsi Nehrybka – wykonanie parkingu i chodnika, zagospodarowania centrum wsi Ostrów gdzie wykonano parking, chodnik i ogrodzenie oraz prace pielęgnacyjno-konserwatorskie na terenie parku i ścieżki „Szlakiem Świeżawskich”, zagospodarowanie centrum wsi Kuńkowce gdzie utwardzono plac. Całkowita wartość projektu wyniosła 780 400,05 zł natomiast dofinansowanie w ramach EFRROW wyniosło 452 892,00 zł²⁵. W miejscowości Kuńkowce w ramach wyżej wspomnianego programu została zrealizowana operacja polegająca na zagospodarowaniu wsi poprzez zakup estrady plenerowej. Zakupionaстрада plenerowa wielokrotnego montażu o konstrukcji aluminiowej wraz z podestem i siatkami, schodami z poręczami i barierkami jest wykorzystywana podczas różnego rodzaju imprez kulturowych typu „Święto pieroga w Gminie Przemysł”, „Festyn – zawody piłkarskie o puchar Wójta Gminy”. Całkowita wartość projektu wyniosła 98 698,00 zł, wielkość wkładu środków w ramach EFRROW (75 % kosztów kwalifikowanych) 60 675, 00 zł²⁶. Wyposażono, również plac zabaw oraz wypożyczalnię rowerów i sprzętu wodnego we wsi Kuńkowce w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” Całkowita wartość projektu 53 998,56 zł, wielkość wkładu środków w ramach EFRROW (75% kosztów kwalifikowanych): 33 195,00 złotych²⁷.

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 Gmina Przemysł podjęła się realizacji kilku projektów m.in. Wiedza szansą na lepsze jutro. Projekt ten finansowany był z pozyskanych środków i realizowany w Gimnazjum w Ostrowie oraz w Gimnazjum w Ujkowicach. Jego głównym celem było wyrównanie szans edukacyjnych

²² <https://www.arimr.gov.pl/programy-2002-2013/prow-2007-2013.html>(14.11.2019).

²³ <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/709615/>(14.11.2019).

²⁴ https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm(14.11.2019).

²⁵ https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm(14.11.2019).

²⁶ https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm(14.11.2019).

²⁷ https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm(14.11.2019).

uczniów z w/w Gimnazjów w zakresie kompetencji kluczowych poprzez wdrożenie programu rozwojowego szkoły. Projekt zakładał m.in. wszechstronny i kompleksowy program edukacyjny wraz z zajęciami z j. niemieckiego, j. angielskiego, przedmiotów matematyczno- przyrodniczych oraz szereg kół naukowych dzięki, którym uczniowie mogli jeszcze dogłębniej zgłębiać wiedzę. Ponadto szkoły zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt oraz pomoce dydaktyczne (tablice interaktywne, odtwarzacze DVD telewizory, odtwarzacze CD, podręczniki do języków obcych, filmy edukacyjne, atlasy geograficzne, lornetki, cyfrowe aparaty fotograficzne, cyfrowe kamery, programy multimedialne. Dzięki projektowi utworzono i poprowadzono, również Szkolny Ośrodek Kariery. Udział w projekcie wzięło 60 gimnazjalistów, w tym 22 uczennice oraz 38 uczniów. Dzięki zajęciom zrealizowanym w ramach projektu osiągnięto cel w postaci wyrównania szans edukacyjnych uczniów z Gimnazjów w Ostrowie i Ujkowicach. Nastąpił u nich znaczny wzrost umiejętności wykorzystywania rozwiązań multimedialnych, rozwinięcie postaw przedsiębiorczych, zwiększyła się znajomość języków obcych oraz wzrost umiejętności z biologii, matematyki, fizyki, oraz geografii²⁸. Łączna kwota dofinansowania projektu, jaką otrzymano wyniosła 283 155,84 zł, wartość całkowita 321 768,00 zł, pozostała kwota, tj. 38 612,16 zł stanowi wkład niepieniężny Gminy Przemysł²⁹. Kolejny projekt dotyczył indywidualizacji procesów nauczania w szkołach podstawowych. Głównym jego działaniem było wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty. Projekt został wprowadzony w szkołach w miejscowościach: Grochowce, Hermanowice, Krówniki, Łętownia, Nehrybka, Ostrów, Ujkowice. Fundusz z jakiego został sfinansowany to Europejski Fundusz Społeczny. Całkowita wartość projektu wyniosła 210 000,00 zł natomiast dofinansowanie 1780500,00 zł³⁰. Zrealizowano, również projekt pt. „Czas na aktywność w Gminie Przemysł”, którego głównym celem była aktywizacja społeczna i zawodowa przez wsparcie szkoleniowe, doradztwo zawodowe, trening umiejętności społecznych, kursy zawodowe m.in. kurs sprzedawcy z obsługą kasy fiskalnej, wózka widłowego + magazynier, prawo jazdy, kucharz, walec, wizaż i stylizacja, fryzjer, kosmetyczka. Projekt miał z zadanie pobudzić wzrost aktywności zawodowej, rozwój osobisty jak również zapobiec zjawisku wykluczenia zawodowego³¹. Koszt projektu wyniósł 1 254 747,89 zł, dofinansowanie POKL 1 122 968,89 zł, środki własne gminy 131 779,00 zł³².

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 dokonano modernizacji budynku Zespołu Szkół w Grochowcach. Realizacja zadania pod nazwą "Termomodernizacja Zespołu Szkół w Grochowcach oraz instalacja kolektorów słonecznych" współfinansowana była ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Osi Priorytetowej 2 "Infrastruktura Techniczna". Instalacja kolektorów słonecznych zapobiegła emisji ponad tony dwutlenku

²⁸https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia_pliki/Wiedza_9-01-2013_ug/Koniec/promocja%20projektu%20zakonczenie.pdf(14.11.2019).

²⁹https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm#wiedza%20szansa%20na%20lepsze%20jutro(14.11. 2019).

³⁰ [http://mapadotacji.gov.pl/projekty/666674/\(14.11.2019\).](http://mapadotacji.gov.pl/projekty/666674/(14.11.2019).)

³¹ https://gminaprzemysl.home.pl/Kapital_ludzki_15-06-2012.htm(14.11.2019).

³²https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia_pliki/Kapital_ludzki/9-08-2013/PROJEKT%202013.pdf(14.11.2019).

węgla do atmosfery. Całkowita wartość projektu wyniosła 1 134 996,17 zł, natomiast dofinansowanie projektu wyniosło 618 797,95 zł³³.

W latach 2014–2020 w ramach PROW Gmina Przemyśl w partnerstwie z Powiatem Przemyskim oraz Gminą Miejską Przemyśl realizowała projekt pod nazwą Rozbudowa i integracja systemu komunikacji publicznej na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl. W ramach projektu zakupiono 15 sztuk autobusów 12 metrowych, w tym 2 autobusy zasilane CNG oraz 13 zasilanych ON. Wszystkie autobusy spełniają normę emisji spalin. Zakupiono, również wyposażenie do autobusów w skład, którego wchodzi system informacji pasażerskiej, system monitoringu wizualnego, kasowniki. Zakupiono i wybudowano 12 sztuk wiat przystankowych, 7 wiat przystankowych 3-modułowych oraz 1mwiątę 4-modułową. Rozbudowano odcinek ul. Wysockiego długości 1 199,69 mb od km 3+360,00 do km 4+559,69 odcinek do granicy miasta w kierunku miejscowości Ujkowice. Rozbudowa obejmuje poszerzenie istniejącej jezdni z 5,0m do 7,0m, wyrównanie i wzmocnienie istniejącej nawierzchni bitumicznej, budowę chodników, ścieżki rowerowej oraz zatok autobusowych. Na całej długości przewidziano budowę oświetlenia drogowego oraz odwodnienie poprzez budowę kanalizacji deszczowej. Zakres robót obejmuje również przebudowę i zabezpieczenie pozostałej infrastruktury sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, gazociągi, urządzenia elektroenergetyczne i sieci teletechnicznej kolidującej z projektowaną rozbudową odcinka ul. Wysockiego. W zakres rzeczowy Gminy Przemyśl wchodziła przebudowa 6 zatok autobusowych w miejscowościach Krówniki, Łuczyce, Hermanowice, Grochowce oraz 2 pętli autobusowych w miejscowościach Różbowice oraz Stanisławczyk. Zatoki autobusowe są teraz usytuowane w poszerzeniu jezdni umożliwiając bezpieczne zatrzymanie się pojazdów poza pasem ruchu w celu wymiany pasażerów komunikacji zbiorowej. Jezdnia zatoki autobusowej oraz peron zostały wykonane z kostki brukowej betonowej. W zakresie pętli autobusowych jezdnie służąca do zmiany kierunku ruchu pojazdów komunikacji zbiorowej oraz peron będą również zostały wykonane z kostki brukowej betonowej. Dodatkowo w miejscowości Rożubowice bezpośrednio przy pętli autobusowej zostanie wykonana nowa nawierzchnia drogi z masy bitumicznej o długości 76,66 mb. Na każdej pętli oraz zatoce zostaną umieszczone wiaty przystankowe. Projekt przewiduje zmniejszenie emisji dwutlenku węgla do powietrza o 174.20 ton na rok oraz szacowany spadek emisji PM10 wyniesie 146.38 kilograma na rok. Zauważalnie poprawi się również stan techniczny komunikacji publicznej jak również infrastruktury komunikacyjnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl. Całkowita wartość projektu to 24 294 898,92 zł, natomiast wartość dofinansowania wyniosła 17 789 951,76 zł³⁴.

3. PODSUMOWANIE

Bez wątpienia przystąpienie Polski do Unii Europejskiej przyniosło wiele korzyści. Wsparcie jakie otrzymujemy w ramach funduszy unijnych pozwala na realizację wielu projektów inwestycyjnych w różnych regionach kraju. Dzięki wsparciu powiatów i gmin można zauważyć jak istotne zmiany zaszły w wyniku członkostwa w integracji europejskiej. Fundusze Europejskie w dużej mierze wspierają infrastrukturę transportową,

³³ http://www.gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm(15.11.2019).

³⁴ <http://www.gminaprzemysl.pl/index.php/ak1/50-2/urząd-gminy-informacje/738-zakonczenie-realizacji-projektu>(15.11.2019).

zarówno budowę dróg, rozwój połączeń, jak i infrastruktury kolejowej. Część pieniędzy jest też przeznaczona na transport, zwłaszcza ten ekologiczny. Dzięki Funduszom powiatowe urzędy pracy i inne instytucje rynku pracy przeciwdziałają bezrobociu. Samorządy i podległe im instytucje kultury realizują przedsięwzięcia inwestycyjne. Każda bowiem jednostka samorządu terytorialnego może złożyć wniosek o dofinansowanie różnego typu inwestycji. I ten sposób może uzyskać szansę na współfinansowanie w ramach odpowiednich projektów. Celem realizacji projektów unijnych jest zmniejszenie różnic ekonomicznych pomiędzy poszczególnymi rejonami kraju.

Na przykładzie Gminy Przemysł można zauważyć jak wiele korzyści płynie z pozyskanych przez gminy funduszy unijnych. Pozyskane środki w znacznym stopniu ułatwiają inwestycje i rozwój regionu. Projekty jakie zrealizowano w Gminie Przemysł w znacznym stopniu przyczyniły się do poprawy warunków życia mieszkańców, wyrównaniu szans edukacyjnych, poprzez dodatkowe zajęcia z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych oraz językowych, Dzięki funduszom z UE możliwy był także zakup nowoczesnych sprzętów dydaktycznych.

Rozwój Gminy Przemysł możliwy jest dzięki dalszemu pozyskiwaniu środków z funduszy europejskich. W artykule przedstawiono projekty jakie zostały zrealizowane do tej pory w Gminie Przemysł a były to: Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) 2007 – 2013, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego (RPOWP) na lata 2007-2013 oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014 – 2020.

LITERATURA

- [1] http://ksow.pl/fileadmin/user_upload/ksow.pl/pliki/doc_KSOW/PROW_2007-2013_lipiec2011.pdf
- [2] <http://mapadotacji.gov.pl/projekty/666674/>
- [3] <http://rpo2007-2013.podkarpackie.pl/>
- [4] http://www.gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm
- [5] http://www.gminaprzemysl.home.pl/strona_glowna.htm
- [6] <http://www.gminaprzemysl.pl/index.php/23/solectwa>
- [7] <http://www.gminaprzemysl.pl/index.php/ak1/50-2/urząd-gminy-informacje/738-zakonczenie-realizacji-projektu>
- [8] http://www.gminaprzemysl.pl/index.php?option=com_attachments&task=download&id=427
- [9] https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/funding/social-fund/
- [10] https://gminaprzemysl.home.pl/Kapital_ludzki_15-06-2012.htm
- [11] https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm
- [12] https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia.htm#wiedza%20szansa%20na%20lepsze%20jutro
- [13] https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia_pliki/Kapital_ludzki/9-08-2013/PROJEKT%202013.pdf
- [14] https://gminaprzemysl.home.pl/Projekty_unia_pliki/Wiedza_9-01-2013_ug/Koniec/promocja%20projektu%20zakonczenie.pdf
- [15] <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/709615/>
- [16] <https://nowiny24.pl/nowe-odwierty-gazu-pod-przemyslem-mieszkancy-maja-z-nich-sporo-korzysci-oplaty-podatki-sponsoring/ar/c3-13876665>

- [17] https://pl.wikipedia.org/wiki/Program_Operacyjny_Kapita%C5%82_Ludzki
- [18] [https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemys%C5%9Bl_\(gmina_wiejska\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemys%C5%9Bl_(gmina_wiejska))
- [19] <https://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2014-2020.html>
- [20] <https://www.arimr.gov.pl/programy-2002-2013/prow-2007-2013.html>
- [21] <https://www.arimr.gov.pl/programy-2002-2013/prow-2007-2013-podstawowe-informacje.html>
- [22] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Przemysl
- [23] https://www.rpo.podkarpackie.pl/images/dok/2017/SZOOP/07.02.2017/SZOOP_RPO_WP_2014-2020_luty_2017.pdf
- [24] Pająk A., Orzeł A., *The economic effects of the implementation of the operational programme development of eastern Polish 2007–2013*, Radom 2016.
- [25] Sandu A.M., *Cooridates of the new EU rural development policy*, Bucharest University of Economic Studies, 2004 .r.
- [26] Uchwała nr V/36/2019 Rady Gminy Przemysl z dnia 28 marca 2019 r, s. 1
- [27] Vaitkevičius S., Čiutienė R., Meilienė E., Savanevičienė A., *Typology of Human Capital Development in EU countries*, Litwa 2015.
- [28] Van der Ploeg J. D., *Impact and Potential: A Comparative Review of European Rural Development Practices*, Sociologia Ruralis, Vol 40, Number 4, 2000 r.

PROJECTS IMPLEMENTED IN THE PRZEMYŚL COMMUNE CO-FINANCED FROM THE EUROPEAN UNION BUDGET

The article presents a number of projects whose implementation was possible thanks to the funds obtained from the European Union. It is no secret that the largest self-government beneficiaries are municipalities, in particular cities with powiat rights. Access to the allocated EU funds at the regional level is very important for rural communes, small and medium cities. The article presents basic information about the presented commune, among others its location, cities included in it, figures and infrastructure. The structure of revenues and expenses in recent years, investments carried out with EU co-financing divided into individual operational programs was also presented. The available information approximated activities that significantly contributed to improving the life of the inhabitants of the Przemysł Commune, regional development as well as increasing access to education and modern teaching equipment. The latest projects, which are being implemented, were also mentioned. The role of national programs in financing local governments and their activities is very poorly understood so far. The article aims at least partial acquaintance, by defining the individual functions of operational programs implemented in the commune, financing tasks and describing the diversity of use of these funds.

Keywords: European Union, Przemysł Commune, Investments, Budget, Projects

Oliwia KĘDZIOR¹

INWESTYCJE REALIZOWANE NA TERENIE MIASTA ROPCZYCE W RAMACH FUNDUSZY UNIJNYCH I ICH WPŁYW NA BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE MIASTA

W artykule przedstawiono informacje dotyczące miasta Ropczyce położonego w powiecie ropczycko-sędziszowskim. Celem artykułu jest przybliżenie charakterystyki miasta oraz wskazanie projektów realizowanych w ramach dofinansowania ze środków Unii Europejskiej, które przyczyniły się do wprowadzenia zmian na terenie miasta. Opisano szereg informacji związanych z regionem, jego położeniem oraz historią powstania. Dodatkowo, w treści znalazła się charakterystyka symbolu miasta, jakim jest herb, a także architektury i rodzaju budownictwa. Omówiono dynamicznie rozwijający się przemysł oraz osiedlające się firmy z różnych krajów świata. Zwrócono uwagę na występowanie dwóch wspólnot wyznaniowych, mediów, placówek edukacji i kultury, a także miejsc sportu i rekreacji. W drugiej części artykułu, omówione zostają projekty dofinansowane z Unii Europejskiej, które realizowane były od 1998 roku do 2020. Każdy z krajów członkowskich ma możliwość skorzystania z dofinansowań na wiele różnych inwestycji, które następnie służyć będą mieszkańcom przez lata. Przybliżone inwestycje w mieście Ropczyce zostały zrealizowane w ramach następujących programów: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013, Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020. Artykuł stanowi charakterystykę zmian dokonujących się na przestrzeni lat w mieście Ropczyce.

Słowa kluczowe: Ropczyce, Unia Europejska, dofinansowanie, projekty, programy, bezpieczeństwo finansowe.

WPROWADZENIE

Unia Europejska jest organizacją międzynarodową, posiadającą swój budżet, umożliwiający wsparcie finansowe państw. Dzięki finansowaniu, wiele problemów społecznych kraju zostaje rozwiązanych, gdyż jeden budżet jest w stanie sprostać większej ilości wyzwań niż w chwili pojedynczej walki państwa. Unia Europejska już od ponad 40 lat aktywnie realizuje rozwój regionalny nazywany polityką strukturalną bądź polityką spójności. Głównym jej celem jest wypracowanie jak najmniejszych rozbieżności pomiędzy regionami w kraju. W konsekwencji, zwiększa się konkurencyjność krajów

¹ Oliwia Kędzior, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Zarządzania, Zarządzanie, oliwia.kedzior97@gmail.com.

należących do Unii Europejskiej na globalnym rynku². Celem artykułu jest przybliżenie charakterystyki miasta oraz wskazanie projektów realizowanych w ramach dofinansowania ze środków Unii Europejskiej, które przyczyniły się do wprowadzenia zmian na terenie miasta.

Ropczyce – to miasto położone w zachodniej części województwa podkarpackiego. Jest siedzibą powiatu ropczycko-sędziszowskiego i miejsko-wiejskiej gminy Ropczyce. Położone jest na pograniczu Pogórza Środkowo-beskidzkiego i Kotliny Sandomierskiej, nad rzeką Wielopolką. Według danych z 1 stycznia 2018 Ropczyce liczyły 15 848 mieszkańców. Historycznie Ropczyce leżą w dawnej ziemi sandomierskiej w Małopolsce, wchodziły w skład województwa sandomierskiego (I Rzeczpospolita), Galicji (XVIII – 1918 rok), województwa krakowskiego (okres II Rzeczypospolitej), tzw. dużego województwa rzeszowskiego (w latach 1945–1975) oraz tzw. małego województwa rzeszowskiego (w latach 1975–1998). Według danych z 2012r. powierzchnia miasta wynosiła 47 km³.

Ropczyce stanowią centrum administracyjne powiatu – znajduje się tu m.in. sąd rejonowy, starostwo, gmina, prokuratura rejonowa, komenda powiatowa Policji i Państwowej Straży Pożarnej. Przywilej lokacyjny i prawa miejskie miasto otrzymało w 1362 roku. Istnieje kilka hipotez na temat pochodzenia nazwy miasta- jedną z nich jest zakładająca, iż nazwa ta pochodzi od pierwotnych, niemieckich osadników i och osady „Raub- schütze”⁴.

HISTORIA

Osada na terenie dzisiejszych Ropczyc istniała prawdopodobnie już XIII wieku. Wiadomo, że w 1226 roku została spalona podczas najazdu Rusinów. Dokument wydany w 1282 roku przez Leszka Czarnego wymienia Ropczyce i okoliczne wsie z nazwy. W 1362 roku, król Kazimierz Wielki nadał Mikołajowi i Janowi Gielnicom przywilej lokacyjny miasta. Powstało ono na terenie osad Starej i Nowej Ropczycy. Miasto królewskie zostało założone na prawie magdeburskim w 1353 roku⁵.

Miasto zachowało obowiązek udzielania stacji. Wiek XV i XVI zaznacza się ożywiony rozwojem Ropczyc. Rozwija się rzemiosło i handel, a położenie miasta na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych aktywizuje miejscowych kupców, których kontakty sięgają Rusi, Krakowa oraz miast węgierskich. Przez pewien czas Ropczyce szczyliło się mianem „małego Gdańska”, co najlepiej świadczy o znaczeniu tego miasta. Wiek XVII zaznaczył się kryzysem miasta. Kryzys dotknął wtedy większość miast Rzeczypospolitej. W 1607 roku miasto spustoszyli żołnierze Zebrzydowskiego. W 1655 roku spłądrowali je Szwedzi. Kryzys pogłębiały dodatkowo coraz wyższe podatki oraz niekorzystne dla mieszczan prawodawstwo. Po rozbiorze (1772) miasto weszło w skład

²<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/czym-sa-fundusze-europejskie/> (10.05.2020 r.).

³ P. Plezia, D. Mormol, *Ropczyce: przewodnik na 650-lecie miasta 1362-2012*, Ropczyce Oddział PTTK, Ropczyce 2012, s. 7.; W. Bonusiak, *Dzieje Ropczyc u schyłku PRL i w III Rzeczypospolitej*, Agencja Wydawnicza Jota, Ropczyce 2012, s. 17.; W. Szczepanek, *Wędrówki po okolicach Ropczyc cz.2*, Ropczyce Oddział PTTK, Ropczyce 2010, s. 31-32.; P. Plezia, *Rowerem po okolicach Ropczyc*, Ropczyce Oddział PTTK, Ropczyce 2011, s. 5.

⁴ <https://dziejesienapodkarpaciu.pl/ropczyce/> (10.05.2020 r.).

⁵ A. Bata, H Lawera, *Ropczyce i Ziemia Ropczycka*, Roksana, Krosno 1996, s. 10.

zaboru austriackiego. Parę lat później znów zaczął się w nim rozwijać rzemiosło i handel. W 1856 roku miasto straciło szansę na rozwój, gdyż nowo budowana linia kolejowa Kraków-Rzeszów ominęła je. W 1873 roku wielki pożar strawił niemal całą drewnianą zabudowę miasta. Po pierwszej wojnie światowej miasto weszło w skład odrodzonej Polski. W 1937 roku straciło funkcję miasta powiatowego na rzecz dynamicznie rozwijającej się Dębicy. Miasto zostało wyzwolone spod okupacji hitlerowskiej 23 lipca 1944 r. przez żołnierzy 60 armii I Frontu Ukraińskiego (w 1959 r. odsłonięto na rynku Pomnik Wdzięczności). W 1955 roku Ropczyce odzyskały status miasta powiatowego. Po wojnie na budynku ówczesnej komendy milicji na pl. Wolności wmurowano tablicę upamiętniającą 16 funkcjonariuszy MO, którzy polegli w latach 1944 - 1947⁶.

SYMBOL MIASTA

Herb miasta przedstawia w polu błękitnym ptaka – symbolizującego sokoła, barwy naturalnej (cielistej), o rozpostartych skrzydłach, ze złotą literą „R” w dziobie, stojącego na białej podkowie ze złotym krzyżem maltańskim w środku⁷.

ARCHITEKTURA

We współczesnym planie miasta wyraźnie widać, że zabudowa miejska koncentruje się wzdłuż głównych dróg przebiegających przez miasto (przed oddaniem obwodnicy miasta), tj. droga krajowa nr 94 i drogi wojewódzkiej nr 986. 10 października 2010 oddano do użytku obwodnicę miasta o długości 4,7 km. Widocznym podziałem miasta są osiedla o odmiennym zabudowie urbanistycznej. Najbardziej charakterystyczne to tzw. *górką*, czyli osiedla św. Barbary i Północ. Potoczna nazwa wzięła się od ulokowania osiedli na wzgórzu. Dominuje tu budownictwo mieszkalne wielorodzinne zbudowane z wielkiej płyty w latach 80. i 90. XX wieku (os. św. Barbary i Północ I) oraz zabudowa mieszkalna jednorodzinna (os. Północ II). Odmienny typ to tzw. *dół* lub *miasto*, czyli osiedle Śródmieście z typową miejską zabudową, gdzie zlokalizowane są urzędy, sklepy, gastronomia oraz budynki mieszkalne jednorodzinne i wielorodzinne, tutaj znajduje się centralny punkt miasta, czyli rynek oraz planty. Osiedle Czekań natomiast to część przemysłowa miasta gdzie znajdują się największe ropczyckie zakłady pracy, osiedle mieszkaniowe wielorodzinne zbudowane w latach 90. XX wieku dla pracowników cukrowni oraz typowe budownictwo jednorodzinne. Pozostałe osiedla w Ropczycach mają charakter budownictwa jednorodzinnego z większym lub mniejszym charakterem rolniczym⁸.

PRZEMYSŁ

Ropczyce jako stolica powiatu Ropczycko- Sędziszowskiego są ważnym ośrodkiem przemysłowym regionu. W mieście i gminie swoją siedzibę mają liczne zakłady przemysłowe. Znajdują się tutaj fabryki części do przekładni lotniczych, zakłady wyrobu materiałów ogniotrwałych, zakłady przemysłu spożywczego, produkcji opakowań, jak

⁶<https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/r/147-ropczyce/96-historia-miejscowosci/69969-historia-miejscowosci> (11.05.2020 r.).

⁷ J. Majka, K. Kalita, Ropczyce i okolice, Krajowa Agencja Wydawnicza, Rzeszów 1980, s. 21-22.

⁸ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ropczyce> (11.05.2020 r.).

również stocznia jachtowa. Część terenu miasta należy do Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK MIELEC.

- Aero Gearbox International Poland
- Zakład Produkcji Cukierniczej CUKROMIX-BIS Sp. z o.o.
- Zakłady Magnezytowe „Ropczyce” S.A.
- ZM Invest S. A.
- ZM Service Sp. z o.o.
- UTC CCS Manufacturing Poland (Kidde Polska)
- Rega Yacht
- Südzucker Polska S. A. Zakład Produkcyjny Cukrownia Ropczyce
- Cargill Animal Nutrition, Cargill Pasze Sp. z o.o
- Weldon Sp. z o.o.
- Eurovia Polska S.A.
- Wytwórnia Prefabrykatów Drogowych NIWA Sp. J.
- Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska Ropczyce
- Zakład Produkcyjno- Handlowy Cerplast Sp. z o.o.
- Pack System Sp. J. Kopalnia Ropy Naftowej Brzezówka (gmina Ropczyce, m. Brzezówka)
- Fabryka Farb i Lakierów Śnieżka Zakład Produkcyjny (gmina Ropczyce m. Lubzina)⁹.

EDUKACJA I KULTURA

- Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna (obecnie uczelnia ta ma swoją siedzibę w Rzeszowie)
- Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki
- Zespół Szkół im. ks. dr. Jana Zwierza
- Zespół Szkół Agrotechnicznych im. Wincentego Witos
- Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych (zlikwidowane)
- Centrum Kształcenia Praktycznego
- Biblioteka Powiatowa oraz 2 filie miejskie
- Centrum Kultury
- Szkoły Podstawowe
- Żłobki
- Przedszkola¹⁰.

WSPÓLNOTY WYZNANIOWE

- Kościół rzymskokatolicki (dekanat Ropczyce): parafia św. Anny, parafia św. Barbary parafia św. Michała Archanioła, parafia Przemienienia Pańskiego, parafia Świętej Rodziny, parafia św. Urszuli Ledóchowskiej
- Świadkowie Jehowy: zbór Ropczyce (w tym grupa języka migowego) – Sala Królestwa ul. Kolonia 56a¹¹.

⁹ <https://indexfirm.pl/gablota/miasto/1987/ROPCZYCE> (11.05.2020 r.).

¹⁰ <http://www.ropczyce.eu/informator/placowki-oswiatowe/> (11.05.2020 r.).

OBIEKTY SPORTOWE

- Zespół Basenów Kąpielowych RCSiR (kryta pływalnia, jacuzzi, zespół saun, grotta solno- jodowa, 3 baseny odkryte)
- Hala Widowiskowo-Sportowa
- Stadion Miejski (boisko trawiaste, oświetlona bieżnia lekkoatletyczna, trybuny, zaplecze techniczne)
- Ogródek Jordanowski (plac zabaw, skatepark, boiska, siłownia plenerowa)
- Kompleksy boisk Orlik 2012 na os. św. Barbary i os. Witkowice, powstałe w ramach programu Orlik 2012
- Sztuczne lodowisko
- Korty tenisowe (ul. Mickiewicza)
- Siłownia 'Dominator' (w obiektach Zespołu Basenów Kąpielowych)¹².

REKREACJA

- Rezerwat przyrody Szwajcaria Ropczycka
- Planty (ławeczka Józefa Mehoffera)
- Rynek miejski
- Ropczyckie Centrum Sportu i Rekreacji
- Hala widowiskowo- sportowa
- Zespół Basenów Kąpielowych (kryta pływalnia, zespół saun, grotta solno-jodowa, baseny otwarte, boisko do siatkówki plażowej)
- Siłownie i klub fitness
- Ogródek Jordanowski (plac zabaw, skatepark, boiska, siłownia plenerowa)
- Korty tenisowe (ul. Mickiewicza)
- Stadion Miejski (boisko trawiaste, oświetlona bieżnia lekkoatletyczna, trybuny, zaplecze techniczne)
- Boiska sportowe o sztucznej nawierzchni Orlik 2012 (na os. św. Barbary, Witkowice)
- Sztuczne lodowisko
- Kręgielnia¹³.

PROJEKTY DOFINANSOWANE Z FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ

PROJEKTY ZREALIZOWANE W LATACH 1998-2003

Budowa kolektora sanitarnego od oczyszczalni ścieków przy ul. Masarskiej do ul. Kościuszki w Ropczycach – Phare Struder 1998. Polska i inne kraje Europy Środkowej i Wschodniej, zostały objęte od 1989 roku programem pomocowym Unii Europejskiej, nazwanym Phare. Rząd Polski jako pierwszy z tej grupy krajów, wynegocjował w 1993 roku z Komisją Europejską uruchomienie pierwszego programu inwestycyjnego o charakterze regionalnym pod nazwą Phare-STRUDER. Większość środków z tego programu przeznaczono na bezpośrednie dofinansowanie inwestycji produkcyjnych w

¹¹ <http://ropczycefara.parafia.info.pl/?p=main&what=2> (15.05.2020 r.).

¹² <http://www.ropczyce.eu/aktualnosci/art290,obiekty-sportowe.html> (15.05.2020 r.).

¹³ <http://rcsir.pl/> (17.05.2020 r.).

sektorze małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) oraz inwestycji w zakresie infrastruktury gminnej. Największym beneficjentem programu była Polska, dla której kwota w budżecie Phare w okresie 1990–2003 wyniosła ok. 3,9 mld euro¹⁴.

Projekt zakładał budowę kolektora sanitarnego o dł. ok. 3 km od ul. Kościuszki (centrum miasta) do ul. Masarskiej w Ropczycach i mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków o przepustowości 1950 m³/d przy ul. Masarskiej w Ropczycach. Kolektor został zrealizowany w systemie grawitacyjno-podciśnieniowym ze względu na trudne warunki terenowe i istniejącą gęstą zabudowę w centrum miasta. Jego pracą sterują dwie współpracujące przepompownie próżniowo-tłoczne PPT-1 przy ul. Korczaka i PPT-2 na terenie oczyszczalni. Zadanie obejmowało – kanalizację grawitacyjną WIPRO Ø 600 – 148 mb, WIPRO Ø 500 – 730 mb, rurociąg tłoczny Ø 250 – 103 mb, kanalizację grawitacyjną PCV Ø 400 – 567mb, PCV Ø 300 – 1108 mb oraz studzienki rewizyjne Ø 1200, Ø 1400 – 85 szt. Wartość zadania 1.412.600,0 zł w tym dofinansowanie 282.521,0 zł.

I. Phare-Polska-Słowacja – 1999 Euroregionalna współpraca przygraniczna – Partner – Phare SPF

Celem realizacji projektu było rozszerzenie współpracy ze słowackim partnerem na płaszczyźnie sportowej, kulturalnej, turystycznej i gospodarczej. Projekt zakładał podpisanie porozumienia o współpracy w zakresie j.w. oraz działania w każdej z nich polegające na organizowaniu wspólnych wyjazdów: grup młodzieżowych, zespołów piłkarskich, zespołów artystycznych, muzycznych a także misji gospodarczej przedsiębiorców. Dodatkowym aspektem programu było wzajemne zapoznanie się pokrewnych środowisk z kulturą, obyczajami występującymi w danych środowiskach oraz nawiązanie bliższych kontaktów w tym rozwój współpracy.

II. Phare Polska Słowacja

Projekt ten w dużym skrócie dotyczy intensyfikacji współpracy zagranicznej z miastem partnerskim Stropkov na Słowacji w zakresie rozwoju gospodarczego i promocji turystyki. W założeniach projektu występują takie działania jak: konferencje, spotkania, oznakowanie tras rowerowych, tematyczne publikacje oraz wspólna promocja. Wartość projektu 8.927,01 EURO w tym dotacja 6.695,27 EURO Program Phare.

III. Modernizacja drogi gminnej relacji Ropczyce – Granice – Gnojnica

Modernizacja drogi gminnej relacji Ropczyce-Gnojnica została wykonana na długości 1250 m. Zadanie to obejmowało modernizację nawierzchni, wykonanie poboczy, wykonanie rowów i zjazdów. Wartość modernizacji drogi wynosiła 471.004,68 zł przy dofinansowaniu z Programu SAPARD w wysokości 188.401,87 zł.

PROJEKTY ZREALIZOWANE W LATACH 2004-2007

I. Poprawa konkurencyjności regionu ropczyckiego poprzez rozbudowę infrastruktury ochrony środowiska

¹⁴<http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171399013> (15.05.2020r.).

Program Operacyjny, w ramach, którego inwestycja jest realizowana: Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Komisja Europejska przyczynia się do rozwoju Polski poprzez współfinansowanie „Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego” (ZPORR) na lata 2004-2006. Wkład UE szacuje się na kwotę 2970 mln euro pochodzącą z budżetu Funduszy Strukturalnych dla Polski wynoszących ogółem 8 630 mln euro. Celem Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego jest wzrost konkurencyjności regionalnej oraz zwalczanie marginalizacji. Niniejszy Program Operacyjny jest jedynym programem wielofunduszowym w Polsce. Uzyskał on wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) (85% całego wsparcia w ramach Funduszy Strukturalnych) oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) (15%)¹⁵.

Priorytet 1 – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów; Działanie 1.2 – Infrastruktura ochrony środowiska, Fundusz z którego inwestycja jest współfinansowana to EFRR. Całkowita wartość projektu: 5.450.533,9 PLN w tym wydatki kwalifikowalne: 4.172.264,56 PLN. Wartość dofinansowania z Unii Europejskiej: 3.128.781,19 PLN(74,99%) Lata realizacji projektu: 06/04/2005 – 23/11/2006. Przedmiotem projektu jest budowa kanalizacji sanitarnej o łącznej długości 37 248,5 m oraz przykanalików o długości 11 891 m. W wyniku realizacji projektu zostaną zebrane i oczyszczone ścieki z 607 budynków (mieszkalnych i innych obiektów) w ilości 420 m³/dobę. Dla obszaru inwestycji RLM wynosi 4728. Zaprojektowano układ systemu grawitacyjno-tłoczny z 11 szt. przepompowni w tym jedna przydomowa. Przyjęto rozwiązanie budowy zbiorczej kanalizacji sanitarnej z uwagi na:

- zwartą zabudowę w obszarze objętym realizowanym zadaniem,
- istniejące na tym terenie dwie niedociążone oczyszczalnie ścieków,
- niższe koszty eksploatacji w porównaniu do budowy lokalnych oczyszczalni.

Ponadto kompleksowe uzbrojenie terenu poprzez budowę systemu kanalizacji sanitarnej stworzy korzystne warunki do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, powstania nowych firm, działających z poszanowaniem zasad ochrony środowiska. Celem projektu jest rozwój regionu ropczyckiego z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony środowiska zawartych w Dyrektywach unijnych poprzez:

1. Stworzenie korzystniejszych warunków dla rozwoju firm i powstania nowych, działających z zasadami poszanowania ochrony środowiska, poprzez zwiększenie stopnia skanalizowania terenów zurbanizowanych i przylegających do nich wolnych terenów inwestycyjnych.

2. Ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się do wód i do gleby w wyniku, czego nastąpi poprawa: stanu środowiska naturalnego i warunków życia mieszkańców oraz zabezpieczone zostaną ujęcia wody pitnej przed zanieczyszczeniem.

3. Zmniejszenie dysproporcji pomiędzy stopniem zwodociągowania miasta Ropczyce, który wynosi obecnie 99% a poziomem skanalizowania, który wynosi ok.60%.

4. Stworzenie możliwości rozwoju Gminy poprzez turystykę i rolnictwo ekologiczne dzięki wyeliminowaniu zanieczyszczenia środowiska, wynikającemu z niedostatecznej infrastruktury kanalizacyjnej.

¹⁵https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/atlas/programmes/2000-2006/interregional/integrated-regional-operational-programme-2004-2006 (15.05.2020r.).

II. Subsydiowane zatrudnienie szansą na nową pracę

Program Operacyjny, w ramach którego inwestycja jest realizowana: Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006, Priorytet 2 – Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach, Działanie 2.3 – Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa. Fundusz, z którego inwestycja jest współfinansowana: EFRR.

Całkowita wartość projektu: 687.771,60 PLN w tym wydatki kwalifikowalne: 687.771,60 PLN Wartość dofinansowania z Unii Europejskiej: 368.566,20 PLN Wartość dofinansowania z Budżetu Państwa: 122.855,40 PLN. Lata realizacji projektu: 2006 – 2007. Projekt zakłada udzielenie pomocy dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy poprzez dofinansowanie w wysokości 65% całkowitej kwoty związanej z płacą pracowników zatrudnionych w ramach subsydiowanego zatrudnienia. Cele projektu: podniesienie kwalifikacji, pozyskanie doświadczeń zawodowych, wzrost poziomu zatrudnienia, pozyskanie dochodu i zawodu pozarolniczego rolników oraz domowników z wyłączeniem emerytów oraz osób zarejestrowanych jako bezrobotne.

III. Rozwój przemysłu w Ropczycach

Cel projektu: Budowa drogi zbiorczej w celu połączenia strefy przemysłowej z drogą E40 po stronie północnej miasta Ropczyce. Zakres rzeczowy: Budowa drogi łączącej ul. Wyszynskiego z ul. Przemysłową w Ropczycach, ronda na skrzyżowaniu ul. Przemysłowej z ul. Kolejową w Ropczycach oraz drogi łączącej ul. Kolejową z drogą krajową nr 4 w Brzeźowce, budowa przejazdu gospodarczego (wiaduktu). Łączna długość budowanych dróg - ok. 3,6 km. Okres realizacji: 2005 r.-2006 r. Wartość 2.538.600,0 € w tym dofinansowanie 1.611.800 € - PHARE SSG 2003.

IV. Wyposażenie Zespołu Szkół nr 3 w Ropczycach

Wybór projektu do dofinansowania w roku 2008 z listy rezerwowej Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004 – 2006 Priorytet 3 – Rozwój lokalny. Numer i nazwa działania: 3.5 Lokalna infrastruktura społeczna. Numer i nazwa poddziałania: 3.5.1 Lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa. Wartość projektu: 197.130,00 PLN. Dofinansowanie: 118.278,00 PLN (60%)¹⁶.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2007–2013

I. Zapewnienie prawidłowej gospodarki wodno - ściekowej w aglomeracji Ropczyce – etap I

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 był największym w historii UE programem operacyjnym polityki spójności. Ponad 28 mld euro z programu przeznaczono na 3,3 tys. inwestycji infrastrukturalnych, np. drogi, koleje, transport publiczny, ochronę środowiska, energetykę, zdrowie, kulturę i szkolnictwo wyższe. W Polsce program ten został przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 3 stycznia 2008r¹⁷. Projekt w ramach działań obejmuje:

¹⁶ <http://pukropczyce.eu/projekty-ue> (19.05.2020 r.).

¹⁷ <http://www.pois.gov.pl/Strony/wiadomosci/Najwiekszy-program-operacyjny-2007-2013-zamkniety-i-rozliczony> (19.05.2020r.).

1.1 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM, priorytet I Gospodarka wodno-ściekowa. Okres realizacji projektu to I kwiecień 2009r. - IV kwiecień 2012r. Realizacja projektu wiązać się będzie z osiągnięciem celów jakościowych:

- poprawa warunków życia i zdrowia mieszkańców, poprzez budowę kanalizacji sanitarnej i podłączenie do niej budynków mieszkalnych (podwyższenie bezpieczeństwa mikrobiologicznego i epidemiologicznego), likwidację nieszczelnych kanałów ściekowych

- stworzenie podstaw do pobudzenia wzrostu gospodarczego, w tym rozwoju turystyki.

- poprawa konkurencyjności gospodarczej regionu dzięki zapewnieniu warunków do powstania nowych podmiotów gospodarczych na terenie miasta Ropczyce.

- ważny krok w celu osiągnięcia wymaganego dyrektywami UE stanu środowiska naturalnego i jego ochrony.

- ochrona wód Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP-425 Dębica-Stalowa Wola-Rzeszów, stanowiącego istotne źródło zaopatrzenia ludności w wodę pitną.

Realizacja projektu wiązać się będzie z osiągnięciem wskazanych celów ilościowych:

- wzrost stopnia skanalizowania aglomeracji Ropczyce,

- wzrost liczby osób korzystających z komunalnej sieci wodociągowej,

- wzrost liczby osób korzystających ze zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej o 3700 (z 11 000 osób do 14 700 osób).

W ramach projektu przewidywana jest rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz systemu wodociągowego. W wyniku realizacji projektu do 2012 r. zostanie wybudowane ok. 30,6 km kanalizacji sanitarnej, 6 pompowni ścieków, 1,0 km kanalizacji deszczowej, oraz 1.8 km sieci wodociągowej. Projekt jest podzielony na 7 zadań, wszystkie są zlokalizowane na terenie miasta Ropczyce w części centralnej oraz południowo - zachodniej. Realizacja poszczególnych zadań została podzielona na następujące kontrakty:

- Kontrakt nr I:

Kanalizacja sanitarna -etap IV Os. Chechły wzdłuż ul. 3-go Maja; Kanalizacja sanitarna-etap III rejon ul. Wyspiańskiego, Polnej i Monte Cassino;

- Kontrakt nr II:

Kanalizacja sanitarna - etap I rejon ZOZ-u przy ul. Wyszyńskiego;

Kanalizacja sanitarna etap II rejon ul. Witosa i Sportowej;

Kanalizacja sanitarna i deszczowa na Osiedlu Za Stadionem oraz w rejonie ulic Dębowej i Topolowej;

Sieć wodociągowa wzdłuż ul. Borki Chechelskie w Ropczycach Os. Granice.

- Kontrakt nr III

Kanalizacja sanitarna Os. Śródmieście

Wartość projektu ogółem: 24 789 690,00 PLN, w tym wydatki kwalifikowane: 16 841 784,96 PLN oraz dofinansowanie EEFR: 14 315 517,22 PLN

Wkład własny: 10 474 172,78 PLN.

II. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013

- Projekt pt. Budowa drogi gminnej łączącej ul. ks. M. Siewierskiego z ul. ks. S. Skorodeckiego wraz z budową ronda oraz przebudowa drogi gminnej łączącej ul. Piłsudskiego z ul. ks. M. Siewierskiego w Ropczycach - 25.11.2010 r. Wartość ogółem: 1922913,51zł, dofinansowanie EFRR: 1 285 115,63 zł.
- Projekt pt. Budowa obiektu sportowo – rekreacyjnego w Ropczycach - 23.08.2010r. Wartość ogółem: 857 986,89zł, dofinansowanie EFRR: 599 935,79zł.
- Projekt pt. Dopuszczenie jednostek OSP z terenu Gmin Ropczyce i Wielopole Skrzyńskie - 17.05.2010r. Wartość ogółem: 1 545 041,92zł, dofinansowanie EFRR: 1 313 285,63 zł.
- Projekt pt. Odbudowa mostów w miejscowości Ropczyce - 16.08.2013r. Wartość ogółem: 3 152 091,03zł, dofinansowanie EFRR: 2 111 226,63 zł.
- Projekt pt. Odbudowa trybun stadionu sportowego w Ropczycach - 31.12.2013r. Wartość ogółem: 4 069 334,22zł, dofinansowanie EFRR: 3 205 852,67 zł.
- Projekt pt. Odtworzenie infrastruktury obiektów sportowych w Ropczycach - 06.02.2013r. Wartość ogółem: 1 217 087,00 zł, dofinansowanie EFRR: 1 010 680,92 zł.
- Projekt pt. „PSeAP” - Podkarpacki System e-Administracji Publicznej - 01.10.2010r. Wartość ogółem: 825 566,00 zł, dofinansowanie EFRR: 694 730,00 zł.
- Projekt pt. Rewitalizacja centrum miasta Ropczyce - 15.07.2011r. Wartość ogółem: 3 010 040,65zł, dofinansowanie EFRR: 2 299 860,59 zł.
- Projekt pt. Rewitalizacja układu komunikacyjnego na osiedlu Północ w Ropczycach - 09.09.2010r. Wartość ogółem: 2 218 951,35 zł, dofinansowanie EFRR: 1 553 265,94 zł.
- Projekt pt. Termomodernizacja budynków oświatowych w gminie Ropczyce - 21.05.2013r. Wartość ogółem: 2 538 131,5 zł, dofinansowanie EFRR: 1 931 410,97 zł.
- Projekt pt. Termomodernizacja budynków oświatowych w Ropczycach - 30.09.2010 r. Wartość ogółem: 2 595 691,50 zł, dofinansowanie EFRR: 1 500 000,00 zł.

III. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013

- Projekt pt. „Budowa sieci wodociągowej z przyłączami do budynków oraz stacji wodociągowej i terenowych zbiorników na wodę”. - 14.12.2009r. Wartość ogółem: 1 865 489,60zł, dofinansowanie EFRROW: 1 006 679,00 zł.
- Projekt pt. "Budowa ujęcia wody". Wartość ogółem: 1 432 992,87 zł, dofinansowanie EFRROW: 873 776,00 zł.

IV. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007 - 2013

- Projekt pt. "Internet w domu - dobry start w przyszłość". Wartość ogółem: 485 200,00zł, dofinansowanie EFRR: 412 420,00 zł.
- Projekt pt. "Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie gminy Ropczyce". Wartość ogółem: 1 247 340,00 zł, dofinansowanie EFRR: 1 060 239,00 zł.

V. Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013

- Projekt pt. „Wzbogacenie oferty edukacyjnej Publicznego Przedszkola nr 1 w Ropczycach – szansą na zwiększenie uczestnictwa dzieci w wychowaniu

przedszkolnym” - 23.09.2008r. Wartość ogółem: 66 057,22 zł, dofinansowanie EFS: 64 954,06 zł.

- Projekt pt. „Wzbogacenie oferty edukacyjnej Publicznego Przedszkola nr 2 w Ropczycach – szansą na zwiększenie uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym” - 23.09.2008r. Wartość ogółem: 87 87,40 zł, dofinansowanie EFS: 86 534,99 zł.

- Projekt pt. „Wsparcie dla Kół Gospodyń Wiejskich szansą na aktywizację i integrację środowisk lokalnych” - 1.12.2008r. Wartość ogółem: 45 634,65 zł, dofinansowanie EFRR: 45 634,65 zł.

VI. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020

- Projekt pt. „Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Ropczyce. Wartość ogółem: 9 037 429,50 zł, dofinansowanie EFRR: 5 266 346,88 zł.

- Projekt pt. „Poprawa gospodarki ściekowej na terenie Dębicko-Ropczyckiego Obszaru Funkcjonalnego – etap II”. Wartość ogółem: 19 459 762,35 zł, dofinansowanie EFRR: 8 523 596,00 zł.¹⁸.

PODSUMOWANIE

Unia Europejska w strategiach określa swoje cele strategiczne i priorytety rozwoju. Każdy projekt, który ma być realizowany z udziałem Funduszy Europejskich, jest oceniany w kontekście zgodności z trzema podstawowymi politykami: Zrównoważony rozwój, Równość szans, Społeczeństwo informacyjne. Środkami UE gospodaruje się zgodnie z surowymi zasadami, tak aby zagwarantować ścisłą kontrolę nad tym, jak są one wydawane, oraz aby zapewnić przy tym przejrzystość i rozliczalność. W ramach projektów zrealizowanych w latach 1998-2003 Unia Europejska przeznaczyła 477 618,14zł dotacji, w ramach projektów z lat 2004-2007 UE przeznaczyła 5 227 425,39zł, w ramach wszystkich projektów z lat 2007-2013 kwota dofinansowania wyniosła 32 314 719,69zł, w ramach projektów z lat 2014-2020 dofinansowanie wyniosło 13 789 942,88 zł.

Reasumując, miasto Ropczyce z każdym rokiem podejmuje działalności inwestycyjne, na które czerpie środki z Funduszy Unijnych. Dzięki nim, po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, miasto zaczęło się rozbudowywać, poprawiać warunki mieszkaniowe, środowiskowe, a także rekreacyjne. Każdy nowy rok, oznacza nowe możliwości i dalszy rozwój dla miasta.

LITERATURA

- [6] Bata A., Lawera H., Ropczyce i Ziemia Ropczycka, Roksana, Krosno 1996.
- [7] Bonusiak W., *Dzieje Ropczyc u schyłku PRL i w III Rzeczypospolitej*, Agencja Wydawnicza Jota, Ropczyce 2012.
- [8] <http://pukropczyce.eu/projekty-ue>
- [9] <http://rcsir.pl/>
- [10] <http://ropczycefara.parafia.info.pl/?p=main&what=2>

¹⁸ <http://www.ropczyce.eu/gospodarka/projekty-dofinansowane-z-ue/> (18.05.2020 r.).

- [11] <http://www.ropczyce.eu/aktualnosci/art290,obiekty-sportowe.html>
- [12] <http://www.ropczyce.eu/gospodarka/projekty-dofinansowane-z-ue/>
- [13] <http://www.ropczyce.eu/informator/placowki-oswiatowe/>
- [14] <https://indexfirm.pl/gablota/miasto/1987/ROPCZYCE>
- [15] <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ropczyce>
- [16] <https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/r/147-ropczyce/96-historia-miejscowosci/69969-historia-miejscowosci>
- [17] <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/czym-sa-fundusze-europejskie/>
- [18] <https://www.odleglosci.pl/mapa,polski,Ropczyce.html>
- [19] Majka J., Kalita K., *Ropczyce i okolice*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Rzeszów 1980.
- [20] Plezia P., Mormol D., *Ropczyce: przewodnik na 650-lecie miasta 1362-2012*, Ropczyce Oddział PTTK, Ropczyce 2012.
- [21] Plezia P., *Rowerem po okolicach Ropczyc*, Ropczyce Oddział PTTK, Ropczyce 2011.
- [22] Szczepanek W., *Wędrówki po okolicach Ropczyc cz.2*, Ropczyce Oddział PTTK, Ropczyce 2010.

INVESTMENTS IMPLEMENTED IN THE CITY OF ROPCZYCE WITHIN UNION FUNDS

The article presents information about the city of Ropczyce located in the Ropczycko-Sędziszów powiat. The purpose of the article is to present the characteristics of the city and to indicate projects implemented within the framework of co-financing from the European Union, which contributed to the introduction of changes in the city. A number of information related to the region, its location and history of creation were described. In addition, the content includes the characteristics of the city's symbol, which is the coat of arms, as well as architecture and type of construction. Dynamically developing industry and settling companies from various countries of the world were discussed. Attention was paid to the presence of two religious communities, the media, education and culture institutions, as well as places of sport and recreation. In the second part of the article, projects co-financed by the European Union are discussed, which were implemented from 1998 to 2020. Each of the member countries has the opportunity to benefit from funding for many different investments, which will then serve the residents for years. Approximate investments in the city of Ropczyce were carried out under the following programs: Operational Program Infrastructure and Environment 2007 - 2013, Regional Operational Program of the Podkarpackie Voivodeship for 2007-2013, Rural Development Program 2007-2013, Operational Program Innovative Economy 2007-2013, Operational Program Human Capital 2007-2013, Rural Development Program for 2014-2020 and the Regional Operational Program of the Podkarpackie Voivodeship for 2014-2020. The article is a description of the changes taking place over the years in the city of Ropczyce.

Keywords: Ropczyce, European Union, co-financing, projects, programs, financial security.

Paulina KOSIOR¹

DOTACJE UNIJNE NA ROZWÓJ TRANSPORTU I ŁĄCZNOŚCI W POWIECIE STAŁOWOWOLSKIM

W artykule przedstawiono aspekt dotacji unijnych jako źródło finansowania rozwoju infrastruktury transportu w powiecie stalowowolskim. Istotnym warunkiem realizacji określonych założeń programowych jest dostęp do odpowiednich zasobów finansowych. Nieuwzględnienie istniejących w tej dziedzinie ograniczeń może zmniejszać skuteczność ich realizacji. Spośród barier rozwoju transportu szczególne znaczenie mają ograniczenia ekonomiczne związane z brakiem odpowiednich środków finansowych. O przełamaniu tej bariery szczególnie zadecydował dostęp do środków bezzwrotnej pomocy finansowej UE. Możliwości te pojawiły się już od 1 lutego 1994 roku. Dzięki programom nastąpiła w powiecie poprawa dostępności i standardu powiązań komunikacyjnych jak: usprawnienie połączeń infrastrukturalnych, poprawa dostępu do terenów inwestycyjnych, budowa i modernizacja obwodnic, mostów oraz węzłów i skrzyżowań w ciągu dróg krajowych, budowa i oznakowanie ścieżek rowerowych o utwardzonej nawierzchni na obszarze powiatu czy budowa i montaż urządzeń towarzyszących (stojaki na rowery, wiaty postojowe itp.). Efektywność polityki transportowej określają relacje pomiędzy nakładami a uzyskanymi efektami. Efektywna jest bowiem ta polityka, która daje dobre wyniki. Pomimo że powiat stalowowolski jako jednostka administracyjna nie ma długiej przeszłości, bowiem jego siedziba- Stalowa Wola jest miastem którego budowa ruszyła w 1937 roku w ramach realizacji planu Centralnego Okręgu Przemysłowego, to z roku na rok widać jego niesamowity rozwój infrastruktury dzięki zewnętrznemu finansowaniu.

Słowa kluczowe: dotacje unijne, transport, łączność, wydatki, infrastruktura drogowa

1. WPROWADZENIE

W świetle wysokiej rangi transportu odpowiedzialność za zapewnienie właściwego poziomu rozwoju sieci transportowej należy do głównych zadań sektora publicznego. Dlatego też podstawowym systemem finansowania przedsięwzięć infrastrukturalnych jest tak zwany system tradycyjny, który polega na wykorzystywaniu krajowych środków budżetowych jako źródła finansowania inwestycji². Ograniczoność własnych zasobów budżetowych kraju sprawia, że tradycyjny system finansowania rozwoju infrastruktury transportu w dużym zakresie bazuje na wykorzystaniu unijnych środków budżetowych i kredytów zaciąganych z międzynarodowych instytucji finansowych. Inwestycje infrastrukturalne wymagają dużych nakładów finansowych, a ich ponoszenie nie jest aktem jednorazowym, ponieważ wybudowanie jednego obiektu stwarza najczęściej konieczność ponoszenia dalszych nakładów na stworzenie infrastruktury uzupełniającej

¹Paulina Kosior, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Zarządzania, Kierunek Finanse i Rachunkowość, specjalność rachunkowość i podatki, 159500@stud.prz.edu.pl.

² A. Busłowska, *Inwestycje w rozwój infrastruktury drogowej jako instrument polityki lokalnej gminy- ocena projektów realizowanych ze środków Unii Europejskiej w mieście Białystok*, Zarządzanie Publiczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011, s. 64.

i pomocniczej, a wzrost oczekiwań użytkowników transportu i postęp technologiczny implikują potrzebę dostosowania charakterystyk jakościowych sieci transportowej do nowych postulatów przewozowych³. W systemie tradycyjnego finansowania rozwoju infrastruktury transportu bardzo ważną rolę odgrywają środki wspólnego budżetu państw Unii Europejskiej, wykorzystywane w ramach polityki rozwoju regionalnego, zwaną polityką strukturalną lub polityką spójności⁴. Należy pamiętać, że otrzymane dofinansowanie ze środków unijnych nie oznacza jednak, że środki te zostaną efektywnie zagospodarowane. Wykorzystanie przyznanej kwoty dotacji wiąże się z określonymi zasadami i warunkami, których spełnienie oznacza często konieczność przełamania wielu barier⁵. Odpowiednia infrastruktura jest istotnym czynnikiem stymulującym rozwój społeczno-gospodarczy jednostek terytorialnych. Dotyczy się to również powiatu stalowowolskiego, który w dzisiejszym kształcie istnieje od 1 stycznia 1999 roku. Obecne granice powiatu odpowiadają w dużej mierze funkcjonującemu tu wcześniej tak zwanemu rejonowi. Powiat stalowowolski, powstały po reformie administracyjnej z 1998 roku, ma obszar 833 km² a w jego skład wchodzi jedna gmina miejska – Stalowa Wola i pięć gmin wiejskich: Bojanów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Zaklików oraz Zaleszany. Dzisiaj powiat ten zamieszkuje prawie 110 tysięcy osób, z czego ponad połowę stanowią mieszkańcy Stalowej Woli. Jest ona nie tylko największym skupiskiem ludności w powiecie, ale i największym ośrodkiem przemysłowym, gospodarczym i kulturalnym⁶. Fakt ten udowadnia jak infrastruktura drogowa jest istotnym elementem wpływającym na gospodarkę, przez jej oddziaływanie m.in. na rynek pracy i transport drogowy. Wraz ze wzrostem gospodarczym dynamicznie rośnie ilość przewożonych ładunków niemalże wszystkimi rodzajami transportu. Wśród nich dominuje właśnie transport drogowy⁷.

2. INFRASTRUKTURA A PROGRAMY I PROJEKTY UNIJNE

Według przyjętej definicji budżet oznacza instrument, w którym prognozuje się i zatwierdza wszystkie dochody i wydatki uznane za niezbędne dla Unii na każdy rok budżetowy. Budżet⁸ Unii Europejskiej jest w większości przypadków budżetem inwestycyjnym. Z budżetu Unii przeznaczane są środki na działanie, które dzięki współpracy mogą być efektywniej sfinansowane⁹. W osiągnięciu celów wyznaczonych

³ R.O. Zerby Jr., *A Primer of Benefit-Cost Analysis*, Edward Elgar Publishing Ltd. Cheltenham, Northampton 2006, s. 56.

⁴ K. Wojewódzka-Król, R. Rolbiecki, *Infrastruktura transportu Europa, Polska- teoria i praktyka*, PWN, Warszawa 2018, s. 89-90.

⁵ P. Chrzanowska, *Wykorzystanie funduszy europejskich przez samorządy terytorialne w kontekście rozwoju ekonomiczno-gospodarczego gminy*, „Administracja i Zarządzanie, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego”, Siedlce 2015, s. 24.

⁶ L. Witkowska, *Powiat stalowowolski*, Wydawnictwo SZTAFETA, Stalowa Wola 2007, s. 15.

⁷ A. Jasińska, M. Jasiński, *Analiza porównawcza poziomu rozwoju infrastruktury drogowej w Polsce*, Studia Ekonomiczne, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Nowy Sącz 2018, s. 146.

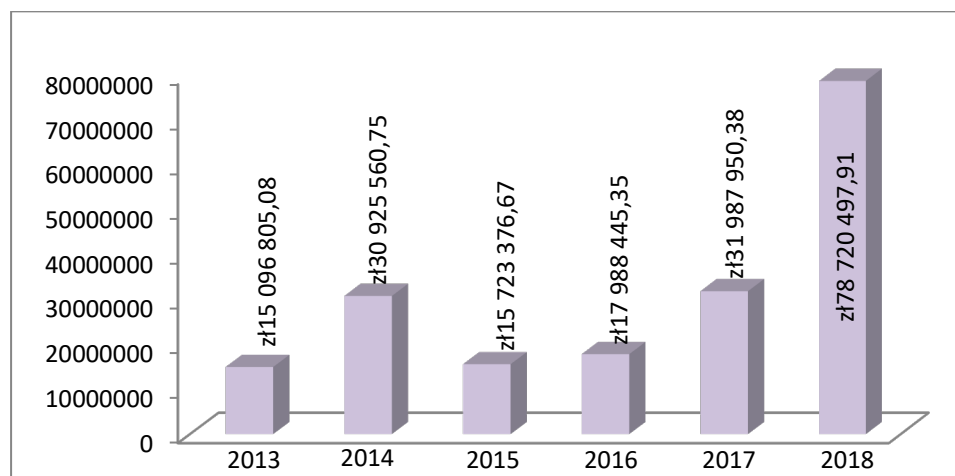
⁸ Jest to wyraz planu działania jednostki gospodarczej. Prezentuje sposób alokacji zasobów w formie ilościowej, i/lub wartościowej, jest sporządzany w przedsiębiorstwie na rok bądź okresy krótsze, przyjęty do realizacji, stworzony i realizowany przy udziale pracowników poszczególnych szczebli zarządzania, na bieżąco modyfikowany oraz kontrolowany. Por. G.K. Świdarska, *Controlling kosztów i rachunkowość zarządcza*, Difin, Warszawa 2017, s. 453.

⁹ E. Kawecka-Wyrzykowska, *Integracja europejska w świetle Traktatu z Lizbony*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012, s. 157.

w politykach i strategiach Unii Europejskiej służą odpowiednie programy, składające się z wieloletnich działań i priorytetów¹⁰. Program, nazywany w przypadku polityki spójności Unii Europejskiej programem operacyjnym, jest dokumentem powstałym w wskutek procesu programowania. Projekt natomiast można zinterpretować jako najmniejszy element operacyjny, przygotowany i wdrożony jako odrębna całość, w ramach planu lub programu narodowego¹¹. Programy i projekty mogą zatem dotyczyć infrastruktury. Przez pojęcie infrastruktury należy rozumieć urządzenia trwałego użytku, stwarzające podstawę funkcjonowania jakiejś organizacji lub systemu. W węższym znaczeniu pojęcie to obejmuje jedynie obiekty majątku trwałego związane w sposób trwały i bezpośredni z obsługiwany terenem. Odnosi się ona do tradycyjnego zakresu infrastruktury gospodarczej¹². Uszczegółowiając, na infrastrukturę drogową składają się obiekty liniowe i punktowe. Do pierwszej grupy zaliczyć można istniejącą w danym kraju sieć drogową, rozumianą jako każdy wydzielony pas ruchu lub postoju pojazdów oraz ruchu pieszych, łącznie z placami, zatokami i innymi obiektami inżynierskimi. Wśród obiektów punktowych wyróżnić można obiekty wyodrębnione przestrzennie, służące obsłudze stacjonarnej¹³.

2.1. Zrealizowane wydatki na transport i łączność

Wykres 1 przedstawia wydatki na transport i łączność powiatu stalowowolskiego w latach 2013 – 2018.

Wyk. 4. Wydatki budżetu powiatu stalowowolskiego na transport i łączność

Źródło: Opracowanie własne

¹⁰ Grupa działań, których realizacja służy osiągnięciu celu szczegółowego określonego w programie.

¹¹ M. Trocki, *Zarządzanie projektem europejskim*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2015, s. 23.

¹²E.M. Gramlich, *Infrastructure Investments: A Review Essay*, „Journal of Economic Literature 1994”, vol. 32, no 3, s. 4.

¹³ K. Sobiech, *Partnerstwo publiczno-prywatne w infrastrukturze drogowej w Polsce*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2007, s. 10-11.

Wydatki to każdorazowe zmniejszenie stanu środków pieniężnych¹⁴. Od 2013 do 2017 roku wydatki utrzymywały się na podobnym poziomie. Był on stosunkowo niższy niż w 2018 roku. W roku 2013 środki pieniężne były przeznaczone w głównej mierze na budowę ulicy Świerkowej w Stalowej Woli w kwocie 4 590 715,61 zł, przebudowę ulicy Przemysłowej w Stalowej Woli w kwocie 1 162 736,70zł oraz kompleksowe uzbrojenie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w rejonie drogi łączącej ul. Tołwińskiego z projektowaną drogą za Z-5 w kwocie 1 023 949,73 zł¹⁵. W 2014 roku wydatki w większości dotyczyły rozbudowy drogi powiatowej nr 1027R w kwocie 98400,00 zł i budowy obwodnicy m. Stalowej Woli i Niska w ciągu drogi kr. nr 77 Lipnik – Przemysł na odcinku ul. Chopina do projektowanej drogi ekspresowej S-19 wraz z łącznikiem pomiędzy obwodnicą a dr. kr. 77 w kwocie 94 680,48 zł¹⁶. Rok 2015 dotyczył inwestycji jak budowa ulicy Przemysłowej Bocznej w Stalowej Woli w kwocie 1 452 465,00 zł czy budowa azyli dla pieszych na drogach powiatowych w kwocie 49 895,58 zł¹⁷. W 2016 roku przeznaczono środki między innymi na modernizację dróg na os. Rozwadów i Charzewice w kwocie 1 672 732,65 zł oraz budowę skrzyżowania ulic: Ofiar Katynia, Mickiewicza i Solidarności w kwocie 4 033 159,60 zł¹⁸. 2017 rok przyniósł wydatki związane m.in. z przebudową drogi powiatowej nr 1025 R w kwocie 3500000,00 zł czy z przebudową drogi gminnej Nr 100911R w kwocie 4485885,65 zł¹⁹. Powołując się na wykres można dostrzec iż w 2018 roku wykonanie wydatków na transport i łączność było największe. Dotyczyło ono np. zadania inwestycyjnego „Mobilny MOF Stalowej Woli” w kwocie 38 396 400,24 zł oraz rozbudowę np. drogi gminnej nr G101095 w kwocie 4 511 444,53 zł²⁰.

2.2. Zrealizowane projekty z zakresu infrastruktury drogowej

2.2.1. „Poprawa dostępności terenów przemysłowych huty stalowa wola do regionalnego układu komunikacyjnego poprzez przebudowę odcinka ul. Kwiatkowskiego i odcinka ul. Bojanowskiej”

Celem projektu było ożywienie gospodarcze i społeczne miasta oraz wzrost atrakcyjności inwestycyjnej terenów przemysłowych Huty Stalowa Wola. Okres realizacji wynosił od 19.06.2008 r. do 30.07.2010 r. Zakres robót obejmował przebudowę odcinka ulicy Bojanowskiej poprzez dobudowę drugiej jezdni. Skrzyżowanie z ul. Kwiatkowskiego wykonano zostało jako „rondo – turbina” prowadzące dwa pasy ruchu relacji KEN-Kwiatkowskiego. W ramach przedmiotowego projektu wykonano

¹⁴J.E. Stiglitz, *Economics Of The Public Sector*, W.W. Norton & Company, New York 2015, s. 267.

¹⁵*Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2013 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1520-9857> (24.02.2020).

¹⁶*Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2014 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1539-10958> (24.02.2020).

¹⁷*Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2015 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1552-12490> (24.02.2020).

¹⁸*Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta za 2016 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1582-14159> (24.02.2020).

¹⁹*Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta za 2017 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1598-15688> (24.02.2020).

²⁰*Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2018 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1607-17306> (24.02.2020).

także przebudowę odcinka ulicy Kwiatkowskiego wraz z budową pobocza wzdłuż ulicy Kwiatkowskiego, jak i również odprowadzeniem wód powierzchniowych do projektowanej i przebudowywanej kanalizacji deszczowej. Do bezpośrednich efektów uzyskanych w wyniku realizacji projektu należą: oszczędność czasu w przewozach towarowych, oszczędność czasu w przewozach pasażerskich oraz oszczędność czasu na zrekonstruowanych drogach w przewozach pasażerskich i towarowych. Zrealizowany projekt wpłynął także na zwiększenie płynności ruchu drogowego. W wyniku realizacji przedmiotowego projektu zostały osiągnięte następujące wskaźniki: długość przebudowanej drogi 1,602 km, powierzchnia terenów inwestycyjnych, które uzyskały lepszą dostępność 3,0 ha i długość wybudowanej kanalizacji deszczowej 1,470 km. Całkowita wartość projektu, zgodnie z umową nr UDA-RPPK.02.01.00-18-149/08-00 zawartą w dniu 9 czerwca 2009 roku wyniosła 8 804422,60 zł, w tym:

- 3 734 166,54 PLN – dofinansowanie z EFRR,
- 5 070 256,06 PLN – wkład własny Gminy Stalowa Wola²¹.

2.2.2. „Poprawa powiązań komunikacyjnych na terenie Gminy Stalowa Wola poprzez przebudowę ul. Brandwickiej na odcinku od skrzyżowania z Trasą Podkarpową do skrzyżowania z ul. Sandomierską”

Celem projektu było uporządkowanie układu komunikacyjnego oraz wzrost bezpieczeństwa ruchu drogowego. Oprócz tego zamysłem projektu było również skomunikowanie części usługowo – handlowo – mieszkaniowej z drogami wyższego rzędu czy też poprawa warunków środowiska naturalnego poprzez całkowite odprowadzenie wód do kanalizacji deszczowej. Okres realizacji wynosił od 09.04.2010 r. do 30.09.2011 r. W ramach przedmiotowej inwestycji wykonano następujące prace: poszerzono jezdnię o 7 m, położono nową nawierzchnię asfaltową, przebudowano wloty ulic dochodzących z nawierzchni częściowo utwardzonych na nawierzchnie z kostki brukowej, wybudowano zatokę autobusową oraz wyniesiono przejście dla pieszych. W ciągu tejże drogi został wybudowany obustronny ciąg pieszo – rowerowy. W wyniku realizacji przedmiotowego projektu zostały osiągnięte następujące wskaźniki: długość przebudowanej drogi 0,62 km, długość wybudowanej kanalizacji deszczowej 0,62 km, powierzchnia terenów inwestycyjnych, które uzyskały lepszą dostępność 1,4 ha. Całkowita wartość projektu, zgodnie z umową nr UDA-RPPK.02.01.00-18-095/010-00 zawartą w dniu 15 września 2010 r. wyniosła 3 056 727,46 zł, w tym²²:

- 1 665 959,27 PLN – dofinansowanie z EFRR i BP²³,
- 1 390 768,19 PLN – wkład własny Gminy Stalowa Wola.

²¹<https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-1.4-A-zako%C5%84czenie-Kompleksowe-uzbrojenie-ul.-COP.pdf> (04.03.2020).

²²<http://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-2.1-C-zako%C5%84czenie-Brandwicka.pdf> (04.03.2020).

²³Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i budżet państwa http://www.rpo.wzp.pl/sites/default/files/zal_8_zasady_w_zakresie_warunkow_i_trybu_udzielania_i_rozliczania_zaliczek.pdf (11.03.2020).

2.2.3. „Kompleksowe uzbrojenie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w rejonie drogi łączącej ulicę Grabskiego z ul. Kwiatkowskiego w Stalowej Woli”

Działania prowadziły do włączenia rozległych terenów inwestycyjnych do układu komunikacyjnego Stalowej Woli, zapewnienia właściwego odwodnienia i odprowadzenia ścieków oraz podniesienia chłonności parkingowej w obrębie inwestycji. Okres realizacji wynosił od 08.09.2009 do 05.10.2012 r. Układ kanalizacji sanitarnej wykonano jako grawitacyjno – pompowy. Projektowany odcinek drogi połączył ul. Grabskiego z ul. Kwiatkowskiego. Projekt umożliwił potencjalnym inwestorom wykorzystywać tereny przemysłowe, które graniczą z projektowaną drogą bądź znajdują się w jej pobliżu. Całkowita wartość projektu, zgodnie z umową nr UDA-RPPK.01.04.00-18-049/09-00 zawartą w dniu 15 października 2010 r. wyniosła 17 294 597,45 zł w tym²⁴:

- 12 688 405,17 PLN – dofinansowanie z EFRR,
- 4 606 192,28 PLN – wkład własny Gminy Stalowa Wola.

2.2.4. „Kompleksowe uzbrojenie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w rejonie drogi łączącej ul. Tolwińskiego z projektowaną drogą za z-5”

Przedmiotem projektu było przygotowanie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych poprzez budowę drogi publicznej dojazdowej łączącej tereny inwestycyjne zlokalizowane na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej z ul. Grabskiego wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą. W ramach projektu wykonano liczne prace: budowę oraz odbudowę infrastruktury drogowej wraz z chodnikami, ścieżkami rowerowymi, zatokami autobusowymi, parkingami (132 szt.) czy oświetleniem dróg. Ponadto wybudowano kanalizację deszczową, sanitarną oraz przepompownię ścieków sanitarnych. Również dokonano przebudowy i zabezpieczenia infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją oraz napowietrzanej linii elektroenergetycznej 110 kV (1,65 km). Realizacja inwestycji zaspokaja potrzeby inwestorów szukających dogodnych terenów do prowadzenia działalności gospodarczej z sektora MŚP. Dzięki realizacji projektu zostało udostępnionych 7 działek inwestycyjnych o łącznej powierzchni 24,27 ha. Okres realizacji wynosił od 19.10.2012 r. do 15.12.2014 r. Całkowita wartość projektu, zgodnie z umową nr UDA-RPPK.01.04.00-18-008/12-00 zawartą w dniu 13 września 2013 r. wyniosła 25 200 442,42 zł, w tym:

- 14 611 073,68 PLN – dofinansowanie z EFRR,
- 10 589 368,74 PLN - wkład własny Gminy Stalowa Wola²⁵.

2.2.5. „Lepsza dostępność transportowa w ruchu drogowym na terenie Gminy Stalowa Wola poprzez stworzenie bezkolizyjnego dojazdu do kolejowego dworca pasażerskiego zlokalizowanego w sieci ten-t”

Celem głównym projektu było stworzenie bezkolizyjnego dojazdu do dworca pasażerskiego Stalowa Wola poprzez budowę skrzyżowania ulic: Solidarności, Mickiewicza i nowoprojektowanej w Stalowej Woli o łącznej długości wlotów 279,19 m

²⁴<https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-1.4-A-zako%C5%84czenie-Kompleksowe-uzbrojenie-ul.-COP.pdf> (04.03.2020).

²⁵<https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-1.4-A-zako%C5%84czenie-Kompleksowe-uzbrojenie-ul.-To%C5%82wi%C5%84skiego.pdf> (04.03.2020).

wraz z przebudową odcinka drogi gminnej ul. Solidarności nr G101037R. W miejscu istniejącego skrzyżowania zwykłego zostało wybudowane rondo dwupasmowe z bezkolizyjnym prowadzeniem ruchu. Wybudowano również łącznik drogowy pomiędzy ul. Grabskiego i ul. Energetyków. Czas realizacji wyniósł od 31.05.2016 do 31.10.2018 roku. Całkowita wartość projektu, zgodnie z umową nr RPPK.05.01.00-18-0006/16-00 zawartą w dniu 2 grudnia 2016 r. wyniosła 34 389 369,23 zł, w tym²⁶:

- 9 997 933,31 PLN - dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 24 391 435,92 PLN - wkład własny Gminy Stalowa Wola.

2.2.6. „Mobilny mof Stalowej Woli”

Celem strategicznym projektu pn. „Mobilny MOF Stalowej Woli” było zmniejszenie oddziaływania systemu transportowego na środowisko i klimat, oraz poprawa jakości i dostępności transportu publicznego na terenie Gminy Stalowa Wola i jej obszaru funkcjonalnego (Gminy i Miasta Nisko, Gminy Pysznica oraz Gminy Zaleszany). Projekt w pełni wpisuje się w cel działania programu 5.4 – Niskoemisyjny transport miejski, przyczyniając się do zwiększenia roli transportu miejskiego, jako alternatywy dla motoryzacji indywidualnej w gminach Stalowa Wola, Zaleszany, Pysznica i Nisko poprzez tworzenie ekologicznych warunków przyjaznych dla podróżnych oraz zintegrowanego systemu transportu miejskiego. Zakres rzeczowy projektu został podzielony na poszczególne gminy stanowiące Miejski Obszar Funkcjonalny na mocy Porozumienia Partnerskiego zawartego w dniu 24.10.2016 r. Liderem projektu była Gmina Stalowa Wola. Gmina Stalowa Wola dokonała zakupu: 10 szt. autobusów elektrycznych (bezemisyjnych) oraz 9 szt. autobusów niskoemisyjnych (spełniających normę EURO VI). Zakupiono także dynamiczną informację pasażerską, obejmującą m.in. bilet elektroniczny, tablice informacyjne, biletomaty. Przebudowano również infrastrukturę drogową w celu poprawy jakości funkcjonowania systemu transportu publicznego poprzez budowę skrzyżowania w ruchu okrężnym w ciągu ul. Energetyków. Całkowita wartość zadania realizowanego przez Gminę Stalowa Wola wyniosła 48 153 254,52 zł, w tym:

- 34 014 133,40 PLN - wartość dofinansowania dla zadania realizowanego przez Gminę Stalowa Wola,
- 14 139 121,12 PLN - wkład własny Gminy Stalowa Wola.

Gmina Pysznica dokonała budowy zatoki autobusowej wraz z wiatą i peronem w miejscowości Kłyżów, dwóch zatok wraz z przejściem dla pieszych w miejscowości Pysznica a także pętli autobusowej wraz z chodnikami i peronem w miejscowości Brandwica. Całkowita wartość realizowanego zadania przez Gminę Pysznica wyniosła 611 953,72 zł, w tym:

- 520 160,65 PLN - wartość dofinansowania dla zadania realizowanego przez Gminę Pysznica,
- 91 793,07 PLN - wkład własny Gminy Pysznica.

²⁶<https://www.stalowawola.pl/projekty-dofinansowane/lepsza-dostepnosc-transportowa-zakonczenie/> (04.03.2020).

Gmina Zaleszany dokonała budowy „Park & Ride” oraz „Bike&Ride” oraz wykonała 12 wiat przystankowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Całkowita wartość realizowanego zadania przez Gminę Zaleszany wyniosła 537 017,00 zł, w tym:

- 456 464,43 PLN - wartość dofinansowania zadania realizowanego przez Gminę Zaleszany,
- 80 552,57 PLN - wkład własny Gminy Zaleszany.

Okres realizacji projektu rozpoczął się 08.05.2017 r., a zakończył się 31.10.2018 r. Całkowita wartość projektu, zgodnie z umową nr RPPK.05.04.00-18-0004/16-00 zawartą w dniu 24 kwietnia 2017 r. wyniosła 52 568 054,51 zł, w tym²⁷:

- 36 827 768,27 PLN - dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 15 740 286,24 PLN - wkład własny Gminy Stalowa Wola, Gminy i Miasta Nisko, Gminy Pysznica oraz Gminy Zaleszany.

2.2.7. „Poprawa lokalnego układu komunikacyjnego poprzez rozbudowę drogi gminnej stanowiącej bezpośrednie połączenie z istniejącymi terenami inwestycyjnymi położonymi przy ul. Cop w Stalowej Woli”

Głównym celem projektu jest poprawa dostępności do istniejących i nowych terenów inwestycyjnych. Jego realizacja przyczyniła się do osiągnięcia celu głównego V Osi Priorytetowej RPO WP 2014-2020, który został zdefiniowany jako „lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu drogowym”. Celami szczegółowymi były: poprawa warunków bezpieczeństwa i płynności ruchu drogowego, usprawnienie połączeń komunikacyjnych w rejonie strefy gospodarczej, zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko, podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Miasta i regionu dla mieszkańców oraz przyjezdnych oraz zwiększenie przepustowości i walorów użytkowych infrastruktury drogowej. Przedmiotem projektu była przebudowa i rozbudowa drogi gminnej w Stalowej Woli o długości ok. 2447 m. Dzięki temu wybudowano skrzyżowania w ruchu okrężnym i azyl centralny na dojeździe do skrzyżowań, wydzielono przestrzeń dla ruchu lekkiego (budowa ścieżki rowerowej, chodnika oraz utwardzonego pobocza), usunięto stałe przeszkody z otoczenia drogi poprzez zlikwidowanie drzew kolidujących z rozbudową oraz usytuowano znaki na tle fluorescencyjnym. Czas realizacji rozpoczął się 02.11.2017 r., a zakończył się 29.11.2019 r. Całkowita wartość projektu zgodnie z umową nr RPPK.05.01.00-18-0023/17 zawartą w dniu 28 marca 2019 r. wyniosła 13 382 842,82 zł, w tym²⁸:

- 9 999 592,99 PLN - dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- 3 383 249,83 PLN - wkład własny Gminy Stalowa Wola.

3. PODSUMOWANIE

Odnosząc się do zaprezentowanych w artykule dotacji, subwencji i dopłat łatwo zauważyć, że przysparzają obdarowanemu korzyści finansowych, stanowiących rodzaj

²⁷<https://www.stalowawola.pl/projekty-dofinansowane/rpo-wp-2014-2020-dzialanie-5-4-rozpoczecie-mobilny-mof-stalowej-woli/> (04.03.2020).

²⁸<https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2019/05/Poprawa-lokalnego-uk%C5%82adu-rozpocz%C4%99cie.pdf> (04.03.2020).

pomocy publicznej dla powiatu stalowowolskiego. Efektem ich wykorzystania jest silny impuls prorozwojowy w dziedzinie transportu i łączności powiatu. Jednym z najważniejszych czynników stanowiących o rozwoju obszarów pod względem społeczno-gospodarczym jest dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa. Obserwując zmieniający się wokół nas krajobraz, dostrzegamy jak wielki wpływ mają Fundusze Europejskie. Na naszych oczach powstają nowe drogi, modernizują się mosty oraz unowocześniają się inne obiekty inżynierskie. Wszyscy możemy doświadczyć realnego postępu. Ma on niepodważalny wpływ na komfort życia i korzystania z wszelkich dóbr. Nie sposób przecenić znaczenie infrastruktury drogowej dla funkcjonowania społeczeństwa oraz procesów o charakterze ekonomicznym. Jednakże możliwość pozyskania wsparcia funduszy z Unii Europejskiej wymaga przygotowania odpowiedniej dokumentacji. Jest ona oceniana przez instytucje odpowiedzialne za wdrażanie programów operacyjnych. Pozytywny wynik tej oceny daje przesłankę do zawarcia umowy o finansowanie projektu. Suma wartości projektów przedstawionych w artykule wynosi 151 580 257,60 zł. Inwestycje realizowane w latach 2013-2018 stanowią 45,3 % wszystkich wydatków zrealizowanych przez powiat stalowowolski.

LITERATURA

- [1] Busłowska A., *Inwestycje w rozwój infrastruktury drogowej jako instrument polityki lokalnej gminy- ocena projektów realizowanych ze środków Unii Europejskiej w mieście Białystok*, Zarządzenie Publiczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011.
- [2] Chrzanowska P., *Wykorzystanie funduszy europejskich przez samorządy terytorialne w kontekście rozwoju ekonomiczno-gospodarczego gminy*, „Administracja i Zarządzenie, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego”, Siedlce 2015.
- [3] Gramlich E.M., *Infrastructure Investments: A Review Essay*, Journal of Economic Literature 1994, vol. 32, no 3.
- [4] Jasińska A., Jasiński M., *Analiza porównawcza poziomu rozwoju infrastruktury drogowej w Polsce*, Studia Ekonomiczne, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Nowy Sącz 2018.
- [5] Kawecka-Wyrzykowska E., *Integracja europejska w świetle Traktatu z Lizbony*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012.
- [6] Sobiech K., *Partnerstwo publiczno-prywatne w infrastrukturze drogowej w Polsce*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2007.
- [7] *Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2014 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1539-10958>.
- [8] *Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2015 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1552-12490>
- [9] *Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2018 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1607-17306>
- [10] *Sprawozdanie roczne z wykonania Budżetu Miasta Stalowa Wola za 2013 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1520-9857>
- [11] *Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta za 2016 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1582-14159>

- [12] *Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta za 2017 rok*, <http://bip.stalowawola.pl/?c=mdTresc-cmPokazTresc-1598-15688>
- [13] Stiglitz J.E., *Economics Of The Public Sector*, W. W. Norton & Company, New York 2015.
- [14] Świdarska G.K., *Controlling kosztów i rachunkowość zarządcza*, Difin, Warszawa 2017
- [15] Trocki M., *Zarządzanie projektem europejskim*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2015.
- [16] Witkowska L., *Powiat stalowowolski*, Wydawnictwo SZTAFETA, Stalowa Wola 2007.
- [17] Wojewódzka-Król K., Rolbiecki R., *Infrastruktura transportu Europa, Polska- teoria i praktyka*, PWN, Warszawa 2018.
- [18] Zerbe Jr. R.O., *A Primer of Benefit-Cost Analysis*, Edward Elgar Publishing Ltd. Cheltenham, Northampton 2006.

NETOGRAFIA

- [1] http://www.rpo.wzp.pl/sites/default/files/zal_8_zasady_w_zakresie_warunkow_i_trybu_udzielania_i_rozliczania_zaliczek.pdf
- [2] <http://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-2.1-C-zako%C5%84czenie-Brandwicka.pdf>
- [3] <https://www.stalowawola.pl/projekty-dofinansowane/lepsza-dostepnosc-transportowa-zakonczenie/>
- [4] <https://www.stalowawola.pl/projekty-dofinansowane/rpo-wp-2014-2020-dzialanie-5-4-rozpozecie-mobilny-mof-stalowej-woli/>
- [5] <https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-1.4-A-zako%C5%84czenie-Kompleksowe-uzbrojenie-ul.-COP.pdf>
- [6] <https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-1.4-A-zako%C5%84czenie-Kompleksowe-uzbrojenie-ul.-COP.pdf>
- [7] <https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2016/09/RPO-WP-2007-2013-Dzia%C5%82anie-1.4-A-zako%C5%84czenie-Kompleksowe-uzbrojenie-ul.-To%C5%82wi%C5%84skiego.pdf>
- [8] <https://www.stalowawola.pl/wp-content/uploads/2019/05/Poprawa-lokalnego-uk%C5%82adu-rozpoz%C4%99cie.pdf>

THE EU MAKES GRANTS TO DEVELOP TRANSPORT AND CONNECTIONS IN THE COUNTY OF STALOWA WOLA

The article presents aspect of EU grants as a funding source to develop transport and connections in the county of Stalowa Wola. The major condition of the project being realized is access to appropriate financial resources. Failure to include existing limitations in this field may reduce effectiveness in their realization. Among barriers limiting development of transport particular importance are the economic barriers related to the lack of financial resources. Breaking the barriers was determined by admission to non-refundable grants. These possibilities occurred after 1st February 1994. Thanks to these programs the access and standard of hubs is improving. Further improvements in infrastructural connections, improved access to investment areas, building and modernizing bypasses, bridges, hubs and cross roads along national roads. Another distinction is building and flagging bike paths with paving or construction and installation of associated equipment (bicycle stands, shelters etc.). The effectiveness of this transport policy is measured in relation to the ratio between expenditure and results. The policy is effective when it gives proper outcomes. Although the county of Stalowa Wola has not a lot of history as a administrative unit (the city was built in 1937 within Central Industrial Region), its infrastructure development from year-to-year is incredible thanks to the external financing.

Keywords: EU grants, transport, communications, spending, road infrastructure

Kamil KRZYSIK¹

INWESTYCJE REALIZOWANE NA TERENIE MIASTA PRZEMYŚL W RAMACH FUNDUSZY UNIJNYCH

Przemysł – miasto subregionalne, występujące jako jeden z ośrodków rozwoju na Podkarpaciu, należy do miast które pozyskały wiele z uwagi na swoje położenie geograficzne. Miasto to występuje jako: m.in. centrum handlowe, ważny węzeł komunikacji i ośrodek kulturalny a zarazem turystyczny. Turystyka miasta może stanowić istotny element budżetu miasta z uwagi na potencjał znajdujących się tam zabytków. Fakt przystąpienia Polski do Unii Europejskiej początkuje wiele możliwości związanych z perspektywami rozwoju miasta, w tym pomoc finansowa na różnego rodzaju projekty i przedsięwzięcia mające służyć jego mieszkańcom. Usytuowanie miast tak blisko granicy sprzyja rozwojowi handlu międzynarodowego i wcześniej wspomnianej turystyki oraz różnego rodzaju wymianom uczniów biorąc pod uwagę edukację. Miasto samo w sobie pełni rolę, ośrodka rozwoju szkolnictwa wyższego, średniego oraz opieki medycznej. Obcokrajowcy zwłaszcza z najbliższych stron podejmują się nauki na znajdujących się tutaj polskich uczelniach. Odpowiednio zarządzane, miasto Przemysł może stać się jednym z ważniejszych ośrodków o znaczeniu międzynarodowym dla obsługi polsko-ukraińskiego obszaru transgranicznego. Obecność rynków z potencjałem oraz ulokowanie na przekroju szlaków komunikacyjnych i handlowych klasyfikuje ten region jako potencjalnie korzystny dla inwestorów. Niewątpliwie miasto stanowi swojego rodzaju ośrodek łączący Polskę i Ukrainą z uwagi na więzi gospodarcze i kulturalne. Rozwojowi Przemysła, a także jego promocji na arenie międzynarodowej sprzyja partnerska współpraca z miastami w krajach europejskich tj.: Paderborn (Niemcy), Lwów (Ukraina), Kamieniec Podolski (Ukraina), Eger (Węgry), Truskawiec (Ukraina). Wszelkie działania, które zostały zapoczątkowane i miały miejsce, których skutkiem była jedność Europy zostały docenione przez Komisję ds. Środowiska, Planowania Regionalnego i Władz Lokalnych Rady Europy, która przyznała Przemysłowi w 1994r. Dyplom Europejski, zaś w roku 1995 Flagę Europy.

Słowa kluczowe: inwestycja, fundusz, Unia Europejska, budżet, miasto, bezpieczeństwo finansowe.

1. WPROWADZENIE

Miasto Przemysł położone jest we wschodniej części województwa podkarpackiego, w odległości ok. 78 km na południowy wschód do stolicy województwa, Rzeszowa i 12 km na zachód od granicy państwowej z Ukrainą. Jest miastem na prawach powiatu grodzkiego, jest też stolicą i siedzibą władz powiatu ziemskiego (jego jedynym miastem), w skład którego wchodzi 10 gmin: Bircza, Fredropol, Dubiecko, Krasiczyn, Medyka, Orły, Krzywca, Przemysł, Stubno i Żurawica. Miasto Przemysł graniczy od wschodu i zachodu z gminą Przemysł, od południowego zachodu z gminą Krasiczyn, od północy z gminą Żurawica i od północnego wschodu z gminą Medyka².

¹ Kamil Krzysik, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Zarządzania, Zarządzanie, kamilkrzysik@o2.pl.

² <http://visit.przemysl.pl/> (12.02.2020).

Miasto ma powierzchnię 46,17 km², liczące 61 tysięcy mieszkańców (z powiatem 135 tys.), położone we wschodniej części województwa podkarpackiego, blisko przejść granicznych prowadzących na Ukrainę (Medyka, Korczowa) i Słowacją (Barwinek), przy autostradzie A4 oraz przy międzynarodowej magistrali kolejowej E30 relacji Berlin-Kijów, z dostępem do terminali logistyczno-przeładunkowych z szerokim torem na Ukrainę. Umożliwia to sprawy przepływ surowców i gwarantuje dobrą komunikację transportową. Odległości od Międzynarodowego Portu Lotniczego Jasionka znajdującego się w Rzeszowie to ok. 100 km, od Międzynarodowego Dworca Kolejowego Przemysł Główny - 2 km, od Granicy Państwa/Unii Europejskiej 12 km. Dojazd do miasta od strony północnej z kierunku węzła autostrady A4 w Radymnie drogą krajową nr 77 i północno-wschodnim odcinkiem drogi obwodowej. Od strony zachodniej z kierunku Sanoka, Krosna i Granicy Państwa ze Słowacją w Barwinku drogą krajową nr 28 oraz drogą wojewódzką nr 884. Od strony wschodniej z kierunku przejścia granicznego z Ukrainą w Medyce drogą krajową nr 28. Od strony południowej z kierunku planowanego przejścia granicznego z Ukrainą w Malhovicach-Niżankowice, drogą wojewódzką nr 885³.

2. BUDŻET I INWESTYCJE MIASTA PRZEMYSŁ

1. W 2019 roku planowana łączna kwota dochodów⁴ budżetu miasta to 383.949.600 zł, w tym:

- dochody bieżące – 370.497.768 zł,
- dochody majątkowe – 13.451.832 zł.

2. Kwota planowanych wydatków⁵ w wysokości 367.005.362 zł, w tym:

- wydatki bieżące – 346.675.159 zł,
- wydatki majątkowe – 20.330.203 zł.

3. Nadwyżka finansowa występująca w budżecie została ustalona na poziomie 16.944.238 zł i będzie ona przeznaczona na spłatę wszelkiego rodzaju zadłużeń.

4. Dochody budżetu na 2019 rok

Niezbędną do analizy pozycję w dochodach bez wątplenia stanowią subwencje⁶ w łącznej wysokości 127.078.547 zł, co stanowi 33,1% dochodów budżetu miasta, w tym:

³ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemys%C5%9Bl> (12.02.2020).

⁴ „Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa.” (M. Będzieszak, *Władztwo dochodowe i dochody gmin w sytuacji spowolnienia gospodarczego*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2011, s. 96).

⁵ „Wydatki majątkowe są określane jako wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym na programy finansowane z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu, jak również innych środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, w części związanej z realizacją zadań jednostki samorządu terytorialnego.” (J. Zygmunt, Ł. Mach. *Zróżnicowanie wydatków inwestycyjnych w gminach powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego*, Politechnika Opolska, Opole 2011, s. 68).

⁶ „Często zdarza się, że gmina z własnych dochodów nie jest w stanie realizować swoich zadań, gdyż zgromadzone fundusze są niewystarczające. Aby umożliwić gminom właściwe funkcjonowanie, a tym samym zaspokajanie potrzeb społeczno-ekonomicznych mieszkańców Ministerstwo Finansów przyznaje mniej zamożnym gminom subwencję ogólną. Ma ona na celu zmniejszenie dysproporcji w dochodach oraz stopniu infrastruktury społecznej i gospodarczej.” (A. Świrska, *Subwencje jako źródło dochodów gminy*, Akademia Podlaska w Siedlcach, Siedlice 2008, s. 170).

- część oświatowa subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego - 104.042.519 zł,
- część wyrównawcza subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego – 15.948.679 zł,
- część równoważąca subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego – 7.087.349 zł.

Dotacje celowe⁷ na realizację zadań powierzonych miastu jak i zadań własnych wynoszą 92.829.615 zł, co stanowi 24,2 % dochodów budżetu miasta, w tym największą kwotę stanowią dotacje celowe z budżetu państwa związane z realizacją świadczenia wychowawczego stanowiącego pomoc państwa w wychowaniu dzieci i edukacji. Środki pieniężne pochodzące z Unii Europejskiej wynoszą 5.552.369 zł, co stanowi 1,4 % dochodów ogółem. Podatkowe udziały stanowiące dochód budżetu państwa wynoszą 70.047.134 zł, co stanowi 18,2 % dochodów budżetu miasta, w tym:

- udziały gminy i powiatu w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa - podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) zaplanowane zostały na kwotę 66 447 134 zł.
- udziały gminy i powiatu w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa - podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) zaplanowane zostały na kwotę 3.600.000 zł.

Znaczące udziały w dochodach prezentują także:

Podatek od nieruchomości, wpływy przewiduje się w wysokości 36.120.000 zł, w tym: podatek od nieruchomości od osób prawnych – 27.300.000 zł.

Podatek od środków transportowych, wpływy z tego tytułu przewiduje się w kwocie 955.000 zł.

Podatek od czynności cywilnoprawnych, przewidywane dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych zaplanowano w wysokości 1.994.000 zł,

Dochody z tytułu opłaty skarbowej zaplanowano w wysokości 1.100.000 zł.

Dochody majątkowe wynoszą 13.451.832 zł, stanowią 3,5% dochodów ogółem, w tym m.in.:

- wpływów z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności w wysokości 20.000 zł,
- wpływów z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności (wpływy ze sprzedaży nieruchomości gruntowych, budynkowych i lokalowych, w tym lokali użytkowych) w wysokości 7.275.000 zł.

5. Wydatki budżetu miasta na 2019 rok

W strukturze wydatków największy udział stanowią wydatki na oświatę i edukacyjną opiekę wychowawczą 137.782.878, co stanowi 37,5% wydatków ogółem. Duży udziałów wydatków w budżecie miasta stanowią również wydatki na ochronę zdrowia, pomoc społeczną, pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej i wydatki na rodzinę, tj.

⁷ Jednym z nielicznych sposobów pozyskania finansów do działania m.in. klubów sportowych w małych miejscowościach i wsiach, które cechują się mniejszą zamożnością są właśnie dotacje celowe, czyli dofinansowania wykonane przez jednostki samorządu terytorialnego na rzecz konkretnego celu społecznego. (P Chrzanowska, *Rola dotacji celowych z budżetu gminy w kontekście rozwoju klubów sportowych w małych miejscowościach* Politechnika Częstochowska, Częstochowa 2015, s. 17).

110.181.121 zł, co stanowi 30 % wydatków ogółem. Wydatki w dziale administracja publiczna zaplanowano w wysokości 25.024.044 zł, co stanowi 6,8 % wydatków ogółem. Wydatki w dziale transport i łączność stanowią 20.762.330 zł, co stanowi 5,7% wydatków budżetu, w tym 5.414.610 stanowią wydatki majątkowe. Wydatki w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska zaplanowano w wysokości 19.910.000 zł, co stanowi 5,4 % wydatków ogółem.

6. Planowana kwota długu na koniec 2018r. wynosi 152.737.782 zł, zaś planowana spłata długu w 2019 rok wynosi 16.944.238 zł.

7. Dopuszczalny wskaźnik zadłużenia wynosi 5,51%, wskaźnik zadłużenia na 2019 r. wynosi 5,33%.

8. Wydatki inwestycyjne zostały zaplanowane na kwotę 20.330.203 zł, z czego wydatki finansowane dotacjami wynoszą 6.156.832 zł, wkład własny 14.173.371 zł. Główne kierunki inwestycji w przyszłym roku to:

- rozbudowa drogi powiatowej ul. Józefa Wysockiego wraz z odwodnieniem, oświetleniem oraz przebudową i zabezpieczeniem pozostałej infrastruktury technicznej,
- Przebudowa placu handlowego "Zielony Rynek" w Przemyślu,
- Podkarpacki System Informacji Przestrzennej,
- Przebudowy i remonty chodników,
- Przemyski Inkubator Przedsiębiorczości i Innowacji,
- Przebudowa ulic Piasta Kołodzieja i Regera, ulic Goszczyńskiego, Dolińskiego i Grunwaldzkiej,
- Przebudowa, rozbudowa oświetlenia ulic⁸.

Jeśli chodzi o plany budżetu obywatelskiego miasta Przemyśl na rok 2020 to mieszkańcy mieli okazję głosować na konkretne pozycje w kilku kategoriach. Tabele zaprezentowane przedstawiają nazwy zgłoszonych projektów, wnioskodawców, kwotę potrzebną na zorganizowanie danego przedsięwzięcia, liczbę głosów oraz ewentualne uwagi, co do konkretnych projektów⁹.

Tab. 1. Lista projektów realizowanych na rzecz budżetu obywatelskiego z kategorii I

<i>Lp.</i>	<i>Projekt nr</i>	<i>Kwota</i>	<i>Liczba głosów</i>
1.	BO01 Park rowerowy Bike Town Trails	495 690,00 zł	1584
2.	BO05 Kompleks boisk przy osiedlowym parku rozrywki	500 000,00 zł	1008

⁸ <https://bip.przemysl.pl/5344/dane-teleadresowe.html> (12.02.2020).

⁹ <https://przemysl.pl/7/strona-glowna.html> (12.02.2020).

3.	BO10 Renowacja lub wymiana nawierzchni na boiskach Orlika przy ul. Dworskiego 98	Trwają konsultacje z Wnioskodawcą w sprawie ograniczenia zakresu rzeczowego zadania celem dostosowania do posiadanej kwoty	993
----	--	--	-----

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych zebranych z BIPu.

Jeśli chodzi o projekt nr, 1 którego to zdobył on około 44% głosów. Podczas gdy projekt nr 2 i 3 zdobyły kolejno 28,3% i 27,7% całości głosów obywateli miasta.

Tab. 2. Lista projektów realizowanych na rzecz budżetu obywatelskiego z kategorii II

Lp.	Projekt nr	Kwota	Liczba głosów	Uwagi
1.	BO14 Góra saneczkowa nad Sanem ul. Focha	25000,00	874	
2.	BO08 Budowa oświetlenia ulicznego ul. Przerwa	30631,82	489	
3.	BO11 Przebudowa i rozbudowa parkingu przy ulicy Przybyszewskiego	31000,00	315	
4.	BO13 Siłownia na powietrzu na Osiedlu Salezjańskim, pomiędzy ul. Glazera 40 w kierunku II Liceum Ogólnokształcącego	53500,00	282	
5.	BO 09 Oświetlenie dla ulicy Radosnej	24000,00	227	Projekt zostanie dofinansowany z puli wolnych środków pozyskanych z oszczędności w ramach Kategorii II

6.	BO25 Wykonanie jezdni asfaltowej przy ulicy Niewiadomskiego	31173,12	191	
7.	BO 17 Park zabaw „Bakończyce”	59 479,46	153	Projekt zostanie dofinansowany z puli wolnych środków pozyskanych z oszczędności w ramach Kategorii II, jako projekt, który uzyskał największe poparcie mieszkańców
8.	BO02 Modernizacja placu zabaw wraz z budową siłowni zewnętrznej na terenie osiedla Lipowica	25 000,00	117	
9.	BO21 Rekreacyjna altana ogniskowo-grillowa	60500,00	83	
10.	BO15 Przeprowadzenie pilotażu nowoczesnego systemu zbierania odpadów na terenie Starego Miasta w postaci montażu podziemnego pojemnika na odpady	18702,62	78	

11.	BO 16 Urządzenia do Street Workout – dbanie o zdrowie i doskonalenie sprawności fizycznej dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych	24999,00	78	Projekt zostanie dofinansowany z puli wolnych środków pozyskanych z oszczędności w ramach Kategorii II, jako projekt, który uzyskał największe poparcie mieszkańców w głosowaniu
12.	BO22 Otwarta strefa aktywności Rosłońskiego	24993,60	64	
13.	BO20 Wnioskowane zadanie pod nazwą „Osiedlowa baza rekreacji” jest dokończeniem inwestycji powstałej w ramach poprzednich edycji budżetów obywatelskich.	25000,00	64	
14.	BO 07 Przebudowa nawierzchni jezdni ulicy bocznej Frankowskiego w Przemysłu	Trwają konsultacje z Wnioskodawcą w sprawie ograniczenia zakresu rzeczowego zadania celem dostosowania do posiadanej kwoty	46	Projekt zostanie dofinansowany z puli wolnych środków pozyskanych z oszczędności w ramach Kategorii II, jako projekt, który uzyskał największe poparcie mieszkańców w głosowaniu

15.	BO06 Osiedlowy Park rozrywki i rekreacji Przeniesienie placu zabaw z ulicy Tuwima na ul. Mickiewicza 30 (POSIR)	24990,00	43	
16.	BO03 Budowa oświetlenia ulic: Skalnej, Domowej i Mieszka I Kontynuacja	36500,00	41	
17.	BO24 Monitoring schodów na osiedlu Kazanów	72500,00	37	
18.	BO23 Remont chodnika przy ul. M. Zyplikiewicza od ul. W. Pola.	25000,00	28	
19.	BO05 Ogrodzenie boiska Sportowego	33284,07	26	
20.	BO12 Remont ulicy Swobodnej od wjazdu do Przedszkola „Stefanek” do budynku Malawskiego I	39500,00	23	
21.	BO01 Plac zabaw przy ulicy Sobótki	25000,00	19	

22.	BO18 – Remont ulicy Grochowskiej	24980,00	12	
-----	----------------------------------	----------	----	--

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych zebranych z BIPu.

Jeśli chodzi o kategorię II proponowanych projektów to pierwsze cztery propozycje posiadały następujące procentowe udziały głosów:

Projekt nr 1 – 26,6%,

Projekt nr 2 – 14,9%,

Projekt nr 3 – 9,6%,

Projekt nr 4 – 8,6%.

Co stanowi 58,7% wszystkich głosów. Ponadto nastąpił spadek liczby głosujących z 3585 głosów w kategorii I do 3290 w kategorii II, co może wykazywać na spadek zainteresowania głosowaniem lub mało interesującymi zaproponowanymi projektami.

Tab. 3. Lista projektów realizowanych na rzecz budżetu obywatelskiego z kategorii III

<i>Lp.</i>	<i>Projekt nr</i>	<i>Kwota</i>	<i>Liczba głosów</i>
1.	BO03 Piknik rodzinny dla mieszkańców miasta	5 000,00	589

2.	BO04 Mistrzostwa Polski w rzucie telefonem komórkowym	5 000,00	324
3.	BO02 Bieg Przemyskich Serc	4 340,00	225
4.	BO12 Leżaki miejskie na Rynku i terenie miasta	5000,00	224
5.	BO10 Niesamowity Dzień Dziecka	5000,00	221
6.	BO11 Przemyski Festiwal Teatralny „InspiRACJE”	5000,00	149

7.	BO01 Słalom gigant o „Puchar Twierdzy Przemysł” w narciarstwie zjazdowym	5000,00	122
8.	BO07 „Historia z linią kolejową 102”	5000,00	95
9.	BO09 „Spotkajmy się na podwórku”	5000,00	82
10.	BO05 Międzypokoleniowe Warsztaty Teatralne	4000,00	70
11.	BO06 Miejsce spotkań twórczych 50+	5000,00	52

12.	BO08 Zakup podstawowego sprzętu wspinaczkowego	3097,68	27
-----	--	---------	----

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych zebranych z BIPu.

Spadek zainteresowania głosowaniem ma tendencję wzrostową proporcjonalną do spadku poziomu proponowanych projektów. W przypadku spadku liczby głosujących z kategorii I na II, różnica wynosiła 295, natomiast, jeśli chodzi o porównanie kategorii II i III różnica wzrosła i wnosi 1110. W sumie spadek zainteresowania można wyznaczyć na poziomie 1405 głosów porównując pierwszą i ostatnią kategorię. Jeśli chodzi o procentowy udział projektów to prezentował się on następująco:

Projekt nr 1 – 27%

Projekt nr 2 – 14,9%

Projekt nr 3 – 10,32%

Projekt nr 4 – 10,28%

Co w sumie daje procentowy udział głosów na poziomie 62,5%.

Wykaz projektów realizowanych przez gminę miejską Przemyśl przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej 2014– 2020 oraz z innych źródeł zagranicznych.

Tab. 4. Lista projektów realizowanych przy współfinansowaniu UE

Nazwa projektu	Program	Wartość projektu	Kwota dofinansowania	Lata realizacji
Pangea / G5	Erasmus +	78 000,00	78 000,00	2014 - 2017
Gifted for you / SOSW2	Erasmus +	46 280,00	46 280,00	2014 - 2016
Staże zagraniczne dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych oraz szkolenia kadry kształcenia zawodowego / ZSUHiG	Erasmus +	281 699,25	281 699,25	2014 – 2015
Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży / G3	Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży	4 160,00	4 160,00	2015
Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży /	Polsko Niemiecka	5 880,00	5 880,00	2015

MDK	Współpraca Młodzieży			
Staż zagraniczny moją szansą / ZSEiO	Erasmus +	170 097,00	170 097,00	2015 - 2016
Between yesterday and tomorrow / ZSEiO	Erasmus +	99 435,00	99 435,00	2015 - 2016
Praktyka i stały rozwój drogą do sukcesu zawodowego / ZSUHiG	Erasmus +	150 746,40	150 746,40	2015 - 2016
Feel it! / SP11	Erasmus +	65 625,00	65 625,00	2015 - 2017
Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży / ILO	Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży	19 126,80	19 126,80	2015
Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży / ILO	Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży	19 992,00	19 992,00	2015
Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży / ILO	Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży	9 380,00	9 380,00	2016
Adaptacja zasobów mieszkaniowych Gminy Miejskiej Przemysł z przeznaczeniem na lokale socjalne	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	695 490,64	561 299,76	2016 - 2018
Termomodernizacja obiektów oświatowych miasta Przemysła	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	5 310 860,35	4 047 299,72	2016 - 2018
Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Przemysła na lata 2016-2023	Program operacyjny pomoc techniczna 2014-2020	58 910,62	53 019,55	2016 - 2017
Kształcenie zawodowe szansą dla Ciebie / ZSUHiG	Regionalny program operacyjny	1 921 195,78	1 729 060,92	2016 - 2019

	województwa podkarpackiego na lata 2014-2020			
Podkarpacki System Informacji Przestrzennej - PSIP Projekt realizowany przez Województwo Podkarpackie	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020 Budżet Państwa	1 902 988,24	1 617 539,97 75 750,00	2016 - 2019
Moje doświadczenie dziś moim atutem w przyszłości / ZSUHiG	Erasmus + POWER	443 846,00	443 846,00	2016 - 2018
Nowa jakość kształcenia zawodowego w CKZiU Nr 1 w Przemysłu	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	957 112,50	861 401,25	2016 - 2019
Zainwestuj w siebie, postaw na przyszłość / CKZiU Nr 2	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	811 015,00	729 855,00	2016 - 2019
Równi w zatrudnieniu / SOSW Nr 2	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	149 353,56	119 482,85	2016 - 2018
Be-well@school.eu Uczenie się integracja, ekologia i zdrowie / ZSzOI	Erasmus+	84 435,58	84 435,58	2016 - 2018
Staż zagraniczny kluczem do zawodowej kariery / ZSEiO	Erasmus+	509 500,32	509 500,32	2016 - 2017
Nabywanie i	Erasmus+	306 339,77	306 339,77	2016 -

podnoszenie kompetencji z języka angielskiego kadry edukacyjnej szkoły / SP4				2018
Rozbudowa i integracja systemu komunikacji publicznej na terenie MOF Przemyśl Partnerzy: Powiat Przemyski, Gmina Przemysł	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	24 294 898,92 w tym gmina miejska Przemyśl 22 134 936,63	17 789 951,76 w tym gmina miejska Przemyśl 16 089 524,42	2017 - 2018
Ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego miasta Przemyśla oraz zwiększenie ich atrakcyjności Partner: Klasztor Franciszkanów w Przemyślu	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020 podkarpacki wojewódzki konserwator zabytków	1 762 036,32 w tym gmina miejska Przemyśl 997 083,42	1 246 274,97 w tym gmina miejska Przemyśl 596 065,01 50 000,00	2017 - 2018
Zalogowani do życia – rozwijanie kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	607 477,12	576 347,12	2017 - 2018
Czas na Technologie informacyjno - komunikacyjne i eksperyment Partner: Podkarpacka Centrum Edukacji Nauczycieli	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	168 783,75	124 356,75	2017 - 2018
Przybliżenie dziedzictwa kulturowego pogranicza polsko-ukraińskiego wraz z architekturą, elementami sztuki ludowej i kuchnią lokalną / ZSO Nr 2	Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży	3 500,00	3 500,00	2017

Nowoczesna szkoła szansą rozwoju ucznia / ZSUHiG	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	935 796,75	887 142,35	2017 - 2018
Organizacja pobytu młodzieży niemieckiej z zaprzyjaźnionej szkoły z Paderborn w Przemysłu / ILO	Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży	4 760,00	4 760,00	2017
Organizacja przejazdu uczestników w ramach wymiany młodzieży szkolnej oraz kosztów podróży kadry w związku z wyjazdem na seminarium przygotowawcze / IILO	Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży	9 158,00	9 158,00	2017
Aktywna Jedenastka w Europie – doskonalenie i kształcenie kadry pedagogicznej / SP11	Erasmus+	165 935,00	165 935,00	2017 - 2019
Od praktyki do profesjonalizmu / ZSEiO	Erasmus+	640 488,52	640 488,52	2017 - 2019
Let's discover Europe together finding harmony in differences / SOSW nr 2	Erasmus+	87 236,00	87 236,00	2017 - 2019
Przemyski Inkubator Przedsiębiorczości i Innowacji	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	4 626 439,90	3 172 332,05	2018 - 2019
Przebudowa placu handlowego „Zielony Rynek” w Przemysłu	Programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020	4 396 755,00	999 847,00	2018 - 2020
Podziemna Trasa Turystyczna w Przemysłu	Regionalny program operacyjny	13 052 469,76 w tym gmina	8 726 313,37 w tym gmina	2019 - 2021

Partner: Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej	województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	miejska Przemysł 9 246 840,85	miejska Przemysł 6 935 130,57	
Drop of Water – Reflection of Cultures / SP11	Erasmus+	109 333,32	109 333,32	2018 - 2020
Webby / SP14	Erasmus+	17 044,00	17 044,00	2018 - 2020
Nowoczesna i przyjazna szkoła szansą sukcesu uczniów / SP16	Regionalny program operacyjny województwa podkarpackiego na lata 2014-2020	983 701,25	933 553,25	2018 - 2020
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży / ILO	Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży	4 608,00	4 608,00	2018
Słowak - Twój krok ku nowoczesnej Europie / ILO	Erasmus+	153 000,00	153 000,00	2018 - 2020
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży / ILO	Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży	8 400,00	8 400,00	2018
Kształcimy obywateli zjednoczonej Europy / ILO	Erasmus+	156 733,08	156 733,08	2018 - 2020
W przyszłość z europejskim doświadczeniem zawodowym / ZSEiO	Erasmus+	480 623,17	480 623,17	2018 - 2020
Praktyka w Irlandii drogą do sukcesu zawodowego / ZSUHiG	Erasmus+	381 431,34	381 431,34	2018 - 2020
Mobilność edukacyjna szansą dla uczniów SOSW nr 2 w Przemysłu / SOSW nr 2	Erasmus+	121 461,74	121 461,74	2018 - 2019
SUMA		67 273 540,75	44 797 262,83	

Źródło: <https://przemysl.pl/35364/pozyskane-fundusze-europejskie-zestawienie.html>

Jeśli chodzi o procentowe rozłożenie wartości projektów, które zostały zrealizowane na przestrzeni lat 2014-2019 oraz tych, których zakończenie zaplanowane jest na rok 2020 i 2021 to rozkłada się ono następująco:

Rok 2014 – suma wartości rozpoczętych projektów wynosi **405 979,25** co stanowiło **0,6%** wartości projektów przeprowadzonych na przestrzeni zaprezentowanych lat.

Rok 2015 - suma wartości rozpoczętych projektów wynosi **535 062,20** co stanowiło **0,8%** wartości projektów przeprowadzonych na przestrzeni zaprezentowanych lat.

Rok 2016 - suma wartości rozpoczętych projektów wynosi **13 160 428,36** co stanowiło **19,6%** wartości projektów przeprowadzonych na przestrzeni zaprezentowanych lat.

Rok 2017 - suma wartości rozpoczętych projektów wynosi **28 680 070,38** co stanowiło **42,6%** wartości projektów przeprowadzonych na przestrzeni zaprezentowanych lat.

Rok 2018 - suma wartości rozpoczętych projektów wynosi **11 439 530,80** co stanowiło **17%** wartości projektów przeprowadzonych na przestrzeni zaprezentowanych lat.

Rok 2019 - suma wartości rozpoczętych projektów wynosi **13 052 469,76** co stanowiło **19,4%** wartości projektów przeprowadzonych na przestrzeni zaprezentowanych lat.

Największą wartość rozpoczętych projektów można zaobserwować w roku 2017 i stanowiła ona aż 42,6% sumy wartości projektów realizowanych na przestrzeni lat 2014 – 2021. Pomiędzy rokiem 2016 a 2017 można zaobserwować znaczący wzrost wartości projektów o 23%. Przy takim ujęciu w roku 2014 i 2015 wartość realizowanych projektów jest najniższa i nie przekracza nawet 2%.

Projekty te z całą pewnością przyczyniły się do rozwoju gminy jak i polepszyły jakość życia mieszkańców miasta Przemyśl. Po przeanalizowaniu tabeli i występujących w niej pozycji można wywnioskować, że rozłożenie funduszy przebiegało sprawnie i poświęcano przy tym uwagę na różne dziedziny i aspekty kultury, miasta i mieszkańców.

3. PODSUMOWANIE

Polska jest największym beneficjentem pomocy unijnej. W latach 2014-2020 Unia Europejska przeznaczyła dla naszego kraju 82,5 mld euro. Fundusze pozyskane ze środków unijnych pozwolą na podniesienie, jakości życia mieszkańców Przemyśla, w tym na rozwój kultury, zabezpieczenie zabytków oraz budowę placówek, które podniosą renomę miasta na arenie Polskiej. Wartym uwagi jest również podniesienie poziomu edukacji, która ta zostaje dodatkowo stymulowana poprzez różne rodzaju szkolenia jednostek występujących w szkołach, co wprost proporcjonalnie może przenieść się, na jakość oferty edukacyjnej a co za tym idzie podnieść poziom wiedzy uczniów, którzy w przyszłości mogliby reprezentować Przemyśl godnie na terenie całego kraju i być wizytówką miasta. Suma dotacji unijnych pozyskanych w latach 2014-2020 wynosi 44 797 262,83. Natomiast wartość projektów wynosiła 67 273 540,75 z czego wynika, że dotacje unijne pokryły zamierzone projekty w około 66,6%.

Przy analizowaniu danych należy wziąć pod uwagę fakt, iż niektóre projekty zostały rozpoczynane w konkretnych latach, lecz i realizacja przekładała się na lata kolejne z uwagi na rozmiar projektu lub datę rozpoczęcia danego przedsięwzięcia oraz ewentualną cykliczność.

Podczas głosowania na konkretne propozycje budżetowania określonych projektów na rok 2020 można było zaobserwować spadek zainteresowania obywateli, jeśli chodzi o kategorie głosowania. Dostępne były kolejno 3 kategorie, z których te będące

w kategorii I miały priorytet nad tymi z kategorii II i III i analogicznie sytuacja miała się w przypadku kolejnych kategorii. Odnotowano spadek zainteresowania głosowaniem na wysokości:

- w przypadku spadku liczby głosujących z kategorii I na II, różnica wynosiła 295, natomiast, jeśli chodzi o porównanie kategorii II i III różnica wzrosła i wnosi 1110.

W sumie spadek zainteresowania można wyznaczyć na poziomie 1405 głosów porównując pierwszą i ostatnią kategorię.

Analizując poszczególne pozycje danych zawartych w tej pracy można z całą pewnością przyznać, że dotacje unijne przyczyniły się w znacznym stopniu do rozwoju miasta Przemyśl oraz ośrodków znajdujących się na jego terenie nie wspominając już o pozytywnym wpływie na edukację ze względu na zrealizowane projekty współpracy międzynarodowej, które umożliwiły uczniom poszerzenie perspektywy oraz zdobycie wiedzy oraz doświadczeń często niedostępnych ze względu na wysokie koszty wymiany zagranicznej uczniów.

LITERATURA

- [1] <https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemy%C5%9Bl>
- [2] <http://visit.przemysl.pl/>
- [3] Będzieszak M. *Władztwo dochodowe i dochody gmin w sytuacji spowolnienia gospodarczego*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2011
- [4] Zygmunt J., Mach Ł. *Zróżnicowanie wydatków inwestycyjnych w gminach powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego*, Politechnika Opolska, Opole 2011
- [5] Świrski A., *Subwencje jako źródło dochodów gminy*, Akademia Podlaska w Siedlcach, Siedlice 2008
- [6] Chrzanowska P. *Rola dotacji celowych z budżetu gminy w kontekście rozwoju klubów sportowych w małych miejscowościach*, Politechnika Częstochowska, Częstochowa 2015
- [7] <https://bip.przemysl.pl/5344/dane-teleadresowe.html>
- [8] <https://przemysl.pl/7/strona-glowna.html>

INVESTMENTS IMPLEMENTED IN THE CITY OF PRZEMYŚL UNDER EU FUNDS

Przemyśl - a sub-regional city, appearing as one of the development centers in the Podkarpackie, belongs to the cities which gained a lot due to their geographical location. This city appears as: a shopping center, an important communication hub and a cultural and tourist center. City tourism can be an important element of the city's budget due to the potential of the monuments located there. The fact of Poland's accession to the European Union gives rise to many opportunities related to the city's development prospects, including financial assistance for various types of projects and undertakings intended to serve its inhabitants. The location of cities so close to the border is conducive to the development of international trade and the aforementioned tourism, as well as various types of student exchanges taking into account education. The city itself plays the role of a center for the development of higher, secondary and medical care. Foreigners, especially from the closest parties, undertake studies at Polish universities located here. Properly managed, the city of Przemyśl may become one of the more important centers of international importance for servicing the Polish-Ukrainian cross-border area. The presence of markets with potential and the location on the cross-section of communication and trade routes classifies this region as potentially beneficial for investors. Undoubtedly, the city is a kind of center connecting Poland and Ukraine due to economic and cultural ties. The cooperation with cities in European countries, i.e. Paderborn (Germany), Lviv (Ukraine), Kamieniec Podolski (Ukraine), Eger (Hungary) and Truskavets (Ukraine) fosters the development of Przemyśl, as well as its promotion on the international arena. All actions that were initiated and took place, which resulted in the unity of Europe, were recognized by the Committee on the Environment, Regional Planning and Local Authorities of the Council of Europe, which it granted to Przemyśl in 1994. European Diploma, and in 1995 the Flag of Europe.

Keywords: Przemyśl, investments, European Union

Ewelina KRZYSZTOŃ¹

ANALIZA KONDYCJI FINANSOWEJ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO NA PRZYKŁADZIE GMINY GODZISZÓW

W artykule przedstawiono analizę sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego. Badany okres to lata 2016-2018. Za przykład badawczy posłużyła gmina Godziszów znajdująca się w województwie lubelskim, powiecie janowskim. We wprowadzeniu do artykułu przedstawiono charakterystykę gminy Godziszów opisując podstawowe cechy, które nakreślą ogólny obraz badanej gminy. W drugiej części artykułu została zbadana sytuacja finansowa gminy Godziszów. Do przeprowadzenia analizy sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego wykorzystano analizę pionową i poziomą wydatków, i dochodów gminy. Analiza to pozwoliła na zbadanie struktury oraz dynamiki dochodów i wydatków gminy w badanych latach. Zarówno dochody jak i wydatki gminy w analizowanych latach miały tendencję wzrostową. Pomimo, że gmina tylko w jednym roku osiągnęła wynik dodatni, to po przeprowadzonej analizie można stwierdzić że gmina zachowuje stosunkowo poprawne proporcje w strukturze osiągniętych dochodów i ponoszonych wydatków. Dla uzupełnienia analizy poziomej i pionowej użyte zostały wskaźniki do oceny sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2016-2018, które opracowało Ministerstwo Finansów. Wykorzystane w analizie wskaźniki pochodzą z grupy wskaźników budżetowych, na mieszkańca oraz wskaźniki dla zobowiązań według tytułów dłużnych. Analiza wskaźników pozwoliła dogłębniej określić sytuację finansową jednostki i porównać ją z średnimi wynikami wszystkich gmin wiejskich. Gmina nie odstaje od średniej dla wszystkich gmin wiejskiej, w przypadku niektórych wskaźników ich wartości dla gminy Godziszów są korzystniejsze. Badana jednostka posiada niewielkie zadłużenie. Po przeprowadzonych analizach można stwierdzić, że ogólna sytuacja finansowa gminy jest dość dobra i stabilna. Należy jednak stale monitorować zarówno wydatki jak i zadłużenie by stosunkowo dobra sytuacja gminy w kolejnych latach nie uległa pogorszeniu.

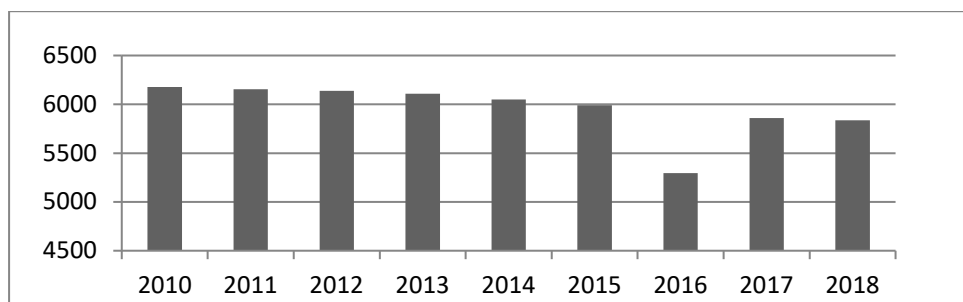
Słowa kluczowe: analiza ekonomiczna, jednostka samorządu terytorialnego, sytuacja finansowa, bezpieczeństwo wewnętrzne

1. WPROWADZENIE

Gmina Godziszów położona jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego w powiecie janowskim. Centralną i północną część gminy stanowi fragment Roztoczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, jako uzupełnienie wyodrębnionego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych byłego województwa Tarnobrzesckiego. W obrębie gminy przebiega obszar „zielonego pierścienia” utworzonego wokół Janowa

¹ Ewelina Krzysztoń, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Zarządzania, Kierunek Finanse i Rachunkowość, specjalność rachunkowość i podatki, email 159506@stud.prz.edu.pl.

Lubelskiego. Powierzchnia gminy wynosi 102 km², co stanowi 11,62% powierzchni powiatu, w skład gminy Godziszów wchodzi 12 sołectw. Gęstość zaludnienia w gminie Godziszów wynosiła 57 osób na 1 km² w 2018r. Daje to 5 miejsce w powiecie. Liczba mieszkańców gminy na przestrzeni lat ulegała zmianom, co przedstawia wykres 1.

Wyk. 5 Liczba mieszkańców gminy Godziszów w latach 2010 – 2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Z zaprezentowanego wykresu 1 wynika, że liczba mieszkańców gminy Godziszów ciągle maleje, jest to charakterystyczne dla obszarów wiejskich, gdyż potwierdza zjawisko jakim jest proces wyludniania. Na uwagę zasługuje fakt, że po gwałtownym spadku liczebność mieszkańców w 2016 roku nastąpił równie gwałtowny wzrost, który można powiązać z realizowanym przez Rząd programem „Rodzina 500+”.

Opisując gminę Godziszów zdecydowanie można stwierdzić, że jest to obszar rolniczy, użytki rolne stanowią tu 77% powierzchni gminy (lasy 19%). Na dość dobrych glebach na terenie gminy mieszkańcy zajmują się uprawą zboża, gryki, ziemniaków i popularnych w tym regionie malin. Gmina posiada 1433 gospodarstw rolnych, które w większości można zaliczyć do małych gospodarstw mieszczących się w przedziale od 1 ha do 15 ha.

Przez gminę przebiega droga powiatowa nr 2304 L, nie ma dróg wojewódzkich. Przez teren gminy Godziszów biegnie Centralny Szlak Rowerowy Roztocza. Na terenie gminy znajdują się przedszkole oraz 5 szkół podstawowych, Publiczny Ośrodek Zdrowia w Godziszowie, apteka, dwa Gminne Centra Kultury i Promocji, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, bank spółdzielczy oraz kilka jednostek OSP, i 5 kościołów.

2. ANALIZA SYTUACJI FINANSOWEJ GMINY

W ramach analizy wyników gminy Godziszów została przeprowadzona analiza pionowa i pozioma dochodów, i wydatków gminy w latach 2016-2018 (tab. 1). Analiza pozioma polega na porównaniu poszczególnych pozycji na koniec okresów sprawozdawczych (dwóch lub większej liczby okresów), pozwala na porównanie zmian w wartościach bezwzględnych jak i względnych (wartości procentowe). Analiza pozioma bada również dynamikę zmian poszczególnych pozycji. Analiza pionowa umożliwia badanie poszczególnych pozycji m.in. w raportach, dochodach i wydatkach².

² E. Śniezek, M. Wiatr, *Przepływy pieniężne*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, str. 155; S. Owsiak, *Finanse Publiczne Współczesne Ujęcie*, PWN, Warszawa 2017, str. 642, 643; G. Sinha, *Financial statement analysis*, PHI Learning Pvt. Ltd, New Delhi 2012, str. 41, 42.

Tab. 11. Analiza dochodów gminy Godziszów w latach 2016-2017

Pochodzenie dochodów	2016 (w tys. zł)	(%)	2017 (w tys. zł)	(%)	2018 (w tys. zł)	(%)	Dynamika (%)	
							2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dochody ogółem	21078	100	22870	100	28813	100	108,5	125,99
Dochody z podatków i opłat	1697	8,05	1827,1	7,99	1797,3	6,24	107,67	98,37
1) podatki	1363,7	6,47	1455,1	6,36	1416,3	4,92	106,7	97,33
a) od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	2,7	0,01	5	0,02	9,3	0,03	185,19	186
b) od nieruchomości	397,9	1,89	468,7	2,5	445,2	1,55	117,79	94,99
c) rolny	624,1	2,96	623,5	2,73	619	2,15	99,9	99,28
d) leśny	78,6	0,37	79,1	0,35	80,1	0,28	100,64	101,26
e) od środków transportu	185,9	0,88	175,7	0,77	189,1	0,66	94,51	107,63
f) od czynności cywilno prawnych	58	0,28	54,8	0,24	61,8	0,21	94,48	112,77
g) od spadków i darowizn	12,8	0,06	46,2	0,20	3,2	0,01	360,94	6,93
h) odsetki od nieterminowych wpłat z tyt. podatków i opłat	3,7	0,02	2,1	0,01	8,6	0,03	56,76	409,52
2) opłaty	333,3	1,58	372	1,63	381	1,32	111,61	102,42
a) skarbowa	17	0,08	17,7	0,08	16,7	0,06	104,12	94,35
b) eksploatacyjna	0,2	0,01	2	0,01	3,6	0,01	1000	180
c) za zezwolenie na sprzedaż alkoholu	66,4	0,32	63,6	0,28	66,7	0,23	95,78	104,87
d) inne	249,7	1,18	288,7	1,26	294	1,02	115,62	101,84
Udział gminy w dochodach stanowiących dochód budżetu państwa	1444	6,85	1773,4	7,75	2119,3	7,36	122,81	119,5
Dochody z najmu i dzierżawy z odsetkami	106,7	0,51	101,7	0,44	161,9	0,56	95,31	159,19
Inne dochody należne gminie	381,6	1,81	1000	4,37	675,2	2,34	262,05	67,52
Subwencje	9089,1	43,12	9230,5	40,36	9820,2	34,08	101,56	106,39
a) oświatowa	4403,7	20,89	4246,2	18,57	4328,7	15,02	96,42	101,94
b) wyrównawcza	4577,3	21,72	4829	21,11	5304	18,41	105,5	109,84
c) część równoważąca	108,1	0,51	155,5	0,68	187,5	0,65	143,85	120,58
Dotacje	8359,6	39,66	8877,2	38,82	9562,5	33,19	106,19	107,72
a) na zadanie zlecone gminie	7201,6	34,17	8102,9	35,43	7882,5	27,36	112,52	97,28
b) na zadnia własne gminy	1158	5,49	774,3	3,39	1740	6,04	66,87	224,72
Środki pochodzące z budżetu UE	0	0	60,1	0,26	4676,6	16,23	-	7781,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Godziszów.

Wielkość uzyskiwanych dochodów w badanej gminie systematycznie rosła. W 2016 r. dochód gminy wyniósł 21 078 048,25 zł, natomiast w latach 2017 i 2018 odpowiednio 22 870 300,00 zł i 28 813 269,11 zł. W latach 2016-2017 dochody wzrosły o 8,5%, w roku 2018 w porównaniu do roku poprzedniego wzrosły aż o 25,99%. Tak duży wzrost wynikał z otrzymanych przez gminę środków z UE w wysokości 4 676 625,52 zł. Względnie stabilna suma dochodów osiągniętych przez jednostki samorządów terytorialnych jest czymś ważnym i pozytywnym, mając na względzie finansowanie zadań gminy, które powinny się odbywać w sposób ciągły³. Analiza dochodów własnych gminy Godziszów wskazuje na spadek udziału podatków w dochodach ogółem (80,5% w 2016, 7,99% w 2017, 6,24% w 2018). Najbardziej wydajnym podatkiem gminy jest podatek rolny. Subwencje⁴ w kolejnych latach stanowiły odpowiednio 43,12%, 40,36%, 34,08% i są największą pozycją w dochodach gminy. W 2018 roku dużą dynamikę wzrostu odnotowano również w dochodach pochodzących z dotacji na zadania własne gminy, wzrost nastąpił prawie o 125%. Dotacje⁵ te w wysokości ponad 980 tys. zł zostały przeznaczone na odbudowę drogi gminnej uszkodzonej w wyniku gwałtownego spływu wód opadowych, które miały miejsce w roku poprzednim.

Uproszczoną analizę dochodów z podziałem na dochody własne, dotacje, subwencje i środki pochodzące z budżetu UE zaprezentowano w tabeli 2.

Tab. 12. Dochody gminy Godziszów w latach 2016-2018

Źródła dochodów	2016 (w tys. zł)	Struktura (%)	2017 (w tys. zł)	Struktura (%)	2018 (w tys. zł)	Struktura (%)
Dochody własne	3629	17,22	4702	20,56	4754	16,5
Dotacje	8360	39,66	8877	38,82	9563	33,19
Subwencje	9089	43,12	9231	40,36	9820	34,08
Środki pochodzące z budżetu UE	0	0	60,1	0,26	4676	16,23
Suma	21078	100	22870	100	28813	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Godziszów.

Analizując dochody uzyskane przez gminę w latach 2016 – 2018 na podstawie tabeli 2 możemy zauważyć, że pomimo wzrostu ogólnej sumy dochodów gminy udział dochodów własny w dochodach ogółem kształtował się zróżnicowanie. W 2017 roku bezwzględny udział dochodów własny wzrósł niespełna do 21%, natomiast w 2018 odnotowano ich spadek do 16.5%. Ważnym źródłem dochodów gminy Godziszów stanowią dotację, pomimo wzrostu ich względnego wzrostu ich bezwzględny udział nieznacznie maleje. Największe znaczenie wśród dochodów osiągniętych przez gminę stanowią subwencje. Warto zwrócić uwagę na gwałtowny wzrost dynamiki środków pochodzących z Unii Europejskiej, które w 2018 roku wzrosły siedmiokrotnie w porównaniu z rokiem poprzednim (w 2016 roku gminie nie udało się pozyskać środków z budżetu UE).

³ E. Markowska, *Analiza dochodów podstawowej jednostki samorządu terytorialnego ze szczególnym uwzględnieniem dochodów własnych*, „Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” 2017, nr 4, str. 48.

⁴K. Bełus, *Analiza gospodarki finansowej gminy: (na przykładzie gminy Miedziana Góra*, Promotor, Warszawa 2019, str. 47, 48.

⁵ W. Wójtowicz, *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2011, str. 111.

Pozyskane środki przeznaczone głównie na zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym na dostawę i montaż korektorów słonecznych.

Zbadaną stroną dochodową budżetu gminy, aby była ona pełna i rzetelna należy uzupełnić o analizę wydatków gminy w badanym okresie. Analizę struktury i dynamiki wydatków zaprezentowano w tabeli 3.

Tab. 13. Analiza wydatków gminy Godziszów w latach 2016-2018

Wydatki według działów	2016 (w tys. zł)	2016 (%)	2017 (w tys. zł)	2017 (%)	2018 (w tys. zł)	2018 (%)	Dynamika (%)	
							2016/2017	2017/2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Rolnictwo i łowiectwo	526,8	2,57	510,2	2,20	537,1	1,85	96,85	105,27
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	134	0,65	160,7	0,69	178,8	0,61	119,93	111,26
Transport i łączność	1 436,3	7,01	3640	15,68	3422,5	11,76	253,43	94,02
Gospodarka mieszkaniowa	18,6	0,09	27,1	0,12	66	0,23	145,70	243,54
Działalność usługowa	11,8	0,06	16,9	0,07	31,3	0,11	143,22	185,21
Administracja publiczna	2 031,1	9,92	2053,7	8,85	2108,3	7,24	101,11	102,66
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli, i ochrony prawa oraz sądownictwa	5,9	0,03	1,2	0,01	61,6	0,21	20,34	5133,33
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	273,4	1,33	424,9	1,83	416,7	1,43	155,41	98,07
Obsługa długu publicznego	275,9	1,35	250	1,08	269,9	0,93	90,61	107,96
Różne rozliczenia finansowe	200,6	0,98	200,6	0,86	6,7	0,02	100	3,34
Oświata i wychowanie	7 096,7	34,65	6413,1	27,63	7145,6	24,55	90,37	111,42
Ochrona zdrowia	22,7	0,11	9,3	0,04	22,5	0,08	40,97	247,94
Rodzina i pomoc społeczna	7 045,6	34,40	7966,9	34,32	7559,2	25,97	113,08	94,88
Edukacyjna opieka wychowawcza	55,8	0,27	49,2	0,21	46,2	0,16	88,17	93,90
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	673,5	3,29	804,9	3,47	6444	22,14	119,51	800,60
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	653,3	3,19	666	2,87	763,3	2,62	101,94	114,61
Kultura fizyczna i sport	20,3	0,10	16,7	0,07	26,1	0,09	82,27	156,29
Razem	20 482,4	100	23211,8	100	29105,9	100	113,32	125,39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Godziszów.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 3 można zauważyć, że wydatki gminy w badanym okresie systematycznie rosły. W 2018 roku wydatki wzrosły o 25,39%,

wzrost ten był spowodowany wzmożonymi wydatkami na modernizacją dróg (na ten cel przeznaczono 11 403 111,52 zł) oraz na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska. Najważniejszą pozycją w badanym okresie są wydatki poniesione na rodzinę i pomoc społeczną, które w poszczególnych latach stanowiły 34,40% (2016), 34,32% (2017), i 25,97% (2018) ogólnej sumy wykonanych wydatków. Drugą znaczącą pozycją w wydatkach ogółem są te poniesione na oświatę i wychowanie, których kwoty wynosiły kolejno 7 096 728,45 zł (34,65%) – w 2016, 6 413 093,41 zł (27,63%) – w 2017, 7 145 636,12 zł (24,55%) – w 2018. Najmniej znaczącym wydatkiem gminy były wydatki z działu „Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli, i ochrony prawa oraz sądownictwa” w kolejnych latach wynosiły one 0,03%, 0,01% i 0,21%. Mało znaczącymi wydatkami były również wydatki poniesione na działalność usługową, gospodarkę mieszkaniową, ochronę zdrowia oraz kulturę i sport. Najbardziej zmiennymi wydatkami okazały się wydatki na transport i łączność, których dynamika w latach 2017-2016 wynosiła 253,43%, natomiast w latach 2018-2017 94,02% oraz wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, gdzie dynamika kształtowała się na poziomie 101,19% w latach 2017-2016 i aż 800,60% w latach 2018-2017. Najbardziej stabilnymi wydatkami okazały się wydatki związane z administracją publiczną oraz rolnictwem.

Każda gmina może osiągać wynik budżetowy w postaci nadwyżki budżetowej lub deficytu budżetowego. Wyniki osiągnięte przez gminę Godziszów w latach 2016-2018 zostały zaprezentowane w tabeli 4.

Tab. 14. Dochody, wydatki, wyniki w gminie Godziszów w latach 2016-2018

	2016		2017		2018	
	plan	wykonanie	plan	wykonanie	plan	wykonanie
Dochody	21678835,48	21078048,25	29417100,93	22870300	30989521,84	28813269,11
Wydatki	22325127,48	20482425,46	30611603,93	23211806,10	31780160,84	29105900,43
Wynik	-646292	595622,79	-1194503	-341506,1	-790639	-292631,32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Godziszów.

Gmina Godziszów na przestrzeni lat 2016-2018 osiągała w większości ujemny wynik budżetowy, tylko w 2016 roku gmina wykonując zadania budżetowe uzyskała wynik dodatni w wysokości 595 622,79 zł. W roku 2017 deficyt wynosił 341 506,1, w roku 2018 deficyt był równy 292 631,32. Fakt, że gmina w badanym okresie osiągała deficyt nie jest całkowicie negatywnym zjawiskiem, gdyż mogła go wykorzystać jako środek rozwoju gospodarczego⁶.

Gminy muszą pokrywać deficyty z innych źródeł niż dochody, a mianowicie z osiągniętych przychodów. Głównym źródłem finansowania deficytu budżetowego są przychody o charakterze zwrotnym czyli kredyty i pożyczki⁷.

Uzupełnieniem wstępnej analizy dochodów i wydatków gminy Godziszów jest analiza wskaźnikowa kondycji finansowej jednostki samorządu terytorialnego. Analiza opiera się badaniu wzajemnych relacji występującymi pomiędzy poszczególnymi elementami dochodów i wydatków gminy. Analiza wskaźnikowa dostarcza informacji na temat sytuacji finansowej badanej jednostki oraz osiągniętych przez nią wyników na podstawie

⁶ K. Szczerski, *The role of regional development bodies in Poland*, [w:] *Regional Dynamics in Central and Eastern Europe: New Approaches to Decentralization*, red. F. Palermo, S. Parolari, Martinous Nijhoff Publishers, Boston 2013, str. 198.

⁷ B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, str. 329. 330.

powiązanych ze sobą wskaźników. Zadaniem tej analizy jest zbadanie wysokości wskaźników oraz ich trendów i ustalenie jaki wpływ mają poszczególne elementy na sytuację finansową samorządu terytorialnego⁸.

Ministerstwo Finansów stworzyło zestaw wskaźników, które mogą pomóc w ocenie sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego. Zaliczamy do nich wskaźniki: budżetowe, na mieszkańca i wskaźniki dla zobowiązań według tytułów dłużnych⁹.

Do analizy wskaźnikowej gminy Godziszów dla porównania zostaną użyte wskaźniki dla sąsiedniej gminy Batorz oraz dla gmin wiejskich. Wartość wybranych wskaźników budżetowych przedstawia tabela 5.

Tab. 15. Zestawienie wybranych wskaźników budżetowych

Wskaźnik	Gmina	Lata (%)		
		2016	2017	2018
Udział dochodów bieżących w dochodach ogółem	Godziszów	96,6	95,4	78,0
	Batorz	93,8	91,4	84,0
	Gminy wiejskie	96,8	95,8	92,3
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	Godziszów	26,8	27,0	16,5
	Batorz	21,7	18,3	19,8
	Gminy wiejskie	34,5	33,6	33,9
Udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem	Godziszów	10,9	13,0	8,7
	Batorz	10,0	7,8	4,1
	Gminy wiejskie	10,0	9,4	9,0
Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Godziszów	16,0	19,4	31,4
	Batorz	12,0	22,2	24,7
	Gminy wiejskie	9,9	13,9	19,8
Wskaźnik samofinansowania	Godziszów	138,5	109,6	96,8
	Batorz	104,5	63,0	77,1
	Gminy wiejskie	205,5	550,8	96,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Wartość wskaźnika udziału dochodów bieżących w dochodach ogółem w latach 2016 i 2017 kształtuje się na podobny poziomie do średniego wyniku uzyskanego przez gminy wiejskie, w roku 2018 wskaźnik ten spadł o 14,3 p.p. w porównaniu do średniego wyniku gmin wiejskich. Wskaźnik ten może świadczyć, że gmina w 2018 roku była w nieco gorszej kondycji finansowej niż w latach poprzednich.

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem wynosił 26,8% w 2016, 27% w 2017, 16,5% w 2018 roku. Najbardziej znaczący wpływ na wielkość tego wskaźnika miały wpływ z tytułu podatków i opłat. Wskaźnik kształtuje się poniżej średniej dla gmin wiejskich. Największą wartość wskaźnik osiągnął w 2017 roku (27%), natomiast jego spadek w 2018 roku wskazuje na coraz większą zależność gminy od środków pochodzących z budżetu państwa.

Gmina Godziszów w badanych okresie uzyskiwała nadwyżkę operacyjną¹⁰ na poziomie 10,9%, 13%, 8,7% i były to wyniki podobne do średnich wyników wszystkich

⁸ J. Łukomska-Szarek, *Wskaźnikowa ocena działalności inwestycyjnej samorządów terytorialnych*, w: *Zarządzanie finansami. Analiza finansowa i zarządzanie ryzykiem*, red. D. Zarzecki, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2010. str. 573, 574.

⁹ *Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2016–2018*, Ministerstwo finansów, Warszawa 2019, <https://www.gov.pl/web/finanse/wskazniki-do-oceny-sytuacji-finansowej-jednostek-samorządu-terytorialnego-w-latach-2016-2018> (25.03.2020 r.)

gmin wiejskich. W 2017 roku gmina uzyskała najwyższą nadwyżkę operacyjną (13%), która była wyższa o 38% niż średnia dla tego roku (9,4%).

Występowanie nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem w jednostkach samorządu terytorialnego jest zjawiskiem niewątpliwie pozytywnym. Nadwyżka operacyjna informuje ile środków pozostaje po pokryciu najważniejszych wydatków związanych z bieżącym funkcjonowaniem gminy. Istnienie nadwyżki operacyjnej oznacza, że dana jednostka dysponuje środkami, które może przeznaczyć na inwestycję oraz określa stopień w jakim jednostka mogłaby zaciągnąć nowe zobowiązania. Im wyższa jest wartość wskaźnika nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem tym większe są możliwości inwestycyjne lub możliwość zwiększenia wydatków bieżących jest większa¹¹.

Wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w latach 2016-2018 miał tendencję wzrostową (16% w 2016, 19,4% w 2017, 31,4% w 2018 roku). Gmina Godziszów ponosiła w tym okresie większe wydatki majątkowe niż średnie wydatki wszystkich gmin wiejskich, czyli inwestowała więcej niż inne gminy wiejskie.

Tendencja spadkowa jest zdecydowanie zauważalna w przypadku wskaźnika samofinansowania. Wskaźnik ten pokazuje w jakim stopniu jednostka finansuje inwestycje środkami własnymi. Z tabeli 5 wynika, że gmina Godziszów w 2016 roku własnymi środkami pokryła 138,5% poniesionych na inwestycje, w latach 2017 i 2018 było to kolejno 109,6% i 96,8%. Wskaźnik samofinansowania w analizowanych okresie był niższy od średniej dla gmin wiejskich w całej Polsce.

Drugą grupą wskaźników są wskaźniki na jednego mieszkańca, które przedstawia tabela 6.

Tab. 16. Zestawienie wybranych wskaźników na jednego mieszkańca

Wskaźnik	Gmina	Lata (zł)		
		2016	2017	2018
Transfery bieżące na mieszkańca	Godziszów	2 823,96	3 028,29	3 095,02
	Batorz	2 783,85	2 963,67	3 080,17
	Gminy wiejskie	2 520,45	2 770,40	2 850,67
Nadwyżka operacyjna na mieszkańca	Godziszów	384,45	506,91	431,96
	Batorz	372,04	327,12	193,64
	Gminy wiejskie	420,07	433,19	450,39
Zobowiązania ogółem na mieszkańca	Godziszów	676,69	580,32	1 304,77
	Batorz	37,55	616,89	1 764,20
	Gminy wiejskie	838,34	875,29	1 074,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Transfery bieżące na jednego mieszkańca (subwencja ogólna i dotacje bieżące na mieszkańca) w badanym okresie były większe niż średnia tych transferów przypadających na mieszkańców gmin wiejskich. W 2016 roku na jednego mieszkańca gminy Godziszów przypadało 2 823,96 zł transferów bieżących, kwota ta wzrosła o 7, 24% w 2017 oraz o kolejne 2,2% w 2018 roku. Wartości tego wskaźnika w poszczególnych latach świadczą o dużej zależności gminy Godziszów od środków pochodzących z budżetu państwa.

¹⁰ M. Jastrzębska, *Zarządzanie długiem jednostek samorządu terytorialnego*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2009, str. 129.

¹¹ M. Wiewióra, *Wpływ nadwyżki operacyjnej budżetu na kondycję finansową jednostki samorządu terytorialnego*, [w:] *Studia I Prace Kolegium Zarządzania I Finansów, Zeszyt Naukowy 86*, red. K. Kawerska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2008, str. 146, 147.

Nadwyżka operacyjna na mieszkańca obrazuje ile wolnych środków wypracowanych przez gminę przypada na jednego mieszkańca. Gmina wypracowała najwyższą nadwyżkę operacyjną na mieszkańca w 2017 roku, była to wartość większa o 73,72 zł od wartości średniej gmin wiejskich.

Trzecim wskaźnikiem z grupy wskaźników na mieszkańca są zobowiązania przypadające na jednego mieszkańca. W analizowanej gminie wskaźnik ten w latach 2016-2018 kształtował się na różnym poziomie. W 2016 roku zobowiązania na mieszkańca wynosiły 676,99 zł, w 2017 zobowiązania spadły 14,24% do 580,32 zł. Natomiast w 2018 roku zobowiązania ogółem na mieszkańca wzrosły aż o 124,84% do 1304,77 zł. Tak duży wzrost był spowodowany tym, że w 2018 roku gmina zaciągnęła kredyt długoterminowy w wysokości 1 200 000,00 zł na sfinansowanie deficytu i spłatę zaciągniętych wcześniej kredytów oraz kredyt krótkoterminowy w wysokości 740 000,00 zł na wyprzedzające finansowanie zadań pochodzących ze środków z budżetu UE.

Trzecią, zarazem ostatnią grupą analizowanych wskaźników są wskaźniki dla zobowiązań wg tytułów dłużnych, które zaprezentowano w tabeli 7.

Tab. 17. Zestawienie wybranych wskaźników zobowiązań według tytułów dłużnych

Wskaźnik	Gmina	Lata (%)		
		2016	2017	2018
Udział zobowiązań ogółem w dochodach ogółem	Godziszów	33,8	31,0	26,4
	Batorz	33,7	39,1	37,8
	Gminy wiejskie	20,4	19,6	22,0
Obciążenie dochodów ogółem obsługą zadłużenia	Godziszów	3,3	2,9	6,2
	Batorz	4,3	0,9	6,2
	Gminy wiejskie	4,3	3,7	3,9
Obciążenie dochodów własnych obsługą zadłużenia	Godziszów	12,4	10,8	37,6
	Batorz	20,0	4,9	31,2
	Gminy wiejskie	13,6	12,1	12,9
Udział zobowiązań wymagalnych w zobowiązaniach ogółem	Godziszów	0,0	0,0	3,2
	Batorz	0,0	0,0	0,0
	Gminy wiejskie	0,3	0,6	0,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Udział zobowiązań ogółem w dochodach ogółem kształtuje się wyżej niż średnia dla gmin wiejskich ale ma tendencję spadkową w porównywanych okresach (33,8% w 2016, 31% w 2017, 26,4% w 2018 roku). Wartości oscylujące w okolicach 30% świadczą, że zadłużenie gminy utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie.

Wskaźnik obciążenia dochodów ogółem obsługą zadłużenia w 2018 roku wynosił 6,2% i tylko w tym roku przekroczył średnią dla wszystkich gmin wiejskich, która wynosiła 3,9%. W pozostałych okresach był on niższy o 1 p.p. w 2016 oraz 0,8 p.p. w 2017 roku. Wartość tego wskaźnika dla gminy Godziszów w latach 2016-2018 potwierdza, że gmina ma relatywnie niski poziom zadłużenia i jest zdolna do regulowania zobowiązań, i inwestowania.

Obciążenie dochodów własnych obsługą zadłużenia w badanym okresie kształtowało się różnorodnie. W 2018 roku wskaźnik znacznie wzrósł w porównaniu z okresem poprzednim, był to wzrost o 248%. Tak znaczny wzrost związany był z wcześniej

wspomnianym kredytem, który gmina zaciągnęła w 2018 roku. Wraz ze wzrostem wartości wskaźnika wzrosło ryzyko wystąpienia niewypłacalności gminy.

Ostatni z analizowanych wskaźników, czyli udział zobowiązań wymagalnych w zobowiązaniach ogółem tylko w 2018 roku był większy od 0. Niewielka wartość wskaźnika na poziomie 3,2% świadczy o nieterminowym wywiązaniu się z płatności. Im większa wartość tego wskaźnika, tym sytuacja jednostki samorządu terytorialnego jest gorsza.

3. PODSUMOWANIE

Po przeprowadzonej analizie sytuacji finansowej gminy Godziszów można stwierdzić, że sytuacja finansowa tej jednostki samorządu terytorialnego jest dość stabilna. Gmina zachowuje stosunkowo poprawne proporcje w strukturze osiągniętych dochodów i ponoszonych wydatków. Największe dochody gminie przynosiły subwencje i dotacje, natomiast największe wydatki w jednostce były związane z oświatą i pomocą społeczną dla rodzin. Gmina również stara się pozyskiwać środki z Unii Europejskiej co w 2018 roku przyniosło korzyści w postaci dochodu w wysokości 4 676 625,52 zł, które gmina przeznaczyła na inwestycję w rozwój i ochronę środowiska. Wynik finansowy gminy pomimo tego, że przybierał w dwóch z trzech badanych lat postać deficytu budżetowego, wartość tego deficytu była niska. Gmina z powodzeniem realizuje swoje strategie i zaplanowane inwestycje. Ważną częścią tych inwestycji była poprawa infrastruktury drogowej na terenie gminy, w samym 2018 roku władze gminy przeznaczyły na ten cel 11 403 111,52 zł.

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa dla gminy Godziszów pokazuje, że gmina nie odstaje od średniej dla wszystkich gmin wiejskiej. W przypadku wskaźników takich jak udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem oraz udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem ich wartości są wyższe, co w przypadku wskaźników budżetowych jest zjawiskiem korzystnym. Pozytywna jest również wyższa wartość wskaźników takich jak transfery bieżące na mieszkańca i nadwyżka operacyjna na mieszkańca. W badanym okresie zadłużenie gminy Godziszów wzrosło. Biorąc pod uwagę, że część zaciągniętych kredytów i pożyczek została przeznaczona na wyprzedzające finansowanie zadań pochodzących ze środków nie powinno to budzić niepokoju.

Podsumowując wszystkie przeanalizowane aspekty sytuacji finansowej gminy Godziszów można stwierdzić, że jej kondycja finansowa jest dość dobra i stabilna. Gmina konsekwentnie realizuje swoje cele i zadania dążąc do ogólnego rozwoju i poprawy swojej sytuacji finansowej. Należy również ciągle monitorować wzrost wydatków i zadłużenia, aby gmina nie utraciła płynności finansowej i zdolności kredytowej, a jej ogólna sytuacja finansowa była bezpieczna i zrównoważona.

LITERATURA

- [1] Bełus K., *Analiza gospodarki finansowej gminy: (na przykładzie gminy Miedziana Góra)*, Promotor Warszawa 2009.
- [2] Dolnicki B., *Samorząd terytorialny*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2012.
- [3] Jastrzębska M., *Zarządzanie długiem jednostek samorządu terytorialnego*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2009.

- [4] Łukomska-Szarek J., *Wskaźnikowa ocena działalności inwestycyjnej samorządów terytorialnych*, [w:] *Zarządzanie finansami. Analiza finansowa i zarządzanie ryzykiem*, red. D. Zarzecki, Szczecin 2010.
- [5] Markowska E., *Analiza dochodów podstawowej jednostki samorządu terytorialnego ze szczególnym uwzględnieniem dochodów własnych*, „Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” 2017, nr 4.
- [6] Owsiak S., *Finanse publiczne współczesne ujęcie*, PWN, Warszawa 2017.
- [7] Sinha G., *Financial statement analysis*, PHI Learning Pvt. Ltd, New Delhi 2012.
- [8] Szczerski K., *The role of regional development bodies in Poland*, [w:] *Regional Dynamics in Central and Eastern Europe: New Approaches to Decentralization*, red. F. Palermo, S. Parolari, Martinous Nijhoff Publishers, Boston 2013.
- [9] Śnieżek E., Wiatr M., *Przepływy pieniężne*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa 2014.
- [10] Wiewióra M., *Wpływ nadwyżki operacyjnej budżetu na kondycję finansową jednostki samorządu terytorialnego*, [w:] *Studia I Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 86*, red. K. Kawerska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2008.
- [11] Wójtowicz W., *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.
- [12] Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2016–2018, Ministerstwo finansów, Warszawa 2019, <https://www.gov.pl/web/finanse/wskazniki-do-oceny-sytuacji-finansowej-jednostek-samorządu-terytorialnego-w-latach-2016-2018>.

ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONDITION OF LOCAL TERRITORIAL SELF – GOVERNMENTS UNIT ON THE EXAMPLE OF THE GODZISZÓW COMMUNE

The article presents the analysis of the financial situation of the local territorial self – government unit which was in the years 2016-2018. The research example in the article is the Godziszów commune, located in the Lubelskie Voivodeship. The introduction presents the characteristics of the Godziszów commune and its the most important features. In the second part of the article, the financial situation of the commune was examined. A vertical and horizontal analysis was used to analyse the financial situation of the local territorial self – government unit. This analysis made it possible to examine the structure and dynamics of revenues and expenses of the commune. Both the revenues and expenses of the commune in the analyzed years was increase. The financial result in 2016 was positive but in the following years was negative. Despite this, the commune keeps the correct proportions in the structure of revenues and expenses. Next for analysis indicators were used to an assessment of the financial situation of self-government units in years 2016-2018 formulate by the Ministry of Finance. The used indicators are budget indicators, per capita indicators and indicators for liabilities by debt titles. The examined commune has small debts. The general financial situation of the commune is quite good and stable. However expenses and debt should be still controlled so that the good situation of the Godziszów commune doesn't deteriorate in the following years.

Keywords: economic analysis, local self-government unit, financial situation, internal security.

Paulina KRZYSZYCHA¹

TECHNOLOGIA RFID JAKO WSPARCIE W PROCESACH ZWIĄZANYCH Z OBIEGIEM I BEZPIECZEŃSTWEM ZBIORÓW W BIBLIOTECE

W ostatnich latach technologia RFID stała się bardzo popularnym rozwiązaniem w wielu branżach usługowych, logistyce dystrybucyjnej, firmach produkcyjnych, zakupach, systemie przepływu materiałów, przemyśle oraz logistyce dystrybucyjnej. RFID jest używany w całym świecie. Jest głównie wspierany przez wielki biznes, ale to się zmienia. Staje się technologią w zasięgu przeciętnego człowieka².

To bezpieczna forma przekazywania informacji o ludziach, towarach, produktach i zwierzętach przy pomocy fal radiowych. Systemy bezstykowych identyfikatorów określane są, jako *Radio Frequency Identification* (RFID), ze względu na procedury przesyłania danych i energii.

Identyfikacja jest powszechnie używana w życiu codziennym. Ponadto każdy sektor gospodarki: administracja publiczna, nauka, transport, medycyna, handel, korzysta z innowacyjnej technologii, w celu zoptymalizowania procesów.

Ze względu na szeroki zasięg zastosowań RFID, warto przedstawić jeden z ważniejszych obszarów funkcjonowania innowacyjnego zastosowania, jakim jest nauka.

W artykule przedstawiono możliwość wykorzystania systemu automatycznej technologii identyfikacji radiowej (RFID), w celu zabezpieczenia zbiorów, a także optymalizacji procesów związanych z obiegiem książek w bibliotece. Wyjaśniono działanie systemu oraz przedstawiono elementy biblioteczne wchodzące w skład technologii.

Celem artykułu było zbadanie wpływu wdrożonej technologii na bezpieczeństwo zbiorów oraz na procesy związane z obiegiem książek w bibliotece.

Hipoteza brzmi następująco: *Radio Frequency Identification* optymalizuje procesy związane z obiegiem i bezpieczeństwem zbiorów w bibliotece. Ponadto wpływa na lepszy wizerunek instytucji.

Słowa kluczowe: RFID, optymalizacja, proces, bezpieczeństwo, technologia

1. WPROWADZENIE

1.1. Technologia automatycznej identyfikacji danych

RFID (*Radio Frequency Identification*) – metoda identyfikacji bezstykowej, pozwalająca na elektroniczny zapis i odczyt danych, przy użyciu technologii radiowej. Polega na obiegu danych, pomiędzy etykietą/tagiem. Następnie czytnik przesyła zgromadzone informacje do urządzenia, w którym będą przechowywane. Przykładem

¹Paulina Krzyszycha, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Zarządzania, Kierunek: Logistyka, Specjalność: Logistyka lotnicza, 149740@stud.prz.edu.pl.

²A. Graafstra, *RFID Cool Project for Home, Office, and Entertainment*, Wiley Publishing, Inc, Canada 2006, s. 1.

takiego urządzenia może być komputer systemowy³. Systemy RFID istnieją w niezliczonych wariantach, wytwarzanych przez dużą liczbę producentów⁴.

RFID obecnie istnieje wiele rodzajów, ale najważniejszy podział wyodrębnić można, klasyfikując urządzenia na dwie grupy: aktywne, pasywne i półpasywne. Aktywne tagi nie mogą funkcjonować bez zewnętrznego źródła zasilania. Stąd muszą być podłączone do zasilanej infrastruktury, bądź wykorzystują energię nagromadzoną w zintegrowanej baterii.

W drugim zaś przypadku, czas życia znacznika jest ograniczony skumulowaną energią, zrównoważoną liczbą operacji odczytu, które musi przejść urządzenie. Baterie sprawiają, że koszt żywotność i rozmiar aktywnych tagów są niepraktyczne. Pasywny RFID jest bardziej interesujący, gdyż znaczniki nie wymagają konserwacji. Etykiety również nie mają określonego czasu użytkowania i są na tyle małe, że można je umieścić praktycznie na każdej etykiecie samoprzylepnej⁵.

Półpasywny znacznik ma wbudowaną baterię dla chipa z tagami, jednak mimo to, wykorzystuje moc wysyłaną przez czytnik fal radiowych. Bateria półpasywnego taga służy jedynie do przechowywania danych oraz dostarczania mikrochipa – nie zapewnia mocy koniecznej do transmisji danych. Rozwiązania półpasywne dostępne są również z dodatkowymi komponentami elektronicznymi np. sensorami temperatury⁶.

Technologia automatycznej identyfikacji danych spełnia następujące role⁷:

- usługi: w bibliotekach i księgarniach do znakowania zbiorów, podręczników w pralniach do znakowania odzieży, w archiwach do znakowania dokumentów,
- rolnictwo i hodowla zwierząt: znakowanie zwierząt i produktów żywnościowych;
- bankowość: karty płatnicze i zbliżeniowe, autoryzacja transakcji bankowych, kontrola do dostępu pomieszczeń,
- motoryzacja: kluczyki samochodowe, blokada zapłonu silnika, automatyczny pobór opłat za korzystanie z autostrad,
- produkcja: znakowanie maszyn i urządzeń,
- ochrona zdrowia: znakowanie sprzętów medycznych oraz przyrządów pomiarów, jak również identyfikacja pacjentów i noworodków,
- ratownictwo: bezprzewodowe identyfikatory umożliwiające odnajdywanie osób pod pokrywą śnieżną, górników w kopalniach itp.,
- handel: identyfikacja stanów magazynowych, znakowanie towarów.

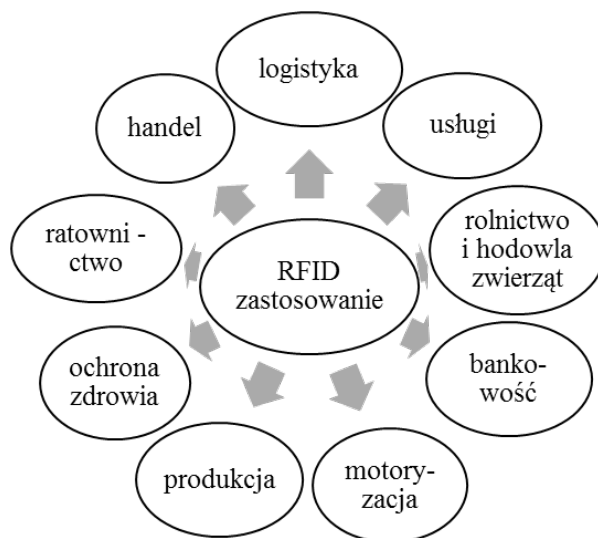
³K. Bartczak, *Zastosowanie RFID w logistyce*, [w:] Logistyka - nauka 4/15, Politechnika Warszawska, Wydział Elektryczny, 2015, s. 56.

⁴K. Finkenzerler, *RFID handbook, Radio-Frequency Identification, Fundamentals and Applications*, John Wiley & Sons Ltd, New York 2000, s. 12.

⁵A. Juels, *RFID Security and Privacy, Research Survey*; RSA Laboratories ajuels@rsasecurity.com 28 September 2005, s. 7.

⁶F. Zheng, T. Kaiser, *Digital signal processing for RFID*, John Wiley & Sons Ltd, 2016, s. 8-9.

⁷B. Gładysz, M. Grabia, K. Santarek, *RFID od koncepcji do wdrożenia, polska perspektywa*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2017, s. 25.

Rys. 1. Zastosowanie technologii RFID

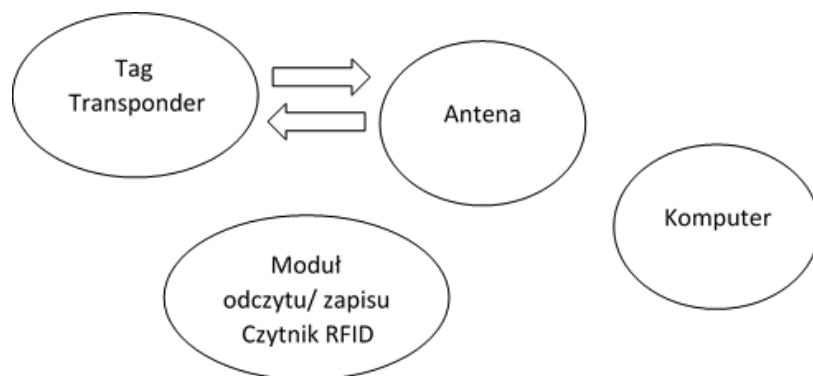
Źródło: Opracowanie własne na podstawie B. Gładysz, M. Grabia, K. Santarek, *RFID od koncepcji do wdrożenia, polska perspektywa*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2017, s. 121.

Technologia RFID poprzez ciągły rozwój i prowadzone badania, stała się nieodłącznym elementem wielu dyscyplin nauki i techniki. System automatycznej identyfikacji danych, to jedno z największych odkryć, które znajduje szerokie zastosowanie, przez co ciągle jest pożądane i udoskonalane.

1.2. Elementy systemu RFID

Najważniejszym elementem wchodzącym w skład RFID jest transponder (tag). Ma miniaturowe wymiary i zazwyczaj umieszczany jest pod postacią metek przy produktach bądź opakowaniach. Transponder zawiera adres (odnośnik do baz danych producenta). Jego zadaniem jest zapis, odczyt danych, a ponadto istnieje możliwość aktualizacji i wprowadzania nowych informacji. Co więcej, pełni rolę nadajnika przesyłającego informacje do odbiorników fal radiowych. To wszystko jest możliwe dzięki wbudowanej pamięci i anteny⁸.

⁸K. Bartczak, *Zastosowanie RFID w logistyce*, [w:] Logistyka - nauka 4/15, Politechnika Warszawska, Wydział Elektryczny, 2015, s. 58.

Rys. 2. Elementy systemu RFID

Źródło: Opracowanie własne na podstawie K. Bartczak, *Zastosowanie RFID w logistyce*, [w:] Logistyka - nauka 4/15, Politechnika Warszawska, Wydział Elektryczny, 2015, s. 57.

Tagi można podzielić ze względu na odczyt i zapis danych⁹:

- Konfiguracji RO – jedynie odczyt,
- Konfiguracji RW – odczyt i zapis,
- WORM – jednokrotny zapis, wielokrotny odczyt.

Intrygujące we współczesnych tagach RFID jest fakt, iż mogą one przenosić informacje, wykraczające poza dane zgromadzone w pamięci wewnętrznej i obejmują dane utworzone przez czujniki. Pasywny czujnik siły jest w stanie dostarczyć pojedynczy bit informacji, który może zostać zwrócony wraz z identyfikatorem znacznika RFID, ostrzegając system o problemie¹⁰.

Następny etap to odbiór informacji przez czytnik, który umożliwia komunikację z tagiem poprzez fale radiowe. Jednak przypisać można też inne zadania należące do tego urządzenia m.in. nadzór nad prawidłowością transmisji protokołów, a także przechowywanie i pozyskiwanie danych. Czytnik pobiera informacje, dekoduje je, a następnie odsyła do komputera systemowego. Ten proces ma charakter stacjonarny ze względu na łącze radiowe bądź kablowe.

Ostatni element wchodzący w skład systemu to komputer wraz z oprogramowaniem, posiadającym system operacyjny konieczny do uruchomienia aplikacji i pobierania danych przesyłanych przez Tag, za pośrednictwem czytnika. Tak skonstruowane połączenie jest możliwe dzięki sterownikom.

1.3. Znaczniki

Znaczniki można sklasyfikować na kilka sposobów: ze względu na ich wykonanie, sposób zasilania, pojemność, pamięć, częstotliwość fali elektromagnetycznej, a także ze

⁹K. Bartczak, *Zastosowanie RFID w logistyce*, [w:] Logistyka - nauka 4/15, Politechnika Warszawska, Wydział Elektryczny, 2015, s. 58.

¹⁰R. Want, *Intel Research, An Introduction to RFID Technology*, January-March 2006, vol. 5 DOI Bookmark: 10.1109/MPRV.2006.2, s. 7.

względu na dodatkowe funkcje wynikające z różnego rodzaju sensorów. Najbardziej powszechna i używana jest klasyfikacja wykorzystująca rodzaj układów RFID¹¹.

Klasyfikacja znaczników RFID ze względu na¹²:

- źródło zasilania: aktywne, półpasywne, pasywne, bezchipowe, chipowe,
- częstotliwość pracy: LF, HF, UHF, Mikrofale,
- funkcjonalność: klasa 0, klasa 1, klasa 2, klasa 3, klasa 4, klasa 5,
- protokół: protokół otwarty, protokół prawnie zastrzeżony,
- pozyskiwanie energii i komunikacja: sprzężenie indukcyjne bliskiego pola, rozpraszanie wsteczne dalekiego pola, urządzenie nadawcze w znaczniku (znacznik aktywny),
- czujniki: lokalizacja, rozwiązanie własne, warunki środowiska (temperatura, wilgotność, wibracje, ciśnienie).

1.4. Zasada działania technologii RFID

RFID (identyfikacja radiowa) to technologia automatycznej identyfikacji nie tylko obiektów, ale także i osób. Ludzie potrafią zweryfikować przedmioty nawet w dość trudnych okolicznościach. *Radio Frequency Identification* może być postrzegane, jako sposób wyraźnego etykietowania obiektów, celem ułatwienia ich rozpoznania przez urządzenia komputerowe. Urządzenie RFID, również nazywane tagiem to mały mikroczip, specjalnie zaprojektowany do bezprzewodowej transmisji danych. Jest zazwyczaj przymocowany do anteny, wyglądem przypominający zwykłą naklejkę samoprzylepną. Sam mikroczip może być porównywalny do ziarenka piasku (około 0,4 mm²). Tag RFID przesyła dane drogą radiową, po wcześniejszym rozpoznaniu potrzeby przez czytnik RFID.

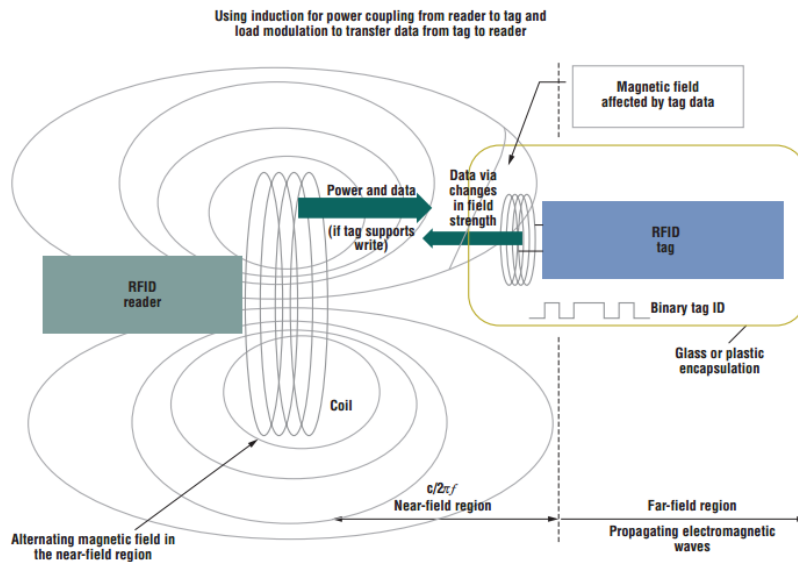
Podstawą sprzężenia w pobliżu pola pomiędzy tagiem, a czytnikiem, jest zasada indukcji magnetycznej Faradaya. Tagi wykorzystujące sprzężenie bliskiego pola, wysyłają dane z powrotem do czytnika przy pomocy modulacji obciążenia, gdyż każdy prąd pobierany z cewki znacznika ma swoje własne, małe pole magnetyczne, które będzie przeciwne do pola czytnika – cewka czytnika może wykryć to, jako niewielki wzrost przepływającego przez nią prądu. Prąd ten jest proporcjonalny do obciążenia przyłożonego do cewki znacznika¹³.

¹¹ Tamże, s. 58.

¹¹B. Gładysz, M. Grabia, K. Santarek, *RFID od koncepcji do wdrożenia, polska perspektywa*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2017, s. 115.

¹²Tamże, s. 116.

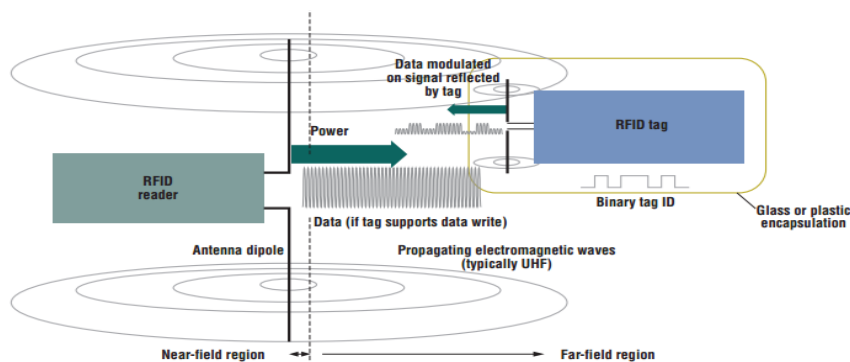
¹³R. Want, *Intel Research, an Introduction to RFID Technology*, January-March 2006, vol. 5, DOI Bookmark: 10.1109/MPRV.2006.2, s. 27.

Rys. 3. Mechanizm zasilania / komunikacji bliskiego pola dla tagów RFID pracujących z częstotliwością mniejszą niż 100 MHz.

Źródło: R. Want, Intel Research, *an Introduction to RFID Technology*, January-March 2006, vol. 5, DOI Bookmark: 10.1109/MPRV.2006.2, s. 28.

Tagi RFID uwarunkowane na emisjach z dalekiego pola, wychwytyują fale elektromagnetyczne transmitowane z dołączonej anteny dipolowej do czytnika. Energia ta jest odbierana przez mniejszą antenę dipolową, jako różnicę potencjałów pojawiającą się przez ramiona dipola. Dioda jest w stanie naprawić ten potencjał oraz połączyć go z kondensatorem, powodując tym samym akumulację energii, potrzebnej do zasilania elektronika. Technika stosowaną w komercyjnych znacznikach RFID dalekiego pola przez projektantów jest rozpraszanie wsteczne.

Rys. 4. Mechanizm zasilania / komunikacji dalekiego pola dla tagów RFID pracujących z częstotliwością większą niż 100 MHz

Źródło: R. Want, Intel Research, *an Introduction to RFID Technology*, January-March 2006, DOI Bookmark: 10.1109/MPRV.2006.2, s. 29.

Zasięg systemu dalekiego pola jest ograniczony przez ilość energii, jaką osiąga tag z czytnika oraz poziom czułości odbiornika radiowego na sygnał odbity. Uzyskany sygnał zwrotny jest stosunkowo mały, ponieważ powstaje w wyniku tłumienia. Powstałe dwa tłumienia opierają się na prawie odwrotnego kwadratu: pierwsze tłumienie występuje, gdy fale elektromagnetyczne promieniują z czytnika tagu, zaś drugie podczas powrotu fali z etykiety do czytnika.

Obecnie w nowoczesnych półprzewodnikach istnieje możliwość zaprojektowania tagów, odczytujących coraz częściej większe odległości niż były dotychczas. Ponadto odbiorniki radiowe zostały ulepszone, dzięki poprawie czułości. Zakres odczytu dochodzi nawet do 6 metrów¹⁴.

2. WPLYW TECHNOLOGII RFID W BIBLIOTECE

2.1. Charakterystyka biblioteki akademickiej

Biblioteka została utworzona w 1951r. Mieści książki, normy, katalogi techniczne, czasopisma, instrukcje itp. z zakresu lotnictwa, budownictwa, zarządzania i ochrony środowiska, elektroniki, chemii, fizyki, logistyki, architektury, inżynierii środowiska, matematyki, mechaniki, elektrotechniki i mechatroniki.

Księgozbiór biblioteki sięga ponad 161 000 książek, 37 000 czasopism oraz 155 000 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych. Ponadto w bibliotece znajdują się stanowiska komputerowe połączone z Internetem, z których swobodnie studenci mogą korzystać. Co więcej jest możliwość podłączenia własnych urządzeń.

Każdy interesariusz może korzystać z zasobów biblioteki. Takim sposobem udostępniane są czasopisma, książki i zbiory specjalne (normy, roczniki statystyczne, rozprawki doktoranckie czy aprobaty techniczne).

2.2. Elementy bibliotecznego systemu RFID

Przedmiotem analizy była biblioteka, funkcjonująca w systemie bibliotecznym PROLIB 21. To specjalnie zaprojektowany system informatyczny, przeznaczony do obsługi i zarządzania wszelkiego rodzaju bibliotek. Wspomaga m.in. takie czynności jak: kontrola zwrotów dokumentów, wprowadzanie i udostępnianie dokumentów, rejestracja i kontrola, planowanie pracy biblioteki. Dostawcą rozwiązań i usług informatycznych, specjalizujących się w tej dziedzinie jest firma *Sygnity Business Solutions S.A.*, działająca na polskim rynku już od 1991 roku. Koncentruje się przede wszystkim na „Systemie do Zarządzania Procesami Bibliotecznymi Prolib”.

¹⁴R. Want, *Intel Research, An Introduction to RFID Technology*, January-March 2006, vol. 5, DOI Bookmark: 10.1109/MPRV.2006.2, s. 29.

Tab. 1. Elementy bibliotecznego systemu RFID

Nazwa	Specyfikacja	Liczba
Stanowisko bibliotekarza	Kompatybilność z etykietami zgodnymi z normą ISO 18000-6C Przygotowane do współpracy z komputerem klasy PC Złącza: USB (czytnik kodów kreskowych) i USB lub RS232 (czytnik RFID) Zasilanie napięciem do 48 VDC (dopuszczalny zasilacz zewnętrzny 230 VAC) Oprogramowanie do obsługi stanowiska dla komputera klasy PC z systemem Windows XP, zapewniające bezpośrednią współpracę z systemem bibliotecznym	1
Mobilne skontrum	Kompatybilność z etykietami zgodnymi z normą ISO 18000-6C Zasilanie: akumulatory litowe, łatwa wymiana, akumulator dodatkowy w komplecie Możliwość wymiany akumulatorów bez ryzyka utraty danych Masa maksymalna 1200 g Odporność na upadek z wysokości minimum 100cm	2
Stanowisko kodowania etykiet	Złącza: 2 x USB (czytnik RFID i czytnik kodów kreskowych) Kompatybilność z etykietami zgodnymi z normą ISO 18000-6C Oprogramowanie do obsługi stanowiska dla komputera klasy PC z systemem Windows XP, zapewniające bezpośrednią współpracę z systemem bibliotecznym	1
Etykieta biblioteczna RFID-UHF	Forma papierowej etykiety samoprzylepnej Standard RFID ISO 18000-6C Trwałość gwarancyjna układu scalonego: 50lat Gwarantowana liczba zapisów, odczytów powyżej 100 tys. Powierzchnia etykiety: papier z możliwością nadruku termotransferowego Odporność na przepięcia elektrostatyczne 2 kV Maksymalna powierzchnia etykiety 6 cm ²	Ponad 150 tys.
Samoobsługowe stanowisko do wypożyczeń	Stanowisko składa się z komputera klasy PC, ekranu dotykowego min. 17 cali, wolnostojącej obudowy, czytnika RFID, anteny, czytnika kart chipowych lub Mifare (legitymacje studenckie) oraz drukarki Kompatybilność z etykietami zgodnymi z normą ISO 18000-6C Złącze RJ45 (Ethernet)	1

	Zasilanie 230 VAC	
Bramki RFID	Kompatybilność z etykietami zgodnymi z normą ISO 18000-6C Przygotowane do współpracy z komputerem klasy PC Złącza RJ45 (Ethernet), RS232 Dostępne rodzaje alarmu: świetlny, dźwiękowy, cichy (informacja na komputerze obsługi) Oprogramowanie do obsługi bramki dla komputera klasy PC z systemem Windows XP – komunikaty, raporty, zarządzanie alarmami	2
Wrzutnia zewnętrzna	Kompatybilność z etykietami zgodnymi z normą ISO 18000-6C Maksymalne rozmiary wrzutni: wysokość do 70 cm, szerokość do 45 cm, długość 60 cm Oprogramowanie dla komputera klasy PC z systemem Windows XP, współpracujące z systemem bibliotecznym Złącze RJ45 (Ethernet) Dotykowy ekran LCD do konfiguracji i informacji Zasilanie napięciem do 48 VDC	1

Zródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów wewnętrznych badanej biblioteki.

2.3. Wady i zalety wdrożonej technologii

Do głównych zalet zaliczyć można :

- przechowywanie informacji w tagach,
- możliwy wielokrotny zapis i odczyt tagów;
- zdalny odczyt;
- integracja z system już istniejącym,
- większa odporność na uszkodzenia,
- uruchomienie alarmu podczas zbliżania się do bramki z książką o statusie „niewypożyczona” z jednoczesną identyfikacją książki,
 - sporządzenie skontrum za pomocą czytnika przenośnego, bez konieczności wyjmowania książek z regałów;
 - szybka lokalizacja zbiorów pozostawionych w nieodpowiednich miejscach,
 - szybka rejestracja zwrotów i wypożyczeń wielu woluminów książkowych jednocześnie.

Radio Frequency Identification posiada również wady, jednak są one bardzo znikome i nie wywierają znaczącego wpływu na renomę innowacji. Do słabych stron zaliczyć można:

- wysokie koszty wdrożenia ograniczenia wynikające ze znajdujących się w pobliżu niektórych substancji np. miedzi, powodujące zakłócenia lub niekorzystny wpływ na transmisje,

- nieodpowiednie ustawienie siły sygnału, może wpłynąć na zły odczyt wypożyczeń i zwrotów, w momencie, gdy książka znalazła się za blisko czytnika i została zlokalizowana u osoby właśnie wypożyczającej,
- zakłócenia wynikające ze znajdujących się w pobliżu niektórych substancji np. miedzi, wpływające na niekorzystną transmisję danych,
- możliwość złamania zabezpieczeń.

Warto również podkreślić fakt, iż warsztat pracy bibliotekarzy został wzbogacony o urządzenia precyzyjniejsze. Ponadto pozwala na efektywne zarządzanie zbiorami. Postęp technologiczny przyczynia się także do poprawy wizerunku oraz wpływa na relacje z użytkownikami. Podstawową i najważniejszą korzyścią wdrożenia technologii RFID jest ochrona zbiorów przed kradzieżą. Co więcej, system ten optymalizuje i wspiera pracę personelu bibliotecznego dotyczącą obiegu książek w bibliotece. To wszystko jest możliwe dzięki połączeniu aktywacji antykradzieżowej etykiety RFID i rejestru wypożyczania książek w jedną operację, a nie poprzez działania sekwencyjne. Tym sposobem pracownicy biblioteki mogą więcej czasu przeznaczyć na kontakt z czytelnikiem, a nie na monotonne wykonywanie tych samych zadań. Jedną z ważniejszych czynności jest inwentaryzacja, która również została zautomatyzowana. Ponadto, w bibliotekach z wolnym dostępem do zbiorów, często pojawia się problem z odkładaniem uprzednio wziętych pozycji w odpowiednie miejsce. Jednakże dzięki systemowi RFID, możliwa jest kontrola nad lokalizacją książek.

2.4. Porównanie systemów bibliotecznych

Systemy biblioteczne: RFID i system działający przy pomocy kodów kreskowych, zostały przedstawione w Tab.3. Głównym aspektem rozważań były trzy kryteria wzięte pod uwagę: inwentaryzacja, wypożyczenie i zwrot książek.

Tab. 2. Zestawienie systemów bibliotecznych

Proces	System z użyciem kodów kreskowych	System RFID
Inwentaryzacja (skontrum)	Skontrum realizowane przy zastosowaniu tradycyjnych narzędzi jest bardzo żmudnym i czasochłonnym procesem, w ramach którego książki są zaliczane i selekcionowane; trwa około 2 tygodnie	Zastosowanie technologii radiowej zlikwidowało konieczność ręcznego liczenia książek dzięki mobilnemu urządzeniu do skontrum; wdrożenie technologii RFID zdecydowanie przyczyniło się do dużych oszczędności czasu pracowników biblioteki; skontrum przeprowadza się w przeciągu 3 dni
Wypożyczanie książek	Wypożyczenie odbywa się z udziałem bibliotekarza, który szuka w wybranych przez czytelnika pozycji w magazynie, następnie skanuje kod kreskowy każdej pozycji osobno za pomocą czytnika.	Zastosowanie RFID eliminuje konieczność kontaktu z bibliotekarzem – czytelnik sam wypożycza wybrane pozycje za pomocą self-checka bądź robi to za pośrednictwem pracownika biblioteki (system jest w stanie odczytać 4 książki naraz)
Zwrot książek	Zwrot książek odbywa się z udziałem bibliotekarza, który skanuje kod kreskowy każdej pozycji osobno i zaznacza ją jako wypożyczoną.	Zwrot książek odbywa się za pomocą wrzutni bądź z udziałem bibliotekarza, który układa książki (maksymalnie cztery naraz) na czytniku i zaznacza je jako oddane.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Biuletyn Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej* nr3, Biblioteka Akademicka, *infrastruktura-uczelnia-otoczenie*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2014.

3. PODSUMOWANIE

Głównym celem badań, było zbadanie wpływu wdrożonej technologii, na procesy związane z obiegiem i bezpieczeństwem zbiorów w bibliotece. Niewątpliwe, zamierzony efekt został osiągnięty, co potwierdzają uzyskane wyniki badań. Po wdrożeniu technologii *Radio Frequency Identification* w bibliotece, procesy związane z obiegiem zbiorów zostały zoptymalizowane oraz poziom bezpieczeństwa całego asortymentu znacząco się poprawił. Można stwierdzić, iż problem ten został rozwiązany.

Obecnie wszystkie czynności dotyczące wypożyczania i zwrotów książek, odbywają się bez udziału pracowników biblioteki. Wyjątek stanowią specjalne pozycje np. zawierające płytę – wtedy konieczna jest pomoc. Taki system wspiera i doskonali zadania personelu badanej instytucji.

Najważniejszą zaletą technologii RFID zastosowanej w bibliotece jest ochrona zbiorów przed kradzieżą, ponieważ wyniesienie książki poza obszar bibliotek jest wręcz niemożliwy. Nie sposób ominąć jednej z głównych czynności bibliotecznych – inwentaryzację, która została zautomatyzowana.

Ponadto, postęp technologiczny wpływa na lepszy wizerunek organizacji. Studenci, oraz pracownicy biblioteki zauważają znaczną poprawę w funkcjonowaniu biblioteki, po wdrożeniu automatycznej identyfikacji danych.

Nie ma, zatem wątpliwości, że technologia *Radio Frequency Identification* (RFID) ułatwia i automatyzuje zarządzanie zbiorami bibliotecznymi, oraz skutecznie chroni je przed ewentualną kradzieżą. Oprócz podstawowej korzyści, jaką jest ochrona zbiorów przed kradzieżą, system RFID w istotny stopniu przyspiesza cyrkulację zbiorów, udoskonala pracę biblioteki, podwyższa ich stopień wykorzystania i dostępność. Ponadto, innowacyjność usług bibliotecznych, zjednywa sobie nowych użytkowników, a także poprawia relację z obecnymi czytelnikami.

Technologia RFID nieustannie się rozwija i wkracza do systemów kontroli. To tylko kwestia czasu, kiedy koszty podzespołów obniżą się do takiego stopnia, by zdobyć atrakcyjną pozycję na rynku. Podczas, gdy potężne korporacje testują technologię identyfikacji danych, media badają reakcję otoczenia, co może mieć wpływ na zasady, według których korzystamy z RFID. Potencjalne korzyści technologii są niewyobrażalne, zatem można spodziewać się wiele nowatorskich zastosowań w przyszłości. Komponenty techniczne (znaczniki RFID i czytniki) – to prosta i standardowa komunikacja radiowa, jednak ich mniejsze rozmiary i szerokie zastosowanie zwiększają moc RFID i budzą obawy dotyczące skutków z wdrożenia technologii. Pomimo tych obaw współczesna technologia wciąż się rozwija i znajduje zastosowanie na coraz większym obszarze¹⁵.

LITERATURA

- [1] Bartczak K., *Zastosowanie RFID w logistyce*, [w:] *Logistyka - nauka* 4/15, Politechnika Warszawska, Wydział Elektryczny, 2015B. Gładysz, M. Grabia, K. Santarek, *RFID od koncepcji do wdrożenia, polska perspektywa*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2017.
- [2] Biuletyn Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej nr3, Biblioteka Akademicka, *infrastruktura-uczelnia-otoczenie*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2014.
- [3] Finkenzeller, *RFID handbook, Radio-Frequency Identification, Fundamentals and Applications*, John Wiley & Sons Ltd, New York 2000.
- [4] Gładysz B., Grabia M., Santarek K., *RFID od koncepcji do wdrożenia, polska perspektywa*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2017..
- [5] Graafstra A., *RFID Cool Project for Home, Office, and Entertainment*, Wiley Publishing, Inc, Canada 2006.
- [6] Juels A., *RFID Security and Privacy: A Research Survey*; RSA Laboratories ajuels@rsasecurity.com 28 September 2005.
- [7] Kaur M., Sandhu M, Mohan N. and Sandhu P., *RFID Technology Principles, Advantages, Limitations & Its Applications*, International Journal of Computer and Electrical Engineering, Vol.3, No.1, February, 2011.

¹⁵ M. Kaur, M. Sandhu, N. Mohan and Parvinder S. Sandhu, *RFID Technology Principles, Advantages, Limitations & Its Applications*, "International Journal of Computer and Electrical Engineering", Vol., February, 2011, s. 157.

- [8] Want R., Intel Research, *An Introduction to RFID Technology*, January-March 2006, vol. 5, DOI Bookmark: 10.1109/MPRV.2006.2
- [9] Zheng F., Kaiser T., *Digital signal processing for RFID*, John Wiley & Sons Ltd, 2016.
- [10]

RFID TECHNOLOGY AS SUPPORT FOR PROCESSES RELATED TO CIRCULATION AND SAFETY OF COLLECTIONS IN THE LIBRARY

The article presents the possibility of using an automatic radio frequency identification (RFID) system to secure collections as well as to optimize processes associated with the circulation of books in the library. The system operation principles and library elements included in the technology are shown.

The aim of the article was to examine the impact of the implemented technology on the security of collections and processes related to the circulation of books in the library.

Undoubtedly, the intended effect has been achieved, which is confirmed by the obtained test results. After implementing the technology

Radio Frequency Identification in the library, processes related to the circulation of files have been optimized and the security level of the entire range has significantly improved.

In addition to the basic benefit of protecting collections against theft, the RFID system significantly speeds up the circulation of collections, improves the work of the library, increases their degree of use and availability.

RFID technology is constantly evolving and is entering control systems. It is only a matter of time before the costs of the components decrease to such an extent that they will gain an attractive position on the market

The potential benefits of technology are unimaginable, so many innovative applications can be expected in the future.

Keywords: RFID, optimization, process, security, technology

Marcin KURASZ¹

PROJEKTY Z DOFINANSOWANIEM UNIJNYM REALIZOWANE NA TERENIE GMINY KRZYWCZA W LATACH 2010–2019

W artykule przedstawione zostały wybrane projekty, realizowane na terenie gminy Krzywca, których realizacja możliwa była dzięki pozyskaniu środków z funduszy unijnych. Celem artykułu jest przedstawienie zmian, jakie dokonały się na terenie gminy Krzywca, dzięki możliwości skorzystania z dofinansowań oferowanych przez Unię Europejską. Opisane w artykule projekty dotyczą okresu czasowego wybranego przez autora. W pierwszej części artykułu dokonana zostaje obszerna charakterystyka Gminy Krzywca. Wymienione zostały wskaźniki demograficzne i społeczne, m.in. liczba ludności oraz współczynnik przyrostu naturalnego. Zawarte zostały również informacje dotyczące edukacji, finansów gminy, tzn. przychodów, wydatków i wartości długu gminy. Krótko opisano też tematykę sportu i aktualną sytuację w sektorze turystycznym. Dalsza część artykułu opisuje szczegółowo wybrane projekty, jakie zostały zrealizowane na terenie gminy. Zawarte są tam m. in. opis realizowanego projektu, jego łączną wartość, czas realizacji i kwotę jaką stanowiło dofinansowanie z środków unijnych. W ostatniej części artykułu natomiast dokonane zostało podsumowanie opisanych projektów. Przedstawiona została zsumowana wartość wszystkich projektów oraz łączna kwota dofinansowania. Wymieniono również korzyści, jakie omawiane projekty przyniosły mieszkańcom gminy.

Słowa kluczowe: Gmina Krzywca, dofinansowanie, projekty, Unia Europejska, bezpieczeństwo finansowe

WPROWADZENIE

1.1. Charakterystyka Gminy Krzywca

Gmina Krzywca jest to gmina wiejska, położona w województwie podkarpackim, na terenie powiatu przemyskiego. Zlokalizowana jest ona w południowo – wschodniej części województwa w obszarze Pogórza Karpackiego, a dokładniej ujmując, jedną częścią znajduje się na Pogórzu Dynowskim, a drugą częścią na Pogórzu Przemyskim². W skład gminy wchodzi 10 miejscowości: Bachów, Babice, Skopów, Ruszelczyce, Krzywca, Wola Krzywiecka, Średnia, Chyrzyna, Kupna oraz Reczpol. Cały obszar gminy zajmuje łączną powierzchnię 9 498 ha³, co stanowi dokładnie 7,8% powierzchni powiatu przemyskiego oraz zaledwie 0,5% powierzchni województwa podkarpackiego. Gmina Krzywca graniczy od strony zachodniej z gminą Dubiecko, od południa z gminą Bircza, od wschodu graniczy z gminą Krasieczyn, natomiast od strony północnej jest to gmina

¹ Marcin Kurasz, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza w Rzeszowie, Wydział Zarządzania, Zarządzanie, Start-up – kreowanie innowacyjnego biznesu, 152829@stud.prz.edu.pl.

² G. Kubal, *Miejscowości Gminy Krzywca na przestrzeni wieków*, Wydawnictwo Arete II, Krosno-Targowiska 1999, s. 11.

³ <https://krzywca.pl/charakterystyka-gminy> (28.12.2019 r.).

miejska Pruchnik⁴. Biorąc pod uwagę ukształtowanie terenu gminy wyróżnić można 6 kategorii podziału.

Tab. 1. Podział powierzchni gminy Krzywca na kategorie

Nazwa	Powierzchnia	Procentowy udział
Użytki rolne	4 048 ha	42,62 %
Użytki leśne	4 884 ha	51,42 %
Grunty zabudowane i zurbanizowane	282 ha	2,97 %
Grunty pod wodami	261 ha	2,75 %
Użytki ekologiczne	2 ha	0,02 %
Nieużytki	21 ha	0,22 %
Powierzchnia ogółem	9 498 ha	100 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://krzywca.pl/charakterystyka-gminy/>

Liczba ludności w gminie przez ostatnie lata utrzymuje się na bardzo podobnym poziomie. W ostatnim czasie występuje jednak tendencja jest malejąca. Przyrost naturalny w I kwartale 2019 roku wyniósł -5⁵.

Tab. 2. Liczba ludności w Gminie Krzywca (I kwartał 2019 roku.)

Liczba ludności ogółem	4 843 osób
Liczba mężczyzn	2 508 osób
Liczba kobiet	2 335 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica#>.

1.2. Infrastruktura w Gminie Krzywca

Przez teren gminy Krzywca przebiegają drogi powiatowe oraz jedna droga wojewódzka, nie występuje natomiast żadna droga krajowa. Łączna długość dróg gminnych wynosi 45,666 km, a dróg powiatowych 21,540 km. Odcinek Drogi wojewódzkiej nr 884, łączącej miasta Przemyśl i Domaradz, przebiegający przez teren gminy wynosi 12,100 km. Łączna długość wszystkich dróg w obszarze gminy to 79,306 km. Przez niemal całą długość drogi wojewódzkiej ciągnie się przydrożny chodnik. Występuje on również w niektórych odcinkach dróg powiatowych i gminnych. Jego łączna długość na terenie gminy wynosi 36,320 km. Przy drodze wojewódzkiej oraz drogach powiatowych łączących miejscowości (Krzywca - Średnia, Krzywca - Kupna, Babice - Bachów) znajdują się przystanki autobusowe. Ich łączna ilość wynosi 21, w tym 12 posiadających wiaty przystankowe⁶.

Na terenie gminy znajdują się oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana w miejscowości Krzywca. Odbiera ona ścieki z tej miejscowości oraz Ruszelczyc i Woli Krzywieckiej. Pozostałe miejscowości nie są podłączone, jednak istnieją takie plany na najbliższe lata. Łączna długość sieci kanalizacyjnej w gminie to 17680 mb. Z sieci korzysta około 360 gospodarstw. Na terenie gminy nie występuje wodociąg komunalny. Ujęcia wody sprowadzają się do wodociągów lokalnych opartych na studniach kopanych. Woda

⁴<https://rzeszow.stat.gov.pl/wojewodztwo-podkarpackie-podregiony-powiaty-gminy-2013-866/informacje-o-powiatach-2011-1022/podzial-administracyjny-wojewodztwa-podkarpackiego-na-powiaty-i-gminy-2011-1023> (28.12.2019 r.)

⁵ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica>(28.12.2019 r.).

⁶ <https://krzywca.pl/charakterystyka-gminy>(29.12.2019 r.).

doprowadzana jest w większości pod własnym ciśnieniem. Wodociąg zbiorczy występuje jedynie w części miejscowości. W gminie Krzywca nie ma sieci gazowej⁷.

Gmina zasilana jest liniami elektrycznymi 110 kV. Istniejący stan systemu energetycznego pokrywa aktualne potrzeby w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną. Budowę nowoczesnej napowietrznej sieci światłowodowej w gminie Krzywca wykonuje firma telekomunikacyjna ALT-KOM. Obecnie jest wykonane 10 km sieci znajdującej się w miejscowościach Krzywca i Babice. Docelowo inwestycja obejmują wykonanie sieci we wszystkich sołectwach wchodzących w obszar gminy⁸.

1.3. Edukacja w Gminie Krzywca

Na terenie gminy sieć placówek edukacyjnych tworzą 3 szkoły podstawowe w miejscowościach: Babice, Ruszelczyce oraz Reczpol. W miejscowości Krzywca znajduje się Zespół Szkół, łączący szkołę podstawową oraz gimnazjum. Po obecnym roku szkolnym, w wyniku reformy szkolnictwa i likwidacji gimnazjów, placówka prawdopodobnie przekształci się w szkołę podstawową. W liczbach system edukacji w gminie przedstawiają się następująco: 1 269 mieszkańców gminy Krzywca jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 588 kobiet oraz 681 mężczyzn). Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 10,4% ludności posiada wykształcenie wyższe, 1,9% wykształcenie policealne, 8,6% średnie ogólnokształcące, a 18,3% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 25,7% mieszkańców gminy Krzywca, gimnazjalnym 7,0%, natomiast 26,3% podstawowym ukończonym. 1,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej⁹.

W porównaniu do całego województwa podkarpackiego mieszkańcy gminy Krzywca mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Krzywca największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (29,3%) oraz zasadnicze zawodowe (18,2%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (33,1%) oraz podstawowe ukończone (23,2%). 16,4% mieszkańców gminy Krzywca w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (16,7% wśród dziewczynek i 16,2% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 503 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,94 dzieci w wieku przedszkolnym¹⁰.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 25,3% ludności (25,7% wśród dziewczynek i 25,0% wśród chłopców). Na jeden oddział w szkołach podstawowych przypada 9 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 90,20. Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 10,2% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym (8,3% wśród dziewczyn i 11,7% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 20 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się

⁷ <https://krzywca.pl/charakterystyka-gminy>(29.12.2019 r.).

⁸ *Ibidem*.

⁹ <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne>(29.12.2019 r.).

¹⁰ *Ibidem*.

w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 85,00¹¹. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 18,0% mieszkańców (17,2% wśród dziewczyn i 18,6% wśród chłopaków). W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 30,2% mieszkańców gminy Krzywca w wieku potencjalnej nauki (32,1% kobiet i 28,5% mężczyzn)¹².

1.4. Finanse Gminy Krzywca

Ogólnie określenie finansów gminy to nic innego jak jej dochody i wydatki, jakie ponosi na swą działalność. Możliwość generowania oraz samo określenie dochodów gminy zawarte zostało w Konstytucji, a ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego pozwala na ich odpowiednie pogrupowanie¹³. Pod względem finansów gmina Krzywca przez ostatnie lata wykazuje tendencję wzrostową zarówno w odniesieniu do dochodów, jak i przychodów gminy. Wynika to z wielu różnych czynników, wśród których możemy oczywiście wymienić podnoszenie stawek podatków i wprowadzanie nowych. Bardzo duży wpływ zarówno na dochody, jak i wydatki gminy mają programy społeczne, z programem „500+”¹⁴ na czele.

Poruszając temat finansów gminy warto również zwrócić uwagę na tendencję spadkową notowaną w poziomie zadłużenia gminy. W okresie pięciu lat, a dokładniej mówiąc od roku 2013 do roku 2018 zadłużenie gminy spadło z ponad 9 mln zł do niespełna 4 mln zł¹⁵. Na taki przebieg zdarzeń wpływ miało bardzo wiele czynników, jednak należy w tym miejscu szczególnie podkreślić rolę władz gminy, w postaci Rady Gminy oraz Wójta, którzy swoimi działaniami sukcesywnie zbliżają się do zniwelowania całego długu gminy. Osiągnięcia te spektakularnie wyglądają w zestawieniu zbiorczym wydatków i dochodów gminy oraz przedstawione w postaci graficznej.

Tab. 3. Zestawienie finansów w gminie Krzywca w latach 2010 -2019

Rok	Dochody	Wydatki	Wartość długów
2010	14 039 106,63 zł	15 377 650,70 zł	7 131 145,92 zł
2011	14 433 288,15 zł	15 013 115,57 zł	8 126 756,36 zł
2012	12 941 907,59 zł	12 940 381,72 zł	7 872 404,92 zł
2013	13 334 708,84 zł	14 559 276,74 zł	9 093 981,20 zł
2014	17 066 329,35 zł	15 554 741,57 zł	7 540 242,64 zł
2015	17 118 884,33 zł	15 831 948,17 zł	6 507 766,28 zł
2016	18 700 199,41 zł	17 193 603,44 zł	5 485 480,28 zł
2017	18 680 339 zł	18 092 869 zł	4 835 852,28 zł
2018	20 694 126,00 zł	19 799 330,72 zł	3 941 057 zł
2019	22 083 514,27 zł	21 163 970,27 zł	3 021 513 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://bip.ugkrzywca.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-156>

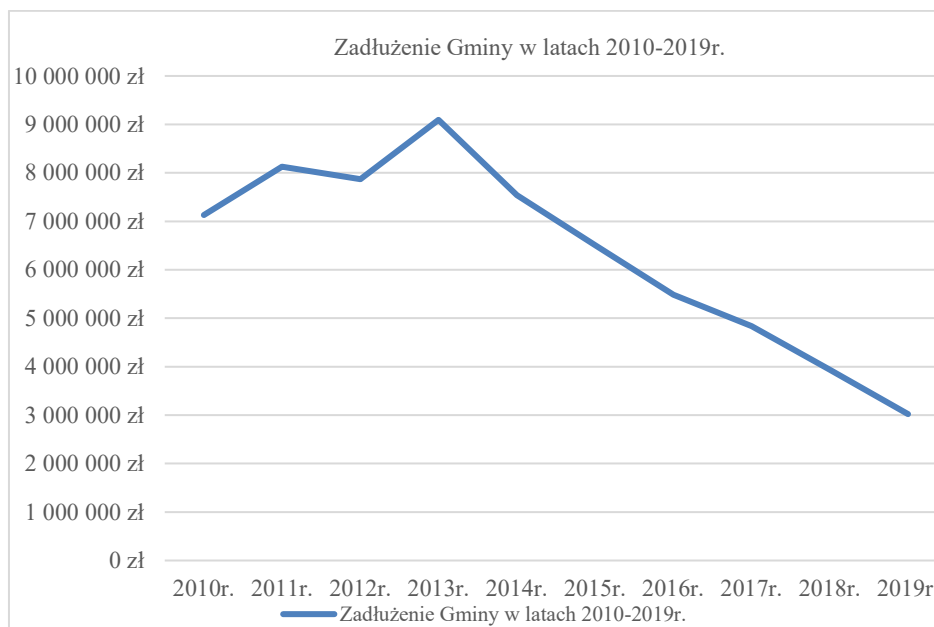
¹¹ <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne> (29.12.2019 r.)

¹² *Ibidem*.

¹³ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 23).

¹⁴ Program „Rodzina 500+” to nieopodatkowane 500 zł miesięcznie na każde dziecko, bez dodatkowych warunków. Program ten jest wsparciem dla polskich rodzin w częściowym pokryciu wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Program istnieje od 1 kwietnia 2016 roku.

¹⁵ <http://bip.ugkrzywca.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-156> (29.12.2019 r.).

Wyk. 1. Zadłużenie Gminy Krzywca w latach 2010 – 2019

Źródło: Opracowanie własne.

Sport i turystyka w Gminie Krzywca

Gmina Krzywca charakteryzuje się dużą atrakcyjnością krajobrazowo - przyrodniczą. Powierzchnia 5 961 ha wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego. Jest on trzecim, co do wielkości parkiem krajobrazowym w Polsce. Jego obszar obejmuje w sumie 61 862 ha. W parku utworzono kilka rezerwatów przyrody, w tym między innymi położony na terenie gminy rezerwat „Brzozy Czarnej” w Reczpolu. Obszar o powierzchni 5 868 ha terenu Gminy Krzywca objęty jest „Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków NATURA 2000”. NATURA 2000 to skrótowa nazwa sieci ekologicznej tworzonej we wszystkich państwach Unii Europejskiej, aby powstrzymać wymieranie zagrożonych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz chronić różnorodność biologiczną. Przez terytorium gminy przepływa, szósta co do wielkości w Polsce, rzeka San¹⁶.

Gmina posiada również liczne walory historyczne, turystyczne oraz rekreacyjne. Na jej obszarze mieści się bardzo dużo zabytków. Są to głównie kościoły i cerkwie. Największą atrakcją turystyczną jest niepodważalnie, wybudowany przez prywatnego inwestora budynek o nazwie Hobbitówka. Budowla inspirowana jest architekturą przedstawioną w powieściach J.R.R. Tolkiena pt. *Władca Pierścieni*. Dodatkowym atutem tej budowli jest jej usytuowanie. Znajduje się ona na skraju wzniesienia, z którego jest bardzo dobry widok na dolinę rzeki San, przy której zlokalizowana jest miejscowość Krzywca¹⁷.

¹⁶ <https://krzywca.pl/charakterystyka-gminy> (30.12.2019 r.).

¹⁷ *Ibidem*.

Przez teren gminy przebiega trasa rowerowa Green Velo. Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo to najbardziej spektakularny projekt rowerowy, jaki do tej pory zrealizowano w Polsce. To ponad 2000 km specjalnie wytyczonej trasy (trasa główna 1887,5 km, trasy łącznikowe i boczne: łącznie 192 kilometry), którą od początku do końca przygotowano po to, aby dawała radość podróżowania i poznawania. Szlak wiedzie przez pięć województw wschodniej Polski (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie)¹⁸.

Dolina Czterech Stawów położona jest w niezwyklej zakątku wioski Skopów, zlokalizowanej na terenie gminy. Na odgrodzonym obszarze o unikatowym tarasowym ukształtowaniu znajdują się cztery stawy rybne z wodą czerpaną z bijącego niedaleko źródła. Teren otoczony jest z trzech stron lasem, dookoła podziwiać można wzniesienia Pogórza Przemyskiego i Dynowskiego. Infrastruktura turystyczna nie zakłóca krajobrazu, wszechobecnej ciszy, zapachu ziół i szumu wodnych kaskad.

Wymieniając atrakcje turystyczne gminy nie sposób zapomnieć o ważnych wydarzeniach historycznych, jakie miały miejsce na jej obszarze, a mowa tu o bitwie rozegranej między wojskami Polskim i Niemieckimi we wrześniu 1939 roku. W nocy z 12 na 13 września do miejscowości Krzywca wkroczyli żołnierze 11 Karpackiej Dywizji Piechoty, w celu przygotowania linii obrony przed nacierającymi siłami nieprzyjaciela. Ich celem było przetrzymanie jak najdłużej wroga, aby pozostałe oddziały Wojska Polskiego mogły się przegrupować i zorganizować odwet. Zadanie wykonali doskonale, kilkakrotnie odpierając ataki dużo liczniejszej i lepiej uzbrojonej armii niemieckiej. Bój pod Krzywczą przeszedł do historii jako jeden z większych polskich sukcesów z września 1939 roku. Na upamiętnienie tego wydarzenia, na jednym z najwyższych wzniesień w gminie, w miejscowości Krzywca wzniesiono Krzyż upamiętniający poległych w obronie Ojczyzny. Ponadto na cmentarzu wykonana zbiorowy grób dla ofiar bitwy.

Na terenie gminy funkcjonuje jeden klub sportowy. Jest nim klub piłkarski PKS UNUM Babice. Parafialny Klub Sportowy UNUM Babice został założony 19 lipca 2004 roku, w głównej mierze z inicjatywy proboszcza Parafii Babice - ks. Stanisława Siuzdaka. Łacińska nazwa "UNUM" oznacza jedność lub zjednoczenie. Wyraża ona cel nadrzędny, którym jest budowanie zdrowych więzi na boisku i poza nim. O tych wartościach mówi herb klubu. Barwy żółto-biało-czerwone są odniesieniem do kolorów kościelno-patriotycznych. Trójkąt jest symbolem wezwania Parafii Babice tj. Trójcy Świętej. Złączone dłonie wyrażają chęć budowania zgody, wspólnoty, jedności, a gołębicą z oliwną gałązką jest znakiem pokoju, będącego największym sukcesem.

Można zatem jednoznacznie stwierdzić, iż Gmina Krzywca jest terenem bardzo atrakcyjnym turystycznie i rekreacyjnie. Niestety na jego obszarze brakuje dobrze funkcjonującej infrastruktury agroturystycznej.

2. WYBRANE PROJEKTY UNIJNE REALIZOWANE NA TERENIE GMINY KRZYWCZA

2.1. Projekty edukacyjne

W latach 2010 – 2018 w gminie Krzywca przeprowadzono kilkanaście projektów. Niektóre z nich dotyczyły usprawnień i polepszenia sytuacji w obszarze edukacji mieszkańców gminy. Tyczyło się to zarówno osób starszych jak i najmłodszych mieszkańców.

¹⁸ <https://greenvelo.pl/informacje-ogolne> (30.12.2019 r.).

Pierwszy przedstawiony projekt dotyczył zwiększenia atrakcyjności na rynku pracy oraz aktywacji zawodowej mieszkańców gminy. Realizowany był od 1 stycznia do 30 czerwca 2011 roku, pod nazwą „Aktywni 40+”. W jego ramach przeprowadzone zostały m. in. szkolenia z zakresu bukieciarstwa, pracy z komputerem oraz warsztaty motywacyjno-integracyjne. Koszt projektu wyniósł 46 204,96 złotych. Kwota dofinansowania wyniosła 39 274,22 złotych¹⁹.

Jednym z projektów realizowanych w ostatnim czasie był projekt pt. „Wesołe przedszkole w Krzywcu”. Jego realizacja odbywała się od 02 lipca 2018 roku do 31 sierpnia 2019 roku. Celem projektu było zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-6 lat w Gminie Krzywca poprzez utworzenie dodatkowych 25 miejsc wychowania przedszkolnego w Zespole Szkół w miejscowości Krzywca. Łączna kwota dofinansowania projektu, jaką otrzymano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 wyniosła 209 117,50 zł. Wkład własny gminy to kwota 27 000 zł²⁰.

Kolejnym projektem, który został zrealizowany dzięki wsparciu funduszy unijnych jest projekt pt. „Szkoła marzeń”. Był on realizowany do końca czerwca 2019 roku. Obejmował swoim zasięgiem wszystkie publiczne szkoły podstawowe z terenu gminy. Celem projektu była poprawa jakości oraz podniesienie atrakcyjności oferty edukacyjnej szkół podstawowych z obszaru gminy, poprzez doposażenie placówek w nowoczesny sprzęt edukacyjny oraz rozwój kompetencji kluczowych wśród uczniów oraz nauczycieli. Następowo to głównie poprzez organizację szkoleń dla nauczycieli oraz organizację dodatkowych zajęć dydaktycznych z różnych obszarów wiedzy dla uczniów. Dofinansowanie projektu wyniosło 589 904,20 zł, wkład własny gminy natomiast 45 012,63 złotych²¹.

Projektem kierowanym do najmłodszych mieszkańców gminy Krzywca jest projekt pt. „Bajkowy Oddział Przedszkolny w Babicach”. Jego celem było utworzenie oddziału przedszkolnego przy szkole podstawowej w Babicach. Okres trwania projektu to 01.07.2019r – 31.08.2020r. Projekt ten współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Koszt projektu wynosi 372 166,12 złotych w tym wartość dofinansowania to 316 341,20 złotych²².

2.2. Projekty infrastrukturalne

Jednym z najważniejszych projektów jaki zrealizowany został w Gminie Krzywca była budowa mostu na rzece San, łącząca miejscowości Krzywca i Chyrzyna. Była to inwestycja szczególnie wyczekiwana przez mieszkańców miejscowości Chyrzyna i Kupna, gdyż od lat istniał problem z komunikacją między nimi a pozostałymi miejscowościami gminy. Problem był tym większy, że za rzeką znajdowały się szkoły, najbliższy sklep, kościół oraz Urząd Gminy. Przez wiele lat mieszkańcy tych wiosek przetransportowywani byli promem, za którego utrzymanie i funkcjonowanie odpowiedzialne były władze gminy. Jednak w okresie zimowym, kiedy rzeka zamarzała prom był nieczynny i jedyną możliwością dotarcia na drugą stronę rzeki była przeprawa

¹⁹ <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/659058> (30.12.2019 r.).

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

przez łód lub przejazd okrężną trasą przez sąsiadujące gminy. Budowa mostu możliwa była dzięki budowie Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo, w ramach projektu pt. „Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej”. Był to projekt, którego celem było stworzenie podstawowej infrastruktury umożliwiającej ruch rowerowy na całej trasie powstałego szlaku. Szczegóły projektu przedstawione były w poprzednim rozdziale. Niestety nie wyszczególnione zostały koszty budowy szlaku na terenie gminy, a co za tym idzie również mostu. Wiadomo jednak, że łączny koszt projektu wyniósł ponad 274 000 000 złotych. Dofinansowanie z środków unijnych wynosiło 85 % tej kwoty, czyli około 232 900 000 złotych²³.

Innym, równie efektywnym projektem realizowanym w gminie był montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użytku publicznego na terenie gminy. Było to możliwe, dzięki realizowanemu w okresie od 1 marca 2018 roku do 14 czerwca 2019 roku, projektowi pt. „Rozwój odnawialnych źródeł energii w obiektach użyteczności publicznej na terenie gminy Krzywca”. Dzięki realizacji projektu instalację zamontowano we wszystkich szkołach podstawowych i zespole szkół w gminie oraz na budynkach oczyszczalni ścieków i urzędu gminy, zlokalizowanych w miejscowości Krzywca. Całkowita wartość projektu wynosiła 784 190,46 złotych. Dofinansowanie z środków unijnych wyniosło 533 590,23 złotych²⁴.

Projektem, który umożliwił mieszkańcom gminy podniesienie jakości życia był, realizowany od 1 lipca 2014 do 30 listopada 2015 roku, projekt pt. „Zapewnienie dostępu do Internetu mieszkańcom Gminy Krzywca zagrożonym wykluczeniem cyfrowym”. Głównym celem Projektu było zapewnienie szerokopasmowego dostępu do Internetu mieszkańcom Gminy Krzywca, którzy z różnych przyczyn nie mieli możliwości uzyskania owego dostępu. Projekt realizowany był poprzez m. in. zakup sprzętu komputerowego gospodarstwom domowym o niskich dochodach, przeszkolenie mieszkańców w jego obsłudze oraz zapewnienie im darmowego dostępu do Internetu. Innym przykładem realizacji projektu jest utworzenie 15 punktów ogólnego dostępu do Internetu w 6 miejscowościach gminy, ulokowanych w szkołach, bibliotekach, świetlicach wiejskich oraz w Biurze Obsługi Mieszkańca w Urzędzie Gminy. Koszt projektu wyniósł 753 881,78 zł, z czego dofinansowanie wyniosło 609 835,89 zł²⁵.

Jako ostatni przedstawiony zostanie projekt pt. „Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Krzywca”. W ramach tego projektu została wykonana m. in. elewacja Urzędu Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Całkowity koszt projektu wyniósł 1 693 793, 11 złotych. Dofinansowanie z środków unijnych wyniosło 1 200 295,30 złotych²⁶.

3. PODSUMOWANIE

Z dostępnych autorowi źródeł informacyjnych wynika, że na terenie Gminy Krzywca w przedziale czasowym od 1 stycznia 2010 roku do 31 grudnia 2018 roku zrealizowano, wraz z zaprezentowanymi w rozdziale przykładami, 13 projektów, które dofinansowane zostały ze środków Unii Europejskiej. Łączny koszt wszystkich projektów wyniósł

²³ <https://greenvelo.pl/69> (30.12.2019 r.).

²⁴ <https://krzywca.pl/category/proj-rozwoj-oze> (04.01.2020 r.).

²⁵ <https://krzywca.pl/informacja-o-pojekciezapewnienie-dostepu-do-internetu-mieszkancom-gminy-krzywca-zagrozonym-wykluczeniem-cyfrowym-2> (04.01.2020 r.).

²⁶ <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/731418/> (04.01.2020 r.).

7 137 319,08 złotych, a suma dofinansowań osiągnęła kwotę 5 461 789,40 złotych. Wszystkie realizowane projekty można zawęzić do dwóch głównych obszarów, z jakimi są one powiązane. Były to mianowicie projekty związane z tematyką infrastrukturalną oraz edukacyjną. Zbiorcze zestawienie wszystkich realizowanych projektów (tabela 4) przedstawia wszystkie projekty wraz z ich wartościami i kwotami dofinansowań.

Tab. 4. Projekty realizowane w Gminie Krzywca w latach 2010-2019

Nazwa projektu	Wartość projektu	Dofinansowanie z UE
3.1.1 „Rozwój Odnawialnych Źródeł Energii w obiektach użyteczności publicznej na terenie Gminy Krzywca”	741 153,35 zł	511 227,40 zł
3.1.2 „Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Krzywca”	1 693 793,11 zł	1 200 295,30 zł
3.1.3 „Zapewnienie dostępu do Internetu mieszkańcom Gminy Krzywca zagrożonym wykluczeniem cyfrowym”	753 881,78 zł	609 835,89 zł
3.1.4 „NA DOBRY POCZĄTEK - wdrożenie programów rozwojowych Szkół Podstawowych Gminy Krzywca”	433 089,70 zł	368 147,43 zł
3.1.5 „Wesołe Przedszkole w Krzywcy”	236 117,50 zł	200 699,87 zł
3.1.6 "Szkoly marzeń"	634 916,83 zł	539 679,30 zł
3.1.7 „Bajkowy Oddział Przedszkolny w Babcach”	372 166,12 zł	316 341, 20 zł
3.1.8 Przebudowa odcinków dróg gminnych w miejscowości Wola Krzywiecka”	829 599,37 zł	551 787,01 zł
3.1.9 „PERFEKCJA W KAŻDYM CALU”	395 258,92 zł	335 970,08 zł
3.1.10 „Budowa remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Babcach”	706 597,24 zł	538 193,71 zł
3.1.11 „Małe dzieci – wielka sprawa. Przygotowanie oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz dzieci w wieku przedszkolnym”	174 540,10 zł	148 359,09 zł
3.1.12 „Dobry start gwarancją sukcesu”	120 000,00 zł	102 000,00 zł
3.1.13 „AKTYWNI 40+”	46 204,96 zł	39 274,22 zł
3.1.14		
RAZEM	7 137 319,08 zł	5 461 789,40 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/?search-s=krzywca>.

Realizacja projektów w dużej mierze przyczyniła się do poprawy jakości życia mieszkańców. Możliwa była ona głównie dzięki projektom z obszaru edukacyjnego, gdyż pozwoliły one na poprawę jakości kształcenia. Niestety nieprowadzone były żadne badania weryfikujące wpływ efektów realizacji projektów na ich uczestników. Jednakże można domniemywać, iż zakup nowoczesnego sprzętu edukacyjnego do szkół, darmowy dostęp do Internetu dla mieszkańców czy też szereg szkoleń i warsztatów, jakie

przeprowadzone zostały właśnie dzięki dotacjom unijnym, miał pozytywny wpływ na możliwość ich rozwoju.

Wykorzystanie środków z funduszy Unii Europejskiej, patrząc w przekroju całego kraju jak i prezentowanej w artykule gminy, dało społeczeństwu szereg przeróżnych możliwości, które nie były by możliwe bez otrzymanych dotacji. Dzięki tym środkom możliwy był szybszy rozwój gospodarczy i poprawa jakości życia.

Literatura

[1] Faccio M., Masulis R. W., The Choice of Payment Method in European Mergers and Acquisitions, *The Journal of Finance*, 2005.

[2] Jędrzejewski L., *Gospodarka Finansowa Samorządu Terytorialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2018.

[3] Kleinowski M., Piechowicz M., Sikora-Gaca M., *Zarządzanie funduszami europejskimi w Polsce*, Difin, Warszawa 2018.

[4] Kubal G., *Miejscowości Gminy Krzywca na przestrzeni wieków*, Wydawnictwo Arete II, Krosno-Targowiska 1999.

[5] Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 23).

[6] www.bip.ugkrzywca.pl

[7] www.greenvelo.pl

[8] www.krzywca.pl

[9] www.mapadotacji.gov.pl

[10] www.stat.gov.pl

PROJECTS WITH UNION FUNDING IMPLEMENTED IN THE KRZYWCZA COMMUNE IN THE YEARS 2010 - 2019

The article presents selected projects implemented in the municipality of Krzywca, whose implementation was possible thanks to the acquisition of EU funds. The purpose of the article is to present the changes that have taken place in the municipality of Krzywca, thanks to the possibility of using the funding offered by the European Union. The projects described in the article relate to the time period selected by the author. In the first part of the article, an extensive description of the Krzywca commune is made. Demographic and social indicators have been listed, including population and birth rate. Information was also included on the education and finances of the commune, i.e. revenues, expenses and the value of the commune debt. The topic of sport and the current situation in the tourist sector are also briefly described. The next part of the article describes in detail selected projects that were implemented in the commune. They include there, among others description of the implemented project, its total value, duration and amount of co-financing from EU funds. In the last part of the article a summary of the described projects has been made. The total value of all projects and the total amount of co-financing were presented. The benefits that the discussed projects brought to the inhabitants of the commune were also mentioned.

Keywords: Krzywca commune, co-financing, project, European Union.

Barbara POSŁUSZNA¹

GMINA GŁOGÓW MAŁOPOLSKI W UJĘCIU SPOŁECZNO-EKONOMICZNYM. ANALIZA ZREALIZOWANYCH PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH

Celem artykułu była ocena społeczno-ekonomiczna gminy Głogów Małopolski. Artykuł składa się z czterech rozdziałów, w których scharakteryzowano gminę. Przeprowadzono w nich analizę położenia geograficznego i środowiska naturalnego obecnych terenów gminy. Przedstawiono demografię gminy, rynek nieruchomości, rynek pracy i rejestr REGON. Przeprowadzono także analizę finansów publicznych pod względem dochodów oraz wydatków z budżetu gminy. Ukazano szkolnictwo i edukację na terenie gminy oraz scharakteryzowano wykształcenie mieszkańców gminy. Omówiono cele i zdania zrealizowanych projektów w ramach dotacji z Unii Europejskiej. Przedstawiono analizę wysokości dofinansowań pozyskanych z funduszy europejskich. Po przeprowadzonych badaniach można wywnioskować, że gmina Głogów Małopolski dynamicznie się rozwija. Głogów Małopolski położony jest w kierunku północnym zaledwie 12 km od miasta - Rzeszów. Średnio dofinansowania z funduszy europejskich stanowią 70% pokrycia kwoty ogółem realizowanych projektów. Największa wartość dofinansowania to 208 068 485,76 zł przeznaczona na budowę podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej – PKA, oraz budowę i modernizację linii kolejowych i infrastruktury przystankowej. Łączna kwota analizowanych dofinansowań pozyskanych przez Gminę Głogów Małopolski na przestrzeni lat 2014-2020 to 241 927 965,76 zł.

Słowa kluczowe: gmina, rozwój, budżet, dofinansowanie, Unia Europejska.

1. WPROWADZENIE

Głogów Małopolski położony jest w kierunku północnym zaledwie 12 km od miasta - Rzeszów. Między tymi miastami rozciąga się szeroka i torfiasta dolina dnem której płynie rzeka Czarna, a niegdyś koryto Prawisły. Za korytem Prawisły rozpościera się Kotlina Sandomierska, na której południowej, równinnej części leży miasto - Głogów Małopolski.

Głogów Małopolski otoczony był dawniej pierścieniem lasów, który został przerwany, gdzie ulokowały się wsie. W kierunku południowo-zachodnim: Zabajka, Wola Cicha, Rogoźnica i Lipie. W kierunku południowo-wschodnim nazywanym Bór oraz północnym gdzie znajdują się wsie takie jak Styków, Przewrotne, Hucisko, Pogwizdów Stary rozciągają się połacie masywów leśnych pozostałości po Puszczy Sandomierskiej.

Gmina miejsko – wiejska Głogów Małopolski ma powierzchnię 144,7 km² przy czym stanowi 12,5% powierzchni powiatu rzeszowskiego do którego należy. Liczy około 20 tysięcy mieszkańców, gęstość zaludnienia średnio wynosi 136 osób/km². Zamieszkuje ją 11,8% ludności powiatu należącego do województwa podkarpackiego. Siedzibą gminy

¹ Pośluszna Barbara, 155037@stud.prz.edu.pl, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział zarządzania, niestacjonarne II – go stopnia.

jest miasto Głogów Małopolski . Wsie należące do Gminy głogów Małopolski to: Budy Głogowskie, Hucisko, Lipie, Miłocin, Pogwizdów Nowy, Pogwizdów Stary, Przewrotne, Rogoźnica, Rudna Mała, Styków, Wola Cicha, Wysoka Głogowska, Zabajka.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY GŁOGÓW MAŁOPOLSKI

2.1. Położenie geograficzne

Głogów Małopolski leży na ilastym podłożu, gleba wokół jest piaszczysta i glinkowa. W pobliżu miasta można spotkać pokłady rudy darniowej, połączone nieprzepuszczalnymi ilami oraz urodzajne glinki. W południowej części gminy, która jest niemalże bezleśna występują torfowiska, a także pokłady piasku i żwiru. Natomiast od północy, wschodu i zachodu gmina osłonięta jest lasami.

Gmina Głogów odznacza się dość łagodnym klimatem z gorącymi latami o niewielkiej ilości opadów, niezbyt mroźnymi zimami z drobną pokrywą śnieżną. Krajobraz Kotliny jest dość zróżnicowany. Równinę wzbogacają ciągnące się w kierunkach północno - południowych niskie pagórki i wydmy piaszkowe. Rozległe lasy otaczające Głogów dodatkowo urozmaicają niewielkie stawy i podmokłe bagna. Największy kompleks stawów znajduje się w Głogowie na rzece Szlachcinie. Stanowi on wielką jednakże nie wykorzystaną dotąd szansę turystyczną dla gminy. Kompleks stawów obejmuje dwa baseny i trzy stawy rybne.

Lasy zajmują około 33% powierzchni gminy Głogowa Małopolskiego. W drzewostanie dominuje sosna z domieszką dębu, graba, jodły, brzozy, olszy, świerka. W lasach otaczających Głogów można odnaleźć wiele pomnikowych okazów drzew takich jak wiekowe dęby i lipy. Na terenie gminy Głogowa Małopolskiego w otaczających lasach powstał rezerwat "Bór", mający za zadanie chronić i zachować ekosystem naturalnych lasów Puszczy Sandomierskiej. Powierzchnia utworzonego rezerwatu wynosi 365,44 ha, powierzchnia przylegającej do rezerwatu otuliny 392,48 ha. Wiele ze zwierząt występujących w gminie na terenie rezerwatu jest wpisanych do "Polskiej Czerwonej Księgi" gatunków wymierających bądź zagrożonych.

W rezerwacie znajdują się także miejsca pamięci narodowej. Mogiłę polską stanowią trzy duże groby, betonowy krzyż oraz tablica pamiątkowa upamiętniająca Polaków i Żydów rozstrzelanych przez hitlerowców w 1940-1944 roku. Ludność żydowska pochowana jest w dwóch mogiłach pomiędzy, którymi stoi niedawno wzniesiony pomnik, który zawiera elementy symboliki żydowskiej.

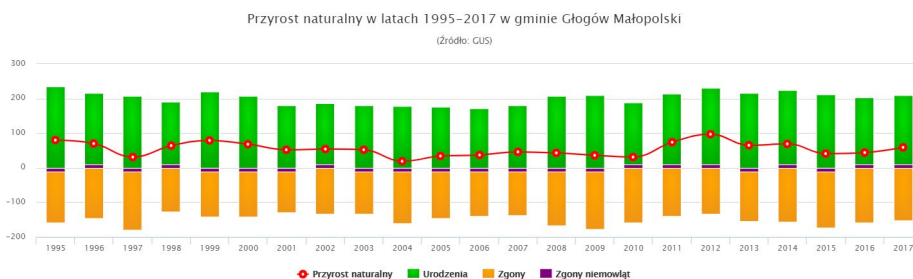
Przez teren rezerwatu prowadzą także szlaki turystyczne żółty z Rzeszowa przez Jasionkę do Głogowa oraz zielony rozpoczynający się przy wejściu do rezerwatu i biegnący przez Przewrotne w kierunku do Kolbuszowej. Na końcu obu ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych znajduje się strzelnica myśliwska. Przy wejściu na strzelnicę stoi kapliczka św. Huberta upamiętniająca 70-lecie powstania Polskiego Związku Łowieckiego, w 1998 roku wzbogacona o dzwon z wyrytym herbem PZŁ oraz słowami papieża Jana Pawła II *"Dbajcie o naszą ojczystą przyrodę"*. W gminie Głogów Małopolski istnieją również obszary krajobrazu chronionego. Są to Mielecko-Kolbuszowsko-Głogowski Obszar Krajobrazu Chronionego i Sokołowsko-Wilczowolski Obszar Krajobrazu Chronionego².

² <http://ekoglog.pl/> (30.04.2020 r.)

2.2. Demografia

Gmina Głogów Małopolski ma 19 857 mieszkańców, z czego 50,3% stanowią kobiety, a 49,7% mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców wzrosła o 14,1%. Średni wiek mieszkańców wynosi 38,4 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Gmina Głogów Małopolski ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 59. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 3,00 na 1000 mieszkańców gminy Głogów Małopolski. W 2017 roku urodziło się 210 dzieci, w tym 47,1% dziewczynek i 52,9% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 321 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,27 - znacznie większy od średniej dla województwa podkarpackiego oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju³. Przyrost naturalny w Gminie Głogów Małopolski przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Przyrost naturalny w Gminie Głogów Małopolski

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#przyrost-naturalny
(30.04.2020 r.)

W 2017 roku zarejestrowano 401 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 247 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych jest dodatnie i wynosi dla gminy Głogów Małopolski 154. W tym samym roku 9 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 11 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące -2⁴.

2.3. Nieruchomości

W 2017 roku w gminie Głogów Małopolski oddano do użytku 99 mieszkań. Na 1000 mieszkańców oddano do użytku 4,99 nowych lokali. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa podkarpackiego jak również większa od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie to 5 700 nieruchomości. Na 1000 mieszkańców przypada zatem 290 mieszkań. Jest to wartość nieco mniejsza od wartości dla województwa podkarpackiego jak też znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

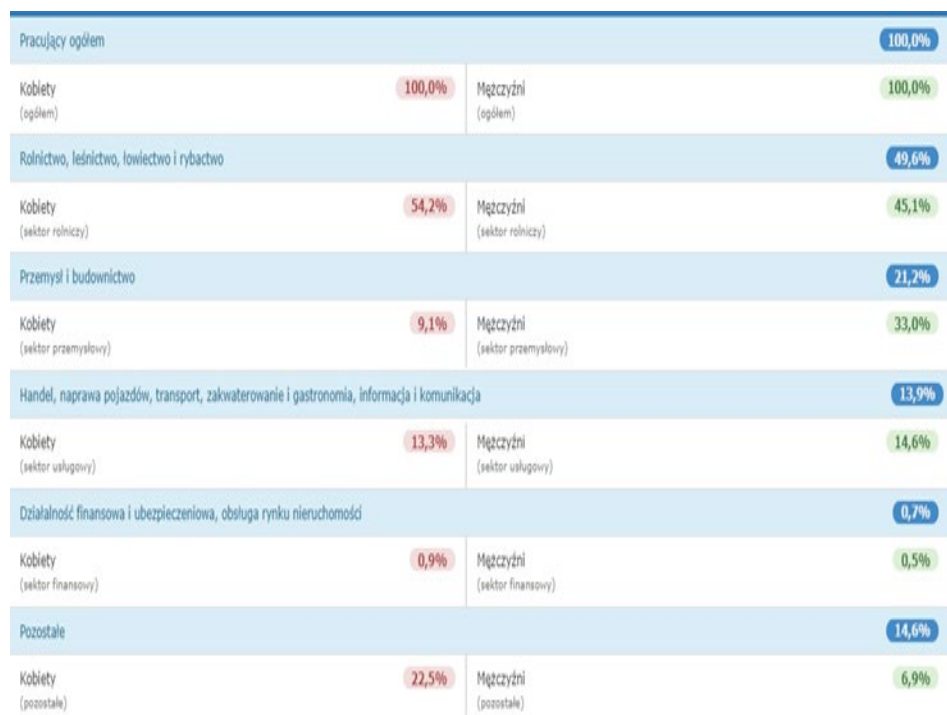
³ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#przyrost-naturalny
(30.04.2020 r.).

⁴ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#migracje-ludno%C5%9Bci
(30.04.2020 r.).

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Głogów Małopolski to 5,60 w przybliżeniu jest to 6 pokoi - jest znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi dla województwa podkarpackiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby izb w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2017 roku w gminie Głogów Małopolski to 144,70 m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa podkarpackiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce⁵.

2.4. Rynek pracy

W gminie Głogów Małopolski na 1000 mieszkańców pracuje 332 osób, gdzie 36,1% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 63,9% wszystkich pracujących ogółem stanowią mężczyźni. 49,6% aktywnych zawodowo mieszkańców pracuje w sektorze rolniczym, 21,2% w przemyśle i budownictwie, a 13,9% w sektorze oraz 0,7% pracuje w sektorze finansowym⁶. Procentowy podział pracujących ogółem pomiędzy sektory gospodarki przedstawia rysunek 2.

Rys. 2. Sektor aktywnych zawodowo w Gminie Głogów Małopolski

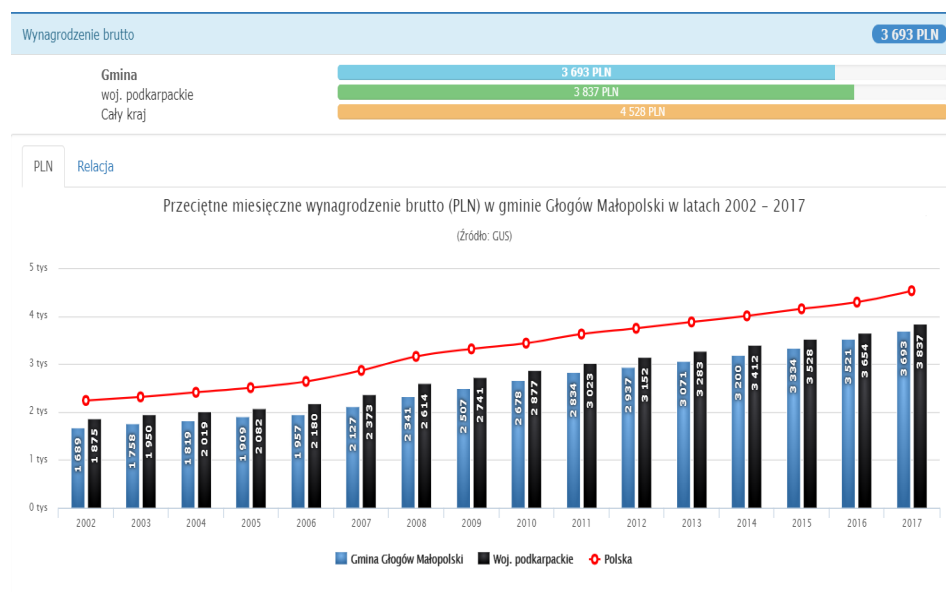
Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#pracuj%C4%85cywed%C5%82ug-sektor%C3%B3w-ekonomicznych (30.04.2020 r.)

⁵https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#nieruchomo%C5%9Bci (30.04.2020 r.)

⁶https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#pracuj%C4%85cywed%C5%82ug-sektor%C3%B3w-ekonomicznych (30.04.2020 r.)

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Głogów Małopolski 2 490 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 1 806 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy jest ujemne i wynosi -684. Bezrobocie rejestrowane w gminie Głogów Małopolski wynosiło w 2017 roku 8,6% (8,7% wśród kobiet i 8,6% wśród mężczyzn)⁷.

W 2017 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Głogów Małopolski wynosiło 3 693,03 PLN, co odpowiada 81.60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Przeciętne wynagrodzenie brutto w latach 2002 -2017 w Gminie Głogów Małopolski przedstawia rysunek 3.

Rys. 3. Przeciętne wynagrodzenie w Gminie Głogów Małopolski

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#przeci%C4%99tne-miesi%C4%99czne-wynagrodzenie (30.04.2020 r.)

2.5. Rejestr REGON

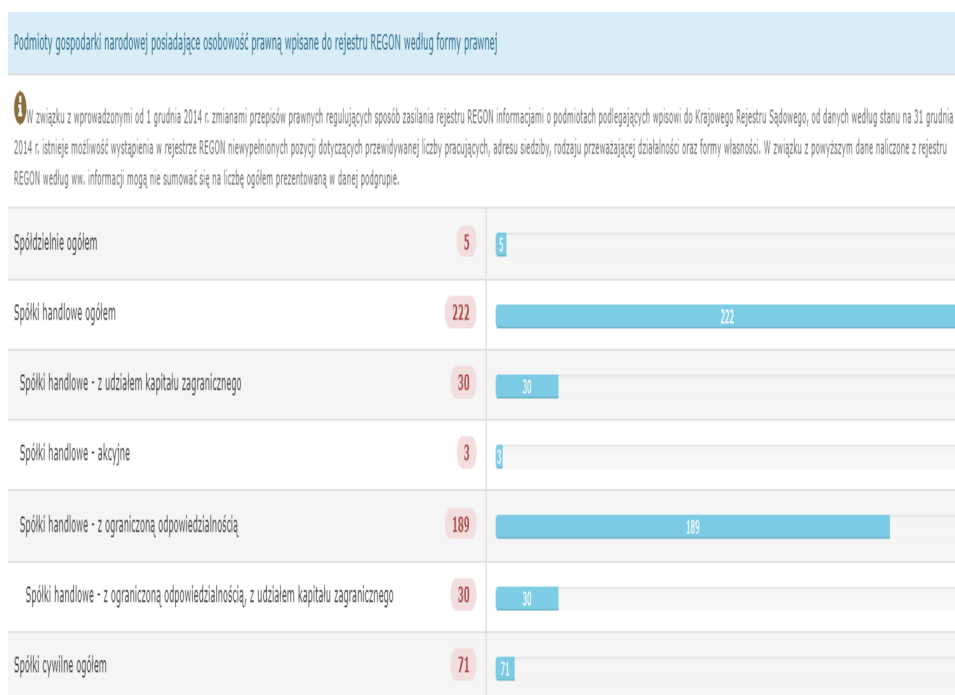
W gminie Głogów Małopolski w roku 2017 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 1 780 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 1 342 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Zarejestrowano wówczas 185 nowych podmiotów, a 99 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2009-2017 najczęściej 185 podmiotów zarejestrowano w roku 2017, a najmniej - 134 podmiotów w roku 2014. W tym samym okresie najczęściej - 137 podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej - 66 podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2010 roku⁸.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Głogów Małopolski najczęściej - 189 podmiotów stanowią spółki

⁷https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#bezrobocie-rejestrowane (30.04.2020 r.)

⁸ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/2485#> (30.04.2020 r.).

handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Podmioty gospodarki narodowej posiadające osobowość prawną wpisane do rejestru REGON według formy prawnej przedstawia rysunek 4.

Rys. 4. Rejestr REGON według formy prawnej w Gminie Głogów Małopolski

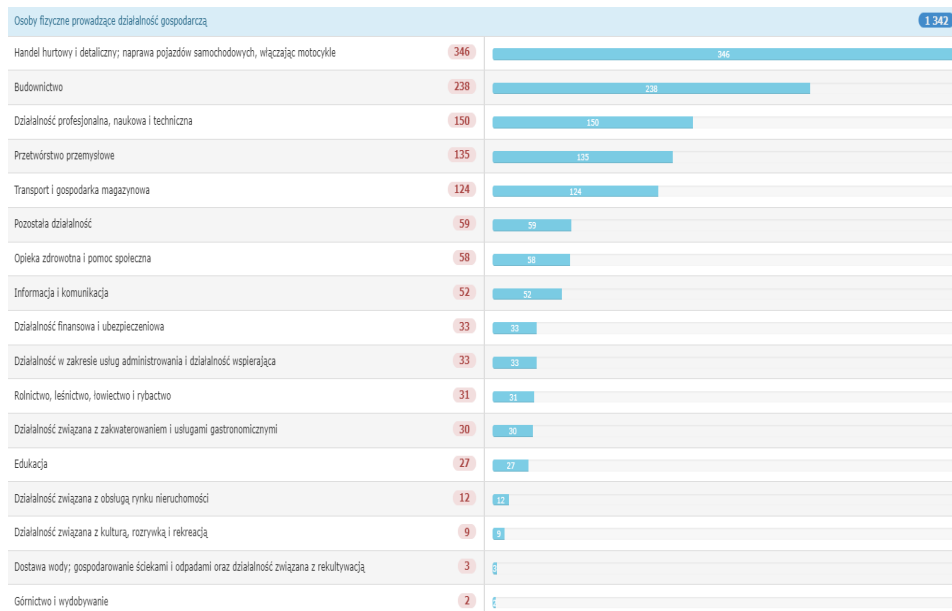
Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#podmioty-wed%C5%82ug-form-prawnych

Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej - 1 697 jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających od 0 do 9 pracowników.

1,9% (34) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 27,7% (493) podmiotów, a 70,4% (1 253) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność⁹.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Głogów Małopolski najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle - 25.8% oraz Budownictwo - 17.7%. Działalność gospodarczą wśród mieszkańców gminy przedstawia rysunek 5.

⁹https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#rodzaj-przewa%C5%BCaj%C4%85cej-dzia%C5%82alno%C5%9Bci (30.04.2020 r.).

Rys. 5. Działalność gospodarcza wśród mieszkańców Gminy Głogów Małopolski

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#rodzaj-przewa%C5%BCaj%C4%85cej-dzia%C5%82alno%C5%9Bci (30.04.2020 r.).

2.6. Finanse publiczne

Suma wydatków z budżetu gminy Głogów Małopolski wyniosła w 2016 roku 69,0 mln złotych, co daje 3,5 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to obniżkę wydatków o 9,6% w zestawieniu do roku 2015. Największa część budżetu gminy Głogów Małopolski - 37,1% została poświęcona na oświatę i wychowanie. Dużą część wydatków z budżetu dano na pomoc społeczną, oraz na administrację publiczną. Wydatki inwestycyjne stanowiły 4,4 mln złotych, czyli 6,4% wydatków ogółem. Wydatki budżetu gminy według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009-2016 prezentuje rysunek 6.

Wydatki budżetu gminy Głogów Małopolski według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009 - 2016								
Ogółem (zł)	46,7 mln	61,9 mln	56,3 mln	54,2 mln	51,6 mln	58,8 mln	75,1 mln	69,0 mln
Na jednego mieszkańca (zł)	2,5 tys (100%)	3,3 tys (100%)	3,0 tys (100%)	2,9 tys (100%)	2,7 tys (100%)	3,0 tys (100%)	3,9 tys (100%)	3,5 tys (100%)
(% udział w całości budżetu)								
Dział klasyfikacji budżetowej	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Oświata i wychowanie [Dział 801]	16,0 mln 844 (34.3%)	17,9 mln 969 (28.9%)	19,2 mln 1,0 tys (34%)	21,9 mln 1,2 tys (40.4%)	23,7 mln 1,2 tys (45.9%)	25,5 mln 1,3 tys (43.3%)	26,7 mln 1,4 tys (35.5%)	25,6 mln 1,3 tys (37.1%)
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska [Dział 900]	3,8 mln 200 (8.1%)	4,3 mln 236 (7%)	2,4 mln 127 (4.2%)	2,8 mln 149 (5.2%)	2,3 mln 121 (4.5%)	3,7 mln 189 (6.2%)	22,1 mln 1,1 tys (29.4%)	3,7 mln 187 (5.3%)
Pomoc społeczna [Dział 852]	7,2 mln 380 (15.5%)	7,8 mln 422 (12.6%)	8,0 mln 426 (14.2%)	8,5 mln 447 (15.7%)	8,7 mln 451 (16.8%)	8,5 mln 438 (14.5%)	9,2 mln 472 (12.3%)	21,1 mln 1,1 tys (30.6%)
Administracja publiczna [Dział 750]	4,6 mln 242 (9.8%)	4,1 mln 223 (6.7%)	4,2 mln 225 (7.5%)	3,6 mln 189 (6.6%)	4,1 mln 215 (8%)	4,8 mln 250 (8.2%)	4,1 mln 211 (5.5%)	4,6 mln 233 (6.6%)
Transport i łączność [Dział 600]	4,9 mln 258 (10.5%)	7,0 mln 380 (11.3%)	7,3 mln 390 (13%)	4,4 mln 230 (8.1%)	3,0 mln 157 (5.9%)	4,5 mln 231 (7.6%)	2,7 mln 138 (3.6%)	2,8 mln 145 (4.1%)
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego [Dział 921]	2,5 mln 133 (5.4%)	4,8 mln 261 (7.8%)	2,2 mln 117 (3.9%)	2,4 mln 124 (4.4%)	2,0 mln 106 (4%)	2,6 mln 135 (4.4%)	2,6 mln 121 (3.1%)	2,2 mln 114 (3.2%)
Kultura fizyczna i sport [Dział 926]	2,1 mln 113 (4.6%)	2,3 mln 124 (3.7%)	4,4 mln 232 (7.8%)	2,4 mln 125 (4.4%)	1,7 mln 87,2 (3.2%)	1,5 mln 76,3 (2.5%)	2,2 mln 111 (2.9%)	2,5 mln 125 (3.6%)
Edukacyjna opieka wychowawcza [Dział 854]	667,8 tys 35,2 (1.4%)	1,4 mln 78,1 (2.3%)	1,3 mln 71,6 (2.4%)	1,8 mln 95,0 (3.3%)	992,7 tys 51,6 (1.9%)	1,0 mln 53,2 (1.8%)	1,2 mln 59,2 (1.5%)	1,5 mln 75,1 (2.1%)
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej [Dział 853]	281,7 tys 14,8 (0.6%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	260,0 tys 13,7 (0.5%)	359,1 tys 18,7 (0.7%)	353,8 tys 18,2 (0.6%)	1,1 mln 57,4 (1.5%)	1,4 mln 73,6 (2.1%)
Gospodarka mieszkaniowa [Dział 700]	448,4 tys 23,6 (1%)	791,1 tys 42,9 (1.3%)	1,1 mln 61,0 (2%)	1,6 mln 84,9 (3%)	1,5 mln 75,8 (2.8%)	743,1 tys 38,3 (1.3%)	1,0 mln 51,9 (1.3%)	1,4 mln 68,8 (2%)
Rolnictwo i łowiectwo [Dział 010]	2,3 mln 123 (5%)	7,2 mln 392 (11.7%)	3,5 mln 188 (6.3%)	1,0 mln 53,1 (1.9%)	580,3 tys 30,2 (1.1%)	3,8 mln 194 (6.4%)	721,4 tys 36,9 (1%)	723,7 tys 36,9 (1%)
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa [Dział 754]	857,4 tys 45,2 (1.8%)	3,0 mln 160 (4.8%)	654,6 tys 34,8 (1.2%)	2,1 mln 110 (3.9%)	791,0 tys 41,2 (1.5%)	632,1 tys 32,6 (1.1%)	645,7 tys 33,0 (0.9%)	619,1 tys 31,5 (0.9%)
Obsługa długu publicznego [Dział 757]	329,5 tys 17,4 (0.7%)	547,6 tys 29,7 (0.9%)	704,3 tys 37,5 (1.2%)	792,3 tys 41,6 (1.5%)	679,4 tys 35,3 (1.3%)	530,8 tys 27,4 (0.9%)	483,0 tys 24,7 (0.6%)	536,8 tys 27,3 (0.8%)
Ochrona zdrowia [Dział 851]	226,7 tys 12,0 (0.5%)	203,8 tys 11,1 (0.3%)	308,5 tys 16,4 (0.5%)	247,6 tys 13,0 (0.5%)	337,8 tys 17,6 (0.7%)	230,7 tys 11,9 (0.4%)	251,9 tys 12,9 (0.3%)	236,4 tys 12,0 (0.3%)
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej [Dział 751]	37,0 tys 2,0 (0.1%)	131,7 tys 7,1 (0.2%)	56,1 tys 3,0 (0.1%)	3,1 tys 0,2 (0%)	3,1 tys 0,2 (0%)	124,6 tys 6,4 (0.2%)	171,2 tys 8,8 (0.2%)	20,0 tys 1,0 (0%)
Działalność usługowa [Dział 710]	227,2 tys 12,0 (0.5%)	189,6 tys 10,3 (0.3%)	219,1 tys 11,7 (0.4%)	267,6 tys 14,1 (0.5%)	136,9 tys 7,1 (0.3%)	96,6 tys 5,0 (0.2%)	103,7 tys 5,3 (0.1%)	70,4 tys 3,6 (0.1%)
Informatyka [Dział 720]	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	1,2 tys 0,1 (0%)	523,2 tys 27,2 (1%)	183,4 tys 9,5 (0.3%)	57,0 tys 2,9 (0.1%)	0,0 0,0 (0%)
Różne rozliczenia [Dział 758]	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	518,9 tys 27,6 (0.9%)	0,0 0,0 (0%)	197,8 tys 10,3 (0.4%)	60,0 tys 3,1 (0.1%)	30,1 tys 1,5 (0%)	0,0 0,0 (0%)
Leśnictwo [Dział 020]	3,3 tys 0,2 (0%)	8,5 tys 0,5 (0%)	2,3 tys 0,1 (0%)	2,2 tys 0,1 (0%)	1,8 tys 0,1 (0%)	1,3 tys 0,1 (0%)	1,5 tys 0,1 (0%)	18,5 tys 0,9 (0%)
Obrona narodowa [Dział 752]	0,0 0,0 (0%)	1,3 tys 0,1 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię el., gaz i wodę [Dział 400]	40,5 tys 2,1 (0.1%)	100,6 tys 5,5 (0.2%)	100,6 tys 5,4 (0.2%)	121,3 tys 6,4 (0.2%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)
Wydatki związane z poborem dochodów [Dział 756]	55,8 tys 2,9 (0.1%)	52,4 tys 2,8 (0.1%)	59,2 tys 3,1 (0.1%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)

↑ - wzrost wydatków z budżetu w stosunku do poprzedzającego roku XXX - największa wartość w danym dziale na przestrzeni lat
 ↓ - spadek wydatków z budżetu w stosunku do poprzedzającego roku YYY - najmniejsza wartość w danym dziale na przestrzeni lat

Rys. 6. Wydatki budżetu gminy Głogów Małopolski według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009 – 2016

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#wydatki-bud%C5%BCetu (30.04.2020 r.).

Suma dochodów w 2016 roku do budżetu gminy Głogów Małopolski wyniosła 73,1 mln złotych, co daje 3,7 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to wzrost dochodów o 7.9% w porównaniu do roku 2015. Największa część - 39 %

dochodów wygenerowały dochody od osób prawnych, fizycznych i od pozostałych jednostek. Duża część wpływów pochodzi z pomocy społecznej - 26.1%, oraz z pozostałych rozliczeń - 21.4%. W budżecie gminy Głogów Małopolski wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wynosiły 620 złotych na mieszkańca - 16,6%, zaś dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych liczył 46,6 złotych na mieszkańca co wynosi 1,3%. Dochody budżetu gminy Głogów Małopolski według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009 – 2016 prezentuje rysunek 7.

Dochody budżetu gminy Głogów Małopolski według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009 - 2016									
Ogółem (zł)	47,0 mln	56,3 mln	56,5 mln	50,0 mln	55,4 mln	59,4 mln	67,2 mln	73,1 mln	
Na jednego mieszkańca (zł)	2,5 tys (100%)	3,0 tys (100%)	3,0 tys (100%)	2,6 tys (100%)	2,9 tys (100%)	3,1 tys (100%)	3,5 tys (100%)	3,7 tys (100%)	
(% udział w całości budżetu)									
Dział klasyfikacji budżetowej	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek [Dział 756]	15,7 mln 826 (33.3%)	19,1 mln 1,0 tys (33.9%)	22,4 mln 1,2 tys (39.7%)	23,0 mln 1,2 tys (46%)	26,9 mln 1,4 tys (48.5%)	28,1 mln 1,4 tys (47.3%)	28,1 mln 1,4 tys (41.7%)	28,5 mln 1,5 tys (39%)	
Różne rozliczenia [Dział 758]	14,0 mln 737 (29.7%)	15,2 mln 822 (26.9%)	15,5 mln 822 (27.4%)	14,0 mln 735 (28%)	14,4 mln 750 (26%)	13,9 mln 716 (23.4%)	14,5 mln 741 (21.6%)	15,7 mln 798 (21.4%)	
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska [Dział 900]	58,8 tys 3,1 (0.1%)	176,9 tys 9,6 (0.3%)	387,0 tys 20,6 (0.7%)	327,8 tys 17,2 (0.7%)	158,7 tys 8,3 (0.3%)	147,1 tys 7,6 (0.2%)	11,3 mln 578 (16.8%)	4,4 mln 223 (6%)	
Pomoc społeczna [Dział 852]	6,1 mln 321 (13%)	6,5 mln 354 (11.6%)	6,6 mln 352 (11.7%)	6,8 mln 356 (13.5%)	6,9 mln 357 (12.4%)	6,6 mln 340 (11.1%)	7,1 mln 365 (10.6%)	19,1 mln 972 (26.1%)	
Oświata i wychowanie [Dział 801]	632,2 tys 33,3 (1.3%)	330,3 tys 17,9 (0.6%)	321,2 tys 17,1 (0.6%)	397,6 tys 20,9 (0.8%)	715,9 tys 37,2 (1.3%)	1,5 mln 78,8 (2.6%)	1,8 mln 91,9 (2.7%)	1,5 mln 76,6 (2.1%)	
Gospodarka mieszkaniowa [Dział 700]	7,5 mln 396 (16%)	7,1 mln 386 (12.6%)	6,0 mln 317 (10.5%)	1,8 mln 95,3 (3.6%)	2,8 mln 144 (5%)	2,5 mln 128 (4.2%)	1,0 mln 53,6 (1.6%)	1,6 mln 83,2 (2.2%)	
Kultura fizyczna i sport [Dział 926]	1,7 mln 90,0 (3.6%)	766,5 tys 41,6 (1.4%)	1,6 mln 83,9 (2.8%)	751,2 tys 39,5 (1.5%)	739,9 tys 38,5 (1.3%)	659,3 tys 34,0 (1.1%)	691,4 tys 35,4 (1%)	830,5 tys 42,3 (1.1%)	
Transport i łączność [Dział 600]	566,2 tys 29,8 (1.2%)	835,2 tys 45,3 (1.5%)	1,2 mln 65,3 (2.2%)	1,3 mln 69,8 (2.7%)	629,7 tys 32,8 (1.1%)	474,4 tys 24,4 (0.8%)	689,8 tys 35,3 (0.9%)	193,1 tys 9,8 (0.3%)	
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej [Dział 853]	281,7 tys 14,8 (0.6%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	91,2 tys 4,8 (0.2%)	92,3 tys 4,8 (0.2%)	177,8 tys 9,2 (0.3%)	588,9 tys 30,1 (0.9%)	610,6 tys 31,1 (0.8%)	
Rolnictwo i łowiectwo [Dział 010]	40,4 tys 2,1 (0.1%)	3,0 mln 161 (5.3%)	1,4 mln 74,6 (2.5%)	238,3 tys 12,5 (0.5%)	192,2 tys 10,0 (0.3%)	2,6 mln 132 (4.3%)	414,2 tys 21,2 (0.6%)	177,4 tys 9,0 (0.2%)	
Administracja publiczna [Dział 750]	136,1 tys 7,2 (0.3%)	177,0 tys 9,6 (0.3%)	158,5 tys 8,4 (0.3%)	133,5 tys 7,0 (0.3%)	236,6 tys 12,3 (0.4%)	176,3 tys 9,1 (0.3%)	383,2 tys 19,6 (0.6%)	190,9 tys 9,7 (0.3%)	
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego [Dział 921]	44,5 tys 2,3 (0.1%)	67,2 tys 3,6 (0.1%)	59,0 tys 3,1 (0.1%)	30,6 tys 1,6 (0.1%)	117,5 tys 6,1 (0.2%)	2,1 mln 106 (3.5%)	221,9 tys 11,4 (0.3%)	158,2 tys 8,1 (0.2%)	
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej [Dział 751]	37,0 tys 2,0 (0.1%)	127,7 tys 6,9 (0.2%)	56,1 tys 3,0 (0.1%)	3,1 tys 0,2 (0%)	3,1 tys 0,2 (0%)	124,6 tys 6,4 (0.2%)	171,2 tys 8,8 (0.3%)	20,0 tys 1,0 (0%)	
Edukacyjna opieka wychowawcza [Dział 854]	217,5 tys 11,5 (0.5%)	875,7 tys 47,5 (1.6%)	759,4 tys 40,4 (1.3%)	1,1 mln 58,0 (2.2%)	1,1 mln 59,1 (2.1%)	226,2 tys 11,7 (0.4%)	139,7 tys 7,1 (0.2%)	80,4 tys 4,1 (0.1%)	
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa [Dział 754]	20,7 tys 1,1 (0%)	2,0 mln 109 (3.6%)	34,2 tys 1,8 (0.1%)	750 0,0 (0%)	20,1 tys 1,0 (0%)	108,7 tys 5,6 (0.2%)	110,3 tys 5,6 (0.2%)	56,6 tys 2,9 (0.1%)	
Ochrona zdrowia [Dział 851]	1,3 0,0 (0%)	0,4 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	279 0,0 (0%)	337 0,0 (0%)	456 0,0 (0%)	372 0,0 (0%)	647 0,0 (0%)	
Działalność usługowa [Dział 710]	10,0 tys 0,5 (0%)	67,0 tys 3,6 (0.1%)	21,0 tys 1,1 (0%)	6,0 tys 0,3 (0%)	0,0 0,0 (0%)	364 0,0 (0%)	317 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	
Obrona narodowa [Dział 752]	0,0 0,0 (0%)	1,3 tys 0,1 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	
Leśnictwo [Dział 020]	468 0,0 (0%)	3,5 tys 0,2 (0%)	3,0 tys 0,2 (0%)	0,0 0,0 (0%)	944 0,0 (0%)	875 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	
Informatyka [Dział 720]	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	1,0 tys 0,1 (0%)	444,7 tys 23,1 (0.8%)	100,6 tys 5,2 (0.2%)	0,0 0,0 (0%)	0,0 0,0 (0%)	

↑ - wzrost dochodów do budżetu w stosunku do poprzedzającego roku
 ↓ - spadek dochodów do budżetu w stosunku do poprzedzającego roku
 XXX - największa wartość w danym dziale na przestrzeni lat
 YYY - najmniejsza wartość w danym dziale na przestrzeni lat

Rys. 7. Dochody budżetu gminy Głogów Małopolski według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2009–2016

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#dochody-bud%C5%BCetu (30.04.2020 r.)

2.7. Edukacja i szkolnictwo

5 188 mieszkańców gminy Głogów Małopolski - 2 512 kobiet, oraz 2 676 mężczyzn jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 13,8% ludności posiadała wykształcenie wyższe, 2,3% wykształcenie policealne, 11,3% średnie ogólnokształcące, a 17,2% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 25,2% mieszkańców gminy Głogów Małopolski, gimnazjalnym 6,3%, natomiast 22,3% podstawowym ukończonym. 1,7% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa podkarpackiego mieszkańcy gminy Głogów Małopolski mieli nieco niższy poziom wykształcenia. Pośród kobiet mieszkających w gminie Głogów Małopolski największy odsetek miało wykształcenie podstawowe ukończone - 24,6%, a także zasadnicze zawodowe - 18,3%. Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe - 32,3%, oraz podstawowe ukończone - 19,9%.

18,7% mieszkańców gminy Głogów Małopolski w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne. Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 823 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 0,89 dzieci w wieku przedszkolnym. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 26,7% ludności. Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 17 uczniów. Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 12,6% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym. Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 21 uczniów. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponad gimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 17,2% mieszkańców. Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 23 uczniów. W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 24,8% mieszkańców w wieku potencjalnej nauki (25,6% kobiet i 24,1% mężczyzn)¹⁰.

3. DOFINANSOWANIA DLA GMINY Z UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2016–2020¹¹

Na przestrzeni lat 2016-2020 Gmina Głogów Małopolski zrealizowała wiele projektów dofinansowanych środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej. W tabeli 1. omówiono realizowane projekty.

¹⁰https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#edukacja-i-szkolnictwo
(30.04.2020 r.)

¹¹<http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/zadania-realizowane-w-ramach-dotacji-z-unii-europejskiej>
(30.04.2020 r.)

Tab. 18. Cele i zadania realizowane w ramach dofinansowania dla Gminy Głogów Małopolski z Unii Europejskiej

Nazwa projektu	Cel oraz zadania realizowanych projektów.
Budowa szkolnej hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Pogwizdowie Nowym.	W ramach projektu powstanie szkolna hala sportowa o długość – 24 m, szerokość – 12 m, wysokość – 6 m. W obiekcie znajdują się również: magazyn sprzętu sportowego, pokój trenera, łazienka, szatnia męska, umywalnia męska, szatnia damska, umywalnia damska, trybuny dla publiczności, pomieszczenia sanitarne. Nowy obiekt zostanie połączony z istniejącym budynkiem szkoły w Pogwizdowie Nowym. Ponadto, w ramach inwestycji zmodernizowana zostanie kotłownia, wykonane zostaną niezbędne prace elektryczne, wodno-kanalizacyjne oraz zamontowana zostanie wentylacja mechaniczna. Budowa hali sportowej umożliwi uczniom i nauczycielom dostęp do podstawowej infrastruktury sportowej, niezbędnej do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.
Rozwój infrastruktury pomocy społecznej dla seniorów w Gminie Głogów Małopolski.	W ramach projektu, budynek dawnej szkoły w Budach Głogowskich zaadoptowany zostanie na potrzeby Domu Pomocy Społecznej. Zadanie obejmie m.in.: rozbudowę budynku i przebudowę piętra w celu dostosowania go do nowej funkcji, wykonanie zewnętrznej klatki schodowej z szybem windowym, wyposażenie pokoi mieszkalnych dla pensjonariuszy, pokoi wspólnych oraz wykonanie chodników, dojazdu i miejsc postojowych. Chodzi o utworzenie na terenie gminy DPS-u tak, aby mieszkańcy, którzy potrzebują stałej opieki nie musieli udawać się odległych placówek w innych miejscowościach województwa.
E-usługi w Gminie Głogów Małopolski.	W ramach projektu realizowany zostanie następujący zakres działań. Rozbudowa systemów dziedzinowych oraz uruchomienie e-usług w Gminie Głogów Małopolski tj.: rozbudowa systemów dziedzinowych, dostawa modułów systemu informacji przestrzennej oraz modernizacja infrastruktury sprzętowej urzędu oraz jednostek podległych na potrzeby świadczonych e-usług oraz udostępnianych rejestrów publicznych. W wyniku dostarczonych rozbudowanych systemów oraz zmodernizowanej infrastruktury uruchomione zostanie w 44 e-usługi.
Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF	Celem projektu pn. "Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy" jest zwiększenie udziału produkcji i wykorzystania energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii (instalacji fotowoltaicznych) zamontowanych na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF	W ramach projektu pn. "Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF" zrealizowany zostanie następujący zakres działań: przebudowa sali widowiskowej oraz zagospodarowanie terenu poprzez budowę parkingu w MGDK w Głogowie Młp. W wyniku prac zostanie przebudowana sala widowiskowa, instalacja elektryczna, instalacja przeciwpożarowa, oświetlenie, klimatyzacja oraz za budynkiem zostanie wybudowany parking dla samochodów osobowych wraz z drogą dojazdowa. Głównym celem projektu jest utworzenie sieci Centrów Promocji Dziedzictwa Kulturowego propagujących Etno krainę Franciszka Kotuli na terenie ROF.
Rozwój gospodarki niskoemisyjnej na terenie ROF	Celem głównym projektu pn. "Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF" jest zwiększenie wykorzystania niskoemisyjnego transportu, które nastąpi poprzez rozwój i integrację systemów publicznego transportu zbiorowego na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.
Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF	W ramach projektu zamontowanych zostanie 29 nowych instalacji fotowoltaicznych zlokalizowanych w obrębie i przeznaczonych na użytek instytucji celu publicznego na terenie Gminy Głogów Młp. Głównym celem projektu jest zwiększenie udziału produkcji i wykorzystania energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii (instalacji fotowoltaicznych) zamontowanych na terenie ROF.
Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF	W ramach projektu przeprowadzony zostanie szereg działań w celu przygotowania terenów inwestycyjnych na obszarze ROF dla potrzeb lokowania działalności gospodarczej MŚP, co przyczyni się między innymi do podniesienia konkurencyjności gospodarki obszaru oraz poprawy dostępności przestrzennej Podkarpacia. Projekt swoim zakresem obejmuje uzbrojenie terenów w Gminie Głogów Małopolski - 10,87 ha przeznaczone dla przedsiębiorców.
Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gmin ROF	Głównym celem projektu jest zwiększenie liczby ludności korzystającej z ulepszonego systemu oczyszczania ścieków komunalnych na terenie ROF, zapewniającego podwyższone usuwanie biogenów jak również poprawy stanu środowiska naturalnego. Cel zostanie osiągnięty poprzez budowę nowej oczyszczalni ścieków i rozbudowę istniejącej. W skutek realizacji projektu 6396 mieszkańców obszaru będzie korzystało z ulepszonego oczyszczania ścieków.

<p>Utworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych dla Gminy Głogów Małopolski</p>	<p>Celem głównym projektu jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz zmniejszenie ryzyka zanieczyszczenia środowiska odpadami poprzez budowę Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Zabajce. Zakres prac budowlanych obejmować będzie: roboty przygotowawcze, wykonanie placu, instalacje wodno-kanalizacyjne, elektryczne wiaty, kontener socjalno-biurowy, brama wjazdowa, ogrodzenie, zieleń, nadzór inwestorski oraz kampanię informacyjno-edukacyjną związaną z gospodarką odpadami dla mieszkańców gminy. W ramach zadania związanego z budową PSZOK przewiduje się również wyposażenie PSZOK w kontenery i pojemniki, planuje się również dostawę wagi samochodowej.</p>
<p>Kreatywne przedszkolaki z Głogowa Małopolskiego</p>	<p>Celem głównym projektu jest zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług świadczonych poprzez utworzenie 50 nowych miejsc wychowania przedszkolnego w Publicznym Przedszkolu w Głogowie Małopolskim, wyrównanie szans edukacyjnych zwiększających umiejętności społeczne min. 240 dzieci poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej przedszkola o dodatkowe zajęcia i o dodatkowe imprezy oraz stworzenie warunków do prowadzenia jak najwyższej jakości edukacji przedszkolnej w 10 oddziałach przedszkolnych poprzez ich doposażenie.</p>
<p>Nowa jakość kształcenia w Szkole Podstawowej w Głogowie Małopolskim</p>	<p>Celem głównym projektu jest wzrost kompetencji kluczowych min. 619 uczniów i uczennic Szkoły Podstawowej w Głogowie Małopolskim w zakresie TIK, nauk mat-przyrodniczych, wzrost kompetencji 85 nauczycieli kształcenia ogólnego w/w szkoły, w szczególności w zakresie wykorzystania metody eksperymentu oraz TIK.</p>
<p>Nowa jakość kształcenia w Gminie Głogów Małopolski</p>	<p>Celem głównym projektu jest Wzrost kompetencji kluczowych min. 535 uczniów i uczennic 4 szkół Gminy Głogów Małopolski w zakresie TIK, nauk matematyczno - przyrodniczych, wzrost kompetencji min. 123 nauczycieli kształcenia ogólnego w/w szkół, w szczególności w zakresie wykorzystania metody eksperymentu oraz TIK.</p>
<p>Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku SM I stopnia w Głogowie Małopolskim</p>	<p>W ramach programu odbędzie się przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Szkoły Muzycznej I stopnia w Głogowie Młp. Nowa sala koncertowa ma być obiektem o znaczeniu regionalnym. W niej odbywać się będą imprezy muzyczne, mające na celu popularyzację muzyki wśród mieszkańców gminy. Inwestycja ma za zadanie stworzenie warunków dla wprowadzenia wysokich standardów kształcenia, a także rozwój szkolnictwa artystycznego. W ramach tego przedsięwzięcia, szkoła zyska także cztery nowe sale do zajęć dydaktycznych. Powstanie także patio ze świetlikiem oraz dwa pomieszczenia biurowe. Dzięki tej inwestycji, młodzi artyści będą mieli zapewnione odpowiednie warunki do rozwoju oraz ćwiczeń swoich pasji i talentów.</p>

	Koncerty, audycje muzyczne oraz przeglądy, będą mogły odbywać się wówczas w bardziej komfortowych warunkach.
Budowa Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej – PKA: Budowa i modernizacja linii kolejowych oraz infrastruktury przystankowej	Celem projektu jest wykonanie projektu obejmuje budowę 5 km nowej linii kolejowej do Portu Lotniczego Rzeszów - Jasionka, oraz budowę dodatkowych przystanków kolejowych, mijanek, obiektów inżynierskich oraz parkingów w systemie park and drive oraz montaż stojaków rowerowych. Beneficjentem projektu jest Województwo Podkarpackie wraz z Partnerami projektu PKP Polskie Linie Kolejowe S.A, oraz JST: m.in. Gmina Głogów Młp. (oraz gminy: Kolbuszowa, Krasne, Łañcut, Przeworsk, Miasta Rzeszów, Sędziszów Młp., Strzyżów, Świlcza, Trzebownisko).
Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	Głównym celem projektu jest ograniczenie problemów zidentyfikowanych w LPR na obszarach wyznaczonych do rewitalizacji w poszczególnych gminach wchodzących w skład ROF. Na terenie Gminy Głogów Małopolski realizowane będzie poprzez rewitalizację terenów w Rogoźnicy (koło kościoła) oraz parku Rudnej Małej (koło Domu Ludowego), a także przywrócenie funkcji stawom w Głogowie Małopolskim (koło krytej pływalni).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/zadania-realizowane-w-ramach-dotacji-z-unii-europejskiej> (30.04.2020 r.)

W obecnych planach Gmina Głogów Małopolski na najbliższe lata ma również: budowę skateparku w miejscowości Głogów Małopolski, budowę domu ludowego w Budach Głogowskich, remont kapliczki przydrożnej w Stykowie, rozbudowę i przebudowę istniejącego budynku na małą salę wielofunkcyjną w miejscowości Rogoźnica, przebudowę i rozbudowę istniejącego budynku SM I stopnia w Głogowie Małopolskim, instalację kotłów na paliwa stałe w gospodarstwach domowych, wymianę źródeł ciepła na terenie ROF, kompleksową rewitalizacja na terenie ROF, budowę siłowni terenowej wraz z zagospodarowaniem terenu przy Domu Ludowym w miejscowości Wola Cicha, budowę siłowni terenowej wraz z zagospodarowaniem terenu przy sali wielofunkcyjnej w miejscowości Rogoźnica¹².

Dofinansowania z Unii Europejskiej odgrywają wielką rolę w kwestii finansów. Tabela 2. przedstawia procentowy nakład z funduszy europejskich realizowanych zadań.

¹² <https://www.portalsamorzadowy.pl/inwestycje/> (30.04.2020 r.).

Tab. 19. Wartość zadań realizowanych w ramach dofinansowań z Unii Europejskiej

Nazwa realizowanego zadania w latach 2014-2020	Kwota dofinansowania dla gminy	Całkowity koszt realizacji zadania	Procent dofinansowania w całkowitym koszcie realizacji zadania
Budowa szkolnej hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Pogwizdowie Nowym.	RPO 944521,80 zł, FRKF 600 000,00 zł,	-	-
Rozwój infrastruktury pomocy społecznej dla seniorów w Gminie Głogów Małopolski.	624 000,00 zł	734 000,00 zł	85,01%
E-usługi w Gminie Głogów Małopolski.	4 141 000,00 zł	4 889 000,00 zł	84,70%
Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF	2 083 674,24 zł	3 652 668,75 zł	57,05%
Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie instytucji kultury na terenie ROF	1 924 847,00 zł	2 505 738,37 zł	76,82%
Rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa mobilności mieszkańców poprzez usprawnienie zrównoważonego transportu publicznego na terenie ROF	6 693 787,04 zł	7 947 443,97 zł	84,23%
Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF	3 401 325,09 zł	4 929 051,49 zł	69,01%
Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie ROF	2 259 658,23 zł	4 480 504,92 zł	50,43%
Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gmin ROF	3 035 200,30 zł	4 504 470,84 zł	67,38%
Utworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych dla Gminy Głogów Małopolski	1 294 478,60 zł	1 873 186,68 zł	69,11%
Kreatywne przedszkolaki z Głogowa Małopolskiego	637 450,13 zł - środki europejskie, 37 496,21 zł - dotacja z budżetu	749 941,34 zł	85,00% 5,00%

	państwa,		
Nowa jakość kształcenia w Szkole Podstawowej w Głogowie Małopolskim	427 807,50 zł - środki europejskie, 46 506,18 zł - dotacja z budżetu państwa,	503 302,95 zł	85,00% 9,24%
Nowa jakość kształcenia w Gminie Głogów Małopolski	848 216,70 zł - środki europejskie, 97 781,44 zł - dotacja z budżetu państwa	997 902,00 zł	85,00% 9,80%
Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku SM I stopnia w Głogowie Małopolskim	842 000,00 zł	2 594 996,00 zł	32,45%
Budowa Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej – PKA: Budowa i modernizacja linii kolejowych oraz infrastruktury przystankowej	208 068 485,76 zł	301 087 338,22 zł	69,11%
Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	3 919 729,54 zł	5 914 773,83 zł	66,27%
Suma dotacji pozyskanych przez Gminę Głogów Małopolski na przestrzeni lat 2014/2020		241 927 965,76 zł	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/zadania-realizowane-w-ramach-dotacji-z-unii-europejskiej> (30.04.2020 r.).

Średnio dofinansowania z funduszy europejskich stanowią 70% pokrycia kwoty ogółem realizowanych projektów. Największa wartość dofinansowania to 208 068 485,76 zł przeznaczona na budowę podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej – PKA, oraz budowę i modernizację linii kolejowych i infrastruktury przystankowej. Łączna kwota analizowanych dofinansowań pozyskanych przez Gminę Głogów Małopolski na przestrzeni lat 2014-2020 to 241 927 965,76 zł. Gmina Głogów Małopolski jest również partnerem wielu projektów, których beneficjentem jest miasto Rzeszów. Dzięki dotacjom realizuje założone cele.

4. PODSUMOWANIE

Gmina Głogów Małopolski od kilku lat zmienia swoje oblicze. Modernizuje się i rozbudowuje. Dużo inicjatyw, część finansowana ze środków unijnych bądź innych środków zewnętrznych, pozwala zaspokoić najważniejsze potrzeby mieszkańców. W ostatnich sześciu latach na terenie Gminy Głogów Małopolski zrealizowano wiele bardzo ważnych inwestycji, które pozwoliły na jej odpowiedni rozwój oraz bezpieczeństwo mieszkańców. Gmina Głogów Małopolski jest wnioskodawcą oraz partnerem wielu wniosków o dotację z Unii Europejskiej w ramach realizowanych

projektów na rzecz miasta oraz wsi należących do gminy. Dzięki otrzymywanym funduszom Gmina Głogów Małopolski może się szybciej rozwijać, a także zwiększać jakość szkolnictwa, inwestować w infrastrukturę gminy, chronić i wspierać środowisko, dbać o zabytki kulturowe. Wiele projektów zostało poczynionych również w celu aktywizacji społeczeństwa głównie w wieku przedszkolnym, szkolnym oraz dla seniorów.

Gmina Głogów Małopolski dąży do zrównoważonego, zgodnego z dyrektywami Unii Europejskiej, społecznie zaakceptowanego, dynamicznego rozwoju gminy z wykorzystaniem istniejącego potencjału gospodarczego i ludzkiego, z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska. Gmina realizuje takie cele jak: utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju gospodarczego, troska o ład przestrzenny, zachowanie i ochrona środowiska naturalnego, stworzenie warunków do wypoczynku i rekreacji, dbałość o czystość i estetykę otoczenia, wszechstronne przygotowanie młodzieży do nauki w szkołach wyższych oraz nauki zawodu, podniesienie poziomu opieki zdrowotnej, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, podniesienie poziomu świadomości kulturowej mieszkańców gminy, restrukturyzacja rolnictwa i zapobieganie stepowieniu gminy¹³.

ŹRÓDŁA:

- [1] <http://bip.glogow-mlp.pl>
- [2] <http://ekoglog.pl/>
- [3] <http://naludowo.pl/kultura-ludowa/regiony-etnograficzne-w-polsce-malopolska-slask-wielkopolska-pomorze-mapa-grupy-etnograficzne-zdjecie-opis.html>
- [4] <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/ogolne/55-polozenie-i-obszar-naszego-miasta>
- [5] <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/zadania-realizowane-w-ramach-dotacji-z-unii-europejskiej>
- [6] <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/2485#>
- [7] https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/rzeszowski/glogow_malopolski.pdf
- [8] <https://www.e-bip.org.pl/upload/554.83357.pdf>
- [9] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski
- [10] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#bezrobocie-rejestrowane
- [11] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#edukacja-i-szkolnictwo
- [12] https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Glogow_Malopolski#finanse-publiczne
- [13] <https://www.portalsamorzadowy.pl/inwestycje/>

¹³ Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Głogów Małopolski na lata 2017-2020. Głogów Małopolski 2017 rok. <https://www.e-bip.org.pl/upload/554.83357.pdf> (30.04.2020 r.)

**COMMUNE OF GŁOGÓW MAŁOPOLSKI IN SOCIO-ECONOMIC
APPROACH. ANALYSIS OF COMPLETED PROJECTS
FUNDED WITH UNION FUNDS**

The aim of the article is the socio-economic assessment of the Głogów Małopolski commune. The article consists of four chapters in which the commune is characterized. An analysis of the geographical location and the natural environment of the current commune was carried out. Demographics of the commune, real estate market, labor market and REGON register were presented. An analysis of public finances was carried out in terms of revenues and expenses from the commune budget. Education and education in the commune are shown, and education of the commune inhabitants is characterized. Goals and sentences of implemented projects within the framework of European Union subsidies were discussed. An analysis of the amount of co-financing obtained from European funds was presented. After the research it can be concluded that the Głogów Małopolski commune is developing dynamically. Głogów Małopolski is located to the north just 12 km from the city - Rzeszów. On average, co-financing from European funds represents 70% of the total amount of projects implemented. The largest co-financing value is PLN 208 068 485.76. intended for the construction of suburban Agglomeration Railway - PKA, as well as construction and modernization of railway lines and stop infrastructure. The total amount of analyzed co-financing obtained by the Głogów Małopolski commune over the years 2014-2020 is PLN 241 927 965.76.

Keywords: commune, development, budget, co-financing, European Union.

Klaudia RAK¹

WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UNIJNYCH W GMINIE PYSZNICA W LATACH 2009-2020

W artykule przedstawiono charakterystykę podstawowej jednostki samorządu terytorialnego, jaką jest gmina. Uwzględniono i scharakteryzowano organy władzy wykonawczej i ustawodawczej. Określono pozycję gminy w strukturze państwa, a także rolę, jaką w nim odgrywa. Zwrócono szczególną uwagę na zakres realizowanych przez nią zadań z uwzględnieniem podziału na zadania własne i zlecone. Określono także sposób pozyskiwania funduszy na ich realizację. Omówiono zostało także pojęcie funduszy europejskich, jako szansy na rozwój jednostek samorządu terytorialnego, od którego w sposób bezpośredni zależny jest rozwój całego państwa. Zaprezentowano sposób, w jaki gmina może takie fundusze pozyskać. Znaczna część artykułu poświęcona została Gminie Pysznica, jej charakterystyce oraz realizowanym przez nią projektom z wykorzystaniem wsparcia ze środków unijnych. Przedstawione zostały zrealizowane projekty z zakresu rozbudowy infrastruktury komunikacyjnej, modernizacji obiektów użytku publicznego, transportu, kultury i edukacji wykonane w ramach regionalnego programu operacyjnego województwa podkarpackiego przy wsparciu funduszy europejskich w latach 2009-2020.

Słowa kluczowe: gmina, Unia Europejska, fundusze unijne, dofinansowanie, Gmina Pysznica

1. WPROWADZENIE

Reguły panujące na rynku, ciągły postęp technologiczny oraz wzrost świadomości społeczeństwa sprawiają, iż potrzeby i oczekiwania mieszkańców gmin mają tendencję wzrostową. W związku z tym władze są zmuszone do wprowadzania rozwiązań, które pozwolą na zaspokojenie tych oczekiwań. Jednakże nie zawsze jest to możliwe, ze względu na konieczność zachowania dyscypliny finansowej.

Rozwój poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego jest bardzo ważny z punktu widzenia całego państwa. Dlatego istotne jest, aby przeprowadzane inwestycje skutkowały korzyściami dla całego regionu, a przede wszystkim były odpowiedzią na oczekiwania mieszkańców. Jednym z elementów integracji Polski z Unią Europejską są instrumenty finansowe będące formą wsparcia w ramach członkostwa w Unii. Dlatego szansą na zachowanie dyscypliny finansowej, spełnienia oczekiwań mieszkańców oraz zainwestowania w rozwój gminy są fundusze unijne, które mogą zostać przeznaczone na działania z zakresu modernizacji infrastruktury komunikacyjnej, i obiektów użytku publicznego, transportu, kultury czy edukacji. Już od 2004 roku, kiedy Polska przystąpiła do Unii Europejskiej gminy mają szansę na korzystanie z tego rodzaju dotacji wspomagających ich rozwój. Fundusze unijne dla gmin mają istotny wpływ na rozwój poszczególnych regionów. Pozwalają na realizację nierealnych dotąd założeń i stanowią

¹ Klaudia Rak, Politechnika Rzeszowska, Wydział Zarządzania, Zarządzanie, 152891@stud.prz.edu.pl.

niewątpliwą szansę rozwojową dla małych miejscowości, w których dotychczas nie było szansy na wprowadzenie różnego rodzaju udogodnień.

2. GMINA, JAKO JEDNOSTKA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Działanie samorządu terytorialnego opiera się na prawie oraz zdolności społeczności lokalnych do częściowego kierowania oraz zarządzania sprawami publicznymi w interesie mieszkańców w granicach określonych przez prawo. Na mocy art. 164 ust. 1 Konstytucji RP gmina stanowi podstawową jednostkę samorządu terytorialnego. Zakres jej działalności obejmuje wszystkie sprawy publiczne, o charakterze lokalnym, które nie zostały zastrzeżone na rzecz innych podmiotów, takich jak: samorząd powiatowy, wojewódzki czy administracja państwowa².

Gmina jest społecznością lokalną, która w sposób ustawowy została wyodrębniona strukturalnie i podmiotowo w celu zdecentralizowanego wykonywania zasadniczej części zadań lokalnych z zakresu administracji publicznej z prawem do korzystania z prawnych form działania charakterystycznych dla administracji publicznej³. W ujęciu szerszym gmina jest systemem społeczno-gospodarczym, na który oprócz obszaru i mieszkańców składają się wybierane demokratycznie organy gminy (uchwałodawczy i wykonawczy) oraz jednostki organizacyjne (zakłady i jednostki budżetowe, przedsiębiorstwa komunalne, spółki gminne itp.)⁴.

Jednym z organów odpowiadającym za realizowanie zadań jest rada gminy. Jest to organ zajmujący naczelne miejsce w strukturze organów gminy. Posiada ona kompetencje stanowiące, jednakże oprócz podejmowania decyzji do jej kompetencji należy także ustanawianie, uchwalanie i tworzenie. Zadania rady gminy można podzielić według kompetencji na: organizacyjne, planistyczne, finansowo-majątkowe, osobowe i kierowniczo-kontrolne⁵.

Do zadań wójta należy natomiast kierowanie sprawami bieżącymi gminy i reprezentowanie jej na zewnątrz. Ze względu na charakter tego stanowiska jego kompetencje można określić, jako: wykonawcze, stanowiące, gospodarczo-majątkowe, finansowe, kontrolne, związane ze stanem kłęski żywiłowej, administracyjno-procesowe⁶. Do zadań wójta należy: wykonywanie uchwał rady gminy, w tym przygotowywanie projektów tych uchwał i określanie sposobu ich wykonania. Ponadto kierowanie bieżącymi sprawami gminy niezastrzeżonymi na rzecz rady, reprezentowanie jednostki na zewnątrz, pełnienie funkcji kierownika urzędu gminy.

W strukturze państwa gmina umiejscowiona została w charakterze podmiotu odpowiedzialnego za realizację zadań, których sama jednostka (obywatel, mieszkaniec) nie jest w stanie wykonać samodzielnie. Zadania publiczne, realizowane przez gminę można podzielić na zadania własne oraz zadania zlecone. Zadania własne opierają się na zaspokajaniu potrzeb zbiorowych mieszkańców. Obejmują one sprawy z zakresu m.in.:

² Konstytucja RP, art. 164 ust. 1.

³ P. Chmielnicki. (RED.), *Komentarz do ustawy o samorządzie gminnym*, Lexisnexis, Warszawa 2004, s. 15.

⁴ M. Jastrzębska, *Zarządzanie finansami gmin. Aspekty teoretyczne*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1999, s. 7.

⁵ A. Sekuła, *Meandry zarządzania*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2016, s. 74-75.

⁶ J. P. Tarno (red.), *Samorząd terytorialny w Polsce*, Lexisnexis, Warszawa 2004, s. 154–155.

ładu przestrzennego, ochrony środowiska i gospodarki wodnej, gospodarki nieruchomości, gminnej infrastruktury komunikacyjnej, wodociągów oraz kanalizacji, a także ochrony zdrowia czy też porządku publicznego. Zadania zlecone są to zadania, które na mocy ustawy bądź porozumienia zostały przekazane gminie przez państwo lub inne jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku tego rodzaju zadań gmina otrzymuje potrzebne środki finansowe od zleceńodawcy⁷.

Realizacja zadań wykonywanych przez gminę jest możliwa dzięki zagwarantowanemu przez ustawę prawu pozyskiwania dochodów własnych oraz możliwości korzystania ze środków budżetu państwa w postaci subwencji oraz dotacji. Dochody własne gminy oparte są na wpływach z podatków i opłat lokalnych, a także udziałach w podatkach będących częścią budżetu państwa ze sprzedaży i dzierżawy majątku gminy, odsetki z lokat bankowych i nieterminowych wpłat, spadki, zapisy i darowizny.

3. FUNDUSZE EUROPEJSKIE W GMINACH

Od dnia 1 maja 2004 roku Polska stała się częścią wspólnoty, jaką jest Unia Europejska. Dzięki temu może ona korzystać ze wsparcia zaoferowanego przez UE w ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności. W związku z tym polskie gminy mają szansę na realizowanie inwestycji, które wcześniej przekraczały ich indywidualne możliwości budżetowe. Jednostki samorządu terytorialnego takie jak gmina mogą pozyskiwać fundusze unijne na różnego rodzaju przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury społecznej i kultury, informatyzacji czy też ekologii⁸.

Pozyskiwanie środków unijnych jest procesem złożonym wymagającym dużej ilości czasu. Wysokość uzyskanej przez gminę dotacji zależy od indywidualnych cech projektu. W zależności od projektu gmina może uzyskać dotację częściową projektu (np. 80%) lub całkowitą (100%). Gminy chcące skorzystać z funduszy unijnych zmuszone są składać wnioski podczas naborów ogłaszanych głównie przez Urząd Marszałkowski, który zajmuje się również wstępną oceną złożonych wniosków. Projekty, które uzyskują największą liczbę punktów mogą liczyć na dotację⁹.

Jednakże pozyskanie funduszy unijnych przez gminy nie należy do najłatwiejszych czynności, gdyż złożony wniosek oprócz spełnienia wszystkich formalnych wymogów musi być również opracowany w najmniejszych szczegółach, czyli w taki sposób, aby komisja oceniająca wniosek nie miała wątpliwości, że plan inwestycji oraz kosztorys jest rzetelnie przygotowany a także, że realizacja projektu rzeczywiście spowoduje poprawę jakości życia lokalnej społeczności.

Gminy mogą pozyskać dotację unijną na rzecz realizacji projektów z zakresu infrastruktury i ochrony środowiska. W związku z tym mogą być realizowane projekty związane między innymi z gospodarką wodno-ściekową, gospodarką odpadami, infrastrukturą transportową czy rekultywacją terenów zielonych. Gminy w ramach infrastruktury i ochrony środowiska mogą pozyskać fundusze między innymi

⁷ Z. Jertzmanowski (RED.), *Vademecum wójta, burmistrza, prezydenta*, Beck, Warszawa 2018, s. 1-4.

⁸ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/fundusze-europejskie-dla-samorzadow-korzysci-dla-twojej-okolicy/>, (dostęp: 13.01.2020).

⁹ <https://subitoadvising.pl/pozyskiwanie-srodkow-unijnych-przez-gminy>, (dostęp: 13.01.2020).

na: budowę dróg, rozwój sieci wodociągowych oraz kanalizacyjnych, budowę instalacji przeznaczonych do zbiórki i selekcji odpadów, budowę lub modernizację oczyszczalni ścieków, zakup ekologicznego taboru dla transportu miejskiego, budowę zbiorników retencyjnych, edukację środowiskową, tworzenie lub rekultywację terenów zielonych, termomodernizacją budynków mieszkalnych i publicznych.

Inną kategorią projektów na rzecz, których gmina może uzyskać dofinansowanie ze środków UE są fundusze pozyskane przez gminy na projekty społeczne i kulturalne wykorzystywane są na przykład na przeciwdziałanie bezrobociu, na różne programy związane z edukacją młodzieży (np. podnoszenie kwalifikacji nauczycieli), na programy aktywizujące dla osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Ponadto gminy również mogą ubiegać się o dofinansowanie na renowację zabytków znajdujących się na terenie gminy jak i również projektów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Dotacje z funduszy europejskich przyznawane są również na projekty z zakresu informatyzacji przykładowo na rozwijanie e-usług, czyli rozbudowę lub wdrożenie infrastruktury informatycznej w gminie umożliwiającej mieszkańcom poszerzenie swojej wiedzy z dziedziny informatyki jak i również ułatwienie składania różnych wniosków przez mieszkańców za pośrednictwem Internetu.

4. FUNDUSZE Z UNII EUROPEJSKIEJ W GMINIE PYSZNICA W LATACH 2009-2020

Gmina Pysznica jest to gmina wiejska zlokalizowana w północnej części województwa podkarpackiego, w powiecie stalowowolskim. W skład gminy wchodzi takie sołectwa jak: Bąków, Brandwica, Chłopska Wola, Jastkowice, Kłyżów, Krzaki-Słomiana, Olszowiec, Pysznica, Studzieniec oraz Sudoly. Obszar gminy Pysznica według danych z 2015 roku wynosi 147,82 km², stanowiąc tym samym 17,75% obszaru powiatu. Teren gminy zamieszkuje 11029 osób (dane z dnia 30 czerwca 2018). Północno-wschodnia granica Gminy Pysznica jest również granicą powiatu stalowowolskiego i województwa podkarpackiego. Na tym odcinku Gmina Pysznica graniczy z gminami Potok Wielki, Modliborzyce oraz Janów Lubelski położonymi na terenie powiatu janowskiego w województwie lubelskim¹⁰.

W ramach regionalnego programu operacyjnego województwa podkarpackiego 2007-2013 Gmina Pysznica zrealizowała szereg projektów przy wsparciu środków Unii Europejskiej. Jednym z nich była inwestycja dotycząca przebudowy ciągu dróg gminnych o łącznej dł. 3532 m oraz mostu JNI 000004, pomiędzy drogami powiatowymi nr 1019R i 1022R w miejscowościach Jastkowice i Pysznica. Wdrożenie tego projektu miało na celu usprawnienie powiązań komunikacyjnych pomiędzy sołectwami, a tym samym zwiększenie komfortu życia mieszkańców. Wniosek o dofinansowanie projektu ze środków unijnych został złożony 30 maja 2008 roku, natomiast do realizacji projektu doszło w okresie od marca do czerwca 2009 roku. Całkowity koszt inwestycji wynosi 1713019,83 zł, w tym dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w wysokości 938894,47 zł¹¹.

Innym projektem z zakresu rozbudowy i modernizacji infrastruktury komunikacyjnej w Gminie Pysznica jest zrealizowane z wykorzystaniem środków unijnych

¹⁰ <http://pysznica.pl/o-gminie/charakterystyka/>, (dostęp: 12.01.2020).

¹¹ <http://pysznica.pl/o-samorzadzcie/projekty-zrealizowane-przez-gmine-pysznica-przy-wsparciu-srodkow-unii-europejskiej/>, (dostęp: 12.01.2020)

przedsięwzięcie mające na celu poprawę dostępności do dróg powiatowych na terenie gminy. Realizacja projektu miała miejsce w okresie od września 2010 roku do maja 2011 roku. Przedsięwzięcie obejmowało położenie nawierzchni asfaltowej w miejscowości Pysznica (ul. Kręta, ul. Sportowa, ul. Żwirowa w tym chodnik, ul. Rędziny), Jastkowice (ul. Poprzeczna, ul. Kopernika, ul. Boczna) i Kłyżów (ul. Słoneczna). Łączny koszt inwestycji wyniósł 2623305,15 zł w tym dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej wysokości 1635630,75 zł.

W latach 2012-2013 Gmina Pysznica została partnerem Podkarpackiego Systemu e-Administracji Publicznej założonego przez województwo podkarpackie. Przedsięwzięcie to polegało na zakupie materiałów i usług z zakresu technologii informatycznych takich jak m.in.: serwery wraz z licencją, zestawy komputerów stacjonarnych, komputery przenośne, pakiet oprogramowania biurowego. Realizacja projektu obejmowała również jego promocję, audyt oraz przeprowadzenie odpowiednich szkoleń. Całkowita wartość przedsięwzięcia to 103 253 87,00 zł w tym dla Gminy Pysznica 503 025,00 zł. Dofinansowanie dla całości projektu obejmowało kwotę 87 110 042,54 zł, z czego Gmina Pysznica otrzymała 420 571,00 zł dofinansowania¹².

Projekty realizowane w Gminie Pysznica z wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej dotyczyły także modernizacji obiektów użyteczności publicznej. W czerwcu 2014 roku zrealizowany został projekt obejmujący swoim zakresem termomodernizację budynków przedszkola i ZS w Pysznicy oraz budynku ZS w Jastkowicach. Całkowity koszt zadania to 2 623 305,15 zł w tym otrzymane dofinansowanie ze środków UE w wysokości 1 635 630,75 zł.

W latach 2017-2018 Gmina Pysznica zrealizowała projekt „Mobilny MOF Stalowej Woli”, którego głównym celem było zmniejszenie oddziaływania systemu transportowego na środowisko oraz klimat, a także poprawa jakości oraz dostępności transportu na terenie Gminy Stalowa Wola i jej obszaru funkcjonalnego (Gminy i Miasta Nisko, Gminy Pysznica oraz Gminy Zaleszany). Przedsięwzięcie polegało na zbudowaniu zatoki autobusowej wraz z wiatą i peronem w miejscowości Kłyżów, a także budowie dwóch zatok wraz z przejściem dla pieszych w miejscowości Pysznica oraz budowie pętli autobusowej wraz z chodnikami i peronem w miejscowości Brandwica. Całkowity koszt zadania realizowanego przez Gminę Pysznica wyniósł 611 953,72 zł w tym wkład własny Gminy Pysznica to 91 793,07 zł¹³.

Kolejny projekt, który był realizowany w latach 2017-2018 nosi nazwę „Szlakiem dziedzictwa kulturowego, zabytków kultury i oferty kulturalnej MOF Stalowa Wola”. Projekt ten dotyczył zapewnienia ochrony oraz dostępu do unikalnych dóbr kultury, a także wprowadzenie nowoczesnych form uczestnictwa w kulturze dla mieszkańców z terenu Stalowej Woli, Niska oraz Pysznicy. Realizacja projektu w Gminie Pysznica polegała na przekształceniu części budynku po byłej szkole podstawowej na Dom Kultury wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia oraz zagospodarowaniem terenu przyległego do budynku. Zakres prac obejmował między innymi: prace ogólno-budowlane wewnątrz budynku, prace adaptacyjne sali gimnastycznej na salę widowiskową, budowę podjazdu dla osób niepełnosprawnych, zagospodarowanie terenu przyległego do budynku,

¹² <http://pysznica.pl/o-samorzadzie/projekty-zrealizowane-przez-gmine-pysznica-przy-wsparciu-srodkow-unii-europejskiej/>, (dostęp: 12.01.2020)

¹³ http://www.zaleszany.pl/asp/pliki/download/20170725_mof_stalowa_wola.pdf, (dostęp: 11.01.2020)

utworzenie sali pamięci pn. „Szlakiem tradycji regionu”. Na te zadania przeznaczono 1 093 689,37 zł, z czego wartość dofinansowana z UE osiągnęła wartość 480 063,83 zł¹⁴. Realizacja tego projektu umożliwiła mieszkańcom swobodną możliwość uczestnictwa w zajęciach z zakresu rozwoju umiejętności artystycznych oraz zwiększyło przestrzeń, w której odbywać się będą różne wydarzenia kulturalne na terenie gminy. Ponadto utworzenie sali pamięci stanowi miejsce na szlaku kulturowym regionu.

Podniesienie kompetencji u nauczycieli oraz uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych oraz TIK (Technologie Informacyjno-Komunikacyjne) było możliwe dzięki zrealizowaniu projektu „Szkolne eksperymentowanie w Gminie Pysznica”. Projekt był realizowany od września 2018 roku do grudnia 2019 roku i skierowany był do uczniów i nauczycieli wszystkich szkół podstawowych na terenie Gminy Pysznica. W ramach projektu zrealizowane zostały szkolenia wszystkich nauczycieli w szkołach podstawowych z zakresu wykorzystania technologii komputerowej na zajęciach przedmiotowych z uczniami. Realizowano również zajęcia pozalekcyjne we wszystkich szkołach podstawowych. Wprowadzono również nauczanie „Metodą eksperymentu w dydaktyce”. Dostosowane zostały również pracownice przedmiotowe we wszystkich szkołach podstawowych na terenie Gminy Pysznica (pracownie: biologiczne, chemiczne, geograficzne, fizyczne i TIK). Wartość projektu oceniono na 915 281,78 zł, wkład własny wyniósł 47 470,00 zł, wartość dofinansowania ze środków unii europejskiej wyniosła 777 989,51 oraz 89 822,27 ze środków budżetu państwa¹⁵. Projekt wpłynął pozytywnie na sposób prowadzenia zajęć dydaktycznych w szkołach na terenie gminy. Proces nauczania został zmodernizowany, dostosowany do obecnych wymagań, a przede wszystkim uczyniony bardziej atrakcyjnym dla uczniów.

Kolejnym projektem wspierającym edukację na terenie Gminy Pysznica jest projekt: Przedszkole „Pod Wesołym Słonkiem”. Głównym celem projektu jest propagowanie edukacji przedszkolnej w Gminie Pysznica poprzez zwiększenie o 50 miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci. W ramach tego projektu dofinansowane zostały pomieszczenia na potrzeby przedszkola w budynku po byłej szkole w Brandwicy. Finansowaniu uległo również doskonalenie umiejętności oraz kompetencji zawodowych nauczyciela przedszkolnego do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Projekt ten realizowano od maja 2018 roku do sierpnia 2019 roku. Wartość projektu oszacowano na 748 989,93 zł, kwota dofinansowania wyniosła 673 989,93 zł w tym: 636 641,44 zł ze środków UE, 37 348,49 zł ze środków budżetu Państwa, natomiast wkład własny gminy wyniósł 75 000,00 zł¹⁶. Dzięki dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej możliwe było zwiększenie ilości dzieci przyjmowanych do przedszkoli, dając tym samym szansę rodzicom na szybszy powrót do obowiązków zawodowych, co przyczyniło się do rozwoju gminy.

Następnym projektem finansowanym ze środków Programu Rozwoju Ośrodków Wiejskich na lata 2014-2020 był projekt o nazwie „Sportowo, rekreacyjnie, integracyjnie – zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rzecz jej aktywnego wykorzystania”. W

¹⁴<http://pysznica.pl/dla-mieszkanow/kultura/informacja-o-realizacji-projektu-pod-nazwa-szlakiem-dziedzictwa-kulturowego-zabytkow-kultury-i-oferty-kulturalnej-mof-stalowa-wola/>, (dostęp: 11.01.2020).

¹⁵ <http://pysznica.pl/aktualnosci/10997/>, (dostęp: 12.01.2020).

¹⁶ <http://pysznica.pl/aktualnosci/w-gminie-pysznica-inwestujemy-w-opieke-przedszkolna/>, (dostęp: 12.01.2020).

ramach projektu przebudowano infrastrukturę centrum sportowo-rekreacyjnego i kulturalnego w Pysznicy w zakresie ciągów komunikacyjnych, deptaków, ścieżki zdrowia – w zakresie montażu siłowni zewnętrznej. Zbudowano siłownię zewnętrzną przy Domu Ludowym w Jastkowicach, w której skład weszły między innymi: biegacz, orbitrek, stepper, wyciskanie i wyciąg górny. Przy siłowni zbudowano ławki parkowe, kosze na śmieci oraz nawierzchnie z kostki brukowej. Ostatnim zadaniem projektu było zbudowanie placu zabaw wraz z siłownią w Pysznicy, w tym celu zbudowano siłownię zewnętrzną, zakupiono również ławki parkowe, kosze na śmieci, wykonano nawierzchnie z kostki brukowej oraz wybudowano plac zabaw. Realizacja inwestycji została zakończona w styczniu 2019 r. Całkowita suma wszystkich zadań wyniosła 210 529,39 złotych¹⁷. Realizacja tego przedsięwzięcia przyczyniła się do propagowania aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia w gminie. Mieszkańcy mają możliwość skorzystania z darmowych miejsc treningowych oraz aktywnego spędzania wolnego czasu.

Projekt „E-GMINA PYSZNICA 2019” to projekt, który miał za zadanie umożliwić mieszkańcom gminy poprawę swoich umiejętności korzystania z Internetu poprzez zwiększenie umiejętności z zakresu e-usług publicznych oraz e-zasobów. Czas realizacji projektu obejmuje okres od maja 2019 do lutego 2020 roku. Szkolenia realizowane były z wybranych modułów tematycznych: „Rodzic w Internecie”, „Mój biznes w sieci”, „Moje finanse i transakcje w sieci”, „Działam w sieciach społecznościowych”, „Tworzę własną stronę internetową (blog)”, „Rolnik w sieci”, „Kultura w sieci”. Udział w szkoleniu zakończył się otrzymaniem przez uczestników materiałów szkoleniowych oraz certyfikatem ukończenia szkolenia¹⁸. Realizacja tego projektu wpłynęła pozytywnie zarówno na mieszkańców gminy jak i organy władzy. Dzięki nowym umiejętnościom, które uzyskali uczestnicy projektu zwiększyła się ich świadomość z zakresu technologii informatycznych. Szkolenia z zakresu kreowania własnego biznesu w Internecie czy też zarządzania finansami za pośrednictwem internetowych serwisów zachęciła mieszkańców do tworzenia nowych usług firm bądź unowocześniania tych, które już istnieją. Znajomość funkcjonowania e-usług publicznych oraz e-zasobów usprawniła komunikację pomiędzy mieszkańcami a urzędem gminy.

5. PODSUMOWANIE

Dotacje otrzymywane przez gminy w ramach środków wsparcia z Unii Europejskiej dają duże szanse rozwojowe dla poszczególnych regionów oraz całego kraju. Pozwalają na zrealizowanie wcześniej nieosiągalnych planów przy stosunkowo niewielkim wkładzie własnym. Mimo pozornie skomplikowanego i wymagającego dużej ilości zaangażowania procesu ubiegania się o dotacje całość procedury przebiega sprawnie, dzięki czemu wiele z polskich gmin korzysta z tego rozwiązania. Korzystanie z tego rodzaju pomocy finansowej pozwala na zminimalizowanie dysproporcji rozwojowych w poszczególnych regionach, a w dłuższej perspektywie przyczynia się do wzrostu aktywności gospodarczej.

Wykorzystywanie finansowania z Unii Europejskiej wpływa nie tylko na rozwój samej gminy, ale również na jej mieszkańców, którzy zyskują nowe bardziej atrakcyjne i

¹⁷ <http://pysznica.pl/dla-mieszkancow/sport-i-rekreacja/operacja-pn-sportowo-rekreacyjnie-integracyjnie-zagospodarowanie-przestrzeni-publicznej-na-rzecz-jej-aktywnego-wykorzystania/>, (dostęp: 13.01.2020).

¹⁸ <http://pysznica.pl/projekt-e-gmina-pysznica-2019/>, (dostęp: 13.01.2020).

komfortowe miejsce do życia. Przekłada się to bezpośrednio na ich zadowolenie z zarządzania sprawami gminy.

W przypadku gminy wiejskiej, jaką jest Gmina Pysznica uzyskanie dofinansowania ze środków Unii Europejskiej w dużym stopniu wpłynęło na jej rozwój oraz pozycję w regionie. Na przestrzeni 10 lat gmina zrealizowała wiele projektów, które bez odpowiedniego wsparcia finansowego nie zostałyby ukończone, a wartość otrzymanego wsparcia przekroczyła kwotę wkładu własnego gminy. Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej dla Gminy Pysznica na przestrzeni lat 2009-2020 wyniosło ok. 7256111,79 zł, co stanowi ok. 60% wartości wszystkich omówionych inwestycji. Zrealizowane projekty wprowadziły szereg modernizacji w przestrzeni publicznej wpływając tym samym pozytywnie na komfort życia mieszkańców. Główne obszary wykorzystania dotacji unijnych w gminie dotyczyły infrastruktury komunikacyjnej, modernizacji obiektów użytku publicznego, transportu, kultury i edukacji.

LITERATURA:

- [1] Chmielnicki P. (red.), *Komentarz do ustawy o samorządzie gminnym*, Lexisnexis, Warszawa 2004, s. 15.
- [2] Jastrzębska M., *Zarządzanie finansami gmin. Aspekty teoretyczne*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1999, s. 7.
- [3] Jerzmanowski Z. (RED.), *Vademecum wójta, burmistrza, prezydenta*, Beck, Warszawa 2018, s. 1-4.
- [4] *Konstytucja RP*, art.164 ust.1.
- [5] Sekuła A. *Meandry zarządzania*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2016, s. 74-75.
- [6] Tarno J.P. (red.), *Samorząd terytorialny w Polsce*, Lexisnexis, Warszawa 2004, s. 154-155.
- [7] http://www.zaleszany.pl/asp/pliki/download/20170725_mof_stalowa_wola.pdf, (dostęp: 11.01.2020).
- [8] <http://pysznica.pl/dla-mieszkanow/kultura/informacja-o-realizacji-projektu-pod-nazwa-szlakiem-dziedzictwa-kulturowego-zabytkow-kultury-i-oferty-kulturalnej-mof-stalowa-wola/>, (dostęp: 11.01.2020).
- [9] <http://pysznica.pl/aktualnosci/10997/>, (dostęp: 12.01.2020).
- [10] <http://pysznica.pl/aktualnosci/w-gminie-pysznica-inwestujemy-w-opieke-przedszkolna/>, (dostęp: 12.01.2020).
- [11] <http://pysznica.pl/o-gminie/charakterystyka/>, (dostęp: 12.01.2020).
- [12] <http://pysznica.pl/o-samorzadzie/projekty-zrealizowane-przez-gmine-pysznica-przy-wsparciu-srodkow-unii-europejskiej/>, (dostęp: 12.01.2020).
- [13] <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/fundusze-europejskie-dla-samorzadow-korzysci-dla-twojej-okolicy/>, (dostęp: 13.01.2020).
- [14] <https://subitoadvising.pl/pozyskiwanie-srodkow-unijnych-przez-gminy>, (dostęp: 13.01.2020).
- [15] <http://pysznica.pl/dla-mieszkanow/sport-i-rekreacja/operacja-pn-sportowo-rekreacyjnie-integracyjnie-zagospodarowanie-przestrzeni-publicznej-na-rzecz-jej-aktywnego-wykorzystania/>, (dostęp: 13.01.2020).
- [16] <http://pysznica.pl/projekt-e-gmina-pysznica-2019/>, (dostęp: 13.01.2020).

USE OF UNION FUNDS IN THE COMMUNE OF PYSZNICA IN THE YEARS 2009-2020

The article presents the characteristics of the basic local government unit, which is the commune. Executive and legislative authority were included and characterized. The position of the commune in the state structure was determined, as well as the role it plays in it. Attention was paid to tasks implemented by the commune. The division into own and commissioned tasks. Describes how to raise funds for these tasks. European funds have been described as an opportunity for the development of the entire country. It was described how the commune can obtain European funds. A significant part of the article is devoted to the Pysznica Commune, its characteristics and the projects it implements with the use of EU support. It was presented completed projects in the field of expanding communication infrastructure, modernizing public use facilities, transport, culture and education which were implemented in 2009-2020 with the support of EU funds.

Keywords: commune, European Union, EU funds, co-financing, Pysznica Commune

Patrycja SŁUJA¹

INWESTYCJE GMINY GŁOGÓW MAŁOPOLSKI, ZREALIZOWANE W LATACH 2016-2019, PRZY DOFINANSOWANIU ŚRODKAMI Z UNII EUROPEJSKIEJ

W artykule przedstawiono inwestycje infrastrukturalne gminy Głogów Małopolski w latach 2016 – 2019, które były możliwe dzięki pozyskaniu licznych środków finansowych. Przystąpienie Polski do UE, umożliwiło rozwój wielu jednostkom samorządów terytorialnych. Dzięki dotacjom z Unii Europejskiej oraz innym dofinansowaniom udało się zrealizować liczne inwestycje w gminie, które sprawiają, że jest ona coraz bardziej przyjazna dla mieszkańców. W wprowadzeniu opisano położenie gminy, dane dotyczące jej powierzchni i ludności. Warto dodać, że na jej terenie znajduje się Strefa S2 – Strefa Podwyższonej Aktywności Gospodarczej, a zaledwie kilka kilometrów od jej granic jest lotnisko w Jasionce. Uwaga została skupiona na gminie Głogów Małopolski, ponieważ widać w niej potencjał rozwojowy. Jej lokalizacja sprzyja inwestowaniu, dlatego też strefa ekonomiczna cały czas się powiększa. W dalszej części pracy zostały przedstawione przykładowe inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury. W artykule zostały przedstawione takie inwestycje jak rozbudowa Miejsko Gminnego Domu Kultury, rozbudowa Publicznego Przedszkola w Głogowie Małopolskim, powstanie Gminnego Centrum Przesiadkowego, utworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Poruszono również kwestię remontów, które zostały wykonane na głogowskim rynku. Każdy projekt został opisany pod względem jego realizacji, czyli co zostało wykonane i z jakich środków było finansowane. Praca opiera się głównie na źródłach internetowych, czyli artykułach publikowanych przez gminę.

Słowa kluczowe: dofinansowania, infrastruktura, rozbudowa, rozwój, gospodarka

1. WPROWADZENIE

Gmina Głogów Małopolski położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego i przynależy do powiatu rzeszowskiego. Jest to jedna z najludniejszych gmin tego powiatu. Wg najnowszych danych Urzędu Miejskiego w Głogowie Małopolskim na 31.12.2015 roku, na powierzchni wynoszącej 145,85 km² mieszka 19 352 osób. Średnia gęstość zaludnienia gminy to około 130 osób na km²². Można również dodać, że 54% stanowią kobiety, a 49,6% mężczyźni. W latach 2002-2015 liczba mieszkańców wzrosła o 11,8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 37,3 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski³.

¹ Słuja Patrycja, Politechnika Rzeszowska, Wydział Zarządzania, Zarządzanie I rok mgr, 152905@stud.prz.edu.pl.

²<http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/ogolne/195-struktura-ekonomiczna-ludnosci> (24.02.2020).

³ <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/miasto-liczby> (24.02.2020).

W skład gminy wchodzi miasto Głogów Małopolski i trzynaście sołectw. Są to: Budy Głogowskie, Hucisko, Lipie, Miłocin, Pogwizdów Nowy, Pogwizdów Stary, Przewrotne, Rogoźnica, Rudna Mała, Styków, Wola Cicha, Wysoka Głogowska, Zabajka. W 2020 r. do miasta Głogów Małopolski przyłączono Rogoźnicę, Wole Cichą i Zabajkę, o obszarze 717,49 ha zamieszkałe przez 1654 osób. Po tym przyłączeniu miasto ma powierzchnię 20,90 km² i 7952 mieszkańców.

W odległości 8 km od miasta Głogowa Małopolskiego znajduje się lotnisko Rzeszów – Jasionka, co sprawia, że tereny gminne są bardzo atrakcyjne pod względem inwestycyjnym. Jest to lotnisko o statusie międzynarodowym i przystosowane do obsługi międzynarodowego ruchu pasażerskiego i towarowego. W miejscowościach Rogoźnica i Wola Cicha położona jest Strefa S2 - Strefa Podwyższonej Aktywności Gospodarczej, która zajmuje obszar około 48 ha. Strefa ta przeznaczona jest dla firm z branży chemicznej, tworzyw sztucznych oraz biotechnologii⁴.

Układ komunikacyjny gminy jest cały czas poprawiany. Stan techniczny i zastosowane rozwiązania komunikacyjne dróg na wielu odcinkach są niewystarczające i niezadowolające. W celu zaspokojenia potrzeb gospodarczych i społecznych system komunikacyjny ulega sukcesywnej poprawie⁵.

2. ROZBUDOWA MIEJSKO GMINNEGO DOMU KULTURY W GŁOGOWIE MAŁOPOLSKIM

W celu poprawy warunków funkcjonowania oraz unowocześnienia infrastruktury technicznej MGDK w Głogowie Małopolskim został zrealizowany projekt w ramach Programu „Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura domów kultury”. Realizacja projektu znacznie poprawiła warunki funkcjonowania oraz jakość oferowanych usług kulturalnych. Kolejnym atutem było poprawienie opinii wśród społeczeństwa, poprzez chęć sprostania i stworzenia jak najlepszych warunków nawet dla najbardziej wymagających artystów. Teraz możliwe jest kreowanie kultury na jeszcze większym poziomie. Miejsko Gminny Dom Kultury im. Franciszka Kotuli pełni znaczącą rolę w kulturze tej gminy i całego regionu oraz zachęca do skorzystania z oferty mieszkańców miasta i okolic. Obecnie można realizować spektakle teatralne, koncerty czy recitale⁶.

Zakres prac obejmował⁷:

- roboty budowlane i wyburzeniowe,
- roboty budowlane remontowe (ścianki, tynki, wykończenie podłóża, wykończenie posadzki, stolarka),
- instalacja c.o.,
- instalacja wodno – kanalizacyjna,
- instalacja wentylacji,
- wykonanie sygnalizacji pożaru, włamania i monitoringu,
- budowa oświetlenia,

⁴ <http://www.glogow-mlp.pl/dla-firm-i-inwestorow/strefa-ekonomiczna> (24.02.2020).

⁵ <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/infrastruktura/uklad-drogowy-komunikacja> (24.02.2020).

⁶ <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/731-zakonczono-kolejny-etap-rozbudowy-miejsko-gminnego-domu-kultury-w-glogowie-mlp> (24.02.2020).

⁷ <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/509-dotacja-dla-gminy-glogow-mlp-na-remont-miejsko-gminnego-domu-kultury> (24.02.2020).

- przebudowa linii energetycznej i telefonicznej,
- zagospodarowanie terenu poprzez budowę parkingu i drogi manewrowej.

W ramach projektu wykonano nowe wejście na salę widowiskową, poszerzono scenę oraz zamontowano nowoczesne kurtyny i mosty świetlne. Przebudowano oraz rozbudowano istniejące instalacje wewnętrzne, wraz z doprowadzeniem klimatyzacji do sali. Dopełnieniem projektu był zakup gablot, które znajdują się w holu gdzie będą znajdować się ekspozycje. Dodatkowo zakupiono sprzęt do rejestracji video i projekcji multimedialnej oraz zamontowano oświetlenie sceniczne.

Projekt został zrealizowany w ramach wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020 poprzez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Koszt inwestycji wyniósł ponad 2,3 mln⁸.

„Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura domów kultury” to projekt, koordynowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jego celem było zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów kultury, ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez ich modernizację i poprawę infrastruktury⁹.

Celem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego było zwiększenie konkurencyjności województwa podkarpackiego oraz poprawa warunków życia jego mieszkańców poprzez wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju. Środki finansowe, dzięki którym możliwa było realizacja założeń programu pozyskiwane są z¹⁰:

- środków EFRR przeznaczonych na wspieranie firm z sektora MŚP w zakresie innowacyjności, badań rozwoju technologicznego i usług elektronicznych oraz zwiększenia wydajności energetycznej oraz wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.
- środków EFS, które są przeznaczone na promocję włączenia społecznego i walkę z ubóstwem

EFRR (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) wspiera rozwój potencjału społeczno-gospodarczego krajów, które są członkami Unii Europejskiej oraz słabych ekonomicznie i gospodarczo regionów UE. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego umożliwia finansowanie projektów, których celem było przede wszystkim zwiększenie zatrudnienia, rozbudowa infrastruktury i inwestowanie w fundusze nieruchomości, wzrost konkurencyjności i innowacyjności, poprawa ochrony środowiska i wiele innych¹¹.

EFS (Europejski Fundusz Społeczny) jest jednym z pięciu funduszy, dzięki któremu Unia Europejska wspiera rozwój społeczno-gospodarczy krajów członkowskich. Fundusze te kierowane są głównie do osób, które mają problemy ze znalezieniem pracy. Środki z Europejskiego Funduszu Społecznego są wykorzystywane na dwóch poziomach:

⁸<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1074-dobiegaja-prace-przebudowy-glogowskiego-domu-kultury> (25.02.2020).

⁹<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finansowanie-i-mecenat/programy-ministra/programy-mkidn-2016/rozwoj-infrastruktury-kultury/infrastruktura-domow-kultury.php> (25.02.2020).

¹⁰https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/atlas/programmes/2014-2020/poland/2014pl16m2op009 (25.02.2020).

¹¹ <http://www.fundusze-strukturalne.pl/efrr.html> (25.02.2020).

krajowym i regionalnym. Na poziomie krajowych są przeznaczane na działanie programu PO WER, pozostałe pieniądze są rozdzielane na 16 programów regionalnych. EFS dąży do wysokiego poziomu zatrudnienia i wysokiej jakości miejsc pracy¹².

3. ROZBUDOWA PUBLICZNEGO PRZEDSZKOLA W GŁOGOWIE MAŁOPOLSKIM

Wraz ze wzrostem liczby dzieci, zaczęło brakować miejsc w gminnych przedszkolach. Na 1214 dzieci w wieku przedszkolnym na terenie gminy Głogów Małopolski przygotowanych było 1005 miejsc. W związku z tym samorząd postanowił rozbudować przedszkole publiczne w Głogowie Młp.

Inwestycja została dofinansowana ze środków Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach programu „Maluch +” oraz unijnego programu RPO WP na wyposażenie placówki¹³.

Na ten cel samorząd pozyskał dofinansowanie opiewające na kwotę 2 mln zł, natomiast całkowity koszt inwestycji wynosi 5,7 mln. Inwestycję zrealizowała firma „SOLKAN” z Tyczyna. Uroczyste otwarcie placówki odbyło się 25.04.2019 r. poprzez symboliczne przecięcie wstęgi oraz poświęcenie placówki. Przez dzieci został przygotowany program słowno – muzyczny. Swoją cegiełkę dołożyli również młodzi aktorzy, którzy zaprezentowali tańce, śpiewy oraz wiersze napisane specjalnie na tą okazję¹⁴.

Rozbudowując i wyposażając budynek uwzględniono najwyższe normy bezpieczeństwa i higieny. Po rozbudowie obiekt może przyjąć 290 dzieci – 225 przedszkolaków w 9 oddziałach oraz 65 dzieci w 3 grupach żłobka. Metraż budynku powiększył się z 718 m² do 1900 m²¹⁵.

Zakres prac obejmował¹⁶:

- roboty rozbiórkowe,
- roboty ziemne,
- wykonanie elementów żelbetowych, posadzki cementowe,
- roboty murarskie,
- konstrukcje drewniane,
- pokrycia dachowe,
- wewnętrzna i zewnętrzna stolarka i ślusarka okienna i drzwiowa,
- wewnętrzne roboty wykończeniowe,
- zewnętrzne roboty wykończeniowe,
- konstrukcje stalowe, elementy ślusarsko – kowalskie,
- podbudowa z kruszywa naturalnego/łamanego,

¹²<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/europejski-fundusz-spoleczny/przeczytaj-o-europejskim-funduszu-spolecznym/> (25.02.2020).

¹³<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1076-gmina-przygotowuje-sie-na-zwiekszenie-liczby-miejsc-w-przedszkolu-publicznym> (25.02.2020).

¹⁴<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1356-przestronne-i-nowoczesne-publiczne-przedszkole-juz-po-remoncie> (25.02.2020).

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/987-ogloszono-przetarg-na-rozbudowe-przedszkola-w-glogowie-mlp> (25.02.2020).

- wykonanie utwardzenia nawierzchni z betonowej kostki brukowej,
- wyposażenie z elementów ze stali nierdzewnej,
- wyposażenie kuchni i zmywalni,
- wykonanie instalacji sanitarnych,
- wykonanie wewnętrznej instalacji elektrycznej.

Poprzez rozbudowę przedszkola powstały nowe sale wraz z zapleczem higieniczno-sanitarnym, zaplecze kuchenne oraz nowe szatnie. Przygotowano również zaplecze dla personelu oraz pomieszczenia biurowe. Budynek został rozbudowany i nadbudowany o dodatkowe dwa piętra, powstały dodatkowe klatki schodowe oraz zamontowano windę osobową¹⁷.

4. POWSTANIE GMINNEGO CENTRUM PRZESIADKOWEGO

Na terenie Głogowa Małopolskiego utworzono nowoczesny budynek multimedialnego centrum przesiadkowego. Inwestycja była możliwa dzięki przejściu przez Głogów Małopolski budynku starej stacji od PKP przy ulicy Kolejowej wraz z przyległymi terenami. Uzyskano dotację na budowę centrum przesiadkowego oraz na odnowienie dworca kolejowego, stanowiska dla autobusów oraz miejsca dla rowerów i motorów, które są zadaszone. Cały obiekt po przebudowie i nadbudowie jest funkcjonalny i energooszczędny¹⁸.

Parter budynku pełni funkcję obsługi podróżnych. Znajdują się tu kasy biletowe, poczekalnia, punkt informacji turystycznej, część administracyjna dla PKP i komunikacji samochodowej oraz toalety. Na piętrze umieszczona jest poczekalnia z antresolą, pomieszczenia dla operatorów oraz zaplecze socjalne. W obrębie terytorium dworca zapewniono dostęp do Internetu: wi-fi. Cały obiekt objęty jest monitoringiem. Podczas prac dostosowano również budynek do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. W obrębie budynku zadbane o zagospodarowanie terenu, wykonano parking (70 miejsc parkingowych, 5 dla osób niepełnosprawnych), ogrodzono teren, wykonano oznakowanie poziome i pionowe, zadbane o trawniki, dostarczono i zamontowano ławki¹⁹.

Realizacja projektu była możliwa dzięki dofinansowaniu w ramach projektu RPO WP „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej transportu publicznego na terenie ROF”. Cała inwestycja opiewa na kwotę ponad 18 mln złotych. Dofinansowanie ze środków unijnych wyniosło prawie 7 mln złotych²⁰.

„Rozwój gospodarki niskoemisyjnej transportu publicznego na terenie ROF” - Łączna wartość projektu to aż 128 478 078,23 zł, z czego 87 889 285,06 zł finansowane było ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Główną częścią projektu była budowa pętli, zatok, dworców, centrów przesiadkowych, mostów, parkingów w systemie Park&Ride, Bike&Ride i ścieżek rowerowych. Co więcej, inwestycje w infrastrukturę przyczynią się do osiągnięcia planowanych efektów, jakimi

¹⁷<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1012-podpisano-umowe-na-rozbudowe-przedszkola> (25.02.2020).

¹⁸<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1101-powstaje-gminne-centrum-przesiadkowe> (25.02.2020).

¹⁹ <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1280-budynek-dworca-jest-juz-gotowy> (25.02.2020).

²⁰ Ibidem.

było ograniczenie emisji zanieczyszczeń i zatłoczenia w miastach poprzez spadek emisji gazów cieplarnianych oraz pyłów PM10. Kładziony był również nacisk na wzrost liczby przewozów komunikacją miejską na przebudowanych i nowych liniach komunikacji miejskiej oraz wzrost liczby pasażerów korzystających z przewozów komunikacją miejską²¹.

5. UTWORZENIE PUNKTU SELEKTYWNEJ ZBIÓRKI ODPADÓW KOMUNALNYCH

PSZOK, czyli Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów to miejsce, gdzie mieszkańcy mogą nieodpłatnie pozostawić odpady komunalne zebrane w sposób selektywny. Został on stworzony z myślą o mieszkańcach i ochronie środowiska. Ten obiekt został utworzony bezpośrednio obok oczyszczalni ścieków w Zabajce i umiejscowiony z dala od zabudowań mieszkalnych. Stary PSZOK, który mieścił się obok głogowskiego cmentarza był nieczynny i został przeznaczony do rozbiórki. W jego miejscu zaplanowano nowoczesny parking mieszczący 80 samochodów osobowych. Na okres przejściowy, czyli od momentu likwidacji obiektu przy cmentarzu do wybudowania nowego, spółka Eko-Głog przygotowała tymczasowe miejsce do składowania odpadów w miejscu oczyszczalni ścieków. Teren ten został ogrodzony i utwardzony, ustawiono boksy i garaży na bezpieczne składowanie odpadów²².

Czym jest PSZOK? Umowa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach stanowi, że obowiązkiem każdej gminy jest utworzenie miejsca, gdzie będzie można bezpłatnie oddać posegregowane odpady komunalne. Zaliczamy tu pozostałości, których nie można zapakować do pojemników lub worków oraz o odpady problemowe, czyli wielkogabarytowe (np. meble), niebezpieczne (np. chemikalia) oraz rozbiórkowe (np. gruz). Warto zaznaczyć, że PSZOK nie może odbierać zmieszanych odpadów, konieczna była wcześniejsza segregacja. Dodatkowo ważną kwestią było to, że mieszkańcy sami odpowiadają za załadunek oraz rozładunek przywiezionych odpadów. Pracownicy są odpowiedzialni jedynie za wskazanie miejsca rozładunku²³.

Do bezpłatnego pozostawienia śmieci uprzywilejowani są wszyscy mieszkańcy gminy. Warunkiem było okazanie dowodu, który potwierdza przynależność nieruchomości do terenu tej gminy. Bardzo dużym ułatwieniem dla mieszkańców była możliwość wypożyczenia przyczep samochodowych, które umożliwiają transport odpadów. Nowy PSZOK jest 10 razy większy od poprzedniego, bardzo nowoczesny i posiada wiele udogodnień jak i sprzętów. Została zamontowana specjalna waga najazdowa, ustawiono przestronne magazyny oraz kontenery, które służą do przechowywania posegregowanych odpadów. Na terenie obiektu są specjalne najazdy dla mieszkańców, którzy będą przywozić odpady na przyczepach, np. szkło, plastik i różnego rodzaju odpady wielkogabarytowe. Postawiono również magazyny oraz pomieszczenia na przechowywanie farb, baterii czy świetlówek. Dodatkowym elementem, który jest cenny uwagi jest warsztat. Zadaniem pracownika było naprawianie w nim lekko uszkodzonych

²¹<http://rof.org.pl/rozwoj-gospodarki-niskoemisyjnej-oraz-poprawa-mobilnosci-mieszkancow-poprzez-usprawnienie-zrownowazonego-transportu-publicznego-terenie-rof-2/> (25.02.2020).

²²<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/991-umowa-na-dofinansowanie-doppszok-podpisana> (25.02.2020).

²³<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1275-oficjalne-otwarcie-nowego-punktu-selektywnej-zbiorki-odpadow-komunalnych> (25.02.2020).

mebli, które następnie zostają wystawione, aby potrzebujący mieszkańcy mogli je zabrać do domu i z nich korzystać. Na terenie PSZOK-u jest również ścieżka edukacyjna, której tematyką była segregacja odpadów. Składa się ona z 11 tablic instruktażowych i informacyjnych²⁴.

Gmina na inwestycję pozyskała środki finansowe w wysokości 1 079 488 zł w ramach programu RPO WP na lata 2014 - 2020. Warto zaznaczyć, że z całego województwa tylko 20 gmin otrzymało tą dotację, a gmina Głogów Małopolski otrzymała największą kwotę²⁵.

6. REMONTY NA GŁOGOWSKIM RYNKU

Renowacja rynku był jednym z elementów projektu, który gmina Głogów Małopolski realizuje wspólnie ze słowacką miejscowością Spiskie Podhradzie. Po stronie słowackiej w ramach zadań projektu wyznaczono odnowienie ogrodów w Spiskim Podhradziu oraz zabytkowe kapliczki. Wszystkie prace ustalane są z konserwatorem zabytków²⁶.

W ramach projektu wymieniona została kostka, wykonano nakładki asfaltowe. Aby dodać uroku miasteczku zamontowano nowe, stylowe latarnie parkowe (16 sztuk) i uliczne (17 sztuk). Dodatkowo wymieniono ławki (75 sztuk), kosze na śmieci (45 sztuk), źródła, pompy studni (4 sztuki). Wiata przystankowa jest teraz w stylu retro. W celu zabezpieczenia miasteczka zamontowano dodatkowe kamery monitoringu. Nowym, stylowym elementem jest fontanna, posiadająca dysze wodne o strumieniach wody: 3 metry i 1,5 metra. Wykonano betonowe podłoże i zamontowano żelbetonowe płyty. Zrobiono również zbrojenia, uszczelnienie zewnętrzne oraz izolacje. Nawierzchnia fontanny posiada płyty granitowe w kolorze szarym. Na rynku można również dostrzec nowe nasadzenia roślinne czy pergole²⁷.

Zadanie zostało zrealizowane w projekcie „Turystyka kulturowa i duchowa miasta Spiskie Podhradzie i Głogowa Małopolskiego”, który został dofinansowany ze środków Unii Europejskiej. Całość inwestycji opiewa na kwotę 1 421 924,75 tysięcy złotych, z czego dofinansowanie ze środków unijnych wyniosło 85%. Projekt realizowany był w ramach programu Interreg Polska-Słowacja²⁸.

Program Interreg Polska – Słowacja był to pierwszy program współpracy transgranicznej, który dostał aprobatę Brukseli. Na realizację jego założeń zostanie przeznaczonych około 155 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Jego zadaniem było wspieranie projektów, które mają na celu ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, rozwój transportu oraz poprawę jakości edukacji. Najwięcej środków, bo aż prawie połowa przypada na ochronę, promowanie i rozwój zasobów środowiska i dziedzictwa kulturowego. W Polsce instytucją zarządzającą jest Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, natomiast w Słowacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi²⁹.

²⁴<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1275-oficjalne-otwarcie-nowego-punktu-selektywnej-zbiorki-odpadow-komunalnych> (25.02.2020).

²⁵ Ibidem.

²⁶<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1400-trwa-renowacja-rynku> (25.02.2020).

²⁷<http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1426-trwaja-prace-przy-budowie-fontanny> (25.02.2020).

²⁸ Ibidem.

²⁹ <http://www.euwt-tatry.eu/pl/unnamed-352.html> (25.02.2020).

7. ZESTAWIENIE OMAWIANYCH PROJEKTÓW

Gmina Głogów Małopolski realizuje wiele projektów. Do ich realizacji władze starają się pozyskać różne źródła dofinansowań. W tabeli 1 zostało przedstawione podsumowanie omawianych projektów.

Tab. 1. Podsumowanie realizowanych projektów

Lp.	Nazwa projektu	Rodzaj dofinansowania	Całkowity koszt inwestycji
1.	Rozbudowa Domu Kultury w Głogowie Małopolskim	Projekt został zrealizowany w ramach wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020 poprzez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.	2,3 mln
2.	Rozbudowa publicznego przedszkola w Głogowie Małopolskim	Inwestycja została dofinansowana ze środków Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach programu „Maluch +” oraz unijnego programu RPO WP na wyposażenie placówki	5,7 mln
3.	Powstanie Gminnego Centrum Przesiadkowego	Realizacja projektu była możliwa dzięki dofinansowaniu w ramach projektu RPO WP „Rozwój gospodarki niskoemisyjnej transportu publicznego na terenie ROF”.	18 mln
4.	Utworzenie punktu selektywnej zbiórki odpadów	Gmina na inwestycję pozyskała środki finansowe w ramach programu RPO WP na lata 2014 - 2020.	1,9 mln
5.	Remonty na głogowskim rynku	Zadanie zostało zrealizowane w projekcie „Turystyka kulturowa i duchowa miasta Spiskie Podgórze i Głogowa Małopolskiego”, który został dofinansowany ze środków Unii Europejskiej	1,5 mln

Zródło: Opracowanie własne.

Gmina Głogów Małopolski z korzysta z wielu programów, aby poprawić standardy życia w gminie. Projekty opiewają na duże kwoty, z czego bardzo dużą część stanowi dofinansowanie ze środków unii europejskiej. Największą uwagę przykuwa projekt, którego celem było powstanie gminnego centrum przesiadkowego na około 18 mln.

8. PODSUMOWANIE

Po zapoznaniu się z realizowanymi przez gminę Głogów Małopolski inwestycjami przedstawionymi w artykule, można stwierdzić, że jest ich stosunkowo mało. Warto jednak zaznaczyć, że są to jedynie wybrane projekty, które udało się zrealizować. W artykule nie zostały poruszone kwestie dotyczące remontów dróg, czy kanalizacji. Te zadania są na bieżąco realizowane. Gmina ciągle dąży do zaspokojenia potrzeb gospodarczych mieszkańców, systematycznie wspiera swoje działania, poprzez różnego

rodzaju dotacje unijne. Nie skupia się ona na jednym sposobie inwestowania lecz ciągle poszukuje nowych możliwości. Dzięki swoim działaniom gmina zapewnia sobie ciągły rozwój, jest przyjazna inwestycjom i sprawia, że jest atrakcyjnym miejscem dla zasiedlania się ludzi. Dzięki realizacji swoich projektów bogatej infrastrukturze strefa ekonomiczna jest przyjazna również dla zakładaniu przedsiębiorstw. W tabeli 1 zostało przedstawione podsumowanie omawianych projektów.

LITERATURA

- [1] <http://rof.org.pl/rozwoj-gospodarki-niskoemisyjnej-oraz-poprawa-mobilnosci-mieszkanow-poprzez-usprawnienie-zrownowazonego-transportu-publicznego-terenie-rof-2/>
- [2] <http://www.euwt-tatry.eu/pl/unnamed-352.html>
- [3] <http://www.fundusze-strukturalne.pl/efr.html>
- [4] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1012-podpisano-umowe-na-rozbudowe-przedszkola>
- [5] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1074-dobiegaja-prace-przebudowy-glogowskiego-domu-kultury>
- [6] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1076-gmina-przygotowuje-sie-na-zwiekszenie-liczby-miejsc-w-przedszkolu-publicznym>
- [7] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1101-powstaje-gminne-centrum-przesiadkowe>
- [8] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1275-oficjalne-otwarcie-nowego-punktu-selektywnej-zbiorki-odpadow-komunalnych>
- [9] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1280-budynek-dworca-jest-juz-gotowy>
- [10] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1356-przestronne-i-nowoczesne-publiczne-przedszkole-juz-po-remoncie>
- [11] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1400-trwa-renowacja-ryнку>
- [12] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/1426-trwaja-prace-przybudowie-fontanny>
- [13] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/509-dotacja-dla-gminy-glogow-mlp-na-remont-miejsko-gminnego-domu-kultury>
- [14] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/731-zakonczono-kolejny-etap-rozbudowy-miejsko-gminnego-domu-kultury-w-glogowie-mlp>
- [15] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/987-ogloszono-przetarg-na-rozbudowe-przedszkola-w-glogowie-mlp>
- [16] <http://www.glogow-mlp.pl/aktualnosci/107-inwestycje/991-umowa-na-dofinansowanie-do-pszok-podpisana>
- [17] <http://www.glogow-mlp.pl/dla-firm-i-inwestorow/strefa-ekonomiczna>
- [18] <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/infrastruktura/uklad-drogowy-komunikacja>
- [19] <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/miasto-liczby>
- [20] <http://www.glogow-mlp.pl/o-miescie/ogolne/195-struktura-ekonomiczna-ludnosci>

- [21] <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finansowanie-i-mecenat/programy-ministra/programy-mkidn-2016/rozwój-infrastruktury-kultury/infrastruktura-domow-kultury.php>
- [22] https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/atlas/programmes/20142020/poland/2014pl16m2op009
- [23] <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/europejski-fundusz-spoleczny/przeczytaj-o-europejskim-funduszu-spolecznym/>

INVESTMENTS OF THE GLOGOW MALOPOLSKI COMMUNE, REALIZED IN YEARS 2016 – 2019, WITH CO – FINANCING FROM THE EUROPEAN UNION

The article presents infrastructure investments of the Głogów Malopolski commune in 2016-2019, which were possible thanks to the acquisition of numerous financial resources. Poland's accession to the EU enables the development of many local government units. Thanks to subsidies from the European Union and other subsidies, it was possible to implement numerous investments in the commune, which make it more and more friendly for residents. The introduction describes the location of the commune, data on its area and population. It is worth noting that Strefa S2 - the Zone of Increased Economic Activity is located on its territory, and only a few kilometers from its borders there is the airport in Jasionka. My attention focused on this commune because it shows development potential. Its location is conducive to investment, which is why the economic zone is constantly expanding. The next part of the work presents examples of investments in infrastructure improvement. The article presents such investments as the expansion of the Municipal Community Center, expansion of the Public Kindergarten in Głogów Malopolski, creation of the Commune Interchange Center, establishment of a Selective Municipal Waste Collection Point. The issue of renovations that were carried out on the Głogów market was also raised. Each project was described in terms of its implementation, i.e. what was done and from what funds it was financed. The work is based mainly on Internet sources, i.e. articles published by the commune. Additionally, there are explanations of the organization thanks to which it was possible to finance the investment.

Keywords: co-financing, infrastructure, development, development, economy

Weronika WOLAK-LIBUSZOWSKA¹

WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UE PRZEZ GMINĘ DĘBOWIEC I ICH WPŁYW NA ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO GMINY

W artykule zostały zawarte istotne kwestie mające na celu charakterystykę gminy Dębowiec. Została zaprezentowana demografia oraz budżet gminy. Celem pracy było przedstawienie zmian jakie nastąpiły w sektorach „nauka i edukacja” oraz „energetyka” gminy Dębowiec, dzięki finansowaniu ze środków unijnych, co wpłynęło na zapewnienie większego bezpieczeństwa finansowego gminy. Zostały zaprezentowane projekty, na które gmina uzyskała dofinansowanie z UE. Dla sektora „nauka i edukacja” zostały zrealizowane 3 projekty unijne. Pierwszy projekt „Doposażenie oddziałów przedszkolnych w Gminie Dębowiec, którego celem było podniesienie jakości pracy w 8 oddziałach przedszkolnych poprzez ich doposażenie w celu dostosowania do potrzeb dzieci 3, 4 i 5 letnich. Kolejny projekt „Czas na rozwój” miał na celu przeprowadzenie zajęć dodatkowych dla uczniów klas I-III. Celem szczególnym projektu było zminimalizowanie dysfunkcji rozwojowych u dzieci oraz wzrost umiejętności dzieci szczególnie uzdolnionych klas I – III szkół podstawowych w Gminie Dębowiec. Trzeci projekt „Przebudowa budynku gimnazjum i dobudowa przedszkola w Dębowcu” dotyczył rozbudowy istniejącego budynku gimnazjum, a w części rozbudowanej ulokowane zostało przedszkole z zapleczem kuchennym. Dla sektora „energetyka” zostały zrealizowane dwa projekty. Pierwszy „Instalacje systemów odnawialnych źródeł energii na terenie gmin należących do Związku Gmin Dorzecza Wisłoki”, który dotyczył montażu instalacji fotowoltaicznych oraz instalacji kolektorów słonecznych. Jego celem było zwiększenie wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie kosztów zużycia energii w gospodarstwach domowych. Drugi „Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie gmin należących do Związku Gmin Dorzecza Wisłoki Zakres II”, celem projektu była poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, znajdujących się na terenie gminy.

Słowa kluczowe: Gmina, dofinansowanie, projekty unijne, nauka i edukacja, energetyka, bezpieczeństwo finansowe.

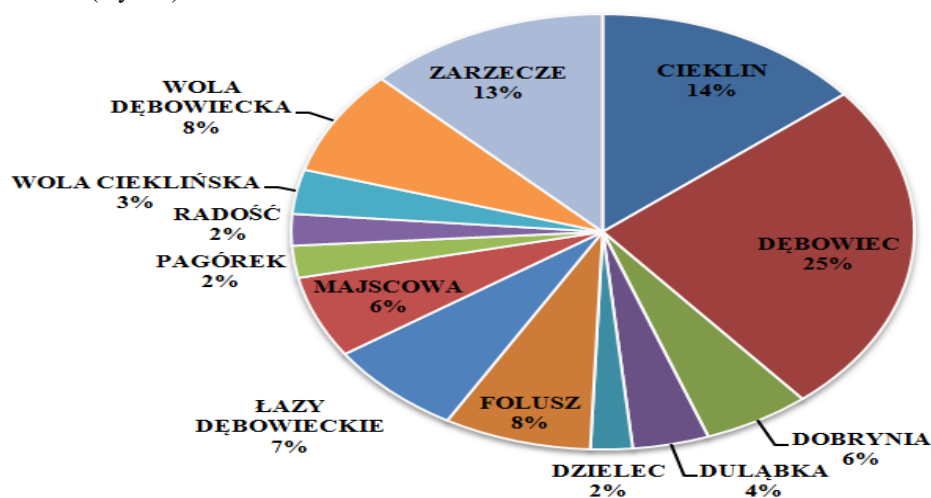
1. WPROWADZENIE

Nawiązując do historii Dębowca to prawa miejskie otrzymał on od króla Kazimierza Wielkiego 15.08.1349 r., a utracił w 1934 r. Na przełomie XI i XII wieku istniała w Dębowcu osada typu wiejskiego. W XIII wieku Dębowiec był już miastem królewskim na prawie polskim².

¹ Weronika Wolak-Libuszowska, Politechnika Rzeszowska, Wydział Zarządzania, Kierunek Zarządzanie, 152947@stud.prz.edu.pl.

² *Historia Dębowca* - [http://www.wikiwand.com/pl/D%C4%99bowiec_\(wojew%C3%B3dztwo_podkarpackie\)](http://www.wikiwand.com/pl/D%C4%99bowiec_(wojew%C3%B3dztwo_podkarpackie)) (06.01.2020 r.).

Gmina Dębowiec to gmina wiejska w województwie podkarpackim, w powiecie jasielskim. Gmina Dębowiec ma 8 822 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 7,7% ludności powiatu. Gmina stanowi 10,4% powierzchni powiatu (86,5 km²). Gęstość zaludnienia wynosi 102 osób/km². Numer kierunkowy gminy to (+48) 13, a tablice rejestracyjne „RJS”. Obecny Wójt gminy to Marcin Tomasz Bolek, Przewodnicząca Rady Gminy to Teresa Pachana, a Wiceprzewodniczący – Janusz Budziak (kadencja 2018-2023)³. Do Gminy Dębowiec należy 13 wsi: Cieklin, Dębowiec, Duląbka, Dzielec, Dobrynia, Folsz, Łazy Dębowieckie, Majscowa, Pagórek, Radość, Wola Cieklińska, Wola Dębowiecka, Zarzecze (wyk. 1)⁴.

Wyk. 1. Gmina Dębowiec w podziale na liczbę mieszkańców zameldowanych na stałe poszczególnych miejscowości (dane wg stanu na 01.01.2018)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.debowiec.pl/gmina/liczba-ludnosci/>.

Gmina Dębowiec ma 8 822 mieszkańców, z czego 50,6% stanowią kobiety, a 49,4% mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców wzrosła o 6,8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 39,8 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy gminy Dębowiec zawarli w 2017 roku 47 małżeństw, co odpowiada 5,3 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa podkarpackiego oraz więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,0 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 30,1% mieszkańców gminy jest stanu wolnego, 57,2% żyje w małżeństwie, 2,3% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,2% to wdowy/wdowcy. Gmina ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -2. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -0,23 na 1000 mieszkańców gminy Dębowiec. W 2017 roku urodziło się 85 dzieci, w tym 44,7% dziewczynek i 55,3% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 294 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby

³ *Władze Gminy* <http://www.debowiec.pl/gmina/radni-gminy/> (06.01.2020 r.).

⁴ *Polska w liczbach* https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Debowiec_podkarpackie (08.01.2020 r.).

zgonów wynosi 0,89 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2016 roku 53,3% zgonów w gminie Dębowiec spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 24,8% zgonów w gminie Dębowiec były nowotwory, a 3,9% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 mieszkańców gminy Dębowiec przypada 10,88 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa podkarpackiego oraz więcej od wartości średniej dla kraju. W 2017 roku zarejestrowano 118 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 81 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Dębowiec 37. Saldo migracji zagranicznych wynosi 0, ponieważ nie zarejestrowano wymeldowań za granicę jak również zameldowań z zagranicy w gminie. 63,2% mieszkańców gminy Dębowiec jest w wieku produkcyjnym, a 19,0% w wieku przedprodukcyjnym natomiast 17,8% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym⁵.

Suma wydatków z budżetu gminy Dębowiec wyniosła w 2016 roku 30,5 mln złotych, co daje 3,5 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to wzrost wydatków o 10,5% w porównaniu do roku 2015. Największa część budżetu gminy Dębowiec – 37,2% została przeznaczona na Dział 852 - Pomoc społeczna. Dużą część wydatków z budżetu przeznaczono na Dział 801 - Oświata i wychowanie (36,1%) oraz na Dział 750 - Administracja publiczna (7,9%). Wydatki inwestycyjne stanowiły 2,5 mln złotych, czyli 8,4% wydatków ogółem. Suma dochodów do budżetu gminy Dębowiec wyniosła w 2016 roku 32,5 mln złotych, co daje 3,7 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to wzrost dochodów o 13,8% w porównaniu do roku 2015. Największa część dochodów wygenerował Dział 758 - Różne rozliczenia (42,4%). Duża część wpływów pochodzi z Dział 852 - Pomoc społeczna (32,5%) oraz z Dział 756 - Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek (15,5%). W budżecie gminy Dębowiec wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wynosiły 312 złotych na mieszkańca (8,4%), natomiast dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych wyniósł 5,5 złotych na mieszkańca (0,1%)⁶.

Uchwała Budżetowa Gminy Dębowiec na rok 2019 ustaliła dochody budżetu w wysokości 39 759 972,37 zł, wydatki w łącznej kwocie 39 546 136,94 zł. Różnica między dochodami i wydatkami stanowi nadwyżkę budżetu w kwocie 213 835,43 zł⁷

2. ZMIANY DOKONANE W SEKTORZE „NAUKA I EDUKACJA” ORAZ „ENERGETYKA” DZIĘKI POZYSKANYM ŚRODKOM PIENIĘŻNYM Z UNII EUROPEJSKIEJ

Polska jest członkiem Unii Europejskiej od 1 maja 2004 na mocy Traktatu akcesyjnego podpisanego 16 kwietnia 2003 roku w Atenach stanowiącego prawną podstawę przystąpienia (akcesji) Polski do Unii Europejskiej.

W Polsce zrealizowano 251 637 projektów, których łączna wartość wyniosła 1 048 462 085 547,74 zł. Projekty te były w części pokryte z pieniędzy pozyskanych ze środków unijnych, suma jaką udało się pozyskać to 617 137 345 786,18 zł⁸.

⁵ *Gmina Dębowiec w liczbach* https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Debowiec_podkarpackie (06.01.2020 r.)

⁶ *Ibidem.*

⁷ *UCHWAŁA NR III/23/2018 RADY GMINY DĘBOWIEC* <https://bip.ires.pl/gfx/debowiec/files/budzet/2019/budzet2019.pdf> (12.06.2020 r.)

2.1. Sektor: energetyka

Gmina Dębowiec zrealizowała 2 projekty w sektorze energetyki w oparciu o środki pozyskane z Unii Europejskiej.

Gmina Dębowiec jest w trakcie realizacji drugiego projektu dotyczącego montażu instalacji fotowoltaicznych oraz instalacji kolektorów słonecznych⁹. Pierwszy projekt został zrealizowany w Gminie Dębowiec w latach 2014-2016. Projekt zrealizowany był przy finansowym wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z krajami członkowskimi Unii Europejskiej. Mieszkańcy Gminy mogli skorzystać z dużego dofinansowania - 75% na wykonanie kolektorów słonecznych. Kolektory zostały zamontowane na 332 domach prywatnych oraz 9 budynkach użyteczności publicznej na łączną kwotę 3 979 220,72 zł w tym 2 929 277,79 zł dofinansowania. Pozostała kwota to dopłata Gminy i wkład mieszkańców. Obecnie realizowany jest projekt, który ma na celu montaż paneli fotowoltaicznych oraz kolektorów słonecznych na domach prywatnych. Kolektory słoneczne zostaną zamontowane na 98 domach, natomiast panele fotowoltaiczne na 45. Łączna wartość obecnego projektu to ok. 1 900 168,00 zł w tym dofinansowanie ok. 1 229 031,00 zł. Łączna wartość obydwóch projektów wynosi ok. 5 879 388,72 zł, z których to skorzystało ok. 1600 mieszkańców Gminy Dębowiec¹⁰.

Projekt „Instalacje systemów odnawialnych źródeł energii na terenie gmin należących do Związku Gmin Dorzecza Wisłoki” jest współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego¹¹ w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego¹² na lata 2014-2020. Działanie: 3.1. Rozwój OZE. Wartość projektu to 15 057 643,01 zł, a dofinansowanie wynosi 9 620 761,65 zł. Projekt „parasolowy” dotyczy budowy instalacji odnawialnych źródeł energii na budynkach mieszkalnych na terenie gmin Brzyska, Dębowiec, Jodłowa, Kołaczyce, Krempna, Osiek Jasielski, Skołyszyn, oraz Tarnowiec. W ramach projektu wybudowane zostaną:

- 145 zestawów 2 kolektorów wraz z zasobnikiem 300 l,
- 333 zestawów 2 kolektorów wraz z zasobnikiem 350 l,

⁸ Mapa dotacji UE <https://mapadotacji.gov.pl/> (06.01.2020 r.)

⁹ Kolektory słoneczne oraz panele fotowoltaiczne to dwa systemy, które umożliwiają pozyskanie i przetworzenie energii słonecznej. **Fotowoltaiką** określaną jest dziedzina techniki, która zajmuje się przetwarzaniem światła słonecznego na energię elektryczną. Dzieje się tak za sprawą paneli słonecznych przechwytyjących jednostki światła i wprawiających w ruch elektrony tworzące prąd stały. Aby energia ta mogła zostać wykorzystana w domu, zamieniana jest na prąd zmienny za pomocą inwertera solarnego. Montaż odpowiedniej liczby paneli umożliwia w 100% pokrycie zapotrzebowania na energię elektryczną, co pozwala obniżyć koszty związane z zakupem prądu nawet o 90%. **Kolektory słoneczne** przetwarzają energię promieniowania słonecznego na energię cieplną. W ten sposób kolektory mogą podgrzewać wodę użytkową, wspomagać pracę centralnego ogrzewania lub służyć podgrzewaniu wody w basenie

¹⁰ *Energia odnawialna w Gminie Dębowiec* <http://www.debowiec.pl/prawie-6-milionow-na-energie-odnawialna-w-gminie-debowiec/> (06.01.2020 r.)

¹¹ *Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego* (EFRR) ma na celu wzmocnienie spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej poprzez korygowanie dysproporcji między poszczególnymi regionami

¹² *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020* https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/90556/RPO_WP_2014_2020_29052020.pdf (12.06.2020 r.)

- 152 zestawy 3 kolektorów wraz z zasobnikiem 500 l.
- 5 zestawów pomp ciepła do c.w.u. o mocy 3 kW,
- 2 kotły na biomasę 20 kW,
- 373 77 instalacji fotowoltaicznych o mocy 4 kW,
- 25 instalacje fotowoltaicznych o mocy 3 kW,
- fotowoltaicznych o mocy 5 kW.

Celem projektu jest m.in. zwiększenie wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie kosztów zużycia energii w gospodarstwach domowych¹³.

Dla Gminy Dębowiec w ramach projektu „Instalacje systemów odnawialnych źródeł energii na terenie gmin należących do Związku Gmin Dorzecza Wisłoki” współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, na budynkach mieszkalnych, wybudowanych zastanie:

- 98 instalacji kolektorów słonecznych z 2 lub 3 kolektorami i zasobnikami odpowiednio: 300, 350 i 500 l (w zależności od ilości mieszkańców),
- 45 instalacji fotowoltaicznych o mocy 3 kW.

Projekt „modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej na terenie gmin należących do Związku Gmin Dorzecza Wisłoki Zakres II” jest współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Działanie - 3.2. Modernizacja energetyczna budynków. Wartość projektu wynosi 13 533 639,52 zł, a dofinansowanie z UE 9 267 435,51 zł.

Głównym celem projektu jest poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, znajdujących się na terenie gmin: Brzostek, Czarna, Dębowiec, Krempna, Skołyszyn. Projekt obejmuje następujące obiekty użyteczności publicznej:

- Szkoła Podstawowa w Grudnej Górnej – Gmina Brzostek
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. KEN w Brzostku – Gmina Brzostek
- Zespół Szkół w Starej Jastrzębce – Gmina Czarna
- Zespół Szkół w Żdżarach – Gmina Czarna
- Zespół Szkół w Borowej – Gmina Czarna
- Zespół Szkół w Chotowej – Gmina Czarna
- Zespół Szkół w Głowaczowej – Gmina Czarna
- Szkoła Podstawowa w Róży – Gmina Czarna
- Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Dębowcu – Gmina Dębowiec
- Remiza OSP w Krempnej – Gmina Krempna
- Zespół Szkół Publicznych w Świącanach – Gmina Skołyszyn
- Zespół Szkół Publicznych w Kunowej – Gmina Skołyszyn
- Zespół Szkół w Bączalu Dolnym – Gmina Skołyszyn
- Szkoła Podstawowa w Jabłonicy – Gmina Skołyszyn
- Szkoła Podstawowa w Lisowie – Gmina Skołyszyn
- Szkoła Podstawowa w Przysiekach – Gmina Skołyszyn

¹³ Gminy w projektach https://www.wisloka.pl/oze/oze8_oprojekcie.html (11.01.2020 r.)

Łączna powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji wynosi 26 922,46 m². Ponadto w ramach projektu przewidziano wykonanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych.

Zgodnie z informacją podaną do wiadomości publicznej, wszystkie prace związane z tym projektem zostały zakończone¹⁴.

2.2. Sektor: nauka i edukacja

Gmina Dębowiec zrealizowała 3 projekty w sektorze nauka i edukacja w oparciu o środki pozyskane z Unii Europejskiej.

Pierwszy projekt to „Doposażenie oddziałów przedszkolnych w Gminie Dębowiec” zrealizowany w ramach programu „Program Operacyjny Kapitał Ludzki”¹⁵ Perspektywa: 2007 – 2013. Działanie: 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty. Całkowita wartość projektu wyniosła 466 837,00 zł z czego pozyskano dofinansowanie z UE w wysokości 396 811,45 zł, Projekt jest realizowany bez udziału środków z budżetu Gminy Dębowiec. Pieniądze zostały pozyskane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach projektu doposażono 8 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych : Dębowcu, Dobryni, Duląbce, Łazach Dębowieckich i Zarzeczcu. Celem projektu było podniesienie jakości pracy w 8 oddziałach przedszkolnych poprzez ich doposażenie w celu dostosowania do potrzeb dzieci 3, 4 i 5 letnich – cel został osiągnięty. Ze środków projektu oddziały przedszkolne zostały wyposażone między innymi w meble, pomoce naukowe, zabawki, artykuły plastyczne , tablice interaktywne, sprzęt audiowizualny, kserokopiarki, sprzęt ICT. Ponadto zostały doposażone kuchnie i szatnie oraz dostosowane toalety do potrzeb dzieci i zmodernizowane toalety dla personelu¹⁶.

Drugi projekt „Czas na rozwój” został zrealizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki” perspektywa: 2007 – 2013. Działanie: 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty. Całkowita wartość projektu wyniosła 215 603,00 zł. Pieniądze zostały pozyskane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w wysokości 183 262,55 zł, więc gmina Dębowiec z pieniędzy własnych wydała 32 340,45 zł. Projekt trwał w okresie od 03. 09. 2012 r. do 28. 06. 2013 r. W ramach projektu „Czas na rozwój” w siedmiu szkołach podstawowych w Gminie

Dębowiec prowadzone zostały dodatkowe zajęcia dla uczniów klas I-III:

¹⁴ *Gminy w projekcie* <https://www.wisloka.pl/termomodernizacja/termomodernizacja2.html> (11.01.2020 r.)

¹⁵ *Program Operacyjny Kapitał Ludzki*, którego celem było umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa. W ramach Programu wsparciem zostały objęte obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, z budową sprawnej i partnerskiej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz z promocją zdrowia

¹⁶ *Doposażenie oddziałów przedszkolnych w Gminie Dębowiec* http://nowa.debowiec.pl/ogloszenia2015/Projekt_przedszkola.pdf (12.01.2020 r.)

- zajęcia dla dzieci ze specjalnymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, w tym także zagrożonych ryzykiem dysleksji,
- zajęcia dla dzieci z trudnościami w zdobywaniu umiejętności matematycznych,
- zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów wybitnie, szczególnie uzdolnionych, ze szczególnym uwzględnieniem nauk matematyczno – przyrodniczych,
- zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie uzdolnionych – Języki obce dla dzieci,
- zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie uzdolnionych artystycznie.

Z dofinansowania na realizację Projektu w szkołach podstawowych zostały zakupione pomoce naukowe, pięć tablic interaktywnych, rzutnik multimedialny oraz meble szkolne. Zakupione w ramach Projektu pomoce naukowe pozwalają na efektywne i ciekawe dla dzieci przeprowadzenie zajęć praktycznych. Zakup tablic interaktywnych i projektora służy do realizacji atrakcyjnych zajęć dla dzieci rozwijających ich zainteresowania i zdolności. Wykorzystanie tablic interaktywnych i projektora pozwala na przygotowywanie różnych multimedialnych prezentacji. Zakup mebli przyczynił się do stworzenia odpowiednich warunków do prowadzenia zaplanowanych zajęć. Celem szczególnym projektu „Czas na rozwój” było zminimalizowanie dysfunkcji rozwojowych u dzieci klas I – III oraz wzrost umiejętności dzieci szczególnie uzdolnionych klas I – III szkół podstawowych w Gminie Dębowiec¹⁷.

Trzeci projekt „Przebudowa budynku gimnazjum i dobudowa przedszkola w Dębowcu” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Działanie: 6.4. Infrastruktura edukacyjna. Wartość projektu 1 459 029,46 zł na który dofinansowanie pozyskano z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 472 167,71 zł. Celem ogólnym projektu jest wzrost dostępności i poprawa warunków kształcenia na poziomie przedszkolnym i szkolnym. Celami szczegółowymi projektu jest: poprawa komfortu prowadzenia zajęć, stworzenie środowiska sprzyjającego bezpiecznemu, zdrowemu rozwojowi wychowanków, zwiększenie liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli na terenie Gminy Dębowiec, poprawa dostępności do przedszkolnej infrastruktury edukacyjnej mieszkańców gminy Dębowiec, poprawa warunków życia mieszkańców (zwłaszcza pracujących matek) Gminy Dębowiec, wzrost poziomu przygotowania dzieci do podjęcia nauki na poziomie szkoły podstawowej, poprzez kształtowanie potrzeby samorozwoju i zdrowej rywalizacji, przybliżenie tematyki sportowej dzieciom uczęszczającym do gimnazjum przez oglądanie zmagani sportowych oraz organizację konkursów na wybudowanej widowni, wyrównanie szans i warunków edukacyjnych na obszarach wiejskich oraz standardu bazy placówki edukacyjno-opiekuńczej. Produktami uzyskanymi w wyniku realizacji projektu są:

- wskaźnik kluczowy horyzontalny – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 2 sztuki. Pomiar na podstawie protokołu odbioru;
- wskaźnik kluczowy horyzontalny – Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych – dotyczy budynku przedszkola i sali gimnastycznej – 1 szt. Pomiar na podstawie projektu budowlanego;

¹⁷ *Czas na rozwój* http://nowa.debowiec.pl/ogloszenia_2012/czas_na_rozwoj.pdf (12.01.2020 r.)

- wskaźnik specyficzny dla projektu- Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej – 75 osób. Pomiar na podstawie projektu budowlanego.

Projekt dotyczy rozbudowy istniejącego budynku gimnazjum. W części rozbudowanej mieścić się będzie przedszkole z zapleczem kuchennym. Przebudowane zostanie także nieużytkowe poddasze nad zapleczem sali gimnastycznej z przeznaczeniem na widownię. Widownia projektowana jest także w części dobudowanej. Główną funkcją projektowanego obiektu jest funkcja przedszkola dla około 75 dzieci¹⁸.

3. PODSUMOWANIE

Dzięki przeprowadzeniu wymienionych w pracy projektów gmina zwiększyła wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii, nastąpił spadek emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszyły się koszty zużycia energii w gospodarstwach domowych. Jak również nastąpiła poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej dzięki przeprowadzonej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie gmin co w znacznym stopniu wpłynęło na poprawę jakości życia mieszkańców. Dzięki projektom gmina poprawiła jakości pracy w oddziałach przedszkolnych poprzez nowe wyposażenie w meble, pomoce naukowe, zabawki, artykuły plastyczne, tablice interaktywne, itp., jak również doposażone zostały kuchnie i szatnie oraz dostosowano toalety do potrzeb dzieci i pracowników. Projekty pomogły zminimalizować dysfunkcje rozwojowe dzięki zorganizowaniu zajęć dodatkowych dla uczniów. Nastąpił wzrost dostępności i poprawa warunków kształcenia na poziomie przedszkolnym i szkolnym, dzięki przebudowaniu hali sportowej w której dodatkowo powstała widownia/trybuna jak również zyskano nowy oddział przedszkolny.

Dla sektora „energetyka” gmina pozyskała z dofinansowania kwotę łączną w wysokości 18 888 197,16 zł. Dla sektora „nauka i edukacja” gmina pozyskała z dofinansowania kwotę łączną w wysokości 1 052 241,71zł.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- [1] *Czas na rozwój* http://nowa.debowiec.pl/ogloszenia_2012/czas_na_rozwoj.pdf (12.01.2020 r.)
- [2] *Doposażenie oddziałów przedszkolnych w Gminie Dębowiec* http://nowa.debowiec.pl/ogloszenia2015/Projekt_przedszkola.pdf (12.01.2020 r.)
- [3] *Energia odnawialna w Gminie Dębowiec* <http://www.debowiec.pl/prawie-6-milionow-na-energie-odnawialna-w-gminie-debowiec/> (06.01.2020 r.)
- [4] *Gminy w projektach* https://www.wisloka.pl/oze/oze8_oprojekcie.html (11.01.2020 r.)
- [5] *Gminy w projekcie* <https://www.wisloka.pl/termomodernizacja/termomodernizacja2.html> (11.01.2020 r.)
- [6] *Gmina Dębowiec w liczbach* https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Debowiec_podkarpackie (06.01.2020 r.)

¹⁸ *Przebudowa budynku gimnazjum i dobudowa przedszkola w Dębowcu* <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/764969/> (12.01.2020 r.)

- [7] *Historia Dębowca*
[http://www.wikiwand.com/pl/D%C4%99bowiec_\(wojew%C3%B3dztwo_podkarpackie\)](http://www.wikiwand.com/pl/D%C4%99bowiec_(wojew%C3%B3dztwo_podkarpackie)) (06.01.2020 r.).
- [8] *Mapa dotacji UE* <https://mapadotacji.gov.pl/> (06.01.2020 r.)
- [9] Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, *Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013*, Warszawa, 2015 r.
- [10] *Polska w liczbach* https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Debowiec_podkarpackie (08.01.2020 r.).
- [11] *Przebudowa budynku gimnazjum i dobudowa przedszkola w Dębowcu*
<https://mapadotacji.gov.pl/projekty/764969/> (12.01.2020 r.)
- [12] *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020*
https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/90556/RPO_WP_2014_2020_290520.pdf (12.06.2020 r.)
- [13] *UCHWAŁA NR III/23/2018 RADY GMINY DĘBOWIEC*
<https://bip.ires.pl/gfx/debowiec/files/budzet/2019/budzet2019.pdf> (12.06.2020 r.)
- [14] *Władze Gminy* <http://www.debowiec.pl/gmina/radni-gminy/> (06.01.2020 r.).

UTILIZATION OF EU FUNDS BY THE COMMUNE OF DĘBOWIEC AND THEIR INFLUENCE ON THE FINANCIAL SECURITY OF THE COMMUNE

The article contains important issues aimed at characterizing the Dębowiec commune. Demographics and the budget of the commune were presented. The aim of the work was to present the changes that took place in the "science and education" and "energy" sectors of the Dębowiec commune, thanks to EU funding. Projects for which the commune received EU funding were presented. Three EU projects have been implemented for the 'science and education' sector. The first project "Retrofitting pre-school wards in the Dębowiec Commune, the aim of which was to improve the quality of work in 8 pre-school wards by retrofitting them to adapt to the needs of 3, 4 and 5-year-old children. Another project "Time for development" was to conduct additional classes for students of grades I-III. The specific goal of the project was to minimize developmental dysfunctions in children and increase the skills of particularly gifted children of grades I - III of primary schools in the Dębowiec commune. The third project "Reconstruction of the gymnasium building and extension of the kindergarten in Dębowiec" concerned the extension of the existing gymnasium building, and in the extended part a kindergarten with kitchen facilities was located. Two projects have been implemented for the energy sector. The first "Installations of renewable energy systems in communes belonging to the Association of Municipalities of the Wisłoka River Basin Commune" which concerned the installation of solar installations and solar collectors. Its purpose was to increase energy production from renewable energy sources, reduce greenhouse gas emissions and reduce energy costs in households. The second "energy modernization of public buildings in the municipalities belonging to the Association of Municipalities Wisłoka River Basin Range II", the aim of the project was to improve the energy efficiency of public buildings located in the commune.

Keywords: Commune, co-financing, EU projects, science and education, energy, financial security.

Paulina ZWOLENIK¹

MOŻLIWOŚCI ZASTOSOWAŃ NOWOCZESNYCH ROZWIĄZAŃ I TECHNOLOGII W PRZEDSIĘBIORSTWIE W CELU MINIMALIZACJI ŚLADU WĘGLOWEGO

Obecna czwarta rewolucja przemysłowa doprowadziła do zwiększenia emisji gazów cieplarnianych, czego konsekwencją są zmiany klimatyczne. Szkodliwe związki są uwalniane do atmosfery z różnych sektorów gospodarki, jednak bardzo duży udział posiada przemysł oraz transport. Co więcej, od 2010 roku utrzymuje się trend wzrostowy emisji gazów szklarniowych. Aby zapobiec zwiększeniu śladu węglowego, należy podjąć odpowiednie kroki, polegające na zaadaptowaniu wybranych metod oraz wdrożeniu technologii, które jako innowacje w przedsiębiorstwie, przyczyniać się będą do zwiększenia jego efektywności. W artykule przedstawiono wybrane eko-innowacje, które omówiono pod kątem ich zastosowania w poszczególnych działach firmy (zaopatrzenie, produkcja, dystrybucja oraz magazynowanie), a także wskazując ich możliwości w redukcji CF. Do metod, które przyczyniają się do ochrony środowiska, należy zaliczyć: koncepcje zarządzania przedsiębiorstwem (TQM, Lean Management), nadzorowanie przepływu materiałów i za pomocą uzyskanych informacji określanie zapotrzebowania surowców (kanban, JIT, EOQ), racjonalne użycie surowców i narzędzi (3R, OEE), współpracę z klientem (ECR, czyste procesy) oraz rozwiązania wykorzystywane w procesie transportu (eco-driving) czy w ogólnym użytkowaniu obiektów (proekologiczne rozwiązania). Technologie, które używane są w przedsiębiorstwie, również mogą minimalizować ślad węglowy. Do innowacji takich można zaklasyfikować: Internet Rzeczy, który łączy systemy planowania zasobów oraz przepływów materiałów, nierzadko na podstawie danych pozyskanych z przebiegu łańcucha dostaw (ERP, SCM, MPR i MRP II), technologię bezstykowej identyfikacji materiałów (RFID), zarządzanie gospodarką magazynową (WMS), a także wspomaganie efektywnego procesu transportowego (ITS). Proponowany w niniejszym artykule model ma za zadanie spełniać wszystkie postawione założenia co do zmniejszenia śladu węglowego, a także podnosić efektywność przedsiębiorstwa.

Słowa kluczowe: eko-innowacje, efektywność, ślad węglowy, logistyka, łańcuch dostaw, bezpieczeństwo energetyczne

1. WPROWADZENIE

Zmiany klimatyczne spowodowane są występowaniem gazów cieplarnianych, z których największy udział posiada dwutlenek węgla. Emisja tego związku na świecie w 2018 roku sięgnęła 33890,8 milionów ton, o 2% więcej w stosunku do roku

¹ Paulina Zwolenik inż., Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Wydział Budowy Maszyn i Lotnictwa, Zarządzanie i Inżynieria Produkcji, paulinazwolenik@gmail.com.

poprzedniego, z czego kraje Unii Europejskiej odpowiadały za 3479,3 milionów ton². Analizując emisję gazów cieplarnianych przez poszczególne sektory gospodarki, można określić, iż za około połowę produkcji szkodliwych związków odpowiadają sektory: zaopatrzenia w energię oraz przemysł. Kolejne udziały przypadają odpowiednio transportowi oraz rolnictwu. Co więcej, partycypacja tych jednostek od 2010 roku wciąż rośnie, przyczyniając się do coraz większego skażenia środowiska³.

Koniec dekady przyniósł świadomość na temat zmian klimatycznych oraz potrzebę wprowadzania kolejnych ekoinnowacji, których celem jest zapobieganie bądź ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko przez przedsiębiorstwa w trakcie procesu produkcyjnego. Technologie służące do zminimalizowania degradacji przyrody, stosowane są w trakcie całego cyklu życia produktu, obejmując wszystkie elementy łańcucha dostaw. Odpowiednio przeprowadzone procesy, wspomagane proekologicznymi innowacjami, mogą służyć ograniczeniu negatywnego wpływu działalności człowieka na naturę, równocześnie zmniejszając ślad węglowy⁴.

2. ZNACZENIE ŚLADU WĘGLOWEGO W GOSPODARCE

Ślad węglowy (*Carbon Footprint, CF*), to łączna liczba gazów cieplarnianych wyemitowanych w wyniku pośredniej i bezpośredniej działalności człowieka, zwykle wyrażana w jednostkach dwutlenku węgla. Termin ten obowiązuje od lat 90. XX w., a określać go można odnosząc się do osób, przedsiębiorstw, produktów, usług, jak i również wydarzeń kulturalnych czy danych państw. Kluczową sprawą do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, mającej na celu tworzenie małego śladu węglowego, jest poprawnie przeprowadzony pomiar i ewidencjonowanie emisji gazów cieplarnianych. Głównym założeniem gospodarki niskoemisyjnej jest redukcja wytwarzania szkodliwych związków chemicznych, aby zapobiegać ociepleniu klimatu⁵.

Ze śladem węglowym powiązana jest ekoefektywność. Można zdefiniować ją jako utrzymanie dotychczasowego wzrostu gospodarczego, oferując klientowi wyroby i usługi w konkurencyjnej cenie, spełniające jego oczekiwania, przy jednoczesnym minimalnym wpływie na środowisko naturalne i zużyciu zasobów w całym cyklu życia produktu. W celu podwyższenia ekoefektywności, przedsiębiorstwo może⁶:

- ograniczyć zużycie materiałów oraz nadwyżki zapasów,
- ograniczyć zużycie energii,
- ograniczyć substancje toksyczne,
- zwiększyć udział recyklingu w odzyskiwaniu odpadów,

² B. Dudley, *BP Statistical Review of World Energy 2019*, Londyn 2019, <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf> (dostęp: 8.01.2020 r.), s. 57.

³ UNFCCC, *Climate action and support trends, 2019*, https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Climate_Action_Support_Trends_2019.pdf (dostęp: 8.01.2020 r.), s. 6-7.

⁴ W. Bajdur, J. Kulczycka, T. Odzimek, *Ekoinnowacje technologiczne w aspekcie zrównoważonego rozwoju* [w:] *Zarządzanie i Finanse*, 16(4, cz. 2), 23-33, 2018, s. 23-24.

⁵ A. Rzeńca, *EkoMiasto#Środowisko. Zrównoważony, inteligentny i partycypacyjny rozwój miasta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 173-174.

⁶ R. Baum, *Ekoefektywne tworzenie wartości produktu jako przejaw CSR* [w:] *Marketing i Rynek 11/2018*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne S.A., Warszawa 2018, s. 16-18.

- zwiększyć udział substancji odnawialnych oraz odnawialnych źródeł energii,
- zwiększyć trwałość produktu,
- zwiększyć wartość produktu.

Rozważając obecną rolę przemysłu w emisji gazów cieplarnianych, należy podjąć odpowiednie kroki, które przyczynią się do zmniejszenia śladu węglowego. Przedsiębiorstwa powinny zacząć podwyższać swoją efektywność, prowadząc do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej. Obecne nowoczesne rozwiązania oraz technologie pozwalają na znaczne ograniczenie emisji poprzez racjonalny cykl życia produktu i efektywny łańcuch dostaw. Przyjmując jako założenia: ograniczenie zbędnych zapasów, redukcję powstawania odpadów oraz poddawaniu ich recyklingowi w znacznym stopniu, a także zmniejszenie emisji spalin poprzez stosowanie innowacji, możliwe jest uzyskanie niższego zanieczyszczenia środowiska.

3. METODY SPRZYJAJĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA

Wykorzystywanie nowoczesnych metod w procesach zaopatrzenia, produkcji i dystrybucji może prowadzić do zmniejszenia śladu węglowego generowanego przez przedsiębiorstwo. Rozwiązania służące minimalizacji skutków działań przemysłu winny spełniać założenia dotyczące zapasów, odpadów oraz emisji szkodliwych związków. Do metod, które spełniają te wytyczne zaliczyć można m.in.:

- Zarządzanie przez jakość (TQM),
- Lean Management,
- Kanban,
- Just-in-time (JIT),
- Zasada 3R,
- Ekonomiczna wielkość zamówienia (EOQ, EWZ),
- OEE,
- ECR.

Do rozwiązań takich należy zaliczyć również: czyste procesy logistyczne, eco-driving oraz proekologiczne rozwiązania na etapie budowy i eksploatacji obiektu. Powyższe koncepcje, z podziałem na sektory zastosowania w łańcuchu dostaw, obrazuje tabela 1.

Zarządzanie przez jakość (TQM) składa się z trzech składowych: wartości TQM, narzędzi oraz metod i procedur. Koncepcja ta zakłada, iż jakość jest głównym czynnikiem we wszystkich procesach, jakie wykonuje przedsiębiorstwo, a dążenie do uczynienia z niej priorytetu podejmuje najwyższe kierownictwo. Narzędzia, które wykorzystywane są w realizacji tej metody (np. diagram Ishikawy, diagram Pareto, karty kontrolne), a także metody (takie jak FMEA, DOE, burza mózgów) mają przysłużyć się wypełnianiu wartości, do których należą⁷:

⁷ P. Niedzielski, A. Podsiadło, *Redukcja niezgodności produkcyjnych dzięki wykorzystaniu narzędzi Total Quality Management - studium przypadku* [w:] *Journal of Modern Management Process*, tom 3, nr 2 - Podejścia do zarządzania we współczesnych organizacjach, 2018, s. 27-28.

Tab. 1. Zastosowanie metod w procesach logistycznych

Metoda	Sektor zastosowania				
	Zaopatrzenie	Produkcja	Dystrybucja	Magazynowanie	Ogólne
TQM					
Lean					
Kanban					
JIT					
3R					
EOQ					
OEE					
ECR					
Czyste procesy					
Eco-driving					
Proekologiczne rozwiązania					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: M. Rostek, R. Knosala, *Koncepcje, metody i narzędzia służące poprawie produktywności procesów logistycznych* [w:] red. R. Knosala, *Innowacje w zarządzaniu i inżynierii produkcji*, Tom I, Wydawnictwo PTZP, Opole 2016, s. 1008.

- orientacja na klienta – rozumienie obecnych i przyszłych potrzeb klientów, spełnienie ich wymagań oraz dążenie do przekraczania ich oczekiwań, co w dalszym czasie ma przynieść umocnienie kontaktów, a co za tym idzie wzrost dochodów i udziału w rynku,
- przywództwo – niezbędne, gdyż to najwyższe kierownictwo wytycza cele i kierunki działania przedsiębiorstwa; ma za zadanie umotywowanie i zaangażowanie pracowników do wykonywania celów przedsiębiorstwa oraz minimalizacji zakłóceń komunikacyjnych między poszczególnymi szczeblami organizacji poprzez stworzenie takich warunków i klimatu, które będą sprzyjać pracy ludzi,
- zaangażowanie ludzi – skutkiem czego może być kreatywność i innowacyjność pracowników w trakcie realizacji przyszłych celów, a także większe ich zaangażowanie w możliwość ciągłego doskonalenia oraz poczucie odpowiedzialności za wykonywaną pracę,
- podejście procesowe – traktowanie działalności i zasobów powiązanych jako proces może skutkować sprawniejszym osiągnięciem pożądanego rezultatu; umożliwia skrócenie cyklu produkcyjnego, a co za tym idzie obniżenia kosztów, poprzez skuteczne wykorzystanie zasobów,
- systemowe podejście do zarządzania – opracowanie planów działania na wielu płaszczyznach,

- ciągłe doskonalenie – powinno być stałym celem, realizowanym poprzez określenie działań doskonalących, wprowadzonych na każdym poziomie, w zgodzie z wcześniej obraną strategią,
- podejmowanie decyzji na podstawie faktów – wynikających z analizy danych i informacji.

TQM, poprzez dążenie do uzyskania jakości wszystkich procesów występujących w przedsiębiorstwie, przysługuje się zmniejszeniu śladu węglowego przez wyeliminowanie błędów, które skutkują zmniejszeniem marnotrawstwa energii oraz zużycia materiałów, przy jednoczesnym ograniczeniu zapasów⁸.

Lean Management, zwane inaczej szczupłym zarządzaniem, jest podejściem do zarządzania minimalizującym koszty, które ukierunkowane jest na eliminację marnotrawstwa oraz powiększenie wartości dodanej działań (m.in. upraszczanie struktur wewnętrznych i procedur czy stosowanie technik pomniejszających użyte środki). Koncepcja ta oparta jest na pięciu zasadach, tj.⁹:

- określenie wartości działań z perspektywy klienta,
- realizowanie wymagań klienta,
- odnalezienie obszarów marnotrawstwa w wyniku prześledzenia szeregu czynności poprzedzających powstanie produktu,
- stworzenie łańcucha wartości wolnego od marnotrawstwa,
- dążenie do perfekcji oraz eliminacja zidentyfikowanych obszarów marnotrawstwa.

Głównym celem koncepcji *Lean Management* jest eliminacja marnotrawstwa, która z biznesowego punktu widzenia równoznaczna jest z kosztami¹⁰. Rozpatrując to podejście z punktu widzenia ochrony środowiska należy zauważyć, iż metodyka ta zakłada oszczędności surowców, przez co minimalizuje zapasy i elementy używane w trakcie wytworzenia produktu, wpisując się w ideę ekoefektywności¹¹

Metoda *kanban* polega na wizualizacji przepływu materiałów w przedsiębiorstwie, z wykorzystaniem kart *kanban*. Głównym celem systemu jest kontrola i redukcja kosztów z magazynowania materiałów, zwiększenie ich dostępności, a także eliminacja przestoju produkcji. Przy całkowitej optymalizacji systemu sterowania zapasem można wyeliminować element magazynowania z łańcucha dostaw. Filozofię przedstawia się jako *7 razy żadnych*¹²:

- braków,
- opóźnień,
- zapasów,
- kolejek,

⁸ *Ibidem*.

⁹ M. Grobelak, R. Ulewicz, *Koncepcja Lean Management w sektorze bankowym* [w:] *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie*, nr 29, 2018, <http://zim.pcz.pl/znwz/files/z29/23.pdf> (dostęp: 12.01.2020 r.), s. 268-270.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ M. Sony, *Industry 4.0 and lean management: a proposed integration model and research propositions*, *Production & Manufacturing Research*, 6(1), 2018, <https://doi.org/10.1080/21693277.2018.1540949> (dostęp: 16.03.2020 r.), s. 419-420.

¹² P. Szumacher, A. Wasilewska, *Logistyka i zarządzanie w kraju kwitnącej wiśni* [w:] *Zeszyty Studenckie Wydziału Ekonomicznego „Nasze Studia”* (8), 2017, s. 145.

- bezczynności,
- zbędnych operacji technologicznych i kontrolnych,
- przemieszczeń.

Dzięki zastosowaniu metody kanban możliwa jest eliminacja zbędnych zapasów, co wiąże się z ograniczeniem zużycia energii i materiałów w przedsiębiorstwie.

Just-in-time (JIT) to koncepcja, która przewiduje dostarczenie produktu na odpowiednie miejsce w dokładnym czasie. Tyczy się surowców dostarczanych na produkcję, jak i towaru, który powinien być dostępny dla klienta w wyznaczonym terminie. Metoda ta usprawnia cykle realizacji zamówień oraz umożliwia wyeliminowanie strat, minimalizując ilość zapasów¹³, co przyczynia się do zmniejszenia śladu węglowego wytwarzanego przez przedsiębiorstwo.

Zasada 3R – reduce, reuse, recycle (zredukować, użyć ponownie, zrecyklingować) – polega na zmniejszeniu i wyeliminowaniu strat oraz zoptymalizowaniu procesu. *Reduce* oznacza redukcję energii i materiałów. *Reuse* to użycie wielokrotnie danego elementu procesu (np. narzędzi). *Recycle* to poddanie recyklingowi rzeczy już użytych, które mogą zostać przetworzone na nowe. Zasada 3R dąży do poprawy produktywności przy równoczesnej ochronie środowiska przed zanieczyszczeniami¹⁴.

EOQ, czyli ekonomiczna wielkość zamówienia (również EWZ), to metoda zarządzania zapasami, służy minimalizowaniu kosztów dostaw i utrzymania surowców na magazynie. Korzystając z tej metody, można uniknąć zbędnych kosztów, przy równoczesnej ekoefektywności – obliczana jest optymalna liczba dostaw, która może zmniejszyć liczbę emitowanych gazów cieplarnianych (mniej dostaw to mniej spalin), a także minimalizowane są zapasy, dzięki czemu może zostać pomniejszony wydatek energetyczny potrzebny na dostarczenie i utrzymanie materiału na magazynie¹⁵.

OEE (Overall Equipment Effectiveness), czyli Wskaźnik Wykorzystania Wyposażenia to wskaźnik opisujący efektywność wykorzystania środków technicznych w przedsiębiorstwie, pozwalający na bieżąco podejmować decyzje dotyczące procesu wytwarzania. Podstawowe elementy, decydujące o poziomie OEE to: dostępność, wydajność i jakość¹⁶. Współczynnik obrazuje wykorzystanie maszyn, w tym takie parametry jak szybkość przerobu, ewentualne przeszkody oraz jakość produkowanych elementów, jednocześnie mierząc efektywność urządzeń. Celem OEE jest poprawa wydajności maszyn, a także usprawnienie procesu oraz promowanie jawnego przekazywania informacji o zdarzeniach. Wdrożenie tej metody skutkuje poprawą wydajności maszyn oraz wzrostem jakości produkowanych wyrobów, a zarazem

¹³ M. Rostek, R. Knosala, *Koncepcje, metody i narzędzia służące poprawie produktywności procesów logistycznych* [w:] red. R. Knosala, *Innowacje w zarządzaniu i inżynierii produkcji*, Tom I, Wydawnictwo PTZP, Opole 2016, s. 1006.

¹⁴ M. Rostek, R. Knosala, *op. cit.*, s. 1006.

¹⁵ A. Pacana, D. Zimon, G. Zimon, *Wybrane metody zarządzania logistycznego*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2018, s. 129-130.

¹⁶ N. A. Binti Aminuddin et al, *An analysis of managerial factors affecting the implementation and use of overall equipment effectiveness*, International Journal of Production Research, 54 (15):4430, 2015, https://derby.openrepository.com/bitstream/handle/10545/622331/IJPR+paper+-+Aminuddin+et+al.+--+Revised+version+v.2_Without+track+change.pdf?sequence=1 (dostęp: 16.03.2020 r.).

wydłużeniem cyklu życia maszyny poprzez jej odpowiednie użytkowanie. Skutki OEE zaliczyć można do efektywności danego przedsiębiorstwa¹⁷.

ECR (Efficient Consumer Response) czyli Efektywna Obsługa Konsumenta jest koncepcją odpowiedniego funkcjonowania łańcuchów dostaw dla produktów często kupowanych. Bazuje na strategii, według której producenci, dystrybutorzy, detaliści i dostawcy usług współpracują ze sobą w celu uzyskania zaspokojenia potrzeb klienta w sposób lepszy, szybszy i bardziej efektywny. Wspólne dążenie do maksymalizacji wydajności łańcucha dostaw w całości, w przeciwieństwie do tradycyjnego skupiania się na poszczególnych jego ogniwach, prowadzi do zmniejszenia kosztów całkowitych systemu, redukcji poziomu zapasów i zaangażowanego kapitału, jednocześnie podnosząc wartość dla klienta ostatecznego. Koncepcja ECR oparta jest na filarach, które wspomagane są rzetelną wymianą informacji w przedsiębiorstwie oraz stałym rozwojem kadr. Do filarów tych należy zaliczyć¹⁸:

- zapewnienie określonego poziomu obsługi,
- eliminacja zbędnych kosztów,
- maksymalizacja efektów i usuwanie barier w przebiegu łańcucha dostaw.

Czyste procesy logistyczne odpowiadają za wytwarzanie przyjaznych dla środowiska produktów w taki sposób, aby realizowane procesy w ramach łańcucha dostaw były tańsze, a ostateczne efekty atrakcyjne dla klientów. Ideą tej koncepcji jest zrównoważenie rozwoju, dlatego ważną rolę odgrywa konsument, gdyż nie jest jedynie nabywcą towaru, lecz równocześnie dostawcą surowców wtórnych. W realizacji czystych procesów pomagać ma zaplanowanie cyklu życia produktu, w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem¹⁹.

Eco-driving (eko-jazda) to doskonalenie techniki jazdy pojazdem ze względu na korzyści ekonomiczne, ekologiczne oraz eksploatacyjne. Koncepcja ta ma duży potencjał, w szczególności dostrzegany w takich obszarach jak bezpieczeństwo użytkowników transportu, ograniczenie zmian klimatycznych poprzez świadomą redukcję gazów cieplarnianych (m.in. w spalinach) i emisję pyłów oraz ekonomicznych, wyrażanych poprzez zmniejszenie zużycia paliwa przez silniki pojazdów. *Eco-driving* to proces podejmowania decyzji, do których należy stała w czasie zmiana zachowań kierowcy, wyuczenie i stosowanie odpowiednich nawyków. Skutkiem tych działań może być obniżenie zużycia paliwa o nawet 10%, co z kolei powoduje redukcję emisji spalin²⁰.

Proekologiczne rozwiązania na etapie budowy i eksploatacji obiektu wpisują się w ideę „zielonej logistyki”. Polegają one na wczesnym rozpoznaniu elementów procesu, które przy odpowiednim ich skonstruowaniu, mogą emitować mniejszą ilość gazów cieplarnianych. Odpowiednio zaaranżowany dla potrzeb produkcji model magazynu, usprawniający łańcuch dostaw może przyczynić się do zwiększenia efektywności. Ekologiczne elementy użyte już na etapie budowy obiektów, np. żarówki typu LED czy

¹⁷ W. Biały, P. Hąbek, *Zastosowanie wskaźnika OEE do oceny wykorzystania maszyn - studium przypadku* [w:] *Systems Supporting Production Engineering*, 2(14) Inżynieria Systemów Technicznych, 2016, s. 56-58

¹⁸ www.ecr.pl/ecr/strategia-ecr/ (dostęp 12.01.2020 r.)

¹⁹ Płaczek E., *Zrównoważony rozwój – nowym wyzwaniem dla współczesnych operatorów logistycznych* [w:] *Prace Naukowe Politechniki Warszawskiej*, nr 84, 2012, s. 86

²⁰ J. Caban, M. Sopoćko, P. Ignaciuk, *Eco-driving, przegląd stanu zagadnienia* [w:] *Autobusy - Technika, Eksploatacja, Systemy Transportowe*, nr 6, 2017, s. 94.

używanie naturalnych materiałów, mogą przyczynić się nie tylko środowisku, lecz również obniżeniu kosztów²¹.

Wskazane koncepcje są jedynie przykładowymi rozwiązaniami, które można zastosować w szeroko rozumianej logistyce. Ich możliwości, z podziałem na główne założenia co do zmniejszenia śladu węglowego, przedstawia tabela 2.

Tab. 2. Metody stosowane w logistyce, a ich efektywność

Metoda	Założenia prowadzące do minimalizacji śladu węglowego		
	ograniczenie zbędnych zapasów i materiałów	redukcja odpadów oraz ich recykling	zmniejszenie emisji spalin
TQM			
Lean			
Kanban			
JIT			
3R			
EOQ			
OEE			
ECR			
Czyste procesy			
Eco-driving			
Proekologiczne rozwiązania			

Źródło: Opracowanie własne.

Metody, które przedsiębiorstwo może wykorzystać do zwiększenia efektywności, nie obejmują jedynie samego zastosowania odpowiedniej koncepcji. Ważnym czynnikiem, pomniejszającym emisję szkodliwych składników do atmosfery, jest odpowiednie zaangażowanie czynnika ludzkiego w przebieg procesów. Połączenie metod z proekologicznymi technologiami może prowadzić do znaczącego zmniejszenia negatywnego oddziaływania przedsiębiorstwa na środowisko.

4. TECHNOLOGIE POZWALAJĄCE NA ZMNIJSZONĄ EMISJĘ GAZÓW CIEPLARNIANYCH

Kluczową zaletą wdrożenia innowacyjnych technologii w procesy występujące w przedsiębiorstwie jest zwiększenie jego konkurencyjności oraz wzrost gospodarczy. Wprowadzenie nowych działań musi zostać poprzedzone analizą dotychczasowej strategii. Niejednokrotnie użycie innowacji może mieć dodatkowy aspekt ekologiczny,

²¹www.logistyczny.com/aktualnosci/glos-z-rynku/item/2955-zielona-logistyka-przepisem-na-sukces (dostęp: 13.01.2020 r.).

polegający na pełnym wykorzystaniu efektywności firmy w celu zmniejszenia generowanego śladu węglowego²². Do technologii takich zaliczyć można między innymi:

- IoT,
- RFID,
- ERP,
- SCM,
- MRP,
- MRP II,
- WMS,
- ITS.

Rozwiązania te można sklasyfikować poprzez przypisanie ich do odpowiedniego obszaru logistyki. Podział taki prezentuje tabela 3.

Tab. 3. Wykorzystanie technologii w poszczególnych sektorach logistyki

Technologia	Sektor zastosowania				
	Zaopatrzenie	Produkcja	Dystrybucja	Magazynowanie	Ogólne
IoT					
RFID					
ERP					
SCM					
MRP					
MRP II					
WMS					
ITS					

Źródło: Opracowanie własne

IoT (Internet of Things) tłumaczony jako *Internet Rzeczy*, to infrastruktura o zasięgu globalnym, pozwalająca na dostęp do usług poprzez połączenie (fizyczne lub wirtualne) przedmiotów, poprzez wykorzystanie istniejących i rozwijanych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Technologia ta dąży do samodzielnego pozyskiwania i przetwarzania danych przez urządzenia, w celu poznania i zobrazowania rzeczywistości, bazując na trzech wymiarach: zawsze (*any time*), wszędzie (*any place*) oraz ze wszystkim (*any thing*). Dzięki takiej automatyzacji procesów, możliwe będzie ograniczenie strat (w tym odpadów) i zbędnych kosztów, przy jednoczesnym zmniejszeniu marnotrawstwa czasu²³. Obecnie Internet Rzeczy stosuje się w zarządzaniu łańcuchem dostaw, w celu

²² E. Płaczek, *op. cit.*, s. 86.

²³ M. Ogórek, P. Zaskórski, *Internet rzeczy w integracji procesów zarządzania kryzysowego* [w:] *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Organizacja i Zarządzanie*, Nr 76, 2018, s. 200-201.

zwiększenia integracji i efektywności procesów, dzięki automatyzacji oraz pozyskiwaniu informacji na bieżąco²⁴.

Technologia RFID wykorzystuje fale radiowe w celu bezstykowego przesyłu informacji między tagiem (zwanym również znacznikiem, transponderem), umieszczonym na obiekcie, a odbiornikiem wraz z anteną. Po wkroczeniu w zasięg pracy systemu, antena emituje sygnał radiowy, który wzbudza znacznik (pasywny lub półpasywny), powodując wysłanie z niego sygnału z zawartą informacją, która następnie jest przetwarzana. W przypadku transpondera aktywnego zasilanego baterią, sygnał ten jest przesyłany przez niego samoczynnie, bez potrzeby znalezienia się w odpowiedniej odległości od głównej części systemu²⁵. Technologia RFID pozwala zastąpić kod kreskowy, gdyż w przeciwieństwie do niego nie wymaga czynnika ludzkiego dzięki bezstykowemu przesyłaniu informacji oraz posiada możliwość ponownego przeprogramowania znaczników. Dzięki wdrożeniu RFID w przedsiębiorstwie możliwe jest sprawniejsze realizowanie celów, przy jednoczesnej oszczędności czasu i energii. RFID umożliwia wyeliminowanie błędów ludzkich, a także znacząco przyspiesza proces przyjęcia, wydania lub kompletacji towaru na magazynie, prowadząc do oszczędności energii. Dzięki nadzorowi nad przepływem materiału, umożliwia ograniczenie kosztów spowodowanych m.in. reklamacjami oraz nadmierną ilością zapasów, znacząco zwiększając efektywność przedsiębiorstwa²⁶.

ERP (Enterprise Resource Planning) czyli systemy planowania zasobów przedsiębiorstwa, przeznaczone są do zarządzania przedsiębiorstwem. Technologia ta obejmuje w pełni zintegrowany system informatyczny, umożliwiający planowanie, zarządzanie oraz wykorzystanie zasobów firmy, a także kontrolę wszystkich procesów w czasie rzeczywistym²⁷. Systemy należące do tej klasy cechują się otwartością i elastycznością, pozwalając na integrację z innymi usługami tego typu oraz umożliwiając skonfigurowanie dopasowane do potrzeb przedsiębiorstwa. Do najważniejszych korzyści jakie przedsiębiorstwo może czerpać z zastosowania systemów ERP zalicza się²⁸:

- zintegrowanie informacji pozyskanych ze wszystkich sektorów przedsiębiorstwa, możliwość kontroli w czasie rzeczywistym,
- obniżenie kosztów produkcji poprzez użycie podsystemów: kontrolingu i środków trwałych,
- poprawienie poziomu obsługi klientów poprzez terminowość realizacji zamówień,
- zredukowanie zapasów magazynowych, wynikające z możliwości monitorowania ich zużycia,

²⁴ E. Frąckiewicz, *Internet rzeczy - nowe oblicze komunikacji marketingowej?* [w:] *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, t. 67 nr 2 Komunikacja cyfrowa firm i marek, 2016, s. 145.

²⁵ Topolski M., *Model sterowania przepływem materiałów w procesie produkcyjnym* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 19, nr 6, 2018, s. 1142-1143.

²⁶ www.hdf.com.pl/baza-wiedzy/technologia_rfid/zalety_i_korzysci (dostęp: 14.01.2020 r.)

²⁷ Y.C. Shen, P.S. Chen, C.H. Wang, *A study of enterprise resource planning (ERP) system performance measurement using the quantitative balanced scorecard approach*, *Computers in Industry*, Vol. 75., 2016, s. 127-128.

²⁸ B. Galińska, J. Kopania, *Zastosowanie systemu ERP w przedsiębiorstwie logistycznym* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 17, nr 6, 2016, s. 1334-1335.

- zsynchronizowanie procesów zaopatrzenia, produkcji i dystrybucji,
- poprawienie płynności finansowej, dzięki monitorowaniu i kalkulacji zamówień,
- zwiększenie kompetencji pracowników.

Możliwości zastosowania technologii ERP sprawiają, iż możliwa jest minimalizacja śladu węglowego, poprzez świadome wykorzystanie wszystkich możliwości przedsiębiorstwa, szczególnie w zarządzaniu łańcuchem dostaw. Dzięki ERP zasoby firmy są efektywniej zużytkowane, przy mniejszym wydatku energetycznym.

Systemy SCM (Supply Chain Management – Zarządzanie łańcuchem dostaw) obsługują przepływ materiału od momentu jego wydobycia do klienta finalnego, przy czym umożliwiają planowanie produkcji, monitorowanie popytu i podaży, zarządzanie informacjami oraz śledzenie poziomu zapasów. Użycie SCM pozwala na zaprojektowanie łańcucha dostaw, opierającego się na ścisłej współpracy poszczególnych przedsiębiorstw biorących w nim udział, w celu stworzenia przepływu materiału bez zbędnych strat i zakłóceń. Firmy nie są postrzegane jako pojedyncze jednostki, lecz stanowią część większego łańcucha dostaw, znacząco zwiększając jego wydajność oraz ekoefektywność. Funkcje jakie może spełniać dla przedsiębiorstwa technologia SCM to²⁹:

- przekazywanie informacji o produkcie - gdzie się znajduje i na kiedy zostanie dostarczony,
- nadzorowanie procesów produkcji dzięki danym uzyskanym od partnerów strategicznych,
- wykorzystywanie modułu ATP (Available To Promise) w celu sprawdzenia globalnej dostępności produktu, z informacjami o czasie i kosztach dostawy,
- nadzorowanie dostaw – kontrola i zarządzanie transportu,
- zarządzanie infrastrukturą magazynową.

MRP (Material Requirements Planning) czyli system planowania potrzeb materiałowych, polega na generowaniu zamówień towarów opartych na danych wejściowych z harmonogramów produkcji, informacji o zapasach, planów oraz informacjach o przyjętych zleceniach. Dzięki informacjom pozyskanym z różnych segmentów przedsiębiorstwa, możliwe jest równoważenie zapotrzebowania z popytem i czasem realizacji zamówień oraz zachowanie równowagi przy oczekiwaniu na produkty. Umożliwia to stworzenie harmonogramu zleceń: zakupu i produkcyjnych. Celami systemu MRP są m.in. wyznaczenie kosztu produkcji, redukcja zapasów, śledzenie dostaw, optymalizacja powierzchni magazynowych czy kontrola poszczególnych etapów procesu³⁰.

MRP II (Manufacturing Resource Planning) dotyczy planowania potrzeb produkcyjnych. Opiera się na systemie MRP, jednak rozszerza go o długookresowe planowanie mając na uwadze finanse całego przedsiębiorstwa. Umożliwia połączenie segmentu sprzedaży, wytwarzania oraz finansów. W głównej mierze system MRP II skupia się na wycenie zasobów przedsiębiorstwa oraz przedstawieniu rezultatów działalności produkcyjnej w przeliczeniu na zasoby pieniężne, co pozwala na oszacowanie zdolności finansowej co do wykonania wcześniej opracowanego planu.

²⁹ K. Topolska, *Zastosowanie łańcuchów markowa k-tego rzędu w zadaniu zarządzania łańcuchem dostaw. Cz. I* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 18, nr 6, 2017, s. 1580-1581.

³⁰ D. Latała, *Charakterystyka systemu klasy ERP* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 19, nr 6, 2018, s. 1221.

Dzięki temu możliwe jest określenie niezbędnych potrzeb materiałowych, minimalizując zapasy oraz uzyskanie informacji potrzebnych do zarządzania ekonomicznego³¹.

WMS (Warehouse Management System) powiązany jest z systemami automatycznej identyfikacji i służy do zarządzania gospodarką magazynową. Dzięki zastosowaniu tej technologii, możliwe jest zoptymalizowanie poszczególnych faz procesu magazynowego, obejmującego przyjęcie, składowanie, kompletację oraz wydanie z magazynu³². Poprzez systemy WMS istnieje możliwość monitorowania położenia surowca w danej części magazynu, dzięki funkcji wyświetlania mapy z naniesionymi na nią informacjami. WMS ułatwia również wykonywanie obliczeń związanych ze stanem materiałów, tj. rotacją towarów czy przeliczaniem ich ilości. Rozwiązanie to pozwala na efektywne rozmieszczenie produktów na magazynie, z równoczesnym monitorowaniem ich ilości, eliminując zbędne zapasy i redukując liczbę braków³³.

Inteligentne systemy transportowe (ITS - Intelligent Transportation System) to zbiór technologii informatycznych, automatycznych, telekomunikacyjnych i pomiarowych, które wraz z technikami zarządzania w transporcie pozwalają na zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego i jego uczestników, podwyższenie efektywności systemu transportowego oraz ochronę środowiska naturalnego, dzięki minimalizowaniu śladu węglowego. Do korzyści z zastosowania ITS zalicza się np.³⁴:

- zwiększenie przepustowości ulic,
- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego – minimalizacja liczby wypadków,
- skrócenie czasu podróży i zmniejszenie zużycia energii,
- poprawienie komfortu i warunków podróżowania, dotyczące również transportu zbiorowego oraz pieszych,
- zmniejszenie kosztów zarządzania taborem drogowym,
- redukcja kosztów wynikających z renowacji nawierzchni oraz jej utrzymania,
- zwiększenie korzyści ekonomicznych z wykorzystania praktycznego ITS dla regionu.

Wdrażanie innowacji do przedsiębiorstwa, prócz oczywistych zalet jak zwiększenie konkurencyjności na rynku, dodatkowo podnosi jego ekoefektywność, zmniejszając negatywny wpływ na środowisko. Odpowiednie wykorzystanie technologii, pozwala w kontekście długookresowym nie tylko zredukować koszty, lecz znacząco zminimalizować ślad węglowy w przebiegu łańcucha dostaw czy cyklu życia produktu. Omawiane powyżej systemy zobrazowano w tabeli 4, wyróżniając ich główny udział w założeniach minimalizacji CF.

³¹ *Ibidem*, s. 1221-1222.

³² J. Drobiazgiewicz, *Wsparcie teleinformatyczne systemu informacji logistycznej* [w:] *Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 126, T.1, 2017, s. 93-94.

³³ www.mecalux.pl/podrecznik-magazynowania/magazyn/co-to-jest-wms (dostęp: 14.01.2020 r.)

³⁴ E. Płaczek, *op. cit.*, s. 85.

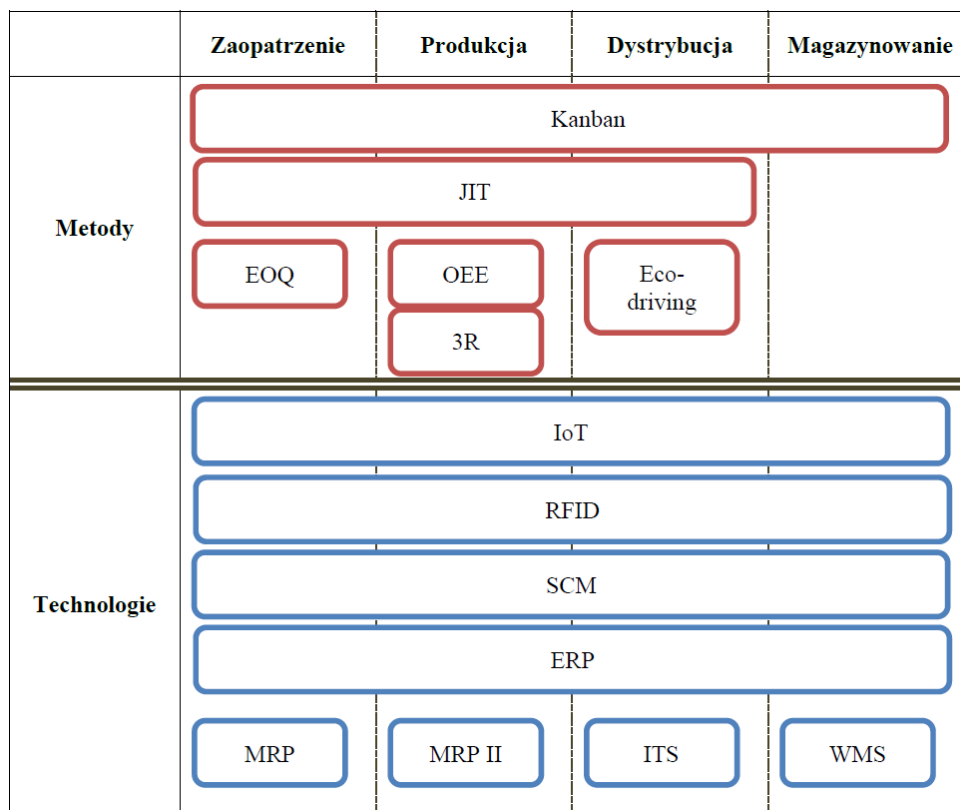
Tab. 4. Udział w ochronie środowiska technologii używanych w logistyce

Technologia	Założenia prowadzące do minimalizacji śladu węglowego		
	ograniczenie zbędnych zapasów i materiałów	redukcja odpadów oraz ich recykling	zmniejszenie emisji spalin
IoT			
RFID			
ERP			
SCM			
MRP			
MRP II			
WMS			
ITS			

Źródło: Opracowanie własne

5. PROPOZYCJA MODELU MINIMALIZUJĄCEGO ŚLAD WĘGLOWY

W oparciu o informacje na temat metod i technologii zmniejszających ślad węglowy, zaproponowano model zawierający innowacje, które połączone ze sobą, efektywniej mogą wspomagać ochronę środowiska niż stosowane pojedynczo. Model ten przewiduje zastosowanie w każdym elemencie podstawowego podziału logistyki (zaopatrzenia, produkcji i dystrybucji) wraz z magazynowaniem, a metody i technologie w nim zawarte wzajemnie się uzupełniają. Proponowany model służący do minimalizacji śladu węglowego przedstawia schemat 1.

Schemat 1. Proponowany model łączący metody i technologie w przedsiębiorstwie w celu minimalizacji śladu węglowego

Źródło: Opracowanie własne.

Proponowany model zakłada takie użycie technologii i koncepcji, aby nie kolidowały ze sobą, a wzajemnie się uzupełniały.

Metoda kanban obejmuje swoim zasięgiem wszystkie procesy w przedsiębiorstwie, kontrolując przepływ materiałów. Rezultatem z jej wdrożenia jest pozyskanie informacji na temat zapotrzebowania towarów, co pozwala na skuteczne wykorzystanie koncepcji just-in-time. EOQ może współpracować z JIT, przez co efektywniej przebiega proces dostawy surowców. OEE nadzoruje sprawność maszyn, redukując ewentualne przestoje i umożliwiając dłuższe wykorzystanie urządzeń. Produkcja zgodna z 3R zmniejsza ilość wytwarzanych odpadów. Umiejętne używanie technik eco-drivingu pozwala na jazdę ograniczającą produkcję spalin.

Zastosowanie Internetu Rzeczy w przedsiębiorstwie umożliwia lepszą komunikację pozostałych systemów ze sobą, a w połączeniu z technologią RFID pozwala na maksymalizację efektywności przedsiębiorstwa. Warunkiem działania SCM jest wcześniejsze wdrożenie do organizacji systemu ERP, co ułatwia płynny przepływ materiałów w ramach łańcucha dostaw. Wprowadzenie technologii MRP oraz MRP II pozwala na zaplanowanie surowców, które powinny zostać wykorzystane w zaopatrzeniu,

a następnie w produkcji. WMS usprawnia proces magazynowania, dostarczając informacji o rozmieszczeniu produktów, a także pozwalając na monitorowanie stanu towarów. Całość spaja system ITS, który nie jest stosowany w przedsiębiorstwie bezpośrednio, lecz za jego pomocą transport materiałów może generować mniejsze koszty, z równoczesnym ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych w postaci spalin.

Proponowany model pozwala na znaczącą minimalizację śladu węglowego, gdyż jego elementy spełniają wszystkie postawione założenia oraz posiada 7 cech ekoefektywności (które zostały przedstawione powyżej) – minimalizuje zapasy i zużycie energii, ogranicza szkodliwe substancje (np. spaliny), zwiększa rolę recyklingu i substancji odnawialnych, a także zwiększa trwałość i wartość produktu, pozwalając na wydłużenie jego cyklu życia.

6. PODSUMOWANIE

Ocieplenie klimatu w głównej mierze spowodowane jest emisją gazów szklarniowych, w szczególności dwutlenkiem węgla. Łączna ich ilość określana jest terminem śladu węglowego, który możliwy jest do zminimalizowania poprzez zastosowanie odpowiednich środków.

Podjęcie przez przedsiębiorstwo decyzji odnośnie wdrożenia innowacji zazwyczaj podyktowane jest chęcią osiągnięcia wymiernych korzyści, a także ugruntowania swojej pozycji rynkowej. Warto jednak zaznaczyć, iż wprowadzenie nowych metod i technologii posiadać może również aspekt ekologiczny, poprzez funkcję minimalizacji zapasów, ograniczenia i recyklingu odpadów, a także redukcję spalin. Wszystkie te czynniki pozwalają na zmniejszenie śladu węglowego.

W artykule przedstawiono przykładowe metody i technologie, które mogą przysłużyć się ochronie środowiska. Znacząca większość z nich nadzoruje zapasy przedsiębiorstwa i efektywnie pozwala na ich zredukowanie. Stworzono również model, który wykorzystuje innowacje w różnych elementach przedsiębiorstwa tak, aby użyte systemy i koncepcje wzajemnie się uzupełniały i maksymalizowały ekoefektywność przedsiębiorstwa. Jego wykorzystanie nie tylko poprawiłoby płynność przepływu materiałów w ramach łańcucha dostaw, ale również zmniejszyłoby ślad węglowy pozostawiony przez przedsiębiorstwo, co przy obecnym dużym udziale przemysłu w zanieczyszczeniu atmosfery, daje szansę na poprawę stanu środowiska.

LITERATURA

- [1] Bajdur W., Kulczycka J., Odzimek T., *Ekoinnowacje technologiczne w aspekcie zrównoważonego rozwoju* [w:] *Zarządzanie i Finanse*, 16(4, cz. 2), 23-33, 2018.
- [2] Baum R., *Ekoefektywne tworzenie wartości produktu jako przejaw CSR* [w:] *Marketing i Rynek 11/2018*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne S.A., Warszawa 2018.
- [3] Biały W., Hąbek P., *Zastosowanie wskaźnika OEE do oceny wykorzystania maszyn - studium przypadku* [w:] *Systems Supporting Production Engineering*, 2(14) Inżynieria Systemów Technicznych, 2016.
- [4] Binti Aminuddin N. A. et al, *An analysis of managerial factors affecting the implementation and use of overall equipment effectiveness*, *International Journal of Production Research*, 54 (15):4430, 2015, https://derby.openrepository.com/bitstream/handle/10545/622331/IJPR+paper+-+Aminuddin+et+al.+Revised+version+v.2_Without+track+change.pdf?sequence=1 (dostęp: 16.03.2020 r.).

- [5] Caban J., Sopoćko M., Ignaciuk P., *Eco-driving, przegląd stanu zagadnienia* [w:] *Autobusy - Technika, Eksploatacja, Systemy Transportowe*, nr 6, 2017.
- [6] Drobiazgiewicz J., *Wsparcie teleinformatyczne systemu informacji logistycznej* [w:] *Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 126, T.1, 2017.
- [7] Dudley B., *BP Statistical Review of World Energy 2019*, Londyn 2019, <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf> (dostęp: 8.01.2020 r.).
- [8] Frąckiewicz E., *Internet rzeczy - nowe oblicze komunikacji marketingowej?* [w:] *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, t. 67 nr 2 Komunikacja cyfrowa firm i marek, 2016.
- [9] Galińska B., Kopania J., *Zastosowanie systemu ERP w przedsiębiorstwie logistycznym* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 17, nr 6, 2016.
- [10] Grobelak M., Ulewicz R., *Koncepcja Lean Management w sektorze bankowym* [w:] *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie*, nr 29, 2018, <http://zim.pcz.pl/znwz/files/z29/23.pdf> (dostęp: 12.01.2020 r.).
- [11] Latała D., *Charakterystyka systemu klasy ERP* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 19, nr 6, 2018.
- [12] Niedzielski P., Podsiadło A., *Redukcja niezgodności produkcyjnych dzięki wykorzystaniu narzędzi Total Quality Management - studium przypadku* [w:] *Journal of Modern Management Process*, tom 3, nr 2 - Podejścia do zarządzania we współczesnych organizacjach, 2018.
- [13] Ogórek M., Zaskórski P., *Internet rzeczy w integracji procesów zarządzania kryzysowego* [w:] *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Organizacja i Zarządzanie*, Nr 76, 2018.
- [14] Pacana A., Zimon G., *Wybrane metody zarządzania logistycznego*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2018.
- [15] Płaczek E., *Zrównoważony rozwój – nowym wyzwaniem dla współczesnych operatorów logistycznych* [w:] *Prace Naukowe Politechniki Warszawskiej*, nr 84, 2012.
- [16] Rostek M., Knosala R., *Koncepcje, metody i narzędzia służące poprawie produktywności procesów logistycznych* [w:] red. R. Knosala, *Innowacje w zarządzaniu i inżynierii produkcji*, Tom I, Wydawnictwo PTZP, Opole 2016.
- [17] Rzeńca A., *EkoMiasto#Środowisko. Zrównoważony, inteligentny i partycypacyjny rozwój miasta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.
- [18] Shen Y.C., Chen P.S, Wang C.H., *A study of enterprise resource planning (ERP) system performance measurement using the quantitative balanced scorecard approach*, *Computers in Industry*, Vol. 75., 2016.
- [19] Sony M., *Industry 4.0 and lean management: a proposed integration model and research propositions*, *Production & Manufacturing Research*, 6(1), 2018, <https://doi.org/10.1080/21693277.2018.1540949> (dostęp: 16.03.2020 r.).
- [20] Szumacher P., Wasilewska A., *Logistyka i zarządzanie w kraju kwitnącej wiśni* [w:] *Zeszyty Studenckie Wydziału Ekonomicznego „Nasze Studia”* (8), 2017.
- [21] Topolska K., *Zastosowanie łańcuchów markowa k-tego rzędu w zadaniu zarządzania łańcuchem dostaw. Cz. I* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 18, nr 6, 2017.

- [22] Topolski M., *Model sterowania przepływem materiałów w procesie produkcyjnym* [w:] *Autobusy : technika, eksploatacja, systemy transportowe*, R. 19, nr 6, 2018.
- [23] UNFCCC , Climate action and support trends, 2019, https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Climate_Action_Support_Trends_2019.pdf (dostęp: 8.01.2020 r.).
- [24] www.ecr.pl/ecr/strategia-ecr/ (dostęp: 12.01.2020 r.).
- [25] www.hdf.com.pl/baza-wiedzy/technologia_rfid/zalety_i_korzysci (dostęp: 14.01.2020 r.).
- [26] www.logistyczny.com/aktualnosci/glos-z-rynku/item/2955-zielona-logistyka-przepisem-na-sukces (dostęp: 13.01.2020 r.).
- [27] www.mecalux.pl/podrecznik-magazynowania/magazyn/co-to-jest-wms (dostęp: 14.01.2020 r.).

THE POSSIBILITY OF APPLYING MODERN SOLUTIONS AND TECHNOLOGIES IN THE COMPANY IN ORDER TO MINIMIZE THE CARBON FOOTPRINT

The current fourth industrial revolution has led to an increase in greenhouse gas emissions, resulting in climate change. Harmful compounds are released into the atmosphere from various sectors of the economy, and industry and transport have a very large share. Moreover, since 2010 the upward trend in greenhouse gas emissions has continued. In order to prevent an increase in the carbon footprint, appropriate steps should be taken to adapt selected methods and implement technologies which, as innovations in an enterprise, will contribute to increasing its eco-efficiency. The article presents selected eco-innovations, which are discussed in terms of their application in individual departments of the company (supply, production, distribution and storage), as well as indicating their potential for CF reduction. The methods that contribute to environmental protection include: company management concepts (TQM, Lean Management), material flow monitoring and, using the information obtained, determining the demand for raw materials (kanban, JIT, EOQ), rational use of raw materials and tools (3R, OEE), cooperation with the customer (ECR, clean processes) and solutions used in the transport process (eco-driving) or in the general use of facilities (pro-ecological solutions). Technologies that are used in an enterprise can also minimize the carbon footprint. Such innovations include: Internet of Things, which connects resource planning systems and material flows, often based on data obtained from the supply chain (ERP, SCM, MPR and MRP II), contactless material identification technology (RFID), warehouse management (WMS), and support for efficient transport process (ITS). The model proposed in this article is intended to meet all the assumptions made in terms of reducing the carbon footprint as well as improving the eco-efficiency of the company.

Keywords: eco-innovation, eco-efficiency, carbon footprint, logistics, supply chain